

26248.

T.C.
MİMAR SİNAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ VE SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
TÜRK VE İSLAM SANATLARI PROGRAMI

OSMANLI ASKERİ KİYAFETLERİ (16. - 20. Yüzyıllar)

(Yüksek Lisans Tezi)

9055 PINAR BOLEL KOÇ

Danışman : Prof. Dr. GÖNÜL CANTAY

İSTANBUL - ŞUBAT 1993

ÖNSÖZ

Türk Sanat Tarih'i içinde sürekli olarak mimari konulu çalışmalar öncelikli olmuştur. Oysa sanat tarihi kapsamı içinde mimari dışında toplumların genel yapılarını ortaya koyan öyle çalışma konuları vardır ki, bu konular araştırılıp ortaya konduğunda, o toplumun sosyal kurumlarını oluşturan özellikleri de açıklar durumda olur.

İşte sanat tarihi çerçevesinde Osmanlı dönemi söz konusu olduğunda, altı yüzyıllık uzun ve köklü bir dönemin mimari eserlerinden en küçük objeye kadar ulaşan örnekler, bu toplumun devlet yapısını, askerlik yapısını, eğitim yapısını ve sosyal yapısını bütünüyle tanımamıza ve öğrenmemize yardımcı olur.

Yüksek lisans tez konusu olarak 16. - 20. yüzyıllar arası Osmanlı Askeri Kıyafetleri konusunda başladığım çalışma, yukarıda belirlendiği amaç doğrultusunda düşünülmüş, hocam Prof. Dr. Gönül Cantay'ında bu konuda yoğun bir araştırmayı içeren çalışma olmadığını belirtmesi ve böyle bir çalışma yapmamın katkısının yadigarlanamayacağını söyleyerek teşvik etmesiyle, konuyla ilgili çalışmalara başladım.

Çalışmalarım sırasında ve konuyla ilgili malzeme ve verilerin şekillendirilip değerlendirilmesinde katkılarını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Gönül Cantay'a, yardımlarından dolayı Askeri Müze Kültür İşleri Sorumlusu Albay Nejat Eralp'e ve tüm Askeri Müze çalışanlarına, Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi yöneticisi Havva Koç'a, Dolmabahçe Sarayı Müzesi Uzmanı Dr. Sema Öner ve fotoğraflar konusunda teknik yardımlarını esirgemeyen Erdal Aksoy ve Turan Birgili'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Osmanlı Askeri Kıyafetleri konusunda yaptığım bu çalışma, konuyla ilgili bundan sonraki çalışmalara bir ışık tutarsa kendimi mutlu sayacağım.

Pınar Bolel Koç
Şubat 1993

ÖNSÖZ

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ

A - TEZİN AMACI VE YÖNTEMİ	1-6
B - OSMANLI ASKERİ TEŞKİLATI	7-9

II. KATALOĞ	10-148
-------------	--------

III. TOPLAMA DEĞERLENDİRME	149-184
----------------------------	---------

A- MİNYATÜRLERDEKİ ASKERİ KIYAFETLER	149-158
B- ALBÜMLERDEKİ ASKERİ KIYAFETLER	158-175
C- TABLOLARDAKİ ASKERİ KIYAFETLER	175-179
D- ASKERİ MÜZE'DEKİ ASKERİ KIYAFETLER	179-184

IV. SONUÇ	185-187
-----------	---------

V- SUMMARY	188-189
------------	---------

VI- KAYNAKÇA	190-196
--------------	---------

VII- SÖZLÜK	197-204
-------------	---------

DESEN LİSTESİ

RESİM LİSTESİ

DESENLER

RESİMLER

GİRİŞ

Türk tarihi içinde Anadolu'nun fetihiyle kurulan Erken Anadolu Türk Beylikleri ve bunu takip eden Anadolu Selçuk Devleti, bilindiği gibi mimarlık, eğitim - kültür, sanat ve askerlik sanatına önem veren devletler olarak görülmektedir. Gelişme süreci içinde Anadolu Beylikleri döneminde; ki bunlar feodal beyliklerdir, varlıklarını kanıtlayıcı mimari eserleri ve kültürel verileri (Yazma eserler, müze malzemeleri v.s.) günümüze ulaşmıştır. Bu beylikler içinde özgün yerini koruyarak, kuruluş döneminden başlayarak, imparatorluk haline gelen Osmanlı Beyliği, kendisinden önceki kültürel verileri yeni anlayışlar içinde yorumlayarak eserler ortaya koymuş, gene kendinden önceki anlayışı sürekli olarak ayakta tutmuştur. Bunun sonucu olarak Osmanlı İmparatorluğunda saraya ait kişiler, askeri kişiler, devlet memuru statüsündeki kişiler ve halkın giyim - kuşamı önemli olmuştur.

A. TEZİN AMACI VE YÖNTEMİ

Kaynaklara bakıldığında başlangıçtan itibaren Osmanlı toplumunun kıyafetlerinde çeşitlilik, zenginlik ve hiyerarşi görülmektedir. Bu zengin çeşitlilik gösteren toplumdaki kıyafet olgusu içinde ise askeri kıyafetler dikkat çeken ve düşündüren bir konu olmuş, ancak bu konuda belirli bir araştırma sanat tarihi görüş ve duyarlılığında gerçekleştirilmemişti.

Bu nedenle Osmanlı Devleti'nin 16. yüzyılın ilk yıllarından başlayan sağlam İmparatorluk yapısı, askeri kıyafetlerinde bu yüzyılda artık kesinleşmiş biçimleriyle görülebileceği umuduyla, gene 16. yüzyıldan itibaren zengin resimli kaynaklar niteliğindeki minyatürlü yazma eserlerin müze ve kütüphanelerimizde yer alması nedeniyle, bu yüzyıldan başlayarak askeri kıyafetleri ve buna bağlı olarak askerlik sistemine bağlı hiyerarşiyi bir ölçüde tespit etmek mümkün olabilmektedir. Amaç doğrultusunda verilerin ortaya koyduğu askeri kıyafetleri minyatürlerde, albümlerde, tablolar ve Askeri Müzemizde bulduğumuz özgün veya analogik örneklerde ele alıp inceleme imkanı doğdu.

Buna göre;

- A- Minyatürdeki askeri kıyafetler
- B- Albümlerdeki askeri kıyafetler
- C- Tablolardaki askeri kıyafetler
- D- Harbiye Askeri Müzesindeki askeri kıyafetler

Başlıkları altında topladığımız, ve çalışmamızın katalog bölümünde her birini özellikleri ile tanıtır, kaynakçaları ile belirlediğimiz çalışmamızın ortaya koyduğu askeri kıyafetlerin çeşitliliği toplumun sosyal yapısıyla ilgili olarak aldığı tesirler paralelinde önemli tarihi olayların (1839 Tanzimat Fermanı gibi) sonucu ortaya çıkan değişiklikler belirlenmeye çalışılmış, bu belirlenme askeri yapının kendi hiyerarşisi içindeki değişiklikleri izleyebildiğimiz kıyafetleri ortaya koyduğu gibi zaman süreci içinde meydana gelen belirleme imkanı vermiştir.

A- Minyatürlerde askeri kıyafetler

Elimizdeki en erken tarihli askeri kıyafetlerle ilgili verileri minyatürlerde bulmaktayız. Minyatürlerden ilk örneğimiz Topkapı Sarayı Müze Kitaplığında bulunan 1557-58 tarihli Süleymannâmeden olup, en geç tarihli ise Hotin Fetihnâmesi (Şehnâme-i Nadiri) 1621-22 tarihli dir.

Kataloglarda çalışılmış örnekler dokuz ayrı minyatürlü yazmadan seçilmiş, 21 ayrı katalog çalışmasında incelenip, değerlendirilmiştir.

Bu minyatürler bize şu bilgileri de aktardı. Osmanlı ordusu savaşa gittiğinde, başta, komutan olarak hükümdar veya serdâr-ı ekrem ürvanıyla vezir-i âzâm bulunuyordu. Ayrıca, tabii ki ,ordu ve orducu esnafı denilen, orduya satış yapan çeşitli meslek gruplarından oluşan tüccarlar yer alıyordu. Gene seferi, (ordunun sefer hazırlığı ve hareketi) savaşı ve diğer sahneleri görüntülemek amacıyla yanlarında nakkaşlarında

götürüldüğü anlaşılmaktadır.

Osmanlı yöneticileri gelecekte bize gerçeğe yakın, sağlam veriler veren ilk bilgileri, nakkaşlar sayesinde ve minyatürlü eserlerden yola çıkarak askeri kıyafetlerle ilgili ilk bölümümüzü oluşturduk.

Osmanlı minyatürlerinde, minyatürlerin kompozisyonu, tasarımı, bize Osmanlı askeri hiyerarşisini tanıtan bir kuruşta olup, kıyafetlerin hiyerarşik çeşitliliğini tanıtmış olmaktadır.

B. Albümlerde askeri kıyafetler

Çeşitli kütüphanelerde bulunan albümlerden özelliğı olan on üçü üzerinde çalışarak Osmanlı askeri kıyafetlerinin, minyatürleri takip eden dönemde ortaya koyduğı özellikleri tespit etmeye çalıştık.

İncelediğimiz albümlerden bir kısmı çizgili resimler, bir kısmı ise fotoğraflardan oluşmuştur. Böyle orijinal çizimli albümlerden en erken tarihli 1618 tarihli olup Londra British Museum'da (Sloana 5258) bulunmaktadır. Çalıştığımız orijinal çizimli albümler dört adet olup diğer yedi albümde orijinal albümlerden istinsah edilmiş, diğerleri ise fotoğraf albümleri olarak askeri kıyafetleri tanımamıza yardım eden kaynaklar olmuştur. 17. yüzyılın ilk çeyreğinde batı resim tekniğıyle hazırlanan albümlerin, çizerleri yabancılar olarak isimleriyle belirtilmiştir. Ancak bunlara 19.yüzyılın başında Osmanlı ressamlarının (Fenerci Mehmed) katıldığını görüyoruz. Bunlar, fotoğraf tekniğinin bulunmasıyla ve Osmanlı başkentinde fotoğraf atölyelerinin açılmasıyla fotoğraftan oluşan albümler takip etmiştir.

Bu albümler Osmanlı askeri kıyafetlerini minyatürlerden sonra ve daha net olarak tanımaya yardımcı olmuştur. Bununla beraber özellikle batılı çizerlerin bize sunduğı veya muhayyilesinde kalan şekliyle sunduğı askeri kıyafetleri yansıtmaktadır. Bu nedenle, orijinal çizimli albümlerdeki kıyafetlerde bazı gerçek dışı veya abartılı

görüntüler tespit edilebilmektedir. Fotoğraf albümleri, bize daha tam ve orijinal olmalarıyla askeri kıyafetleri tanıtan kaynaklar olmaktadır.

Özellikle minyatürler ve sübjektiviteleri ağırlıklı orijinal çizimli albümlerin eksik bıraktığını bu fotoğraf albümleri tamamlamaktadır.

C- Tablolardaki Askeri Kıyafetler

Minyatürler ve albümler Osmanlı askeri kıyafetlerini tanıtan önemli kaynaklar olmakta, özellikle 1839 Tanzimat Fermanı ile Osmanlı İmparatorluğu'nun Batıya ve Batı anlayışına açılması sürecinde albümlerin kaynak olarak varlığı önemli olmaktadır. 17. yüzyılda batılı çizerlerin hazırladığı albümlerin varlığı ise 1839'ları hazırlayan sürecin başı olarak görülebilir.

16. yüzyıl da başlayan Batı'nın Osmanlı'ya merakı sürecinde 17.yüzyılın başında hazırlanmış bir albüm olarak, 1618 tarihli albüm görülmekte ise de diğer yönüyle Osmanlı'nın Batı'ya açılış sürecinin başladığını da belgelemektedir.

Ancak 1839 tarihiyle resmileşmiş Batıya açılış, Batı anlamında yapılan resimler ki, çoğunluğunu Batılı ressamların yaptığı tablolar da Osmanlı askeri kıyafetlerini görmek ve tespit etmek mümkün oluyor.

Elimizde tablolar 19. yüzyıldan başlayarak 20. yüzyılın başlarına kadar tarihlenebilecek nitelikte olup, bazılarını ressamın ile tanıdığımız halde, tarihleri mevcut olmayan kaynaklar niteliğini koruyor.

Konumuzla ilgili oniki tablodan bir kısmı F.Zonaro, F. Dubois, S. Chlebowsky ve Hasan Rza'ya ait, diğer bir kısmında ressamı bilinmemektedir. Bu tablolar 19.-20. yüzyıllarda yapılmış olmasına rağmen bir kısmı devrini değil, yaklaşık dört yüzyıllık bir süre geçmişteki, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi veya Sultan Süleyman'ın savaşlarını konu alan resimler olarak canlandırılmışlardır.

Bu tablolarla minyatürler ile albümlerde tespit edilen askeri kıyafetlerin devamını ve değişikliklerini bir ölçüde aydınlatmaktadırlar.

D. Askeri Müze'deki kıyafetler

Çalışmamızın son bölümünü teşkil eden Askeri Müzedeki örneklerimiz 19. yüzyıl öncesine ait olanlar sonradan yapılan imitasyon kıyafetlerdir. 19. yüzyılda Mareşal Gazi Muhtar Paşa'ya ve Kurmay Başkanı Tevfik Paşalara ait orijinal üniformalar, devri en iyi şekilde yansıtılmalan açısından önemi büyüktür.

1826 yılında, Vaka-i Hayriye olarak adlandırılan olaydan önce, Osmanlı Ordusundaki yenilikçi hareketlerin ilk adımları, 1794 yılında Nizam-ı Cedid teşkilatının kurulmasıyla atılmaya başlanmıştı.

Yeniçeri ocağını ortadan kaldırmadan bu yeni askeri teşkilatı kuran Sultan III. Selim bu değişikliği kıyafetlere de uygulayarak askere, bir önceki kıyafetlerle gelecekteki batılı üniforma arasında bir ara geçişi hazırlamıştır.

Vaka-i Hayriye olayından sonra batılı tarzda kıyafetlerin uygulanmaya başladığı orduda üniformalar 19. yüzyıldan itibaren İngiliz ve Fransız üniformaları esas alınarak Avrupa Askerleri gibi setreli, pantolonlu, siyah ayakkabılı, bazı sınıflarda siyah çizmeli olarak giydirilmeye başlandı. Başlıklar ise fes olarak kabul edildi.

Tarihimiz içersinde yenilikçi hareketlere önderlik etmiş olan hükümdarlar arasında, 1794'de Nizam-ı Cedid Ordusunu kuran Sultan III. Selim, 1826 yılında Vaka-i Hayriye ile yeniçeri ocağını lağv ederek Asakir-i Mansure-i Muhammediye ordusunu kuran ve aynı yıllarda (1827-28) askere fes giydirerek, fes'i kanunla resmi serpuş olarak kabul eden, üniformalarda setre ve pantolonu esas alan Sultan II. Mahmut'tur. Başlarda "Mecidiye Fesi", Fransız etkisiyle "Setreler" tek sıra düğmeli, yandan kırmızı zıhlı pantolonlar şeklinde orduya "üniforma" giydiren Sultan

Abdlmecid'i, bu üniforma biçimini takip eden askere "aziziye fes" biçimini giydiren Sultan Abdlaziz takip eder. Daha sonra Sultan II. Abdülhamit 1877 yılında Almanya'dan uzmanlar getirterek üniformalarda bazı değişiklikler yaptırmıştır.

Görülüyor ki Osmanlı İmaparatorluğunun son yüzyıllarında yenilikçi hareketlere öncülük edenler hükümdarlar olmuştur.

Osmanlı İmaparatorluğun'da askeri kıyafetlerin batılı biçimlenmesi, batılılaşma süreci içinde, batılı müesseselerin ve özellikle eğitiminin batılılaşması gibi önemli sosyal değişimler de Askeri okulların kurulmasıyla gerçekleşmişti, ki bu yenileşme devletçi bir anlayışla işlerlik kazanmış, dolayısıyla kurumların batılılaşmasına paralel olarak askeri kıyafetler de batılı anlayışta şekillenmiştir. Osmanlı askeri kıyafetleri, Türkiye Cumhuriyeti kuruluncaya kadar devam etmiş, Cumhuriyet dönemi askeri kıyafetlerini düzenleyen ilk yasa 1924 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilmiştir.

B - OSMANLI ASKERİ TEŞKİLATI

1) KAPIKULU ASKERLERİ

A - Kapukulu Piyadesi

a. Yeniçeriler

Osmanlı Devleti'nin askeri teşkilatında kapıkulu askeri sınıfına mensup alan bu askerler, devşirme usûlüyle alınır, ve acemi oğlanlar adı altında yetiştirilerek güçlü, kuvvetli olanlar belli bir yaştan sonra İstanbul'daki kışlalara alınır. Burada maaş karşılığı olarak askerlik görevlerini yerine getirirler. Savaşta ordunun içerisinde önemli yerleri bulunurdu. Osmanlı Devleti'nin en güçlü ve en kalabalık askeri sınıfı "yeniçeriler'di.

b- Acemi Oğlanlar.

c- Cebeciler

Kapıkulu piyade sınıfına mensup olan cebeciler silah ve malzeme yapımcıdır.

d - Topçular

e - Top Arabacıları

f - Humbaracılar

g- Sakalar

B- Kapıkulu Süvarisi

a - Gurebâ-yı Yesar

Savaşlarda olağanüstü yararlılık gösteren yabancılar ve yeni Müslümanlardan teşkil eden süvari birliğidir.

b- Gurebâ-yı Yemin

Gureba-yı Yesar sınıfının benzeridir.

c- Ulûfeciyan-ı Yemin

Kapukulu süvarisini teşkil eden atlı bölüğün "Ulûfeciyan" denilen ikisinden ilkinin adı.

d- Ulûfeciyan-ı Yesar

Kapıkulu süvarisini teşkil eden atlı bölüğün "Ulûfeciyan" denilen ikisinden ikincisinin adı.

e- Sipahi

f- Silahdar

e- Solak

2- EYALET ASKERLERİ

A- Topraklı Süvari

a. Korumucular

b. Cebelüler

B- Serhadkulu Süvarisi

a. Hayta

b. Delil

c. Besli

d. Gönüllü

C - Yerlikulu Piyadesi

a- Müsellem

b- Lağımçı

c- İcareli

d- Sekban

e- Azeb

3) DENİZ ASKERLERİ

A - Savaş sınıfı

a. Amele

b. Forsa

Harpte alınan esirlerden oluşan kürekçi sınıfıdır.

c. Taife

d. Erbab-ı timar ve zeamat

e. Leventler

Genç, güçlü, kuvvetli deniz askerleridir.

B- Tersane halkı

18.19. YÜZYILLARDA BATILILAŞMAYLA OLUŞAN ASKERİ TEŞKİLAT

NİZAM-I CEDİD

III. Selim tarafından, 1794 yılında kurulan ordu, 1807 yılında lağv edilmiştir.

SEKBAN-I CEDİD

1808 yılında kurulmuş aynı yıl içersinde lağv edilmiştir.

ASÂKİR-İ MANSÛRE-İ MUHAMMEDİYE

Sultan II. Mahmut tarafından 1826 yılında kurulmuştur. 1826 yılından itibaren batılı anlayışta yönetilen askeri teşkilat oluşturulmuştur.

MİNYATÜRLER

Kat. No: 1

İnceleme Yılı : 1992

Resim No : 1

Minyatürün bulunduğu eser : Süleymannâme.(Topkapı Sarayı kütüphanesi, Farsça, No H. 1517, Vr. 219)

Eserin Tarihi: h. 965/m. 1557-58

Yazar: Ali bin Emir Beyk Şirvanî.

Nakkaşı: Bilinmiyor. Minyatürlerin Kanuni döneminde sayıları hayli fazla olan İran ve diğer ülkelerden gelen nakkaşlar tarafından yapılmış olması ihtimali kuvvetlidir (1).

Konusu: Minyatürün konusu Kanunî Sultan Süleyman'ın topçuları denetlemesini canlandırmaktadır.

Özellikleri: Kanunî Sultan Süleyman'ın fetihlerini ve devrin olaylarını anlatan bu eserde, çoğunluğu tam sayfa olarak düzenlenmiş 69 adet minyatür bulunmaktadır. Bu minyatürlerde çeşitli konular işlenmekte ve değişik bir kompozisyon düzenine ve anlatımına sahiptirler. Eğlence, savaş, huzura kabul, av sahneleri en fazla işlenen konulardır (2). Minyatürlerin konuları ve kompozisyon düzeni klasik Osmanlı minyatür sanatının temelini oluşturmaktadır.

Bu minyatürde görülen konu Mohaç Meydan Muharebesidir. Kompozisyon, minyatür yüzeyinin ortalarında Kanunî Sultan Süleyman'ın bulunduğu yerden başlayıp, sağda atlı figürlerin, solda topçuların sıralandığı bir gelişme gösteriyor. Bu gelişme arkada, ortadaki ağaç topluluğu, geri plandaki tepeler ve ağaçlarla derinlik kazanıyor. Kompozisyondaki bu derinlik ifadesi ön planda yerdeki atlar, ölü ve yaralılarla daha güçleniyor. Ön planda görülen ölü ve yaralı figürleri kıyafetleriyle düşman askerlerini belirliyor.

Dolayısıyla minyatürün konusunu daha detaylı ifade mümkün oluyor; böylece bu

1) Öğütmen, Filiz; XII-XVIII Yüzyıllar arasında Minyatür Sanatından Örnekler. İstanbul 1966, s. 26

2) Akalay, Zeren; "Tarihi Konularda Türk Minyatürleri", Sanat Tarihi Yıllığı III, İstanbul 1966-70, s. 153

minyatürde henüz kazanılmış bir zafer alanının denetimi konu ediliyor.

Kıyafetler: Kompozisyonun orta bölümünde savaşı idare eden Kanunî Sultan Süleyman'ın yeniçeri askerlerinin bıyıklarına benzer burma bıyıklı olduğu, başında beyaz tülbent bezinden, dolanarak sarılmış, tepesinde sivri ucu olan bir kavuk ile üzerinde tek tüyden sorguç takılı baş tasviri verilmiştir. Aynı figürün üzerinde desenli kumaştan kaftan görülür. At üzerinde tasvir edilen komutanın iki yanında yürüyen üç solak, arkasında ise atının üzerinde bir solak figürü görülür. Solakların başında üsküf (3) adı verilen başlıklar ve başlıklarının üzerinde sorguçları bulunmaktadır. Yürür durumdaki iki solak figürü üzerinde biri önden bele kadar düğmeli, diğeri ise düğmesiz baldırlara kadar uzayan kolsuz üstlükleri ile içlerinde kolları el bilek hizasına kadar olan içlikleri görülmektedir. Her ikisi de desenli kumaştan yapılmıştır. Bellerinde kuşakları ve buna asılı kılıçları sol ellerinde yayları sırtlarında türkeş (4) adı verilen okdanlıklar bulunur. Daha sonra şeffaf çizilmiş ayak bilek hizasından dört - beş parmak yukarıda eteklikleri görülür. Ayaklarında sefer zamanı giyilen çizme vardır. Ayrıca at üzerinde ki solak figürü kaftanlı olarak tasvir edilmiştir.

Komutanın önünde savaşan asker figürlerinden tüfek atan yeniçeriler başlarında börk (5) denilen başlığı, tüylük veya yünlük denilen kısmına da sorguç takmışlardır. Bunlar uzun kollu önden düğmeli gömlekler, belden diz hizasına kadar giyilen diz çaksın (6) giymişlerdir. Ayrıca bellerinde kuşakları ve kuşaklarında balta, kılıç gibi silahları, ayaklarında uzun konçlu çizmeleri görülür. Daha önde tasvir edilen toplan ateşleyen topçu figürleri diğer yeniçerilerin giyimine benzer şekillerde görülürler.

3) Bkz. sözlük

4) Bz. sözlük

5) Bkz. sözlük

6) Bkz. sözlük

Kat. No: 2

İnceleme Yılı : 1992

Resim No: 2

Minyatürün bulunduğu eseri Süleymannâme (Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Farsça, No. H 1517, Vr 220)

Eserin Tarihi : h. 965/m.1557-58

Yazar: Ali bin Emir Beyk Şirvanî.

Nakkaşı: Bilinmiyor. Minyatürlerin, Kanuni döneminde sayıları hayli fazla olan İran ve diğer ülkelerden gelen nakkaşlar tarafından yapılmış olması ihtimali kuvvetlidir (1).

Konusu: Türk ve Macar askerleri Mohaç Meydan Muharebesi'ndeki muharebe sah-neleri canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Bu minyatürde Osmanlı ve Macar askerlerinin savaşmaları konusu işlen-mektedir. Minyatür yüzeyinin ortalarında Osmanlı ve zırhlı Macar askerinin birbirlerine saldırı durumları gösterilmektedir. Macar askerinin arkasında bir grup asker figürü bulunmaktadır, ayrıca askerler tüm minyatür yüzeyine dağıtılmıştır. Arkada görülen or-duda mızraklar, tuğlar, filamalar minyatürün geri planında güçlü dikey hatlar oluşturmaktadır. Ayrıca ağaç toplulukları, tepeler ile minyatüre derinlik kazandırılmıştır. Önde görülen iki figür kılıçları ile birbirlerine saldırmaktadır.

Kıyafet: Kompozisyonunun orta sağında görülen Osmanlı asker figürü atının üzerinde, okunu atarken desenli kumaştan uzun kollu, boyu diz altına inen elbisesi ve başında tepesinden püskülü sarkan, dilimli bir başlıkla görülür. Ayrıca belinde kuşağı, tirkeşi ile tasvir edilmiştir. Macar askerleri ise başlarında migferleri üzerlerinde zırhları, ellerinde mızrak ve kalkanlarıyla resmedilmektedir.

Minyatürdeki, en önemli özellik Osmanlı ve Macar askerlerinin savaş kıyafetlerinin farkını bize göstermesidir.

1) Öğütmen, Filiz; XII-XVIII Yüzyıllar Arasında Minyatür Sanatından Örnekler. İstanbul 1966, s. 26.

Kat. No: 3

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 3

Minyatürün yer aldığı eser: Süleyman Tarihi (Dublin, Ch.Beatty Library, No 413, Vr. 114)

Eserin Tarihi: h.987/m.1579

Yazar: Seyyid Lokman

Nakkaşı: Bilinmiyor.

Konusu: Kanunî Sultan Süleyman'ın ordusu ile sefere çıkması canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Kompozisyonun, orta soluna yakın bölümünde atının üzerinde savaşı idare eden komutan, yanında, önünde ve arkasında yaya olarak ilerleyen yeniçeriler ve solaklar görülmektedir. Ön bölümde (giyiminden anladığımız) atlar üzerinde yüksek rütbeli askerler tasvir edilmektedir. Minyatürün yüzeyi derinlik izlenimi vermek amacıyla, engebeli tepelerin aralarında, gruplar halinde, atlarının üzerinde asker figürleri yer alır. Ayrıca arka fonda yer alan askerler filamalar taşımaktadırlar. Kompozisyonunun verilışinden dağlık bir alandan Osmanlı ordusunun savaşa gittiği anlaşılmaktadır.

Kıyafet: Kompozisyonunun ortalarında savaşı idare eden komutan, bıyıklı ve sakallı, başında beyaz tül bent bezinden ,dolanarak sarılmış tepesinde sivri ucu olan bir kavuk ile üzerinde tek tüyden sorguç takılı olarak tasvir edilmiştir. At üzerinde görülen komutanın üzerinde desenli kumaştan kol uzunluğu dirseklerine kadar olan kaftanıyla görülür. Ayrıca içinde kolları bileklerine kadar uzayan gömleği görülmektedir. Belinde kılıcı ve tirkeşi bulunmaktadır.

Komutanın arkasında görülen, yürüyen asker figürlerinden en öndeki üç figürün başlıkları diğerlerinden farklıdır. Bu solakların, başlarında sorguçlu, silindir biçiminde külahları görülmektedir. Ayrıca sakallı ve bıyıklıdırlar. Diğer askerler ise başlarında üsküf adı verilen başlıkları ve üzerinde sorguçları bulunmaktadır. Üzerlerinde önden düğmeli veya düğmesiz baldırlara kadar uzayan, kolsuz üstlükleri ile, içlerinde kolları el bilek hizasına kadar olan içlikleri görülmektedir. Bellerinde kuşakları ve buna asılı kılıçları, sol ellerinde yayları, sırtlarında tirkeşleri bulunmaktadır. daha sonra, şeffaf olarak çizilmiş,

ayak bilek hizasından dört-beş parmak yukanda eteklikleri görölür.

Ayaklarında çizmeleri bulunmaktadır.

Minyatürün ön ve arka planında görülen, at üzerindeki figürlerin, başlarında kavukları üzerinde tek tüylü sorguçları, üzerlerinde kaftanlarıyla tasvir edilmektedirler.

Kat. no: 4

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 4

Minyatürün bulunduğu eser:Süleyman Tarihi (Dublin,Ch,Beatty Library,No 413, Vr. 94)

Eserin Tarihi: h.987/m.1579

Yazar: Seyyid Lokman

Nakkaşı: Bilinmiyor.

Konusu: Minyatürün konusu Zigetvar (Sigetuar) savaşındaki düşman askerlerinin kesilmiş başlarını göstermektedir.

Özellikleri: Minyatürün ortasında Otağ-ı Hümayunda oturmakta olan iki komutan (vezirde olabilirler) ve iki yanda ikişer silahtar figürü yer almaktadır. Ayrıca Otağ-ı Hümayunun önünde bedeninden ayrılmış olarak yerde Macar askerlerine ait başlar görülmektedir.

Kompozisyonun üstünde diğer çadırlar yer alır. Bu çadırlar minyatüre perspektif sağlamaktadır. Altta, sağda üçer kişiden oluşan iki grup halinde asker figürleri ve soldaki iki asker figüründen birinin elindeki mızrak üzerinde düşman başı resmedilmiştir.

Kıyafetler: Çadırdaki oturmakta olan iki komutan figürü başlarında serpuşları (1) üzerlerinde kaftanlarıyla tasvir edilmişlerdir.. Kaftanlarının üzerinde kısa kollu etekleri uzun, karşılıklı sırma şeritle önü kapatılan üstlükleri görülür. Her iki komutan figürünün yanında ikişer silahtar figürü yer almaktadır. Silahtar figürlerinin başlarına börtü giydirilmiştir. Ayrıca üzerlerinde kapañça (2) adı verilen ayak bileği hizasına kadar olan kolsuz bu üstlüğün içine uzun kollu içlikleriyle tasvir edilmişlerdir. Önde görülen asker figürleri başlarında börtüleri (Sadece biri üsküf ve süpürge sorguçlu olarak) ile görülmektedirler. Üstlerin de ise kaftanlarıyla tasvir edilmişlerdir.

1) Bkz. Sözlük

2) Bkz. Sözlük

Kat. No: 5

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 5

Minyatürün bulunduğu eser: Süleyman Tarihi (Dublin, ch. beatly Library, No.413, Vr.93)

Eserin Tarihi: h.987/m.1579

Yazarı: Seyyid Lokman

Nakkaşı: Bilinmiyor.

Konusu: Minyatürde Türklerin Zigetvarı Zapt etmesi canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Minyatürde kompozisyon dört kademeli olarak düzenlenmiştir. Üstte Zigetvar Kalesi tipik Ortaçağ kalelerinin minyatüre yansıyan şekli ile görülür ve kale artık feth edilmiştir. Kapının iki yanında görülen yeniçeri figürleri bunu ifade eder. Diğer taraftan Zigetvar kalesi Tuna nehrinin suları ile çevrili olarak tasvir edilmiş, kale kapısından uzatılan ahşap köprü minyatürün diğer sahneleri ile ilişkilendirilmiştir. Zigetvar kalesinin önündeki yine sularla çevrili alanda savaşın bittiğini başsız cesetlerin yerde yatışını, bir Türk askerinin gövdeden ayrılan başı yerden alışı görülmektedir. Bu platformdan minyatürün alt kısmındaki kalabalık figürlü alana atılan köprü ile savaşın son safhası tasvir edilmiştir. Burada sağda Otağ-ı Hümayun önünde oturan Sadrazam Sokullu Mehmet Paşaya eserlerin sunulduğu, biraz üstte yeniçeriler grubu ellerinde tuttıkları düşman askerlerine ait başları getirmektedir.

Kıyafet: Otağ-ı Hümayun önünde oturan Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa'nın başında tepesinde sivri ucu olan bir kavuk ile üzerinde tek tüyden sorguç takılı olarak tasvir edilmiştir. Aynı figürün üzerinde kaftan, kaftanın üzerinde kısa kollu üstlüğü görmektedir. Sadrazam'ın yanında görülen yüksek rütbeli asker figürlerinde de aynı biçimde kavuk ve üst giyimini görmektedir. Daha üstte görülen asker figürlerinden sağda görülen yeniçerilerin başında börtleri ve üstünde süpürge sorguçları görülmektedir, en önde görülen figürün üst elbisesi diğerlerinden farklı olarak kaftandır. Arkadakiler ise baldırlara kadar uzun üstlükleri, bellerinde kemerleri ve ayaklarında çizmeleri ile tasvir edilmiştir. Bu kıyafetlerden anladığımız kadarı ile önde

görülen figür yeniçeri Ağası arkadakiler ise yeniçeri subaylarıdır. Bu figürlerin solunda görülenler ise, düşman askerlerinin başlarını getiren beş figürden sağdan ikincisi diğerlerinden farklı olarak yakası yukarı kalkık giysi içinde ve başında farklı bir serpuş ile tasvir edilmiştir. Bu serpuş normal kavuklardan farklı olarak soğan biçimi bir kavuğun etrafına koyu renkte dilimli ve kalın keçe kumaştan yapılmış, dilimli bir dış kısım ile bunun ortasından yükselen uzun tüylü sorguç yerleştirilmiştir. Bu başlık daha önce Fatih dönemi topçularında görülen serpuşlarla benzerlik göstermektedir (1). Bu grupta görülen diğer dört figürün başlarında serpuşları üzerlerinde boyu dizlerini geçen, uzun kollu elbiseleri ile tasvir edilmişlerdir.

1) Sevin, Nureddin; On Üç Asırlık Türk Kıyafet Tarihine Bir Bakış. İstanbul 1973, s. 73.

Kat. No: 6

İnceleme Yılı : 1992

Resim No: 6

Minyatürün yer aldığı eser: Süleyman Tarihi (Dublin, Ch. Beatly Library, No 413, Vr.113)

Eserin Tarihi: h.987/m.1579

Yazar: Seyyid Lokman

Nakkaşı: Bilinmiyor.

Konusu: Minyatürün konusu Kanunî Sultan Süleyman'ın cenaze arabasının getirilişi canlandırmaktadır.

Özellikleri: Kompozisyonun tam ortasında, iki atın çektiği cenaze arabası profilden tasvir edilerek kırmızı bir örtüyle örtülmüştür. Arabanın yan tarafından iki yana açılarak naşın bulunduğu tabut ve üzerindeki püsküllü kavuk tasvir edilmiştir. Ayrıca tepelerde gruplar halinde Osmanlı askerleri atlarının üzerinde mızrak, tuğlar ve filamalarla görülmektedir. Minyatürün ön planında, atlarının üzerinde diğer figürler yer alır. Bu figürlerden, öndeki kavuklu büyük figür, cenazenin törensel getirilişini yöneten şekilde tasvir edilmiştir.

Minyatürde sağdan sola doğru zapt edilmiş bir hareket ile kademeli yerleştirilmiş figür grupları ile de derinliğe işaret vardır.

Kıyafet: Kanuni Sultan Süleyman'ın cenaze arabasını çeken atın üzerindeki figürün başında tek sorguçlu serpuşu, üstünde önden düğmeli elbisesi, belinde kuşağı ile tasvir edilmiştir. Cenaze arabasının önünde ve yanında ilerleyen askerler başlarında süpürge sorguçlu üsküfleriyle gösterilmektedir. Bu figürlerden atların önünde ilerleyen iki solak figürünün üstünde baldırlara kadar uzayan üstlükleri, bellerinde kemerleri, buna asılı kılıçlarıyla tasvir edilmektedirler. Daha sonra şeffaf çizilmiş, ayak bilek hizasından dört-beş parmak yukarıda eteklikleri görülür. Ayrıca sırtlarında yayları bulunmaktadır.

Kompozisyonun ön ve arka planlarında görülen at üzerindeki figürlerin başlarında beyaz tülbent bezinden dolanarak sarılmış, tepesinde sivri ucu olan kavuk ile üzerinde tek tüyden sorguç takılı baş tasviri verilmektedir. Aynı figürlerin üzerlerinde kaftanları görülür.

Kat. No: 7

İnceleme yılı : 1992

Resim No: 7

Minyatürün bulunduğu eser: Şahnâme-i Selim Han. (Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Farsça, No A 3595,Vr. 129)

Eserin Tarihi h. 988/m. 1581

Yazarı: Seyyid Lokman

Nakkaşı: Osman

Konusu: Osmanlı ordusunun savaşı canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Bu minyatürde Osmanlı ordusunun savaş sırasındaki durumu işlenmiştir. Kompozisyonda üstten başlayıp orta kısma kadar olan tepelerden sıralar halinde atlarının üzerinde ilerleyen Osmanlı askerleri ve en önde atının üzerinde hükümdar tasvir edilmiştir. Minyatürün ortalarında atlarının üzerinde kılıçlarıyla savaşan asker figürleri ve yanda birkaç top yer alır. Alt bölümde denize dökülen düşman askerleri ve yabancı bayraklarla donatılmış geminin içinde askerler tasvir edilmektedir. Gemiden ip atarak denize dökülen figürleri kurtarma çabaları ve yüzen diğer askerler görülmektedir.

Bu minyatürde kara ve denizin birleştiği kıyı çizgisi taş sıraları ile belirlenmiştir.

Kıyafet: Tepelerin ardında atların üzerinde sıra halinde ilerleyen Osmanlı askerleri, başlarında sorguçlu serpuşları ile tasvir edilmişlerdir. Bu grubun önünde yer alan hükümdar figürü, başındaki tülbent bezinden dolanarak sarılmış serpuşu ve üzerindeki sorguç ile görülür. Hükümdar üzerindeki kaftanı ile heybetli bir şekilde ilerlemektedir. Hükümdarın önünde görülen ,atının üzerinde, elindeki kılıcı kaldırmış, savaş durumundaki asker figürünün başlığı diğerlerinden farklıdır. Burada yanlardan ikişer üçgen çıkıntısı olan küpik bir başlık görmekteyiz. Kompozisyonun ortalarında sağ tarafta görülen elindeki kılıçyla hareket halinde olan figürün başında yanlara daha açık üçgen çıkıntıları olan ortası hafif sivri soğan şekilli başlığı ile tasvir edilmiştir. Üzerinde önden beline kadar düşmeli, kol uzunluğu el bilek hizasına kadar olan elbisesiyle görülür.

Kat. No: 8

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 8

Minyatürün bulunduğu eser: Şahname-i Selim Han. (Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Farsça, No A 3595, V. 128b)

Eserin Tarihi: h.988/m. 1581

Yazar: Seyyid Lokman

Nakkaşı: Osman

Konusu: Bu minyatürde Navarin Deniz Savaşı canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Kompozisyonunun sol orta bölümünde görülen iki ayrı grup halindeki asker figürleri ve sağ ortada birkaç çadır görülmektedir. Minyatürün ön plânında görülen deniz Akdeniz kıyılarıdır; çünkü Navarin, Mora yarımadasının güney-batısında bulunmaktadır. Kıyıda tasvir edilmiş gemiler bayraklarla donatılmıştır. Ayrıca gemilerin içlerinde insan figürü görülmemektedir. Arka plandaki tepeler, ağaçlar ve hemen önündeki iki çadır minyatüre perspektif kazandırmaktadır. Bu minyatürde de kara ve denizin birleştiği kıyı çizgisi taş sıraları ile belirlenmiştir.

Navarin Deniz Savaşı, 1572 yılında Osmanlı Donanmasının yaklaşık 250 gemisiyle Mora yarımadasının güney batısında Navarin yakınlarında Venediklilerle yapılan savaştır. Venedikliler Osmanlıların bu güçlü filosu karşısında şaşkına dönmüştür ve çatışmaya girmeden barış imzalamışlardır (1).

Kıyafet: Minyatürün sol orta bölümünde yer alan iki ayrı topluluktan üst gruptaki figürler, başlarında sorguçlu serpuşlarıyla tasvir edilmişlerdir. Üstlerinde uzunluğu diz hizasının üç - beş parmak altında olan kaftanları, bellerinde kuşakları ve buna asılı kılıçlarıyla görülmektedirler. Daha öndeki grupta, börtülü (aynca grubun arka sırasında birkaç asker süpürge sorguçlu) yeniçeri askerleri tasvir edilmektedir. Üstlerinde dizlerinin altında ve üzerinde etek boyları olan elbiseleri ile, elbiselerinin bellerindeki kuşaklara asılı kılıçlarıyla resmedilmektedirler. Aynı grubun hemen önünde sorguçlu serpuşları ve desenli kumaştan yapılmış kaftanlarıyla birkaç figür daha görülmektedir.

1) Atasoy, Nurhan- Çağman Filiz; Turkish Miniature Painting. İstanbul 1974 Plate 16.

Kat. No: 9

İnceleme Yılı : 1992

Resim No: 9

Minyatürün yer aldığı eser: Nusretnâme. (Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Türkçe, No. H.1365; Vr. 93 a)

Eserin Tarihi : h.992/ m 1584

Yazar: Mustafa Ali

Nakkaşı: Bilinmiyor. Ancak kompozisyon, renk ve konunun ele alınışı bakımından 15. yüzyıl Osmanlı Sarayı minyatür sanatının üslup özelliklerini taşımaktadır (1).

Konusu: Osmanlı esnafının sefer sırasındaki orduya yiyecek satışı yapması canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Osmanlı ordusu sefere giderken orducu esnafı da ordunun arkasından sefere gitmekteydi. Bu minyatürde görülen esnaf, Osmanlı askerlerine yiyecek satışı yapmaktadır. Kompozisyonun orta planında ateşin üzerinde kazanlarda yemekler pişmekte ve yiyecek servisi yapılmaktadır. Minyatürde, ekmek satanlar, terazi elinde tartım yapıp torbalara dolduranlar, birbirlerine yiyecek veren figürler gibi çok çeşitli sahne kompoze edilmiştir. Ayrıca kompozisyonun orta ve ön plânlarında birkaç tente ve arka planda yuvarlak iki çadır yer almaktadır.

Kıyafet: Kompozisyonun orta bölümünde, yere diz çökmüş durumda görülen figürün başında, önü dört-beş parmak genişliğinde altın veya gümüş sırmalı börküyle tasvir edilmiştir. Üstünde kol uzunluğu el bilek hizasına kadar olan kollu, kapalı yakalı, etek boyu uzun olan elbisesi, belinde kuşağı ve buna asılı kılıcı ile görülmektedir. Karşısında bulunan figürün, önünden yukarıya doğru iki üçgen

1) Ögütmen, Filtiz; XII-XVIII. Yüzyıllar Arasında Minyatür Sanatından Örnekler. İstanbul 1966, s. 26.

çıkıntısı olan, ensede son bulan koyu renkli başlığı bulunmaktadır. Bu satışı figürü Osmanlı azınlık grubundan olan Yahudi bir satıcıyı tasvir ediyor olabilir.

Kat No: 10

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 10

Minyatürün yer aldığı eser: Nusretnâme (Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Türkçe, No. H 1365. Vr 34b)

Eserin Tarihi: h. 992/ m. 1584

Yazar: Mustafa Ali

Nakkaşı: Bilinmiyor. Kompozisyon renk ve konunun ele alınışı bakımından 15. yüzyıl Osmanlı Sarayı minyatür sanatının üslup özelliklerini taşımaktadır (1).

Konusu: Minyatürde Lala Mustafa Paşanın yeniçerilere verdiği ziyafet canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Minyatürün arka planında birkaç çadır ve Otağ-ı Hümayun görülmektedir. Otağ-ı Hümayun'un önünden başlayıp ön planda son bulan ziyafet sofrası yere kurulmuştur. Sofranın başında Lala Mustafa Paşa ve sofranın etrafında yeniçeri askerleri yere oturmuş durumda yemek yerken tasvir edilmektedir. Ayrıca oturanların gerisinde yemek servisi yapan birçok figür bulunmaktadır.

Kompozisyonda, üzerinde çeşitli yemeklerin bulunduğu sofa, önden arkaya doğru ve sağ alt köşeden, sol üstte doğru hafif çapraz kuruluşu ve Paşa figürünün sofranın dar kenarına yerleştirilmesiyle minyatüre derinlik kazandırmaktadır. Sofa üzerindeki dizili yiyecek kaplarının iki yanındaki figürler minyatüre güçlü perspektif kazandırırken gözü arkaya çekişi, Paşa'nın arkasındaki figürler ve çadır motifleri bunu durduruyor.

Kıyafet: Ziyafet sofrasının başında oturan Lala Mustafa Paşa başında tülbent bezinden dolanarak sarılmış serpuşu ile görülmektedir. Üzerinde kapaniçası, içinde ise önden beline kadar düğmeli, uzun kollu kaftanıyla tasvir edilmiştir. Lala Mustafa Paşa'nın hemen gerisinde iki silâhtar figürü yer alır. Silâhtarlar başlarında yeniçeri askerlerinin benzeri börkleri, üzerlerinde desenli kumaştan yere kadar uzun etekleri olan kaftanlarıyla görülmektedir. Ziyafet sofrasında Lala Mustafa Paşanın solunda oturan,

1) Ögütmen, Filiz; XII-XVIII. Yüzyıllar Arasında Minyatür Sanatından Örnekler. İstanbul 1966, s. 26.

başındaki serpuşu ve üzerindeki kaftanı ile görülen figürün Yeniçeri Ağası olması gerekmektedir. Sofrada yer alan diğer figürler yeniçerilerdir. Giyimleri iki ayrı biçimde olan yeniçerilerin bir kısmı başlarında dört-beş parmak eninde sırmalı sorguçlu üsküfleri, üzerlerinde desenli kumaştan, sırma işlemeli kaftanları içlerinde içlikleri ile tasvir edilmişlerdir. Bu yeniçeriler büyük bir ihtimalle subay olmalıdır. Diğer figürler ise başlarında sorguçsuz börkleri, üzerlerinde önden bele kadar düğmeli ve düğmesiz elbiseleri, bellerinde kuşakları ile tasvir edilmişlerdir. Bu figürlerinde rütbece daha altta olduğunu söyleyebiliriz.

Kat. No: 11

İnceleme Yılı : 1992

Resim No: 11

Minyatürün yer aldığı eser: Şecaatnâme (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No TY 6043, Vr 213 a)

Eserin Tarihi: h. 995/ m. 1586

Yazar: Asaî Paşa

Nakkaşı: Bilinmiyor

Konusu: Özdemiroğlu Osman Paşa'nın Kefe Kalesi önünde tatarlarla olan savaşı canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Minyatürün alt ve üst kısmında ikişer satırlık yazı görülmektedir. Arka planda, Kefe Kalesinden tüfekte ateş eden beş figür yer alır. Kompozisyonun ortasında atının üzerinde ilerleyen Osman Paşa tasvir edilmektedir. Osman Paşa'nın arkasında at üzerinde bir silâhtar figürü, Paşa'nın önünde ise elinde teberi ile yürümekte olan solak figürü görülmektedir. Kompozisyonun ön plânında ise yerlerde kesilmiş başlar, cesetler bulunmaktadır. Ayrıca önde tatarlar arkada onları takip eden Osmanlı askerleri, birbirlerine ok atarken tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Minyatürün orta plânında görülen Osman Paşa at üzerinde, başında serpuşu, üzerinde kol uzunluğu dirseğine kadar olan üstlüğü, altında ise desenli kumaştan yapılmış çakşır ile tasvir edilmektedir; ayrıca atın üzerindeki eyer örtüsü çakşırın kumaşındandır. Osman Paşa'nın hemen arkasında at üzerinde ilerleyen silâhtar, başında borkü, üzerinde üstlüğü ve çakşır ile görülmektedir. Osman Paşa'nın önünde yaya olarak ilerleyen, solak, başında yüksek sorguçlu külahı, üzerinde dolaması (1) ile tasvir edilmiştir. Dolamanın arka eteği dizlerden aşağı inmekte ön eteğinin iki ucu beldeki kuşağa sokuludur. Dolamanın hemen altında önden sarkan bir iç eteği görülmektedir. Ayrıca bacaklarını saran uzun çorap giymiş, elinde de teber bulunmaktadırlar. Ön plânda, savaş eden at üzerindeki figürlerden, arkadakiler Osmanlı

1) Bkz. Sözlük.

askerleridir. Ok atan bu figürler başlarında migferleri, üzerlerinde gömleleri ve altlarında çakşınılarıyla tasvir edilmektedirler.

Kat. No: 12

İnceleme Yılı: 1992

Resim No.: 12

Minyatürün yer aldığı eser: Şecaatnâme (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No TY 6043, Vr 57a)

Eserin Tarihi: h 995/ m. 1586

Yazar: Asafî Paşa

Nakkaşı: Bilinmiyor

Konusu: Osman Paşa ve Osmanlı Ordusunun savaşması canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Minyatürün üst kısmında iki, alt kısmında üç satırlık yazı yer almaktadır.

Arka plânda sol köşede atının üzerinde Osman Paşa görülmektedir. Karşısında yine at üzerinde diğer bir Paşa tasvir edilmiştir. Bu figürün arkasında, atının üzerinde silâhtar figürü, önünde ise yürümekte olan iki solak figürü yer almaktadır. Kompozisyonun orta plânında savaşan Osmanlı ve Tatar ordusu görülmektedir. Zeminde ise kesilmiş insan başları, bacaklarından ayrılmış bedenler, kopuk kollar, kılıçlar gibi savaş durumunu anlatan öğeler ile minyatüre renk verilmiştir.

Kıyafet: Kompozisyonun sol arka plânında yer alan Osman Paşa başında püsküllü serpuşu, üzerinde önden düğmeli kol uzunluğu dirseklere kadar olan üstlüğü ve çakşırılı olarak tasvir edilmektedir. Elinde ise gürzü bulunmaktadır. Osman Paşa'nın karşısında yer alan atının üzerindeki diğer figür de Osman Paşa'ya benzer biçimde giyinmiştir, başında sorguçlu serpuşu ve elinde kılıcı ile tasvir edilmiştir. Osman Paşa'nın hemen arkasında görülen silâhtar figürü başına giyilecek kısmı dört - beş parmak genişliğinde işlemeli börtü, üzerinde gömleği ve çakşırıyla atının üzerinde ilerlemektedir. Önde ilerleyen solakların başlarında yüksek külahları ve üzerlerinde elbiseleri, bellerinde kuşakları ellerinde teberleriyle tasvir edilmiştir. Kompozisyonun ortasında görülen savaşan askerler başlarında miğferleri, üstlerinde gömlek ve çakşırları, ellerinde kılıç ve kalkanlarıyla görülmektedirler.

Kat. No: 13

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 13

Minyatürün Yer aldığı eser: Şecaatnâme (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No TY6043, Vr 196a)

Eserin Tarihi: h. 995/m. 1586

Yazan: Asaî Paşa

Nakkaşı: Bilinmiyor

Konusu: Osman Paşa'nın kar fırtınasına tutulması canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Minyatürün alt ve üst kısmında ikişer satırlık yazı yer alır. Kompozisyonun orta kısmında Osman Paşa'nın oturduğu tahtirevan görülmektedir. Tahtirevanı, ön tarafından üç miğferli asker, arka tarafından iki silâhtar taşımaktadır. Arka planda, elinde teberi ile solak figürü ve ellerinde tüfekleriyle ilerleyen iki yeniçeri figürü görülmektedir. Ön plânda ise karlara gömülmüş atını kırbaçlayan miğferli asker ve arkasında atının üzerinde ilerleyen diğer miğferli asker figürü ile bunların ortasında elinde tüfeği ile başka bir figür görülmektedir.

Minyatürde yağan yoğun kar nedeniyle ilerlemekte güçlük çeken orduyu görmekteyiz. Kompozisyonun orta sağ köşesinde karlara gömülmüş miğferli asker figürü tasvir edilmiştir. Askerler ve atlar karlara gömülerek zorlukla ilerlemektedirler. Ayrıca kompozisyonun arka plânında fırtınayla yağan kar izlenimi vermek amacıyla bulutlar tasvir edilmiştir.

Kıyafet: Osman Paşa başında dilimli ve püsküllü serpuşu, üzerinde uzun kollu kaftanıyla bağdaş kurmuş olarak tahtirevanın da oturmaktadır. Tahtirevanın arka tarafından taşıyan iki silâhtar figürü başlarında börkleri, üzerlerinde önden iki ucunu kemerlerine soktukları dolamalarıyla tasvir edilmektedirler. Tahtirevanı ön tarafından taşıyan üç miğferli asker figürünün üstlerinde uzun kollu gömlekleri ve çakşırlarıyla ilerlemektedirler. Ayrıca bellerindeki kuşaklarında kalkan ve kılıçları asılıdır. Tahtirevanın hemen yanındaki solak figürünün, başında yüksek külâhı, üstünde önden iki ucunu

kemerine soktuğu dolaması ve sol elinde teberiyle yürümektedir. Solak figürünün ön ve arkasında iki yenişeri görülür. Bu figürlerin başlarında börkleri, üstlerinde iki ucunu kuşaklarına soktukları dolamaları ve çakşırılarıyla tasvir edilmektedirler.

kompozisyonun ön plânında karlara gömülü atını kırbaçlayan miğferli asker ile hemen arkasında atının üzerinde ilerleyen diğeri miğferli asker de kompozisyonda daha önce incelenen miğferli asker figürlerinin benzeri biçimde giydirilmişlerdir. Her iki figürün ortasında görülen figür, başında yanlardan ikişer üçgen çıkıntısı olan küpik bir başlıkla görülmektedir. Üstünde dolaması ve çakşırı ile tasvir edilen asker ayrıca elinde tüfek taşımaktadır.

Kat. No: 14

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 14-14a

Minyatürün yer aldığı eser: Hünernâme, Cilt II. (Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Türkçe, No H. 1524, Vr 256 b)

Eserin Tarihi: h. 996/ m.1588

Nakkaşı: Osman

Konusu: Mohaç Meydan Muharebesi canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Minyatürde 1526 yılında yapılan ve Osmanlıların büyük başarısı ile sonuçlanan Mohaç Meydan Muharebesi, nakkaş Osman'ın gerçeğe uygun, sade ve itinalı çizimleriyle tarihe ışık tutmaktadır.

Kompozisyonda, savaş nizamında olan Osmanlı Ordusu tasvir edilmiştir. Ordu, düşmanın üzerine doğru ilerlemektedir. Savaşı, bizzat yöneten devrin büyük hükümdarı Kanuni Sultan Süleyman kompozisyonunun arka plânında, toplan ve yeniçeri subaylarının hemen gerisinde görülmektedir. Ayrıca tüm yüzeyde görülen tepeler ve arka plandaki bayrak ve filamalarla minyatüre derinlik verilmiştir.

Kıyafet: Atının üzerinde görülen Kanunî Sultan Süleyman'ın başında iki tüylü sorguçlu serpuşu, üzerinde kaftanı, omuzlarından düşük kollu üstlüğü ve çakşırı ile tasvir edilmiştir. Hükümdarın hemen gerisinde atlarının üzerinde üç silâhtar figürü yer almaktadır. Ayrıca hükümdarın atının etrafında başlarında süpürge sorguçlu üsküfleriyle yeniçeri subayları tasvir edilmiştir. Bu figürler üzerlerinde kısa kollu gömlekleri, içlerinde içlikleri ve şeffaf eteklikleriyle görülmektedirler. Topları ateşleyen yeniçeri erleri ise başlarında börtükleriyle tasvir edilmektedir. Topların hemen yanında görülen, yanlardan ikişer üçgen çıkıntısı olan koyu renk küpik başlık, üzerinde dizlere kadar uzunluğu olan elbisesi ve belinde kuşağı ile tasvir edilen topçu figürü yer alır. Topçu figürünün hemen arkasında atlarının üzerinde başlarında sorguçlu başlıkları, üzerlerinde kaftanlarıyla yüksek rütbeli askerler görülmektedir. Ayrıca atların üzerinde başlarında sorguçlu miğferli olan askerler tasvir edilmiştir.

Kat. No: 15

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 15

Minyatürün yer aldığı eser: Tarih-i Fethi Yemen (1). (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No TY 6045, Vr. 111b)

Eserin Tarihi: h. 1003/m.1594

Yazan: Rumuzî

Nakkaşı: Bilinmiyor

Konusu: Savaşan Osmanlı Ordusu canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Minyatürde savaş durumundaki Osmanlı Ordusu ve düşman askerleri görülmektedir. Kompozisyonun arka plânındaki tepelerin aralarında görülen figürler el-lerindeki filama ve bayrakları, koyu renk şapkalıyla düşman askerleridir. Kompozisyonun orta planında kesilmiş insan başları, başsız bedenler, kopuk kol ve bacaklar savaşı en iyi şekilde anlatmaktadır. Minyatürün orta sol plânında görülen Osmanlı ordusunun içinde büyükçe çizilmiş figür, Sinan Paşa'ya aittir. Sinan Paşa'nın etrafında görülen yeniçeriler, miğferli askerler minyatürün sol alt bölümüne kadar yer alır. Sinan Paşa'nın önünde toplanı ateşleyen yeniçeriler görülür. Topların hemen önünde de kılıç kılıça savaşan askerler tasvir edilmiştir.

Kıyafet: Kompozisyonun orta sol plânında, büyükçe çizilmiş Sinan Paşa başında serpuşu, üzerinde kaftanı ve üst elbisesiyle tasvir edilmiştir. Sinan Paşa'nın çevresinde görülen figürlerden yeniçerilerin bir kısmı sorguçlu üsküfleriyle, bir kısmıda börtükleriyle tasvir edilmişlerdir. Ayrıca Sinan Paşa'nın etrafında serpuşlu ve kaftanlı figürler görülmektedir. Ayrıca ordunun içersinde miğferli askerlerde tasvir edilmiştir. Kompozisyonun ön plan sol köşesinde bellerinde tirkeşleri asılı, yaylarından oklarını atan figürler görülür.

1) Bu eser II.Selim devrinde yaşamış olan Sinan Paşa'nın Yemen ve Tunus'a yaptığı seferleri anlatmaktadır.

Kat. No: 16

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 16

Minyatürün yer aldığı eser: Tarih-i Fethi Yemen (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No TY 6045, Vr. 217b)

Eserin Tarihi: h. 1003/ m. 1594

Yazarı: Rumuzî

Nakkaşı: Bilinmiyor

Konusu: Otağ-ı Hümayun ve savaş durumundaki Osmanlı Ordusu canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Minyatürün arka plânında dik ve sarp kayaların üzerine kurulmuş Ortaçağ şehir kalelerinden biri tasvir edilmiştir. Kalenin kapısında ve sarp kayaların üzerinde düşman askerleri görülmektedir. Orta plânda kılıç kılıça savaşan, ok atan Osmanlı ve düşman askerleri yer alır. Kompozisyonun ön sağ planında Otağ-ı Hümayun ve önünde birkaç paşa tasvir edilmiştir. Sol bölümde ise atların üzerinde savaşan askerler ve yerlerde kesilmiş başlar, cesetler görülmektedir. Bu sahneden anlaşılan kale henüz feth edilmemiştir.

Kıyafet: Minyatürde Otağ-ı Hümayun önünde tasvir edilen paşalar, başlarında sorguçlu serpuşları, kaftanları ve kaftanlarının üzerlerinde üstlükleriyle tasvir edilmektedirler. Ayrıca atlarının üzerinde savaşan figürlerin başlarında sorguçlu serpuşları, üstlerinde gömlekleri, çakşırları ve bellerinde kuşaklarıyla görülmektedirler.

Kat. No: 17

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 17

Minyatürün yer aldığı eser: Tarih-i Fethi Yemen (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No TY 6045, Vr 555a)

Yazarı: Rumuzî

Nakkaşı: Bilinmiyor

Konusu: Otağ-ı Hümayunda oturan Sinan Paşa ve Osmanlı Ordusu canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Minyatürün orta plânındaki Otağ-ı Hümayun'un önünde oturan Sinan Paşa karşısında oturan komutanla konuşmaktadır. Bu figürlerin önlerinde yerde sekiz torba bulunmaktadır. Ayrıca Paşa ve komutanın iki yanında sıralar halinde kalabalık asker topluluğu görülmektedir.

Kompozisyonun arka plânında diğer çadırlar tepeler, düşman askerlerinin şapkalı başları ve daha üstte üçer sıradan oluşan iki sıra yazı görülmektedir.

Kıyafet: Otağ-ı Hümayunun önünde oturmakta olan Sinan Paşa ve komutan'ın başlarında sorguçlu serpuşları üzerlerinde kaftanlar ve üstlükleriyle tasvir edilmektedirler. Kompozisyonun ön sol plânında görülen sorguçlu üsküfleri ve kaftanlarıyla yeniçeri subayları görülmektedir. Ayrıca, bu grubun içinde börkleri ve elbiseleri ile diğer yeniçeriler bulunmaktadır. Kompozisyonun, ön sağ planında, başlarında sorguçlu miğferleriyle askerler görülmektedir.

Kat. No: 18

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 18-18a

Minyatürün yer aldığı eser: Şehinşahnâme-i Murad III, Cilt II. (Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat, Farsça, No 200, Vr. 101b)

Eserin tarihi: h. 1006/m. 1597

Yazar: Seyyid Lokman

Nakkaşı: Bilinmiyor. Nakkaş Osman'ın atölyesinde yapıldığı bilinen "Surname" minyatürleri ile olan üslup birliği bu yazmanın minyatürlerinin de aynı ekole ait bir sanatçı elinden çıktığını gösterir (1)

Konusu: Burada Revan'ın zaptı canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Minyatürde Revan'ı zapt etmeye giden Osmanlı Ordusu görülmektedir. Tam sayfa büyüklüğündeki bu minyatürde tüm yüzeyde aralarda hiçbir boşluk bırakmadan Osmanlı askerleri tasvir edilmiştir. Ön plânda develer üzerinde askerler daha yukarda ise atlar ve üzerlerinde yine asker figürleri yer alır. Kompozisyonun orta ve arka plânlarında bayrak ve filamalar görülmektedir.

Revan, Osmanlı akıncıları tarafından birçok defalar kuşatılmış, kesin olarak III. Murat devrinde Sinan, Özdemiroğlu Osman ve Ferhad Paşa'ların çabası ile 1583 yılında Osmanlı topraklarına katılmıştır (2).

Kıyafet: Bu minyatürün orta plânda görülen Paşa'nın, başında sorguçlu serpuşu, üstünde desenli kumaştan yapılmış kaftanı ve içinde elbisesi ile tasvir edilmiştir. Ayrıca belinde tirkeş görülür. Paşa'nın etrafında görülen figürlerden, börklerinin tüylük kısmında sorguçları olanlar yeniçeri subayları diğer börklü askerler ise yeniçeri erleridir. Yine Paşa'nın etrafında görülen figürler sorguçlu veya sorguçsuz serpuşları ile tasvir edilmişlerdir. Minyatürün arka sol plânında görülen üç figürün başlıkları diğerlerinden farklıdır. Bunlar yanlardan birer üçgen çıkıntısı olan ortası hafif sivri soğan şekilli,

1) Öğütmen, Filiz; XII-XVIII. Yüzyıllar Arasında Minyatür Sanatından Örnekler. İstanbul 1966, s. 30

2) Tuğlacı Paris: Osmanlı Şehirleri. İstanbul 1986, s. 385, Kolon 1.

topçulara ait başlıklardır. Kompozisyonun yine arka plânı sağ tarafında da, başlarında tepeleri sivri ve bu sivri uçta sorguçları bulunan kulaklarında örten miğferli Osmanlı askerleri görülmektedir (R.18a).

Kat. No: 19

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 19

Minyatürün yer aldığı eser: Şehinşahnâme-i Murat III, Cilt II. (Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat, Farsça. No. 200, Vr. 100b)

Eserin Tarihi: h. 1006/ m. 1597

Yazar: Seyyid Lokman

Nakkaşı: Bilinmiyor. Nakkaş Osman'ın atölyesinde yapıldığı bilinen "Surname" minyatürleri ile olan üslup birliği bu yazmanın minyatürlerinin de aynı ekole ait bir sanatçı elinden çıktığını gösterir (1)

Konusu: Ferhat Paşa'ya esirlerin getirilişi canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Kompozisyonun ön plânında sağ köşede Otağ-ı Hümayun ve önünde oturmakta olan Ferhat Paşa görülmektedir. Paşanın önünde yerde kesilmiş başlar yer almaktadır. Ayrıca Paşa'ya askerler tarafından esirler getirilmektedir. Minyatürün arka ve orta bölümlerinde askerlerin sefer sırasında kaldıkları çadırlar ve yer yer diğer figürleri görmekteyiz. En arka bölümde ise tepeler ve ağaçlarla minyatüre perspektif verilmiştir. Bu sahnede, savaşın bittiğini, kazanan tarafın Osmanlı ordusu olduğunu esirler ve kesilmiş başlardan anlamaktayız.

Kıyafet: Otağ-ı Hümayun önünde oturan Ferhat Paşa'nın başında iki sorguçlu serpuşu, üzerinde desenli kumaştan dikilmiş uzun kollu kaftanı, kaftanın üzerinde ise etekleri yere kadar olan omuzlarını örten üstlülle görülmektedir. Kompozisyonun en alt kısmında görülen dizi halindeki askerlerden, en önde görülen üç figür süpürge sorguçlu üsküfleri ve kaftanlarıyla tasvir edilmişlerdir. Bu kıyafetlerden anlaşılan, bu askerler yeniçeri subayları ve yeniçeri Ağasıdır. Bunların arkasında görülen figürler, başlarında börkleri, üzerlerinde elbiseleri bellerinde kuşakları ile yeniçeri erleridir.

1) Öğütmen, Filiz; XII-XVIII. Yüzyıllar Arasında Minyatür Sanatından Örnekler. İstanbul 1966, s. 30

Kat. No: 20

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 20

Minyatürün yer aldığı eser: Şehinşahnâme-i Murad III, Cilt II. (Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat, Farsça, No. 200, Vr 102a)

Eserin Tarihi: h. 1006/m.1597

Yazarı: Seyyid Lokman

Nakkaşı: Nakkaş Osman'ın atölyesinde yapıldığı bilinen "Surname" minyatürleri ile olan üslup birliği bu yazmanın minyatürlerinin de aynı ekole ait bir sanatçı elinden çıktığını gösterir (1)

Konusu: Osmanlı ordusu canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Kompozisyonda hareket halinde ilerleyen Osmanlı Ordusu görülmektedir. Figürlerin bir kısmı atlarının üzerinde, bir kısmıda yürürken tasvir edilmektedir. Ön plânda yeniçeri askerleri omuzlarına dayadıkları tüfeklerini sol elleriyle tutmaktadırlar. Orta bölümde, atlarının üzerinde ilerleyen figürler yer almaktadır.

Kompozisyonunun arka plânında toplu olarak tasvir edilmiş birkaç asker grubunu görmekteyiz, yine bu plânda iki filama resmedilmiştir.

Kıyafet: Minyatürün ön plânının sağ tarafında atının üzerinde, sorguçlu serpuşu, üstünde kaftanı ile tasvir edilmiş komutan figürü görülür.

Kompozisyonun orta ve arka plânında görülen atlarının üzerindeki figürler sorguçlu serpuşları, üstlerinde kaftanları ile, bazılarında ise önden düğmeli üstlükleri ile tasvir edilmişlerdir. Ön plânda sorguçlu üsküfleriyle yeniçeri subayları, sorguçsuz börkleri ile yeniçeri erleri görülmektedir. Bu figürlerin üstlerinde etek boyları değişen üstlükleri, bellerinde kuşakları ve omuzlarına dayamış oldukları ve sol ellerinde tuttıkları tüfekleri ile tasvir edilmişlerdir.

1) Öğütmen, Filiz; XII-XVIII. Yüzyıllar Arasında Minyatür Sanatından Örnekler. İstanbul 1966, s. 30

Kat. No: 21

İnceleme Yılı : 1992

Resim No: 21

Minyatürün yer aldığı eser: Şehnâme-i Nadiri (Hotin Fetihnâmesi). (Topkapı Sarayı Kütüphanesi Türkçe, No H1124, Vr. 53b)

Eserin Tarihi: ca. h. 1032-33/m. 1622-23

Yazarı: Nadiri mahlasını kullanan Mehmed bin Abdülgani bin Emirşah'dır.

Nakkaşı: Bilinmiyor.

Konusu: Osmanlı Ordusunun Hotin seferine çıkışı canlandırılmaktadır.

Özellikleri: Kompozisyonun orta bölümünde 1621-22 yıllarında Hotin seferine çıkan hükümdar II. Osman, atının üzerinde tasvir edilmiştir. II. Osman'ın hemen arkasında iki silâhtar ve yanında solakları yer alır. Önünde ilerleyen ise yeniçerilerdir. Silâhtarların gerisinde atların üzerinde diğer figürler görülür.

Kompozisyonun ön plânında da aynı şekilde atların üzerinde diğer askerler resmedilmiştir. Kompozisyonun arka plânında ellerinde filamaları ve bayraklarıyla atlarının üzerinde tasvir edilen diğer figürler yer almaktadır.

Kıyafet: Kompozisyonun orta bölümünde atının üzerinde hükümdar II. Osman, başında iki tüylü serpuşu, üzerinde sırma işlemeli kaftanı ve iç elbisesiyle heybetle görülür. Hemen arkasında, başlarında yeniçerilere benzer börkleriyle, üzerlerinde kaftanlarıyla iki silâhtar figürü tasvir edilmektedir. Ayrıca hükümdarın önünde ilerleyen yeniçeriler başlarında sorguçlu üsküfleri ve üzerlerinde gömlekleri, şeffaf eteklikleriyle tasvir edilmektedirler. Kompozisyonda birçok figür yer almaktadır. Bunlardan bir kısmı miğferleriyle savaşa giden askerlerdir. Ayrıca minyatürün arka plânında yazının sol alt yanında görülen iki topçu figüründen öndekinin başlığının ön kısmından iki üçgen çıkıntı, diğer topçu figürünün başlığının önden, arkadan ve yanlardan çıkan üçgen çıkıntıları bulunur.

ALBÜMLER

Kat. No: 22

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 22

Alb. adı ve yılı: Drawings Turkish Dresses, (1618). (1).

Bulunduğu yer: The British Museum.

Env. No: Sloana 5258 (Sloana başlığı)

Ressam: Bilinmiyor

Konusu: Topçu kıyafeti.

Özellikleri: Albümün Vr. 58 b'de tam sayfa halinde topçu kıyafeti tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Topçu figürünün başında üçgen şekilli yanlardan dört çıkıntısı olan bir başlık görülmektedir. Bıyıklı, sakalsız olarak tasvir edilmiş bu figürün giyimi içte dar paçalı altlık, üzerinde önü düğmeli dik yakalı ve el bilek hizasında dar olarak biten gömlek giydirilmiş en dışta ise omuzlarını örten yakasıyla ve kolları dirsekte mendil ağzla biten gövdesi dar, eteği genişleyen dışlık, koyu renkli olarak (hatta başlıkla aynı kumaş ve renkte) yapılmıştır. Figürün ayaklarında dar konçlu çizmeler dizin aşağısında bitmiş olarak tasvir edilmektedir. Sağ elinde, ise tek yüzü kısa saplı balta tutar durumdadır.

(1) British Museum'da bulunan Drawings Turkish Dresses albümünü ülkemizde tanıtan ve bu konuda bir yayın yapan hocam Prof. Dr. Nermin Sinemoğlu'nun makalesini ve ilgili minyatürün bir fotoğrafını vererek yardımlarını esirgemediği için teşekkürlerimi arz ederim.

Kat. No: 23

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 23

Alb. adı ve yılı: *Costumets des Differents Nations de Levant*, (1714).

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: K. 2140

Ressam: Van Moor

Konusu: Sadrazam kıyafeti.

Özellikleri: Albümün bu sayfasında, arka plânda sütunlu, kemerli ve duvan nişlerle hareketlendirilmiş bina görülür. Bu binanın önünde küçük ebatlarda iki erkek figürü yer almaktadır. Daha önde, kesme taştan bir duvarın köşesini görmekteyiz. Kompozisyonun tam ortasında büyük ebatta, sol kolunu kaldırmış, sağ eli arkasında Sadrazam figürü yer almaktadır. Figürün arkasında Otağ-ı Hümayun izlenimi veren desenli, uçları saçaklı kumaş, değişik kıvrımlarla hareketlendirilerek fon oluşturmaktadır.

Kıyafet: Sadrazam tasvirindeki kıyafetle, protokol gereğince başa giyilen, mücevveze (1) resmi başlık olarak devlet ileri gelenleri tarafından kullanılan, yüksek silindirik şeklinde 0,35 m'ye yakın yükseklikteki iç malzemesi mukavva alan üstüne beyaz tülbent sarılan serpuştur. Sadrazam figürün üzerinde altın, gümüş, sırma işlemeli ipek kumaştan kaftan görülür. Kaftanın kumaşı natüralist yaprak ve çiçeklerden oluşan kıvrım dallı bir bezeme örneğine sahiptir. Belinde altın kemer, bu kemerin ön yüzündeki montür yuvalarına kıymetli taşlar doldurulmuştur. Kaftanın üzerine, omuzdan hafif düşük kollu tüm kenarları kıymetli kürklerle (samur olabilir) çevrilmiş divan kürkü denilen üstlük giydirilmiştir.

Özellikle, hiyerarşik Sadrazam kıyafeti içinde, kaftanın kumaşı, 18.yüzyıl başındaki bezemeli kumaş örneğini tanıtmaya yönünden önemli olmaktadır.

(1) Bkz. Sözlük

Kat. No: 24

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 24

Alb. adı ve yılı: Costumes des Differents Nations de Levant, (1714).

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: K.2140

Ressam: Van Moor

Konusu: Kaptan Paşa kıyafeti

Özellikleri: Albümün bu sayfasında, sağda nişlerle hareketlendirilmiş bir binanın yüzü, büyük ebatla çizilmiş Kaptan Paşa figürünün de arkasında sayfanın dörtte üçünü kaplayan bir bina duvarı görülür.

Kıyafet: Kaptan Paşa bıyıklı ve sakallı olarak başında burma sank (1) adı verilen başlıkla tasvir edilmektedir. Üzerinde altın, gümüş sırma işlemeli ipekli kumaştan kapaniça görülür. Kapaniçanın kumaşı, barok izlerin belirdiği iri kıvrımlı yaprak ve çiçeklerden oluşan bezemelerle süslenmiştir. Kapaniça omuzları örter vaziyettedir. Ayrıca kenarları kıymetli küreklerle çevrilmiştir. Kaptan Paşa'nın kapaniçasının altına, kol uzunluğu el bilek hizasına kadar olan bilekçeli (tasmalı) iç elbisesi giydirilmiştir.

(1) Bkz. Sözlük

Kat. No: 25

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 25

Alb. adı ve yılı: Costumes des Different's Nations de Levant, (1714)

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: K. 2140

Ressam: Van Moor

Konusu: Levent kıyafeti

Özellikleri: Levent figürünün görüldüğü sayfanın, sağ tarafının az bir bölümünde şehir sülîyeti ve figürün arkasında muntazam kesme taştan bir yapı kısmen görülmektedir. Levent figürü sayfanın tam ortasında ve büyükçe çizilmiştir.

Kıyafet: Levent figürü, başında kırmızı renkte burma sark denilen başlıkla tasvir edilmektedir. Üstündeki iç fanilasının üzerine göğüsü açık, kol uzunluğu pazularında biten gömlek, sağ omuzuna atılı olan üstlük, altında diz çakşısıyla görülmektedir. Belinde, eni dört - beş parmak genişliğinde olan dolanarak sarılmış kuşağın kıvrımlarına hançer sokuludur. Ayrıca ayağına kırmızı renkte yemeni giydirilmiştir.

Kat. No: 26

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 26

Alb. adı ve yılı: Costumes des Differents Nations de Levant Alb, (1714).

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: K. 2140

Ressam: Van Moor

Konusu: Silâhtar Ağa Kıyafeti

Özellikleri: Arkada düz fonun bulunduğu albümün, bu sayfasında Silâhtar Ağa figürü tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Silâhtar Ağa figürünün başındaki başlık yeniçerilerin borkünü andırır şekildedir. Başlığın alın kısmı ipek veya sırma işlemeli genişçe bir şeritle çevrilidir. Ayrıca üzerinde, altın veya gümüş sırma işlemeli ipek kumaştan, ayak bilek hizasına kadar uzunluğu olan, kapanıça görülmektedir. Kapanıçanın kumaşı S kıvrımlar çizen barok çiçek ve yaprak motifleriyle bezenmiştir. Kolsuz olan kapanıçanın içine uzun kollu bir içlik giydirilmiştir. Silahtar Ağa figürü elinde bir kılıçla tasvir edilmektedir.

Kat. No: 27

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 27

Alb. adı ve Yılı: Costumes des Differents Nations de Levant, (1714)

Bulunduğu Yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: K.2140

Ressam: Van Moor

Konusu: Yeniçeri Ağası kıyafeti

Özellikleri: Kompozisyonun ortasında büyük ebatta, sol kolunu kaldırmış, sağ elini beline dayamış Yeniçeri Ağası figürünü görmekteyiz. Bu figürün arkasında, üzeri sırma işlemelerle yapılmış kumaştan Otağ-ı Hümayun tasvir edilmektedir. Kompozisyonun sol arka plânında ağaçlar altında sıra halinde yeniçeri erleri görülür.

Kıyafet: Yeniçeri Ağası figürünün başında, mücevveze adı verilen resmi başlıkla tasvir edilmiştir. Aynı figürün üstünde altın gümüş sırma işlemeli ipek kumaştan kaftan görülür. Kaftanın kumaşı natüralist yaprak ve çiçeklerden oluşan kıvrım dallı bezemelerle süslenmiştir. Kaftanın kolları dirseğe kadar bol, dirsekten sonra bileğe kadar dar olarak yapılmıştır. Belinde altın kerner, bu kemerin ön yüzündeki montür yuvalarına kıymetli taşlar doldurulmuştur. Kaftanın üzerine omuzdan hafif düşük kollu tüm kenarları kıymetli kürklerle (samur olabilir) çevrilmiş divan kürkü denilen üstlük giydirilmiştir.

Kat. No: 28

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 28

Alb. adı ve yılı: Costumes des Differents Nations de Levant, (1714)

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: K. 2140

Konusu: Çorbacıbaşı kıyafeti.

Özellikleri: Çorbacıbaşı figürü, kompozisyonun ortasında tasvir edilmektedir. Arkasında ahşap çatılı ve eli belindeli bir taş bina önünde tasvir edilen figürün denetleme esnasında düşündüğü anlaşılmaktadır. Kompozisyonun sol tarafındaki ahşap direkli ve kemerli peykeden kahvehâne önü olduğu anlaşıyor.

Kıyafet: Çorbacıbaşının başında çorbası keçesi (1) denilen üsküfün üzerinde süpürge sorguç (2) takılıdır. Üzerinde önden iki uçunu, belindeki çubuklu kumaştan, kuşağına soktuğu dolamasının altında diz çaksın ve ayağında uzun konçlu çizmeyle tasvir edilmektedir. En üstte ise, kapanıça giydirilmiştir. Elinde yere dayalı asasını tutmaktadır.

(1) Bkz. Sözlük

(2) Bkz. Sözlük

Kat. No: 29

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 29

Alb. adı ve yılı: Costumes des Different Nations de Levant, (1714)

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: K.2140

Ressam: Van Moor

Konusu: Yeniçeri kıyafeti

Özellikleri: Albümün bu sayfasında taş bir binanın içersinde Yeniçeri figürü tasvir edilmektedir. Bu taş binanın sağ tarafından, kemerli bir açıklıktan şehrin bir bölümü görülmektedir.

Kıyafet: Yeniçeri figürünün başında beyaz keçeden, başa geçirilecek ağız kısmında üç-dört parmak eninde gümüş veya altından şerit bulunan, ayrıca burada parlak bir madenden yapılmış olan yünlük, tüylük, kaşıklık (1) gibi değişik isimler verilen bölümün bulunduğu börk giydirilmiştir. Üzerinde, rahat hareket edebilmesi için dolamanın ön tarafındaki etekleri kuşağına sokuludur. Dolamanın kolları omuzdan dirseklere kadar geniştir. Ayrıca içinde iç gömleği bulunmaktadır. Beline sarılı olan kemerde kama sokuludur. Altına ise dizlere kadar olan diz çakışın giydirilmiştir. Diz-den ayak bileğine kadar olan baldırlara tozluk (2) geçirilmiştir. Ayağına ise kırmızı renkte yemeni adı verilen ökçesiz ayakkabılar giydirilmiştir.

(1) Bkz. Sözlük

(2) Bkz. Sözlük

Kat. No: 30

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 30

Alb. adı ve yılı: Costumes des Differents Nations de Levant, (1714)

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: K. 2140

Ressam: Van Moor

Konusu: Aşçıbaşı kıyafeti.

Özellikleri: Bir yapının, muntazam kesme taştan yapılmış duvarının önünde Aşçıbaşı figürü tasvir edilmektedir. Kompozisyonun sol plânında bir sokak ve sokakta ki Osmanlı binaları görülmektedir.

Kıyafet: Aşçıbaşı figürü başında börkü, iç fanilasının üzerine düğmesiz biri diğerinin üzerine kapatılarak kullanılan içlikle tasvir edilmektedir. Ayrıca önünde etekleri dizlerinden iki-üç parmak aşağıda olan uçları saçaklı önlük takılıdır. Önlüğün üzerinde, bele takılı, üç parçalı montür yuvalarına kıymetli taşlar doldurulmuş kemer hemen dikkati çeker. Bu kemerin orta tokasından aşağı doğru sarkan topar, saçaklar gibi şatafatlı süsler görülür. Kemer tokalarını birbirine bağlayan köstek zincirleri, kemere sokulmuş sapı ve kını kıymetli taşlarla işli büyükçe bir bıçak ve bıçağı kemere bağlayan köstek zincirleri görülür. Önlüğün etek uçlarında natüralist çiçeklerle bezenmiş süslemeler yer alır. Aşçıbaşı figürü üzerinde sobramani (1) adı verilen geniş yakalı, kol uzunluğu el bilek hizasında biten üstlülle tasvir edilmektedir. Sobramanın geniş yakası, kol ağzı ve iç astarı, sırmadan natüralist bezemelidir. Ayağına yemeni giydirilmiştir.

(1) Bkz. Sözlük

Kat. No: 31

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 31

Alb. adı ve yılı; Costumes des Differents Nations de Levant, (1714)

Bulunduğu Yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: K. 2140

Ressam: Van Moor

Konusu: Solakbaşı kıyafeti

Özellikleri: Solakbaşı figürü, sıvalı bir duvarın önünde ayakta tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Solakbaşı figürü başında süpürge sorguçlu üsküföyle görülür. Üzerinde belli belirsiz desenler görülen geniş etekleri olan, kolları dirseklere kadar bol, daha sonra daralarak el bilek hizasında biten kaftanla tasvir edilmektedir. Ayrıca belinde kuşak sarılıdır. Üzerinde, omuzları örten, tüm kenarları kıymetli kürklerle çevrilmiş kadifeden divan kürkü denilen üstlük giydirilmiştir.

Kat. No: 32

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 32

Alb. adı ve yılı: Costumes des Diffrents Nations de Levant, (1714)

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: K. 2140

Ressam: Van Moor

Konusu: Solak kıyafeti

Özellikleri: Sıvalı bir duvarın önünde ayakta durmakta olan Solak figürü tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Solak figürü başında süpürge sorguçlu üsküföyle görülür. Bu figürün üzerinde etekleri belindeki üç - dört parmak genişliğinde olan kuşağa sokulu dolamayla tasvir edilmektedir. Ayrıca altına diz çakşırı giydirilmiştir. Aynı kıyafetlerin üzerinde omuzları örten, boyu yerlere kadar olan kapanıca görülür. Ayrıca sırtında tirkeş asılıdır. Omuzundan çapraz olarak asılı bir ipin ucunda yay ve yaylık görülür. Ayağına mest potin giydirilmiştir.

Kat. No: 33

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 33

Alb. adı ve yılı : Costumes des Differents Nations de Levant, (1714)

Bulunduğu Yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: K. 2140

Ressam: Van Moor

Konusu: Serdengeçti kıyafeti

Özellikleri: Serdengeçti figürü kayalık bir tepenin önünde tasvir edilmektedir. Bu kayalık tepede yer yer yeşillikler, dallar ve arka plânda ağaçlar görülmektedir. Serdengeçti figüründe, mesleğinin verdiği gözüpek, güçlü, kuvvetli kişiliği ressam yüze yansıtmıştır. Burada görülen figürde, orta yaşlı, tecrübeli ve güçlü bir portre özelliğine sahip bir yüz görmekteyiz.

Kıyafet: Serdengeçti figürünün başında, etrafı kürkle çevrili ve önde tam ortada kürkün hemen üzerinde bir tüy takılı başlıkla tasvir edilmektedir. Üzerinde, önünde iki yana ilik şeklinde uzanan ucları püskülü yedi sıra sırma ve ortasında yedi kabaralı düğme ile iliklenen, kol uzunluğu el bilek hizasında biten, etekleri dizinin bir karış aşağısında olan bol kıvrımlı giysisi ile görülmektedir. Sol elinde baltasını tutmaktadır. Ayağına mest potin giydirilmiştir.

Kat. No: 34

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 34

Alb. Adı ve yılı: Costumes des Differents Nations de Levant, (1714)

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: K. 2140

Ressam: Van Moor

Konusu: Sipahi kıyafeti

Özellikleri: Sipahi figürü yer yer yeşilliklerin görüldüğü bir tepenin önünde tasvir edilmektedir. Bu figür, sağ elinde atının yularını tutmaktadır, at hemen arkasında onu takip etmektedir. Sipahilerin hükümdarla ilgili birçok görevlerinin yanı sıra, sefere giden orduya yön göstermek, cephede siper kazdırmak gibi işleride yapıyorlardı. Bu nedenle burada görülen sipahi figürü, orta yaşlı, tecrübeli ve güçlü bir yüz ifadesiyle tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Kırmızı bir başlığın üzerine beyaz kumaştan burularak sarılmış, (ancak ön kısmı daha dar sarıldığı için kırmızı başlığı bu kısımda görmekteyiz) arkada bu kumaş bağlanarak, ucları serbest bırakılmış olan sipahi serpuşu görülmektedir. Üzerinde yakası düz, önden düğmeli bir gömlek ve üzerinde biri diğerinin üzerine çapraz olarak kapatılmış, uzun kollu üstlülle tasvir edilmektedir. Altında, yukarıya bol, ayak bilek hizasında daralan uzun çakşır giydirilmiştir. Belinde bir kuşak sarıdır. Bu kuşağa sokulu kılıf içersinde bir kılıç ve kuşağın diğer tarafında da bir kama görülür. Ayrıca omuzunda çapraz olarak asılı hamail ve sol elinde tuttuğu, omuzuna dayalı olan mızrak ile tasvir edilmektedir. Sağ elinde atın yularını tutmuş ve elini beline dayamış olarak görülmektedir.

Kat. No: 35

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 35

Alb. adı ve yılı: Fenerci Mehmed, (1811)

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: K. 16923

Ressam: Fenerci Mehmed

Konusu: Kapudâne Bey kıyafeti (1)

Özellikleri: Arkasında düz bir fonun görüldüğü Kapudâne Bey figürü ayakta durmaktadır. Sağ elinde yere dayalı asası sol, elinde boruyla resmedilmiştir.

Kıyafet: Kapudâne Bey figürünün başında serpuşu, üzerinde kol uzunluğu el bilek hizasında tasmalı olarak son bulan kaftanla görülür. Kaftanın kumaşı dekoratif bezemelidir. Belinde, yarım fiyong yapılmış desenli şaldan kuşak bulunmaktadır. Kuşakta silah sokuludur. Kaftanın üzerinde uzun, bol kollu, dik yakalı cüppeyle (2) tasvir edilmektedir. Kaftanın ve cüppenin etek boyları ayak bilek hizasında son bulmaktadır. Bu giysilerin eteklerinin altından uzun çakşır görülmektedir. Ayrıca sağ elinde rütbesini belirtir asası, diğer elinde ise boru bulunmaktadır.

(1) Kapudâne Bey - 1682 tarihinden itibaren donanma kalyonlarının Başkaptanına verilen ünvanıdır. Kaptan Paşa'dan sonradır. Bugünkü donanma komutanıdır.

(2) Bkz. Sözlük

Kat. No: 36

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 36

Alb. adı ve yılı: Fenerci Mehmed, (1811)

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: K. 16923

Ressam: Fenerci Mehmed

Konusu: Serdengeçti Ağası kıyafeti

Özellikleri: Düz fonun önünde, ayakta durmakta olan Serdengeçti Ağası figürü resmedilmektedir.

Kıyafet: Serdengeçti Ağası figürünün başında sadece serdengeçtilerin giyebileceği çifte kalafat kavuğu (1) adı verilen kavukla tasvir edilmektedir. Üzerinde, yuvarlak yakalı önden düğmeli gömlek, gömleğin üzerinde V yakalı, kol uzunluğu el bilek hizasında son bulan üstlüğü görülür. Altına diz çakşın giydirilmiştir. Belinde üç defa dolanarak sarılmış kumaştan silahlık (2) ve bu silahlıkta sokulu kamasıyla tasvir edilmektedir. Bu giysilerin üzerine giydirilmiş, bol kollu, geniş kürk yakalı, kenarları ve içi kürk kaplı cüppeyle görülür. Ayağında ökçesiz, kırmızı ayakkabının üst kenarları beyaz şeritle çevrilmiş, ayrıca ayakkabının üzeri dillidir.

(1) Bkz. Sözlük

(2) Bkz. Sözlük

Kat. No: 37

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 37

Alb. adı ve yılı: Fenerci Mehmed (1811)

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: K. 16923

Ressam: Fenerci Mehmed

Konusu: Yeniçeri Ağası kıyafeti

Özellikleri: Arkada düz fonunda görüldüğü albümün bu sayfasında ayakta durmakta olan Yeniçeri Ağası resmedilmektedir.

Kıyafet: Yeniçeri Ağası figürünün başında, yeniçeri sınıfına mensup olan herkesin günlük hayatta giydiği kalafat (1) adı verilen serpuş görülmektedir. Kalafatın alt kısma nisbetle üst kısmı daha geniş ,çuhadan, paralel dilimli serpuşun üzerine yine paralel ve meyilli dilimler şeklinde dülbent sarıdır. Aynı figürünün üzerinde geniş, uzun kollu yeşil renkte sobramaniyle tasvir edilmektedir. Ayrıca sobramanın ön arasından dışarıya sapı çıkmış olan, muhtemelen silahlığında sokulu kaması görülmektedir. Sobramaninin ayak bileklerine kadar uzun olan eteklerinin altından çakşırın paça uçları görülmektedir.

(1) Bkz. Sözlük

Kat. No: 38

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 38

Alb. adı ve yılı: Fenerci Mehmed, (1811)

Bulunduğu Yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: K. 16923

Ressam: Fenerci Mehmed

Konusu: Orta Çavuşu kıyafeti

Özellikleri: Albümün bu sayfasında yeniçeri sınıfına mensup Orta Çavuşu figürü görülmektedir.

Kıyafet: Orta Çavuşu figürünün, başındaki serpuşun başa giyilecek kısmında üç-dört parmak genişliğinde sırma işlemesi, biraz yukarısında aralıklı iki kabara düğme ve tepesinde sorguçu bulunan üsküföyle tasvir edilmektedir. Aynı figürün üzerinde geniş, uzun kollu yeşil renkte sobramaninin önünden sapı çıkmış kaması görülmektedir. Sobramanin uzun olan eteklerinin altından çakşırın paçaları görülmektedir. Ayrıca ayağına kırmızı renkte çizme giydirilmiştir.

Kat. No: 39

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 39

Alb. adı ve yılı: Fenerci Mehmed, (1811)

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: K. 16923

Ressam: Fenerci Mehmed

Konusu: Kul Kethüdası kıyafeti

Özellikleri: Albümün bu sayfasında Kul Kethüdası figürü profilden resmedilmektedir. Arkada ise düz fon görülmektedir.

Kıyafet: Kul Kethüdası figürünün, başında orta çavuşunun üsküfüne benzer başlığın arkaya dönen kısmının üzerinde yelpaze şeklinde gayet şatafatlı sorguç takılıdır. Bu sorguçun hemen yanında bir çubuğa takılı, açık ve koyu iki renkten oluşan yatay şeritler şeklinde, uçları çok kısa saçaklardan yapılmış diğer küçük bir sorguç görülür. Bu figürün içliğin sağ kolunu ve sol kolun bir bölümünü görmekteyiz. İçliğin kolları yukarıdan geniş başlayarak, el bileğinde daralarak son bulmaktadır. Üzerinde, kol uzunluğu pazularında biten ve buradan sarkmakta olan iki püskül ayrıca tüm kenarları kürkle çevrili kapanıça görülmektedir. Kapanıçanın uzun olan eteklerinin altından çakşırın paça uçları görülmektedir.

Kat. No: 40

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 40

Alb. adı ve yılı: Fenerci Mehmed, (1811)

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: K. 16923

Ressam: Fenerci Mehmed

Konusu: Yeniçeri kıyafeti

Özellikleri: Arkada düz bir fonun görüldüğü, albümün bu sayfasında Yeniçeri tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Yeniçeri figürü, başında merasim ve törenlerde giydikleri börkle tasvir edilmektedir. Üzerinde düz, kapalı yakalı önden düğmeli gömlek, (Gömleğin yaka kenarları işlemelidir) gömleğin üzerinde V yakalı üstlük görülür. Altında çakşır, belinde silahlık ve silahlığın üzerinde dolamanın kumaşından aşağı doğru üçgen uzayan kumaş bulunmaktadır. Silahlığında saldıрма takıdır. Bu kıyafetlerin üzerinde sivri yakalı, dirseklere kadar bol, daha sonra daralarak el bilek hizasında son bulan, etek uçları pilli olan ve etek uçları silahlığa sokulu dolamayla tasvir edilmiştir. Ayağına, ökçesiz, arka : . . ve önü sivri, kırmızı renkte yemeni giydirilmiştir.

Kat. No: 41

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 41

Alb. adı ve yılı: Fenerci Mehmed, (1811)

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: K. 16923

Ressam: Fenerci Mehmed

Konusu: Acemioğlan kıyafeti

Özellikleri: Albümün bu sayfasında Acemioğlan figürü resmedilmektedir.

Kıyafet: Acemioğlan figürünün başında sivri uçlu, konik serpuşu, üzerinde yuvarlak yakalı önden düğmeli gömlek (gömleğin yaka kenarları işlemelidir) görülür. Altında dizlerine kadar olan diz çakşırıyla tasvir edilmektedir. Belinde silahlığı, silahlığında ise saldırması sokuludur. Üzerinde dik sivri yakalı, dirseklere kadar bol, daha sonra daralarak el bilek hizasında son bulan pilili etek uçları olan dolama, kuşağa sokulu olarak tasvir edilmektedir. Ayağında siyah renkte çizimleri görülür.

Kat. No: 42

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 42

Alb. adı ve yılı: Fenerci Mehmed, (1811)

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: K. 16923

Ressam: Fenerci Mehmed

Konusu: Delilbaşı kıyafeti

Özellikleri: Tehlikelere yiğitçe karşı koyan, savaşta cesaretle ileriye atılan Delil figürünü albümün bu sayfasında düz bir fonun önünde, sağ elinde tuttuğu kırbaçla görmekteyiz.

Kıyafet: Delilbaşı figürü, başında siyah çuhadan yapılmış yüksekçe külahın başa giyilecek olan kısmına üç defa dolanarak kumaş sarılmıştır. Üzerinde dik yakalı, bol kollu, etek uzunluğu dizlerinde son bulan cüppe ve içinde iç elbisesi, belinde kumaştan silahlığıyla tasvir edilmektedir. Silahlığında iki tabanca ve kama, elbise kıvrımlarından görülebilen kılıçın kabzası ve ucu fark edilmektedir. Ayağında sarı çizmeleri, çizmenin içine giydiği çorapların ponponlarda çizmenin üzerinden sarkmaktadır. Elinde ise ucu püsküllü kırbaçla tasvir edilmektedir.

Kat. No: 43

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 43

Alb. adı ve yılı: Fenerci Mehmed (1811)

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: K. 16923

Ressam: Fenerci Mehmed

Konusu: Humbaracı kıyafeti

Özellikleri: Arkada düz fonun görüldüğü Humbaracı figürü ayakta durmakta ve sağ elinde kılıç bulunmaktadır.

Kıyafet: Humbaracı figürünün başında siyah çuhadan yapılmış, yüksekçe külâhın başa giyilecek kısmının bir-iki parmak yukarısı, daha açık renkte ince bir şeritle çevrilmiştir. Üzerinde kenarları koyu renk kumaşla çevrilmiş kapalı, yuvarlak yakalı gömlek, altında uzun çakşın, belinde silahlığı ile tasvir edilmektedir. Silahlığında iki tabancanın sapları görülmektedir. Bu giysilerin üzerine yakasız, uzun kollu, boyu belinden birkaç parmak altında son bulan kol, yaka, etek kenarları küçük lekeler şeklinde bezenmiş, düğmeleri yuvarlak, irice ponponlar şeklinde olan ceket giydirilmiştir. Altında ki çakşırın üzerinde önden açık, pilili, boyu diz hizasında, etek kenarları küçük lekeler şeklinde bezenmiş olarak etekliği görülmektedir. Ayrıca ayağında çakşırın üzerine giyilmiş, ökçeli, kırmızı çizmeleriyle tasvir edilmektedir. Sağ elinde kılıç bulunmaktadır. Sol tarafında ise kılıç kınının ucu görülmektedir.

Kat. No: 44

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 44

Alb. adı ve yılı: Fenerci Mehmed, (1811)

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: K. 16923

Ressam: Fenerci Mehmed

Konusu: Atlı Topçu kıyafeti

Özellikleri: Atlı topçu figürü, atının yanında bir eliyle atının eyerini tutar durumda, ayakta tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Bu figürün başında alt kısmı daha dar, yukarıya doğru genişleyen topçu başlığının, başa giyilecek olan bölümü bir karış kadar koyu renk kumaşla çevrilmiştir. Daha sonra genişleyerek devam eden kırmızı çuhadan yapılmış kısım ve en üstte sarkan siyah saçaklar görülür. Üzerinde kol uzunluğu el bilek hizasında biten gömlek, altında diz çakşın, belinde kuşağı ve bu kuşağın üzerinde deriden ince olarak yapılmış ortası tokalı kemerle tasvir edilmektedir. Ayrıca ayağında siyah mestleri görülür. Diz ile ayak bileği arasına üzeri süslemeli tozluk geçirilmiştir. Belinde, arkasında kalan, sadece ucunu görebildiğimiz kılıcı asılıdır.

Kat. No: 45

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 45

Alb. adı ve yılı: Fenerci Mehmed, (1811)

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: K. 16923

Ressam: Fenerci Mehmed

Konusu: Nizam-ı Cedid Asker kıyafeti

Özellikleri: Nizam-ı Cedid Askeri profilden ve yürür durumda tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Nizam-ı Cedid Askerinin başına, arka kısmı omuza kadar inen kırmızı renkte barata (1) adı verilen başlık giydirilmiştir. Üzerinde yakasız, önden iki yana ilik şeklinde uzanan ucları püsküllü 6 sıra sırma ve ortasından düğmeyle iliklenen, kolları dar ve uzun bluz-cekete ve belinde kemeriyle tasvir edilmektedir. Altında şalvar veya çakşır yerine pantolona daha yakın görünümünde sıkma (2) giydirilmiştir. Sağ omuzundan çaprazlarna takılı hamail (3) ve arkasında ufak kutu şeklinde çantası görülmektedir. Bu figür, sol elinde dik olarak tuttuğu süngü takılmış tüfeğiyle tasvir edilmektedir. Ayağında, sıkmanın üzerine giyilmiş ökçeli çizme görülür.

(1) Bkz. Sözlük

(2) Bkz. Sözlük

(3) Bkz. Sözlük

Kat. No: 46

İnceleme Yılı : 1992

Resim No: 46

Alb. adı ve yılı: Picturesque Representations of the Dress and Manners of the Turks, (ca. 1800).

Bulunduğu yer: Arkeoloji Müzesi Kitaplığı

Env. No: S. R. V. 240

Ressam: Dalvimart

Konusu: Silâhtar Ağa kıyafeti

Özellikleri: Silâhtar Ağa figürü düz bir fonun üzerinde, sağ elinde dik olarak tuttuğu kılıçıyla tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Silâhtar Ağa figürünün başındaki başlık yeniçerilerin börkünü andırır şekildedir. Başlığın alın kısmı ipek veya sırma işlemeli genişçe bir şeritle çevrilidir. Ayrıca üzerinde kıvrık ve spiral dallardan oluşan sırma işlemeli, ayak bilek hizasına kadar uzunluğu olan kapanıçayla tasvir edilmektedir. Kolsuz olan kapanıçanın içine uzun kollu bir içlik giydirilmiştir. Belinde dört-beş parmak genişliğinde kuşağı vardır. Silâhtar Ağa figürünün sağ elinde dik olarak tuttuğu kılıcı görülmektedir.

Kat. No: 47

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 47

Alb. adı ve yılı: Picturesque Representations of the Dress and Manners of the Turks, (ca. 1800).

Bulunduğu yer: Arkeoloji Müzesi Kitaplığı

Env. No: S.R.V. 240

Ressam: Dalvimart

Konusu: Sipahi kıyafeti

Özellikleri: Sipahi figürü düz bir fonun üzerinde sağ elinde tuttuğu lülesi, sol elinde ise tüfeğiyle resm edilmektedir.

Kıyafet: Sipahi figürünün başındaki kırmızı çuhadan yüksekçe külahın üzeri (başta giyilecek kısmından tepede bir-iki parmak kalana kadar) çubuklu kumaştan her biri bir-iki parmak eninde beş şeritle çevrilmiştir. Üzerinde yakasız gömlek, gömleğin üzerinde sadece ucunu görebildiğimiz (yelek olma ihtimali olan) yelek, yeleğin üzerinde yakasız, elleri görünmeyecek kadar uzun kollarında iliklenmemiş dört düğme ile son bulan ceketiyle tasvir edilmiştir. Altında diz çakşın, belinde kuşağı bulunmaktadır. Kuşağında çakmaklı tabanca ve saldırma bıçak bulunmaktadır. Ayrıca hamaile takılı sol tarafında tüfeği, sağ elinde ise lüle (1) görülür. Ayağında uzun konçlu kırmızı çizmeleriyle tasvir edilmektedir.

(1) Bkz. Sözlük

Kat. No: 48

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 48

Alb. adı ve yılı: Picturesque Representations of the Dress and Manners of the Turks, (ca. 1800)

Bulunduğu yer: Arkeoloji Müzesi Kitaplığı

Env. No: S.R.V. 240

Ressam: Dalvimart

Konusu: Levent kıyafeti

Özellikleri: Albümün bu sayfasında düz fonda, ayakta durmakta olan Levent figürü tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Levent figürün başında, tepesinde ponponu olan kırmızı başlıkla görülmektedir. Üzerinde uzun, bol kollu, göğsü açık beyaz gömleği gömleğin, üzerinde kenarları siyah harçla çevrili kırmızı yelekle tasvir edilmektedir. Altında diz çakşın, belinde kuşak bulunmaktadır. Ayağına kırmızı yemeni ayakkabı giydirilmiştir.

Kat. No: 49

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 49

Alb. adı ve yılı: Picturesque Representtations of the Dress and Manners of the Turks, (ca. 1800)

Bulunduğu yer: Arkeoloji Müzesi Kitaplığı

Env. No: S.R.V. 240

Ressam: Dalvimart

Konusu: Nizam-ı Cedid Askeri kıyafeti

Özellikler: Albümün bu sayfasında Nizam-ı Cedid Askeri profilden resmedilmektedir.

Kıyafet: Nizam-ı Cedid Askerinin, başındaki baratanın üzerine, arkadan saçakları sarkan, şal bağlanmış. Üzerinde dar uzun kollu cepken (1), bu cepkenin üzerinde sağ ve sol omuzlardan çapraz olarak hamaili olarak tasvir edilmektedir. Altında, dizden yukarı bol, diz ve ayak bilek arası dar olan (kolay giymek amacıyla dizden sonrası düğmeli olarak yapılmış) sıkmayla görülür. Profilden verilmiş Nizam-ı Cedid Askerinin sağ elinde süngülü tüfeği ve sol omuzundan çapraz takılmış hamail, sağ tarafında küçük kutu çantası bulunur. Ayağında ayakkalılar görülür.

(1) Bkz. Sözlük

Kat. No: 50

Resim No: 50

Alb. adı ve yılı: Costumes de la Turquie, (ca. 1820)

Bulunduğu yer: Arkeoloji Müzesi Kitaplığı

Env. No: S.R.V. 611

Ressam: (Dalvimart ?)

Konusu: Yeniçeri kıyafeti

Özellikleri: Yeniçeri figürü sayfanın tam ortasında, sağ elinde tuttuğu asasıyla, ayakta tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Yeniçeri figürünün başına, yeniçeri börtü giydirilmiştir. Üzerinde göğüsü açık beyaz gömlek, altında diz çakşın, belinde kama sokulu kuşağıyla tasvir edilmektedir. Bu giysilerin üzerinde, hareket gücünü azaltmamak amacıyla, etekleri kuşağına sokulu olarak tasvir edilen dolamayla görülmektedir. Ayrıca sağ elinde, bir ucu yere dayalı olarak tuttuğu asa bulunmaktadır. Ayağına kırmızı renkte yemeni giydirilmiştir.

Kat. No: 51

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 51

Alb. adı ve yılı: Costumes de la Turquie, (ca. 1820)

Bulunduğu yer: Arkeoloji Müzesi Kitaplığı

Env. No: S.R.V. 611

Ressam: (Dalvimart ?)

Konusu: Yeniçeri kıyafeti

Özellikleri: Albümün bu sayfasında, düz fonda, bir ucu yere dayalı sağ elinde tuttuğu asası olan Yeniçeri figürü resmedilmektedir.

Kıyafet: Burada görülen yeniçeri figürünün başında burularak sarılmış desenli kumaştan serpuşu, üzerinde V yakalı göğüsü açık içliği, altında uzun çakşırıyla tasvir edilmektedir. Belindeki silahlığında iki kama ve saldırma sokuludur. Ayrıca en üstte, dik yakalı, etek boyu ayak bileklerine kadar, kolları bol olan cüppesiyle görülür. Ayrıca sağ elinde bir ucu yere dayalı asası bulunmaktadır. Ayağına kırmızı renkte yemeni giydirilmiştir.

Kat. No: 52

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 52

Alb. adı ve yılı: Costumes de la Turquie, (ca. 1820)

Bulunduğu yer: Arkeoloji Müzesi Kitaplığı

Env. No: S.R.V. 611

Ressam: (Dalvimart ?)

Konusu: Levent kıyafeti

Özellikleri: Ayakta durmakta olan Levent figürünün yüzü profilden, bedeni cepheden verilmiştir. Aynı figürün sol kolu yere paralel durumda açık, sağ elinde lülesiyle tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Levent figürünün başındaki serpuşun üzerine, bir kanş kadar ucu püsküllü, şal sarılmıştır. Aynı figürün üzerinde yuvarlak yakalı iç fanilasının üzerine düğmesiz, birbirinin üzerine çapraz olarak kapatılarak V yaka oluşturulmuş, kalın, koyu renk çizgilerle yatay olarak bölünerek, aradaki boşluklara ufak desenlerinin işlendiği kumaştan yapılmış cepkenin, kolları el bilek hizasında son bulmaktadır. İç fanilasının ve cepkenin üzerinde, kol uzunluğu pazularında biten, önden iki kenarında üçer düğmenin görüldüğü üstlük giydirilmiştir. Belindeki silahlığında iki kaması ve saldıması bulunmaktadır. Ayrıca, kuşağının bir ucu (sol tarafından) sarkmaktadır. Altında şeffaf olarak yapılmış, dizlerde son bulan çakşır görülür. Diz ve ayak bilekleri arasında, çapraz çizgilerle baklava şeklinde bölünmüş tozluğun, her bölüntüsünde stilize çiçek motifleri görülmektedir. Ayağına yemeni giydirilmiştir.

Kat. no: 53

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 53

Alb. adı ve yılı: Costumes de la Turquie, (ca. 1820)

Bulunduğu yer: Arkeoloji Müzesi Kitaplığı

Env. No: S.R.V. 611

Ressam: (Dalvimart ?)

Konusu: Kalyoncu kıyafeti

Özellikleri: Albümün bu sayfasında, Bahriye teşkilatına mensup kalyoncu figürü resmedilmektedir.

Kıyafet: Kalyoncu figürü, başında makdem (1) adı verilen serpuşuyla tasvir edilmektedir. Üzerinde yuvarlak yakalı göğüsünü açıkta bırakan, bol kollu içliği, bu içliğin üzerinde kenarları iki sıra harçlı ve cep kenarlarında harçla çevrili fermene (2) giydirilmiştir. Altında diz çakşın, belinde saldıma cinsi bıçağının sokulu olduğu çubuklu kumaştan kuşağı görülmektedir. Ayağına kırmızı yemeni giydirilmiştir. Sağ omuzuna atılı burnusla (3) tasvir edilmektedir.

(1) Bkz. Sözlük

(2) Bkz. Sözlük

(3) Bkz. Sözlük

Kat. no: 54

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 54

Alb. adı ve yılı: Türkische Trachten, (1827-28)

Bulunduğu yer: Arkeoloji Müzesi Kitaplığı

Env. No: S.R.V. 283

Ressam: Bilinmiyor

Konusu: Sultan II Mahmut'un kıyafeti

Özellikleri: Sultan II Mahmut, at üzerinde, sağ elinde havaya kaldırdığı kılıcıyla tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Hükümdarın başında burma sarkı serpuşu görülmektedir. Aynı figürün de, iki yana ilik şeklinde uzanan sırma atkılarn ortasında düğmelerin yer aldığı, uzun kollu ceketle tasvir edilmektedir. Altındaki bol pantolonun paçaları ayak bilek hizasında son bulmaktadır. Bu giysilerin üzerinde harmani (1) adı verilen pelerini görülmektedir. Sağ elinde havaya kaldırdığı kılıcı ve sol tarafında (belinde takılı) kılıcının kılıfı bulunmaktadır.

(1) Bkz. Sözlük

Kat. No: 55

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 55

Alb. adı ve yılı: Türkische Trachten, (1827-28)

Bulunduğu yer: Arkeoloji Müzesi Kitaplığı

Env. No: S.R.V. 283

Ressam: Bilinmiyor

Konusu: Nizam-ı Cedid Ordusu Deniz Piyade kıyafeti

Özellikleri: Albümün bu sayfasında, düz fonda Deniz Piyade figürü resmedilmektedir.

Kıyafet: Nizam-ı Cedid Ordusunun Deniz Piyadesi olan bu figürün, başında Mahmudiye Fesi (1) görülmektedir. Üzerinde ön tarafı sırma atkılı, iki yana ilik şeklinde uzanan sırmalar ve ortasında düğmelerin yer aldığı uzun kollu ceket görülmektedir. Pantolonun iki yanında iki-üç parmak eninde şerit şeklinde sırma zıh (2) bulunmaktadır. Bu pantolonun dizlere kadar olan bölümü bol, dizden sonrası ise daralarak son bulmaktadır. Ayağına çizme giydirilmiştir. Bu figürün, sağ elinde yukarıya kaldırdığı kılıcı ve sol elinde tuttuğu kılıç kabzası görülmektedir. Bu giysilerin üzerinde boynundan tek düğmeyle tutturulmuş harmanisi bulunmaktadır.

(1) Bkz. Sözlük

(2) Bkz. Sözlük

Kat. No: 56

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 56

Alb. adı ve yılı: Türksche Trachten, (1827-28)

Bulunduğu yer: Arkeoloji Müzesi Kitaplığı

Env. No: S.R.V. 283

Ressam: Bilinmiyor

Konusu: Nizam-ı Cedid Piyade Askeri kıyafeti

Özellikleri: Düz fonda, ayakta durmakta olan Nizam-ı Cedid Piyade Askeri görülmektedir.

Kıyafet: Piyade Askeri başında Mahmudiye fesiyle görülmektedir. Üzerinde dik yakalı, kol ağzları ve yakası koyu renkli kumaştan dikilmiş ceketinin rengi beyazdır. Belinde tokalı kemberi ve soldan sağa takılı hamailiyle tasvir edilmektedir. Altındaki Sıkma dize kadar bol, dizden ayak bileğine kadar dardır. Ayağına siyah ayakkabılar giydirilmiştir. Figür sağ elinde tuttuğu mızraklı tüfeğiyle resmedilmektedir.

Kat. No: 57

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 57

Alb. adı ve yılı: Türksche Trachten, (1827-28)

Bulunduğu yer: Arkeoloji Müzesi Kitaplığı

Env. No: S.R.V. 283

Ressam: Bilinmiyor

Konusu: Topçu kıyafeti

Özellikleri: Topçu Askeri resmedilmektedir.

Kıyafet: Topçu figürü başında yüksek, külâh şeklinde siyah başlığıyla tasvir edilmektedir. Üzerinde ön tarafı sırma işlemeli uzun kollu, iki yana 6 sıra ilik şeklinde uzanan sırmalar ve ortasında düğmelerin yer aldığı ceket görülmektedir. Pantolonun yanlarında iki-üç parmak eninde sırma şerit zıh bulunmaktadır. Ayrıca kol ağzından geniş başlayıp, dirseğe kadar daralarak devam eden sırma işlemler görülür. Pantolonun dizlere kadar olan kısmı bol, dizden sonrası ise daralarak son bulmaktadır. Ayağında kırmızı yemenileri görülür. Bu figürün, sağ elinde yukarıya kaldırdığı kılıcı ve sol omuzundan çapraz olarak takılı hamaille asılı kılıç kabzası bulunmaktadır.

Kat. No: 58

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 58

Alb. adı ve yılı: Türksche Trachten (1827-28)

Bulunduğu yer: Arkeoloji Müzesi Kitaplığı

Env. No: S.R.V. 283

Ressam : Bilinmiyor

Konusu: Topçu kıyafeti

Özellikleri: Albümün bu sayfasında görülen figür Nizam-ı Cedid Ordusu Topçu Askeridir.

Kıyafet: Burada görülen Topçu askeri başında yüksek, siyah, külâh şeklinde başlığıyla tasvir edilmektedir. Üzerinde, yaka kenarı ve göğüse kadar olan kısım ve kol ağzından dirseğe kadar olan bölümde, kalın bir şerit şeklinde açık renk kumaştan süslemeler görülen ceketin, sol omuzunda harnaili olarak tasvir edilmektedir. Ayrıca belinde tokalı kerner, sol elinde dik olarak tuttuğu süngülü tüfeğiyle görülmektedir. Dizden sonra daralan pantolonu ve ayağında siyah ayakkabılarıyla görülmektedir.

Kat. No: 59

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 59

Alb. adı ve yılı: Stamboul Recollections of Eastern Life, (1851)

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: 353

Ressam: Amedeo Preziosi

Konusu: Askeri Karakol

Özellikleri: Askeri Karakol olarak belirtilen ve önünde bir nöbetçi kulübesi görülen yapının önünde zenci bir asker nöbet tutmaktadır. Ayrıca kompozisyonun, ön plânında batı tarzında giydirilmiş iki Osmanlı askeri görülmektedir.

Kıyafet: Kompozisyonun ön plânında, birbirleriyle konuşmakta olan iki askerden soldaki figürün başına fes giydirilmiştir. Üzerinde dik yakalı, önden tek sıra düğmeli ceketin sol göğsünde madalya bulunmaktadır. Altında açık renk pantolon, ayağında ayakkabıları görülmektedir. Ayrıca, sırtında sırt çantası taşımaktadır. Tüfeğinin sapını yere dayamış, iki eliyle namlusundan tutmaktadır. Diğer figürün de başına fes giydirilmiştir. Üzerinde başlıklı kaput (1), altında yandan zıhlı pantolonu ve ayağında ayakkabılarıyla tasvir edilmektedir. Figürün her iki omuzunda asılı deri hamailerin birinde kama, diğerinde ise küçük çantası bulunur. Elinde ise süngüsü görülmektedir.

Kompozisyonun arka plânında nöbetçi kulübesinin önünde nöbet tutan zenci asker, başında fesle tasvir edilmektedir. Üzerinde, önden apoletli düğmelerle kapatılmış kaputun, kenarları kürkle çevrilidir. Altına pantolon ve ayağına ayakkabı giydirilmiştir. Ayrıca omuzuna dayalı süngüsü görülür

(1) Bkz. Sözlük

Kat. no: 60

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 60

Alb. adı ve yılı: Anciens Costumes Turcs de Constantinople, (1854)

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 41

Ressam: Jean Brindesi

Konusu: Silâhtar Ağa ve Solak kıyafetleri

Özellikleri: Brindesi albümün bu sayfasında, üç figür ayakta durmuş olarak tasvir edilmektedir. Bunlardan, soldan birinci figür Silâhtar Ağadır. Ortadaki Peyk, soldan üçüncü figür ise Solaktır.

Kıyafet: Silâhtar Ağa figürünün başındaki başlık yeniçerilerin börküne benzerdir, başlığın alın kısmı sırma işlemeli geniş bir şerit ve başı 0,10 - 0,15 m geçen yükseklikteki başlık arkaya doğru devrilir ve ensede son bulmaktadır. Ayrıca bu başlığın iki yanından ince olarak göğüs hizasında son bulan sarkıklar vardır. Aynı figürün üzerinde ki kapanıçası ayak bilek hizasında son bulmaktadır. Kapanıçanın kumaşı sırma olarak natüralist üslupta çiçek ve yaprak motifleriyle işlenmiştir. İçinde kolları el bilek hizasında son bulan içliği görülür. Ayağında mestleri ve sağ elinde tuttuğu kılıcı görülmektedir.

Soldan üçüncü olarak görülen Solak figürünün başında yüksek külâh ve bu külâhın üzerinde sorguç takıdır. Bu figürün üzerindeki dolamının arka etekleri dizlerden biraz aşağı inmekte, ön eteği ise daha kısa olarak görülmektedir. Dolamanın hemen altında önden sarkan ucları saçaklı, üzeri işlemeli eteklik görülür. Altında ise çakşırı ve ayağında çizmeleriyle tasvir edilmektedir. Belinde bir-iki parmak genişliğinde ortası tokalı kemere kama ve saldırma sokuludur. Solak figürü sağ elinde çift yüzlü teber tutmaktadır.

Kat.No: 61

İnceleme Yılı : 1992

Resim No: 61

Alb. adı ve yılı: Anciens Costumes Turcs de Constantinople, (1854)

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 41

Ressam: Jean Brindesi

Konusu: Mutfakta çalışan karakullukçuların kazanla yemek taşımaları.

Özellikleri: Arka fonda bir cami ve minaresi görülmektedir. Önde bir sopaya takılı yemek kazanları ve sopanın iki ucunu omuzlarında taşıyan iki karakullukçu figürü görülmektedir. Arkadaki karakullukçunun ayaklarının dipinde köpek, diğer tarafında ise, sırtındaki küfesiyle bir figür görülmektedir. En önde sırtında taşıdığı kepçesiyle baş karakullukçu tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Önde ilerleyen baş karakullukçu figürünün başında beyaz tülbent bezinden sarılmış ve üstünde sivri ucu olan kavukla tasvir edilmektedir. Üzerinde yakasız önden düğmeli gömleği, gömleğinin üzerinde ucları kuşağına soktuğu dolaması, altında diz çakşırıyla görülmektedir. Bu giysilerin üzerine, uzun kollu, sivri yakalı, dizlerine kadar uzunluğu olan sobramani giydirilmiştir. Belindeki kuşağına sokulu saldırmının, sap kısmındaki ipin ucunda saçaklı süsleme görülür. Ayrıca sağ elinde sapını tuttuğu, omuzunda kepçesi görülmektedir. Ayağına kırmızı yemeni giydirilmiştir.

Arkada görülen iki karakullukçu figürü, yemek kazanlarının asılı olduğu sopanın iki ucunu omuzlarına koyarak ilerlemektedirler. Karakullukçular başlarında kalafatlarıyla tasvir edilmektedir. Üzerlerinde yakasız, önden düğmeli gömlekleri, gömleklerinin üzerinde uzun kollu, yakasız üstlük ceketleri, altlarında diz çakşırları, ayaklarında kırmızı yemenileri görülmektedir. Bellerindeki madeni kemere saldırmaları ve peçeteleri sokuludur.

Kat. No: 62

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 62

Alb. adı ve yılı: Anciens Costumes Turcs de Constantinople (1854)

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 41

Ressam: Jean Brindesi

Konusu: Karakullukçu kıyafeti

Özellikleri: Karakullukçu figürünün görüldüğü albümün bu sayfasında, bir grup figürün içersinde bulunan Karakullukçuyu detay olarak vermekteyiz.

Kıyafet: Karakullukçu figürü başındaki burma sanıkla tasvir edilmektedir. Üzerinde yakasız, göğüsünde küçük yırtmaçı olan gömlek ve bu gömleğin üzerinde uzun kollu, yakasız, kısa ceket şeklinde üstlüğü bulunmaktadır. Altında çakşırı ve ayağında kırmızı yemeniyle görülmektedir. Belinde üç-dört parmak genişliğinde madenden yapılmış kalın kemerin, kapatma yeri önde ve kancalı olarak tasvir edilmektedir. Ayrıca bu kemere saldırma sokuludur.

Kat. No: 63

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 63

Alb. adı ve yılı: Anciens Costumes Turcs de Constantinople (1854)

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 41

Ressam: Jean Brindesi

Konusu: Humbaracılar kıyafeti

Özellikler: Albümün bu sayfasında üç humbaracı figürü tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Soldaki birinci humbaracı figürün başında, siyah, yüksek, külâh şeklindeki serpuşu görülmektedir. Üzerinde, yakasız önden düğmeli, kenarları koyu renk harçla çevrilmiş, uzun kollu gömleği, gömleğin üzerinde iki yana ilik şeklinde uzanan uçları püsküllü dokuz sıra sırma süslemeli ve ortasından düğme ile iliklenen, uzun kollu ceketin kolları sadece arkadan tek taraftan tutturulmuş ve diğer taraflardan serbest bırakılarak arkada sallanmaktadır. Altında önden açık, tüm kenarları harçla çevrilmiş etekliğin altına çakşır giydirilmiştir. Diz ile ayak bilek hizası arasında tozluk görülmektedir. Ayrıca belindeki silahlığında saldırma sokuludur. Sağ elinde yere dayalı olarak tuttuğu asası görülmekte, ayağında ise yemenileri bulunmaktadır. Ortadaki humbaracı figürünün başında, yüksek, siyah külâh, üzerinde çizgili kumaştan dikilmiş, uzun iç elbisesi, bu elbisenin belinde kuşağı ve en üstte uzun kollu sobramaniyle tasvir edilmektedir. Soldan üçüncü humbaracı figürü soldan birinci figürün kıyafetine benzer biçimde giydirilmiştir. Ancak bu figürün üzerindeki ceket, önde ilik şeklinde uzanan sırma işlemler yerine tüm kenarları sırma harçla çevrili ceketin göğüsünde, sırma olarak yuvarlak çiçek şeklindeki süslemelerden sarkan püsküller görülmektedir. Ayrıca tozluğunda da süslemeler bulunmaktadır.

Kat. No: 64

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 64

Alb. adı ve yılı: Anciens Costumes Turcs de Constantinople, (1854)

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 41

Ressam: Jean Brindesi

Konusu: Aşçıbaşı ve Karakullukçuların kıyafetleri.

Özellikleri: Albümün bu sayfasında, düz fon üzerinde Yeniçeri sınıfına dahil üç figür yer almaktadır. Bu figürlerden ortadaki Aşçıbaşı, iki yanda ise Karakullukçu figürleri görülmektedir. Karakullukçular birer elleri ile Aşçıbaşının üstlüğüünün eteklerinin ucuna yakın yerinden tutmaktadırlar.

Kıyafet: Aşçıbaşı figürü başında börkü, üzerindeki üstlüğüünün içinde yuvarlak yakalı, bu yakadan tek düğmeyle tutturulmuş önü hafif açık içliğin, yaka kenarları ve öndeki açıklığın kenarları sırma işlemeli, kolları el bilek hizasındadır. İçliğin üzerinde ise kolları dirseklere kadar, etek boyu altındaki önlükten bir kanş kadar yukarıda olan omuzları yukarıya doğru kıvrılmış üstlük sırma işlemelidir. Aynı figürün belinde işlemeli kemer ve ucları saçaklı, önünde yarım daire şeklindeki sırmalı bezemenin uclarında yine sırmadan sarkıntılar bulunmaktadır. Önlüğün her tarafı sırma olarak bezenmiştir. Ayrıca altına (sadece az bir kısmı görülebilen) uzun çakşır ve ayağına mest potin giydirilmiştir. Kemerinde mutfakla ilgili alet, elinde saldırma görülür. İki yandaki Karakullukçuların başlarında kalafat başlıkları, üzerlerinde içlerine giydikleri önden düğmeli açık renk içliklerinin üzerinde dik yakalı, omuzlarından saçaklar sarkıtılmış uzun kollu, bel hizasında son bulan ceket biçimi üstlükleri görülür. Altlarında diz çakşırı, ayaklarında yemeni ayakkabılarıyla tasvir edilmektedirler. Bellerinde karşılıklı iki kanca ile tutturulmuş kalın kemerlerinde peçete sokuludur. Böylelikle bu karakullukçuların mutfakta çalıştıklarını anlamaktayız.

Kat. No: 65

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 65

Alb. adı ve yılı: Anciens Costumes Turcs de Constantinople, (1854)

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 41

Ressam: Jean Brindesi

Konusu: Galata Çıplağı Çavuşu kıyafeti, (Hüseyin Paşa Çıplağı)

Özellikleri: Galata Çıplağı Çavuşu (1) figürünün görüldüğü albümün bu sayfasında bir grup içersinde bulunan Galata Çıplağı Çavuşu figürünü detay olarak vermek-
teyiz.

Kıyafet: Galata Çıplağı Çavuşu figürünün başındaki, tepesi sivrimsi uclu serpuşun üzerine şal kuşak sanılarak tasvir edilmektedir. Galata çıplakları adından da anlaşıldığı gibi, çıplak gövdelerine gömlek giymezler, sadece üzerlerine sırma işlemeli kırmızı renkte kolsuz, yelek giyerlerdi. Bu figüründe üzerinde çıplak bedenine sırma işlemeli kırmızı renkte yelek, altında diz çakşın ve ayağında yemenileriyle tasvir edilmektedir. Belindeki kırmızı kuşakta, saldıрма ve mendili sokulu olarak görülmektedir. Galata çıplağı çavuşunun her iki kolunda da gemici çıpası, balık, ay, yıldız gibi dövmeler (2) görülmektedir.

Boynunda bağlanmış, iki omuzdan aşağı inerek ayaklarına kadar uzun burnusu görülmektedir.

(1) Galata Çıplağı. 1792 den 1803 yılına kadar Kaptan Paşalık yapan Küçük Hüseyin Paşa Tarafından ortaya çıkarılan ve halk ağzında "Hüseyin Paşa Çıplağı" da denilen bir sınıf Tersane askerinin adıdır.

(2) Bkz. Sözlük

Kat. No: 66

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 66

Alb. adı ve yılı: Anciens Costumes Turcs de Constantinople, (1854)

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 41

Ressam: Jean Brindesi

Konusu: Kalyoncu kıyafeti

Özellikleri: Ayakta durmakta olan Kalyoncu figürü albümün bu sayfasından detay olarak incelenmektedir.

Kıyafet: Kalyoncu figürünün başında görülen makdem (1) serpuşun üzerine puşi (2) sarılmıştır. Üzerinde, yuvarlak yakalı, uzun kollu içliğin yakadan göğüse kadar olan kısmı sırma işlemelidir. Bu içliğin üzerinde sırma işlemeli yakasız, uzun kollu ceket görülmektedir. Belindeki kuşağa çakmaklı tabanca ve saldırma sokuludur. Altında ise diz çakşırı ve ayağında sivri burunlu yemenileri görülür. Ayrıca sol omuzuna atılı, dört tarafındaki uçlarında birer püskülü olan burnusu bulunmaktadır.

(1) Bkz. Sözlük

(2) Bkz. Sözlük

Kat. No: 67

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 67

Alb. adı ve yılı: Anciens Costumes Turcs de Constantinople, (1854)

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 41

Ressam: Jean Brindesi

Konusu: Nizam-ı Cedid ve Sekban-ı Cedid Askerlerinin kıyafetleri.

Özellikleri: Burada, Nizam-ı Cedid ve Sekban-ı Cedid askerleri resmedilmektedir.

Kıyafet: Soldan birinci figür Nizam-ı Cedid askeridir. Bu figürün başında baratası, üzerinde yuvarlak yakalı, uzun kollu, belinden bir kanş kadar aşağıda son bulan ceketi görülmektedir. Bu ceketin belinde kemer ve sol omuzdan çapraz olarak takılı harnail ile tasvir edilmektedir. Altında sıkması ve ayağında sivri burunlu yemenileri görülür. Ayrıca yere dayalı süngülü tüfeğini her iki eliye tutmaktadır.

Soldan ikinci figür Sekban-ı Cedid (1) askeridir. Sekban-ı Cedid askerinin başında şobara (2) adı verilen serpuş görülmektedir. Üzerinde ise Nizam-ı cedid askerinin benzeri kıyafeti görülmektedir. Ancak, tüfeği, süngüsüz, çakmaklı tüfek cinsindendir. Ayağında ise mest-potin ile tasvir edilmektedir.

(1) Nizam-ı Cedid'in ortadan kaldırılmasından az bir süre sonra Alemdar Mustafa Paşa tarafından kurulan askeri teşkilata Sekban-ı Cedid adı verilmiştir. Ancak 1808 yılında kurulan bu teşkilat yine aynı yılda yeniçeriler tarafından ortadan kaldırılmıştır.

(2) Bkz. Sözlük

Kat. No: 68

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 68-68a

Alb. adı ve yılı: Les Anciens Costumes L'Empire Ottoman, (1863)

Bulunduğu yer: Arkeoloji Müzesi Kitaplığı

Env. No: 16

Ressam: Arif Paşa

Konusu: Kaptan Paşa ve Deniz Askerleri kıyafetleri.

Özellikleri: Albümünün bu sayfasında, deniz askerleri resmedilmektedir. Kompozisyonun orta bölümünde, yastıkların çevrelediği kumaş kaplı sedirin üzerinde, Kaptan Paşa bağdaş kurmuş olarak oturmaktadır. Kaptan Paşa'nın iki yanında, ayakta duran üçer kişiden oluşan, altı figür görülmektedir. Bunlar deniz askerleri olan kalyoncu ve galata çıplaklarıdır.

Kıyafet: Kompozisyonun ortasında, sedirin üzerinde oturmakta olan Kaptan Paşanın başında, protokol gereğince giyilen, mücevveze adı verilen kavukla görülür. Aynı figürün üzerinde geniş yakalı, geniş kollu, tüm kenarları kün kle çevrili üstlük ve içinde iç elbisesi görülmektedir.

Kompozisyonun sağ tarafındaki, ayakta duran birinci figür, Kalyoncu Subayıdır. Bu figürün başındaki, makdem serpuşun üzerine puşi sarılmıştır. Üzerinde yuvarlak yakalı, uzun kollu içliğin, yakadan göğüse kadar olan kısmı sırma işlemelidir. Bu içliğin üzerinde sırma işlemeli yakasız, uzun kollu ceket görülmektedir. Belindeki kuşağa çakmaklı tabanca ve saldırma sokuludur. Altında ise ceketin ve içliğin işlemelerin benzeri olan diz çakşın giydirilmiştir. Daha sonra aynı sırma işlemelerle bezeli süslü tozlukları görülmektedir. Ayağında ise yuvarlak burunlu, üzerinde, önde açıklıkları olan ayakkabı giydirilmiştir. Üzerinde, sol omuzuna atılı bornus bulunmaktadır.

Kompozisyonun sol tarafındaki birinci figür de, sağ tarafta görülen birinci figür gibi giydirilmiştir. Fakat başındaki başlık daha farklıdır. Tepesi hafif yüksekçe olan

başığın kenarları siperlidir, arkadan ise püskül sarmaktadır.

Sağdan ikinci figür ise Galata Çıplağı Çavuşudur. Başında tepesi sivri uclu serpuşun üzerinde şal sarılarak tasvir edilmektedir. Çıplak olan gövdesine sırma işlemeli yelek, altına diz çakşırı giydirilmiştir. Belindeki kuşağa saldıma sokuludur. Ayağında yemeni ayakkabılar görülür. Boynunda düğümlemiş, omuzlarından aşağı sarkan borusu görülmektedir. Ayrıca koluna dövmeler yapılmıştır. Bu figürün arkasında Galata Çıplağı Askeri görülmektedir. Galata Çıplağı Askeri de Galata Çıplağı Çavuşu gibi giydirilmiş, sadece başlığı farklıdır. Başlık, tepesinde püskülü sarmakta olan "Cezayir fesi"dir.

Solda görülen ikinci figür Kalyoncudur. Başındaki serpuşun üzerine arkadan püskülü sarkan şal sarılmıştır. Üzerinde yakasız, önden açık, tek düğmeyle tutturulmuş içliği görülür. Daha sonra beyaz, uzun, bol kollu gömlek ve gömleğin bittiği yerde (bileklerinde) dövmeler görülür. Bu kıyafetlerin üzerine, sırma işlemeli, üstten aşağı doğru kenarlarında ilik yerleri olan yelek giydirilmiştir. Belindeki silahlığında çeşitli silahlar görülür. Altında diz çakşırı ve ayağında yemeni ayakkabılarıyla tasvir edilmektedir.

Kat. No: 69

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 69

Alb. adı ve yılı: Albüm (1893)

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: 266

Ressam: Bilinmiyor

Konusu: Birinci Zuaf Alayı Neferatı kıyafeti

Özellikleri: Albümün bu sayfasında Birinci Zuaf Alayı neferatı ayakta durmakta ve sağ eliyle yanındaki lahitin kenarını tutmaktadır. Arka fonda İstanbul şehri uzaktan görülmektedir. Muhtemelen görülen camii Sultan Ahmet, caminin önünde ise ahşap Osmanlı evleri yer almaktadır.

Kıyafet: Birinci Zuaf Alayı Neferatının başındaki serpuşun üzerine, beyaz kumaştan sarılmış ve arkada ucundan sarkan püskülü görülmektedir. Üzerinde yuvarlak yakalı içliğin, yakasında ve önünde bir parmak eninde zırh görülmektedir. (Öndeki bu zırhın altında gizli düğmeler olduğu söylenebilir). Bu içliğin üzerinde, tüm kenarları sırma şeritle çevrilmiş uzun kollu ceketin ön iki tarafında sırma şeritten üçlü düğüm motifi, kol ağzında ise yine sırma şeritten kaş şeklindeki rütbe belirten motif bulunmaktadır. Altına ise bilekçeli, yarlarda ince zıhlı diz çakşın giydirilmiştir.

Beline kemer ve bu kemer üzerinde, önde iki ucu yukarıya doğru olan hilal motifi metal olarak işlenmiştir. Figürün sol tarafında kılıcı bulunmaktadır. Ayağında ise iki yan ucundan tutturulmuş şeritle ayakkabısının altından geçirilmiş lastik, yarlarda düğmeli olan, tozluklarıyla tasvir edilmektedir.

Kat. No: 70

İnceleme Yılı : 1992

Resim No: 70

Alb. adı ve yılı: Albüm, (1893)

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: 266

Ressam: Bilinmiyor

Konusu: Topçu Nefarati kıyafeti

Özellikleri: Topçu Neferi, fonda yeşilliklerin görüldüğü, açık arazi de resmedilmektedir. Kompozisyonun sağ arkasında, sadece çatısı ve direği görülen sundurma bulunmaktadır.

Kıyafet: Topçu Neferinin başında fes, içinde yuvarlak yakalı, önünde zıhı olan işlemeli içliğin üzerinde, yakasız ceketin kol ağzında, üç sıra kaş şeklinde rütbe işaretinin üzerinde çift oluklu sırmadan bir şerit üçlü palmet düğümle son bulmaktadır. Cepken ceketin önü düğüm motifleri ve kordonlarla bezenmiştir. Bu figürün altında diz çakşırı, ayağında uzun konçlu çizmeleri görülür. Ayrıca sol elinde kılıç tutmaktadır.

Kat. No: 71

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 71

Alb. adı ve yılı: Albüm, (1893)

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: 266

Ressam: Bilinmiyor

Konusu: Çerkez kıyafeti.

Özellikleri: Ayakta durmakta olan Çerkez alayı neferatı figürün arka fonunda ağaçlar, tepeler görülmektedir.

Kıyafet: Çerkez askerinin başında astragan kalpak ve bu kalpağın önünde iki ucu yukarı doğru olan hilal arma görülmektedir. Üzerinde kolları bol, eteklerinin boyu dizlerinde son bulan, göğüsünün iki yanında fişeklikleri bulunan çerkezka (1) adı verilen üstlüğü sol omuzundan çaprazlama deri hamail takıdır. Ayrıca asmalı kemerin ortasında kama, yanında saldırma, diğer yanında ise zincirler asılıdır. Çerkezkanın içine önden düğmeli gömlek giydirilmiştir. Ayağında ise uzun konçlu siyah çizmeleriyle tasvir edilmektedir.

(1) Bkz. Sözlük

Kat. No: 72

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 72

Alb. adı ve yılı: Yıldız Albümleri, 1890-95

Bulunduğu Yer: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Env. No: 91031/1

Fotoğrafçısı: Çeken Bilinmiyor

Konusu: Mühendishane-i Berri Hümayun topçu sınıfı kıyafeti.

Özellikleri: Mühendishane-i Berri Hümayun okulunun topçu sınıfı, okul binasının kapısının hemen önünde, toplu olarak çekilmiş fotoğrafından görülmektedir.

Kıyafet: Topçu sınıfı öğrencilerinin başlarında astragan kalpak, üzerlerinde dik yakalı, bu yakanın iki ucunda yaka işaretleri olan ceketleri görülmektedir. Bu ceketin önü dokuz sıra sırma şerittin (her sırasında biri ortada diğer ikisi yanlarda bulunan üç metal düğmeden) oluşan ceketin, omuzlarında boyna dönük birer düğmeyle tutturulmuş apolet (1), kol bitimine yakın yerlerde düğümlü sırma kol işaretleri işlenmiştir. Ceketin boyu belden bir kanş kadar aşağıda son bulmaktadır. Ayrıca, cekete, sınıf durumunu belirten kolun üst kısmına işaretler konmuştur. Altlarındaki külot pantolonların yanlarına iki-üç parmak eninde zıh geçirilmiştir. Ayaklarında, uzun konçlu siyah çizmelerle tasvir edilmektedir. Her topçu öğrencisi sol elinde tuttukları kılıçlarıyla görülmektedir. Bazı öğrencilerin sol göğüslerinde de başarı nişanı takılıdır.

(1) Bkz. Sözlük

Kat. No: 73

İnceleme Yılı: 1992

Resim. No: 73

Alb. adı ve yılı: Yıldız Albümleri, 1890-95

Bulunduğu yer: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Env. No: 91031/2

Fotoğrafçısı: Bilinmiyor

Konusu: Mühendishane-i Berri Hümayun Ümera ve Zabitelerinin kıyafetleri.

Özellikleri: Mühendishane-i Berri Hümayun okulunun ümera ve zabitanlarından (Amirler ve Subaylar) oluşan topluluğun, okul kapısının önünde ayakta çekilmiş fotoğrafları görülmektedir.

Kıyafet: Burada görülen ümera ve zabitanların başlarına fes giydirilmiştir. Üzerlerinde dik yakalı, bu yakanın iki ucunda yaka işareti olan setrenin (1) boyu bel-den iki karış kadar aşağıda son bulmaktadır. Setrenin önünde tek sıra yedi metal düğme ve omuzlarda boyna dönük birer düğmeyle tutturulmuş apoletleri ve kol bitimine yakın yerlerde beş sıra, yarım parmak eninde şeritle çevrilmiştir. Bunlar sınıf işaretleridir. Ayrıca, figürlerin sol göğüslerinde madalya takıdır. Altlarında pantolon ve ayaklarında ayakkabılarıyla görülmektedirler.

(1) Bkz. Sözlük

Kat. No: 74

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 74

Alb. adı ve yılı: Yıldız Albümleri 1890-95

Bulunduğu yer: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Env. No: 91022/3.

Fotoğrafçı: Abdullah Kardeşler

Konusu: Topçu askerleri kıyafeti

Özellikleri: Topçu askerlerinin geçişinin görüldüğü bu fotoğrafta, arkada 19. yy da yapılmış askeri binalar görülmektedir. Bu fotoğraf 1894 yılında çekilmiştir.

Kıyafet: Topçu askerlerinin başına fes giydirilmiştir. Üzerlerinde dik yakalı, önünde dokuz sıra sırma şeritten (her sırada biri ortada, diğer ikisi yanlarda bulunan üç metal düğme) oluşan toplam yirmiyedi metal düğmenin bulunduğu ceketin, omuzlarında boyna dönük örgü şeklinde birer düğmeyle tutturulmuş apoletleri ve sırma kaş şeklinde kol işaretleri görülür. Topçu askerlerinin, sol omuzlarına takılmış deriden üç-dört parmak eninde, ortasında metalden tokalı hamailleri bulunur. Bazı topçu askerlerinin göğüslerinde madalyaları bulunmaktadır. Altlarında pantolonları ve dizlere kadar olan uzun konçlu çizmeleri pantolonun üzerine geçirilmiştir. Ayrıca, sağ ellerinde tuttıkları yukarıya doğru kaldırılmış omuzlarına dayadıkları kılıçları ve sol taraflarında ise sol elleriyle tuttıkları yere doğru sarkıtılmış kılıçları görülür.

Topçu askerleri grubunun sol başındaki topçu, sağ elinde tuttuğu bayrakla ilerlemektedir.

Kat. No: 75

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 75

Alb. adı ve yılı: Yıldız Albümleri, 1890-95

Bulunduğu yer: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Env. No: 91027/5

Fotoğrafçısı: . Abdullah Kardeşler

Konusu: Ertuğrul Zırhlısı subaylarının kıyafetleri.

Özellikleri: Ertuğrul Zırhlısı subaylarının toplu olarak, ayakta bir binanın önünde çekilmiş fotoğrafları görülmektedir.

Kıyafet: Bahriye askeri olan Ertuğrul Zırhlısı subayları, başlarında fesleriyle görülmektedir. Üzerlerinde, boyu bellerinden iki karış kadar aşağıda son bulan, yakalı, içlerinde beyaz gömlek ve kravatları görülen deniz subaylarının setrelerinde, karşılıklı iki metal düğmeler üç, dört, beş, altı sıradan oluşmaktadır. Bellerinde deri ve sırmadan tokalı kemerleri görülmektedir. Omuzlarında püsküllü apoletleri, kol bitimine yakın kısımda kol işareti bulunmaktadır. Altlarında pantolonları ve uzun konçlu (pantolonun üzerine giydikleri) çizmeleri görülmektedir.

Kat. No: 76

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 76

Alb. adı ve yılı: Yıldız Albümleri, 1890-95

Bulunduğu yer: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Env. No: 91063/3

Fotoğrafçısı: Çeken Bilinmiyor

Konusu: Hamidiye I. Hafif Süvari kıyafeti.

Özellikleri: Hamidiye I. Hafif Süvari subayı tek başına, ayakta, hazır ol vaziyetinde resmedilmektedir.

Kıyafet: Başındaki başlığın üzeri (tamamına yakın kısmı) astragan kürkle çevrilmiş ve ortasına rozet konmuştur. Üzerinde dik yakalı, önden tek sıra düğmeli setre giydirilmiştir. Yakası ve kol kapakları, setreden daha farklı renkte kumaşla dikilmiştir. Omuzunda püskülsüz apoletleri görülür. Ayrıca, sağ omuzda takılı, göğsünde sallanmakta olan kordonlar görülür. Belinde kemeri, sol omuzunda ortasında tokası bulunan hamaili, diğer omuzunda da daha ince deriden hamaili bulunmaktadır. Sol göğsünde iki madalyası görülür. Altında pantolonu ve ayağında siyah uzun konçlu çizimleri, sol tarafında ucu yere dayalı kılıcı vardır.

Kat. No: 77

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 77

Alb. adı ve yılı: Yıldız albümleri, 1890-95

Bulunduğu yer: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Env. No: 91034/2

Fotoğrafçısı: Çeken Bilinmiyor

Konusu: Hassa Süvari kıyafeti.

Özellikleri: Fotoğrafla, atının yanında, sağ elinde tuttuğu filamasıyla Hassa Süvari Subayı görülmektedir. Arkada ise bir bina yer alır.

Kıyafet: Başına astrağan kalpak, üzerine dik yakalı, püskülsüz apoletli, karşılıklı iki sıra, beşer düğmeden oluşan ceket giydirilmiştir. Ceketin kolunun üst kısmında, üç sıra kaş şeklinde görülen işaret ve kolun bitimine yakın kısmında iki metal düğme bulunmaktadır. Bu işaretler bize, bu kişinin rütbesinin, Piyade Başçavuşu olduğunu gösterir. Ayrıca iki omuzunda da hamaili ve belinde kemeri yer alır. Bu kemere takılı kılıç, sol tarafında bulunmaktadır. Ayağına uzun konçlu siyah çizmeler giydirilmiştir.

Kat. No: 78

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 78

Alb. adı ve yılı: Yıldız Albümleri 1890-95

Bulunduğu yer: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Env. No: 91034/1

Fotoğrafçısı: Bilinmiyor

Konusu: Padişahın Muhafız Alayı süvari subayı Naim Bey'in kıyafeti.

Özellikleri: Padişahın muhafız alayı süvari subayı Naim Bey açık arazide atının üzerinde görülmektedir.

Kıyafet: Süvari Subayı Naim Bey'in başında fes, üzerinde sırmadan dik yakalı, omuzlarında püsküllü apolet, önden karşılıklı çift sıra metal düğmeli, kol bitim yerinde rütbe işaretlerinin yer aldığı setre giydirilmiştir. Ayrıca, omuzunda hamailli ve belinde kemeri bulunmaktadır. Altında pantolon ve ayağında çizmeler görülür.

Kat. No: 79

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 79

Alb. adı ve yılı: Yıldız Albümleri 1890-95

Bulunduğu yer: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Env. No: 91067/1

Fotografçısı: Çeken Bilinmiyor

Konusu: Bahriye Kaymakamı kıyafeti

Özellikleri: Bir duvarın önünde, ayakta durmakta olan, Bahriye Kaymakamı görülmektedir.

Kıyafet: Bahriye Kaymakamının (Bahriye Yarbayı) başında fes, üzerinde uzunluğu dizinden bir karış kadar yukarıda olan, omuzlarında püsküllü apoleti, sırma işlemeli dik yakalı setresi görülmektedir. Setrenin kol bitim yerlerinde, Bahriye Kaymakamı olduğunu gösteren kol işaretleri görülmektedir. Belinde kemeri, bir ucu sağ omuzuna, diğer ucu sağ yakasına tutturulmuş, beline kadar sarkıntılar olan sırma örgü kordon, setrenin üzerinde bulunmaktadır. Altında siyah uzun konçlu çizmenin içine giydiği pantolonu görülür. Sol elinde tuttuğu kılıcı vardır.

Kat. No: 80

İnceleme yılı: 1992

Resim no: 80

Alb. adı ve yılı: L'Armee Imperiale Ottoman, 1902

Bulunduğu yer: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Env. No: 91140

Ressam: Fausto Zonaro

Konusu: Topçu Neferi kıyafeti

Özellikleri: Arkasında, düz bir fonun yer aldığı, sulu boya olarak yapılmış, Topçu neferi figürü görülmektedir.

Kıyafet: Topçu neferinin başında astragan kalpak, üzerinde dokuz sıra sırma şeritten (her sırada biri ortada diğer ikisi yanlarda bulunan üç metal düğme) oluşan ceketin, omuzlarında boyna dönük birer düğmeyle tutturulmuş apoletli ceket görülür. Ceketin dik yakası ve kol ağzları üç-dört parmak eninde kırmızı kumaştan dikilmiştir. Sol omuzuna takılı çapraz hamail, altında pantolonu ve pantolonunun paçalarını içine soktuğu uzun konçlu siyah çizmeleri, sol elinde tuttuğu bir ucu yere dayalı kılıcı görülür.

Kat. No: 81

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 81

Alb. adı ve yılı: L'Armee Imperiale Ottoman, (1902)

Bulunduğu yer: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Env. No: 91140

Ressam: Fausto Zonaro

Konusu: Mızrak Neferi kıyafeti

Özellikleri: Suluboya olarak yapılmış, albümün bu sayfasında, mızrak neferini atının üzerinde görmekteyiz. Bu figür, sağ elinde filama, sol elinde ise atının yularını tutmaktadır.

Kıyafet: Mızrak neferi figürü, başında fesiyle tasvir edilmektedir. Üzerindeki lacivert setrenin önü, yakadan bel hizasına kadar V şeklinde kırmızı kumaştan yapılmış ve karşılıklı konmuş metal düğmelerden oluşmaktadır. Omuzunda hamail takıdır. Belinde kemeri ve ellerinde beyaz eldivenleri bulunmaktadır. Altında yanlardan üç-dört parmak eninde kırmızı renkte zıh bulunan pantolon ve uzun konçlu çizmeleriyle tasvir edilmektedir. Ayrıca beline asılı tüfek bulunmaktadır.

Kat. No: 82

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 82

Alb. adı ve yılı: L'Armee Imperiale Ottoman, 1902

Bulunduğu yer: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Env. No: 91140

Ressam: Fausto Zonaro

Konusu: Bahriye Neferi kıyafeti.

Özellikleri: Düz bir fonun üzerinde, suluboya olarak yapılmış ayakta durmakta olan Bahriye neferi tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Bahriye neferinin başında kırmızı fes bulunmaktadır. Üzerinde ceket, içine giydiği yuvarlak yakalı ve yakasının kenarı ince kırmızı kumaşla çevrilmiş içliği görülür. Bu içliğin üzerinde yakalı, bu yaka uçlarında metal düğmelerin bulunduğu ceket yakasının üzerinde, sadece bahriye asker elbiselerinde görülen, kenarında kırmızı zıhları olan önde düğüm atılarak tutturulmuş yaka fuları bulunmaktadır. Ceketin önü açıktır ve her iki tarafta dörder metal düğme bulunmaktadır. Altında siyah çizmelerinin içine soktuğu, beyaz pantolon ve belindeki kırmızı kumaşın üzerine siyah deriden, tokalı kemerle tasvir edilmektedir. Ayrıca sağ elinde sivri ucu yukanda olan kılıç, sağ tarafında ise kemerine takılı kını görülür.

Kat. No: 83

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 83

Kitabın adı ve basım yılı: Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi, 1907

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 2083

Konusu: a- Tımarlı Sipahi, b- Lağımçı, c- Cebeciler Kethüdası, d- Topçu Başı, e- Kumbaracı, kıyafetleri.

Özellikleri: Bu sayfada düz fonun üzerinde a- Tımarlı Sipahi, b- Lağımçı, c- Cebeciler Kethüdası, d- Topçubaşı ve e- Kumbaracı olmak üzere beş figür görülmektedir.

Bu figürleri soldan sağa olmak üzere tek tek ele alacağız.

Kıyafet: a- Tımarlı Sipahi Kıyafeti: Bu figürün başındaki yüksekçe külahın üzerine (başa giyilecek kısmından tepeye kadar) çubuklu kumaştan herbiri bir-iki parmak eninde beş şeritle çevrilmiştir. Üzerinde yakasız, önden düğmeli gömlek, bu gömleğin üzerinde düğmeli yelek, yeleğin üzerinde ise dik yakalı, elleri görünmeyecek kadar uzun kollu ceket görülmektedir. Altında çakşırı, belinde çakmaklı tabanca ve kama sokulu kuşağı bulunmaktadır. Ayrıca sol omuzunda çaprazlama hamail taklıdır. Bu hamailde tüfeği görülür. Sağ elinde ise lüle görülmektedir. Ayağına çizme giydirilmiştir.

b- Lağımçı Kıyafeti: Bu figürün başında, yüksek külâh şeklindeki serpuşun başa giyilecek kısmı iki - üç parmak eninde kürkle çevrilmiştir. Üzerinde yuvarlak yakalı fanila, fanilanın üzerinde kolları pazularına kadar kıvrılmış olan gömlekle tasvir edilmektedir. Altına diz çakşırı, ayağına yemeni ayakkabılar giydirilmiştir. Belinde çubuklu kumaştan dokunmuş kuşak bulunmaktadır. Bu figürün sağ elinde halat şeklinde ip bulunmaktadır.

c- Cebeciler Kethüdası Kıyafeti: Başında, tülbent bezinden dolanarak sarılmış serpuş görülmektedir. Üzerinde, yakasız, önden düğmeli gömleğin üzerinde dik

yakalı, eteklerinin uçlarını belindeki çubuklu kumaştan dokunmuş kemerine soktuğu dolamsıyla tasvir edilmektedir. Altına ise uzun çakşır, ayağına yemeni giydirilmiştir. Elinde kılıcı görülmektedir.

d-Topçu Başı Kıyafeti: Başına kalafat serpuş giydirilmiştir. Üzerinde geniş kürk yakalı, geniş, uzun, kürklü kolların olduğu üstlülle tasvir edilmektedir. Ayrıca altında uzun çakşır, ayağında yemeni ayakkabıları görülür.

e- Humbaracı Kıyafeti: Başındaki külâhın, başa giyilecek olan kısmı kürkle çevrilmiştir. Üzerinde çubuklu kumaştan dokunmuş, uzun kollu gömlek, gömleğin üzerinde kenarları işlemeli, kısa kollu ancak arkada bir ucundan tutturulmuş kol biçiminde, bir yerinden sallantılar görülmektedir. Altında diz çakşır ve belinde çubuklu kumaştan kuşak ve kuşakta karna sokuludur. Ayrıca çakşırdan sonra tozlukları ve ayağında yemenileri bulunur.

Kat. no: 84

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 84

Kitabın adı ve basım yılı: Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi 1907.

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 2083

Konusu: a- Galata Topçusu, b- Galata Çıplağı, c- Kalyoncu, d- Rum Leventi, e- Levent, kıyafetleri.

Özellikleri: Bahriye teşkilatına mensup ayakta durmakta olan beş figür görülmektedir.

Kıyafet: a- Galata Topçusu Kıyafeti: Başındaki serpuşun üzerine, arkasından püskül sarmakta ve içi dolgulu burularak sarılmış kumaştan başlık görülmektedir. Üzerinde, yakasız önden düğmeli, uzun kollu gömlek, daha sonra kenarları sırma işlemeli yelekle tasvir edilmektedir. Belindeki silahlığında çeşitli silahlar sokuludur. Altında diz çakşın, ayağında yemeni ayakkabıları görülür. Ayrıca sağ kolunun bilek kısmında dövmeler bulunmaktadır.

b- Galata Çıplağı Kıyafeti: Bu figürün başında, ucu püsküllü serpuşu görülmektedir. Gövdesine herhangi içlik giymeyen Galata Çıplağı, sadece kenarları sırma işlemeli yelekle tasvir edilmektedir. Belindeki silahlığında çakmaklı tabanca ve saldırma sokuludur. Altında paçaları sırma işlemeli (üst üste ters iki V biçimi bezemeli) diz çakşın ve ayağında yemeni görülmektedir.

c- Kalyoncu Kıyafeti: Başındaki serpuşun üzerine, içi dolgulu kumaş dolanarak sarılmıştır. Üzerinde kolları pazularına kadar kıvrılmış gömlek ve gömleğin üzerinde yelek görülmektedir. Belinde çeşitli silahların yer aldığı silahlık, silahlığın üzerinde çubuklu kumaştan dokunmuş kuşak yer alır. Altında diz çakşın, ayağında yemeniyle tasvir edilmektedir. Ayrıca sol omuzuna atılı, iki ucu püsküllü olan bornus bulunmaktadır.

d- Rum Leventi Kıyafeti: Başında iki renkli kumaştan dokunmuş başlık ve bu

başığın aynı kumaşından belinde kuşak görülmektedir. Üzerinde kısa kollu, yuvarlak yakalı, yaka kenarları işlemeli bir giysi ve altında diz çakşırıyla tasvir edilmektedir. Ayrıca kenarları harçla çevrilmiş başlıklı yağmurluk görülmektedir. Levent figürü yalın ayaktır.

e- Levent Figürü: Bu figürün başında, dilimli, tepesi ponponlu başlık görülmektedir. Üzerinde uzun, bol kollu, göğüsü açık gömlek ve üzerinde kenarları harçlı yelek, belinde kuşak görülmektedir. Altında diz çakşırı, ayağında yemeniyle tasvir edilmektedir.

Kat. No: 85

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 85

Kitabın adı ve basım yılı: Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi. 1907

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 2083

Konusu: a- Süvari Askeri, b - Piyade Askeri, c- Topçu Askeri, d-Topçu Subayı, e- Deniz Topçusu Subayı, f- Deniz Askeri kıyafetleri.

Özellikleri: Sultan Abdülmecid devrine ait kıyafetlerin yer aldığı kitabın bu sayfasında altı figür görülmektedir.

Kıyafet: a- Süvari Askeri Kıyafeti: Bu figür arkadan tasvir edilmektedir. Başında püsküllü fes, üzerinde dik yakalı, omuzunda apoletleri olan setrenin kol ucunda üç metal düğme bulunmaktadır. Sol omuzunda asılı olan hamaille, arkada belde küçük bir çanta asılıdır. Belindeki deri kemerin arkasından çıkan, uzun ince deriye, kılıç asılıdır. Ayrıca, altında, yanlarda zihları bulunan pantolon ve pantolonun üzerine giydiği uzun konçlu çizmeleri görülmektedir.

b- Piyade Askeri Kıyafeti: Profilden verilen Piyade Askeri'nin başında püsküllü fesi, üzerinde dik yakalı, kol ucunda üç metal düğme, önde tek sıra metal düğmeli setre görülmektedir. Setrenin üzerinde çapraz olarak iki hamail ve bu hamailere asılı sırtında eşyaların bulunduğu sırt çantası bulunmaktadır. Belindeki kuşağa asılı silahı görülmektedir. Altında açık renk pantolon, ayağında ayakkabılarla tasvir edilen piyade askerinin elinde bir ucu yere dayalı mızraklı tüfek bulunmaktadır.

c- Topçu Askeri: Profilden verilen Topçu Askerinin başında fes, üzerinde dik yakalı, apoletli, önden tek sıra metal düğmelerin yer aldığı, kol ucunda üç metal düğme, belinde kerner ve çapraz olarak iki hamailin takılı olduğu setre görülmektedir. Altında zihlı pantolon ve ayağında ayakkabılarıyla tasvir edilmektedir.

d- Topçu Subayı Kıyafeti: Başıda fesiyle Topçu Subayının üzerinde dik yakalı, önden tek sıra metal düğmeli, boyu dizinden bir kanş yukanda son bulan setre

görülmektedir. Bu setre, belinde tokalı kerner ve kol bitimine iki-üç parmak kala iki sıra kaş şeklinde rütbe işareti yer almaktadır. Altında, yanlarda zıhları bulunan pantolon, ayağında ayakkabıları görülmektedir. Ayrıca sol elinde kılıcını tutmaktadır.

e- Deniz Topçu Subayı Kıyafeti: Bu figürün, başında fes görülmektedir. Üzerinde, yaka işaretinin bulunduğu dik yakalı ceketin omuzunda köprülü apolet, önünde karşılıklı iki sıra halinde metal düğmeler yer alır. Ceketin boy uzunluğu bel hizasındadır. Ayrıca, sağ omuzundan çapraz takılı hamail bulunmaktadır. Sol kolunun altında tuttuğu kılıcı görülmektedir. Altına yanda zıhları olan pantolon ve ayağına ayakkabılar giydirilmiştir.

f- Deniz Eri Kıyafeti: Başında fesiyle görülen Deniz Erinin üzerinde herhangi rütbe işareti yoktur. İçindeki yuvarlak yakalı fanilanın üzerinde, sivri erkek yakalı ceketin boy uzunluğu belinde son bulmaktadır. Bu ceketin yakasının hemen altında karşılıklı iki metal düğme iliklenmiştir. Ayrıca ceketin yanlarında, iki sıra halinde altı metal düğme yer alır. Altında, açık renk pantolon ve ayağına ayakkabılar giydirilmiştir.

Kat. No: 86

İnceleme Yılı : 1992

Resim No: 86

Kitabın adı ve basım yılı: Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi, 1907.

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 2083

Konusu: a- Kafkas Süvarisi, b-Akıncı Süvari, c- Hafif Süvari, d-Arnaut Süvari, e- 3.4. Süvari Alayı Askeri, f-1.2. Süvari Alayı Askeri kıyafetleri.

Özellikleri: Kitabın bu sayfası, altı asker figüründen oluşmaktadır.

Kıyafet: a- Çerkez Süvarisi Kıyafeti: Başında, önünde hilal şeklinde arması olan astragan kalpak, üzerinde göğüsünün iki yanında fişeklikleri olan, belindeki asmalı kemere çeşitli silahların takılı olduğu bol, uzun kollu çerkezka görülmektedir. Çerkezkanın içine kapalı yakalı gömlek, ayağına bol konçlu çizme giydirilmiştir.

b-Akıncı Süvarisi Kıyafeti: Bu figürün, başında fes görülmektedir. Üzerinde küçük sivri yakalı, boy uzunluğu dizlerinden iki-üç parmak yukarıda biten, kolları uzun ancak dirseklerden sonra yan dikişleri yapılmadan serbest olarak bırakılmış ve kol ucunda kaş şeklinde işaret ve sırma bezemeyle biten kollu üstlük görülmektedir. Altında yandan iki-üç parmak genişliğinde zıh geçirilmiş pantolon, ayağında ayakkabılarla tasvir edilmektedir. Aynı figürün elleri kabzasına dayalı, ucu yerde bulunan kılıç görülmektedir.

c- Hafif Süvari Kıyafeti: Bu figürün başında fes, üzerinde önden yedi metal düğmeyle kapatılmış setre belinde deri ince kemer, etek boyu dizden iki-üç parmak yukarıda biten, kolunda kaş şeklinde iki işaretin yer aldığı, dik yakalı ve kol bitim yeri setrenin renginden farklıdır. Altında, yanlarda farklı renkte zıhları olan pantolon, ayağında pantolonun üzerine giyilmiş uzun konçlu çizmelerle tasvir edilmektedir.

d- Arnaut Süvari Kıyafeti: Bu figürün başında, önünde hilal şeklinde arması

olan, püsküllü fes görülmektedir. Üzerinde sırma işlemeli içlik ve kenarları sırma işlemeli uzun kollu ceket, belinde çakmaklı tabancaların sokulu olduğu silahlılığıyla tasvir edilmektedir. Altında çakşır, çakşırın üzerinde önden açık, uçları sırma işlemeli eteklik görülmektedir. Ayağına uzun konçlu çizmeler giydirilmiştir.

e- 3.4 Süvari Alayı Askeri Kıyafeti: Başına fes giydirilmiş bu figürün üzerinde yuvarlak yakalı ve önde ortada zırhlı içliğin üzerinde, uzun kollu, yakasız, boy uzunluğu belinde olan, kolları ve önü işlemeli ceketin altına çakşır giydirilmiştir. Ayağında çizme, sol elinde ucu yere dayalı kılıç bulunmaktadır. Ayrıca sol omuzundan çaprazlama hamail takıdır.

f- 1.2. Süvari Alayı Askeri Kıyafeti: 3.4. Süvari Alay Askerinin kıyafetinin benzeri olan bu figürün kıyafetinin farkı, kumaş renginde ve kol bitimine yakın yerde olan kaş şeklindeki işaretlerin sayılarındanadır. Bu farklılıklar da rütbe belirlemektedir.

Kat. No: 87

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 87

Kitabın adı ve basım yılı: Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi, 1907

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 2083

Konusu: a- Süvari Yüzbaşı, b-Topçu Generali, c- Tümen Topçu Generali, d- Piyade Tümgeneral, e-Baştabib, f-Kazmacı

Özellikleri: Albümün bu sayfasında altı figürden oluşan bu kıyafetler Sultan II Abdülhamit devrine aittir.

Kıyafet: a- Süvari Yüzbaşı Kıyafeti: Başında astragan kalpak, üzerinde dik yakalı, yaka işaretli, apoletli, önden düğmeli, belinde deri ince kerner, boy uzunluğu belinden bir karış aşağıda biten ceketle tasvir edilen süvari yüzbaşı görülmektedir. Altında yandan zıhlı pantolon uzun konçlu çizmenin içine sokularak tasvir edilmektedir. Ayrıca sağ omuzunda da çaprazlama takılı hamaile asılı kılıç görülmektedir. Aynı figürün sol omuzundan çaprazlama hamail takılıdır.

b- Topçu Generali Kıyafeti: Topçu Generali figürü, başında astragan kalpakla tasvir edilmektedir. Üzerinde dik yakalı, önü dokuz sıra sıрма şeritten (her sırada biri ortada diğer ikisi yanlarda bulunan üç metal düğme) oluşan ceketin, omuzları boyna dönük birer düğmeyle tutturulmuş sırmadan örgü şeklinde apoletli, kolun dirseklerden sonra olan kısmında düğümlü palmet şekilli sırmadan bezemeler görülür. Altında, yanlarda zıhlı olan pantolonun dizden sonrasının üzerine konçlu çizme giydirilmiştir.

c- Tümen Topçu Generali Kıyafeti: Bu figürün, başında astragan kalpak görülmektedir. Üzerinde dik yakalı, yaka işaretli, omuzlarında boyna dönük birer düğme tutturulmuş sırmadan örgü şeklinde apoletli, önden kolun dirseklerden sonra olan kısmında palmet şeklinde sırmadan bezemelerle tasvir edilen ceket görülmektedir. Altında yanlarda zıhlı bulunan pantolonun dizden sonrasının üzerine

konçlu çizme giydirilmiştir. Ayrıca sağ omuzunda çaprazlama takılı hamailin ucunda kılıç bulunmaktadır. Aynı figürün sol omuzunda da çaprazlama takılı kurdela hamail görülmektedir.

d- Piyade Tümgeneral Kıyafeti: Piyade Tümgeneral figürünün başında fes üzerinde tamamı sırma işlemeli dik yakalı setrenin omuzlarında uçları püsküllü köprülü apoletler görülmektedir. Kollarında dirsekten sonra palmet şeklinde rütbe belirleyen sırma işlemler görülür. Setrenin önünde tek sıra metal düğmeler, belinde deri ince kemer, sol göğsünde takılı nişan, sağ omuzundan çaprazlama olarak hamail görülür. Sol tarafında bulunan kılıç, hamailin ucuna takılmıştır. Altında yandarlarda zıhları bulunan pantolon ve ayağında ayakkabılar görülür.

e- Baştabib Kıyafeti: Baştabib figürünün başında fes, üzerinde dik yakalı, omuzlarda boyna dönük birer düğmeyle tutturulmuş sırma örgü apoletli, önden karşılıklı iki sıradan (bir sırada 6 metal düğmeden) oluşan, etek boyu dizden bir karış kadar yukarıda son bulan, kol ağzında dört-beş parmak genişliğinde üniformanın renginden farklı olan kısma, çizgiler ve düğmelerle işaret konarak rütbe belirlenen setre görülmektedir. Altında yandan zıhlı pantolonu ve ayağında ayakkabılarıyla tasvir edilmektedir.

f- Kazmacı Kıyafeti: Bu figürün başında fes, üzerinde, boynundan bağlanmış dizin hemen altında son bulan etek boyu ve belinde kemerinin görüldüğü önlük, ayrıca bu önlüğün altında farklı renkte dik yakalı, kol bitiminden dört-beş parmak yukarıda (yakanın renginde) yatay ince çizgi şeklinde zırh ve aynı renkte daha kalın bir çizgi olarak kol bitimine dik olan zırhın üzerinde iki metal düğmeyle setre görülmektedir. Kazmacının ayağına uzun konçlu çizmeler giydirilmiştir. Ayrıca sağ elinde tuttuğu, omuzuna dayalı keskin ucu yukarıda olan baltası görülür.

Alb. No: 88

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 88-88a

Alb. adı ve yılı: Albüm de La Ceremie de l'investiture du Sabre et de l'avenement Autrone de S. M.L Le Sultan Mehmet V. Constantinople, 1909.

Bulunduğu yer: Atatürk Kitaplığı

Env. No: 234

Fotoğrafçı: Bilinmiyor

Konusu: Sultan Mehmet V arabasında iken.

Özellikleri: Albümün bu sayfasında iki atın çektiği, sürücünün arabanın ön tarafında oturmuş, dizginleri elinde tutarak idare ettiği, hükümdarın arabası görülmektedir. Üzeri açık olan arabanın, arka koltuğunda Sultan Mehmet V üniformasıyla oturmaktadır. Hükümdarın oturduğu koltuğun karşısında, yine fesli, üniformalı biri bulunmaktadır. Araba, arkada binaların görüldüğü şehrin ağaçlı yolundan ilerlemektedir. Atlı arabanın yanında ve arkasında hükümdarı korumakta görevli askerler görülür.

Kıyafet: Ön plânda ilerlemekte olan üç figüründe üniformaları birbirinin aynısıdır. Bunların başlarında fes, üzerinde dik yakalı, omuzlarında boyna dönük tek düğmeyle tutturulmuş apoletli setrenin etek boyu dizden bir kanş yukandadır. Setrenin önünde tek sıra metal düğmeler, bellerinde deri kemerleri görülmektedir. Ayrıca, setrenin, sol göğsünde kordonlar bulunmaktadır. Bu figürlerin. setrelerinin kol bitim yerlerine yakın bölümünde kanş şeklinde rütbe işaretleri yer alır.

Her üç figüründe, sol ellerinde kılıçları, sağ elleri ise kemer tokalarının üzerinde durmaktadır. Her iki elde açık reng eldiven görülmektedir. Altlarında pantolon, ayaklarında ayakkabılar bulunmaktadır.

Kat. no: 89

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 89-89a-89b

Bulunduğu yer: Dolmabahçe Sarayı Müzesi

Env. No: 11/1522

Ressam: Fausto Zonaro (1).

Ölçüleri: 0,73x0,97 m.

Tekniği: Yağlıboya

Konusu: Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi.

Özellikleri: Bu tabloda, Fatih Sultan Mehmet'in ve ordusunun, kemerli kapıdan İstanbul'a girişi canlandırılmaktadır. Tablonun orta plânında, hükümdar atının üzerinde, yanında ve arkasında ise askerler görülmektedir. Kompozisyonun arka plânında bayrak ve filamalar yer almaktadır. Ön plânda, yerde yatan ölü ve yaralı Bizans askerleri ve atları tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Atının üzerinde ilerleyen Fatih Sultan Mehmet'in başına, üzerinde tek tüyden sorguç takılı olan miğfer, üzerine ise zırhlı elbise giydirilmiştir. Dirseklerinde kolçak (2), dizlerinde dizçekleri (3) görülmektedir. Hükümdar sağ elinde gürz tutmaktadır. (R.89a), (Desen 2).

Tablonun sağ plânında, hükümdarın yanında zırhlı asker ve yeniçeriler görülmektedir. Yeniçerinin başına, başa giyilecek olan kısmı kumaşla çevrili olan üsküf giydirilmiştir. Üzerinde, sadece el bileğine kadar kolları görülen içliğin üzerinde, etekleri dizlerine kadar olan, kol uzunluğu pazularında, önü işlemeli, belinde saldırmalarının sokulu olduğu kuşağının bulunduğu üst elbisesi görülür. Aynı figür iki eliyle tüfeğini tutmaktadır. Altında ise uzun çakşın görülür. (R. 89b), (Desen 3)

(1) Fausto Zonaro: 1854 yılında Masi'de doğmuş, 1929 yılında San Remo'da ölmüştür. Portre, manzara, Türk tarihine ait eserler resmetmiş, İstanbul'da uzun süre yaşamış ve İstanbul sergisi açmış. Sultan Abdülhamit II'nin resmi (saray) ressamı olmuştur.

(2) Bkz. Sözlük

(3) Bkz. Sözlük

Tablonun, orta sol plânında görülen, zırlı askerlerin başında, önünde tüyü olan miğferi, üzerinde pullu, kolsuz zırlı üstlüğü, belinde saldırmasının sokulu olduğu kuşağı görülür. Altında işlemeli, paça uçları bir-iki parmak eninde farklı renkte kumaşla çevrilmiş çakşırı ve ayağında sivri burunlu yemeniyle tasvir edilmektedir. Ayrıca sağ elinde kılıcı, sol elinde kalkanı ile heybetle durmaktadır. Bu figürün hemen yanında, başında sanğı, üzerinde cüppesiyle diğer bir figür görülmektedir. (R. 89), (Desen 1).

TABLÖLAR

Kat. No: 90

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 90

Bulunduğu yer: Dolmabahçe Sarayı Müzesi

Env. No: 11/1519

Ressam: Fausto Zonaro

Ölçüleri: 100x0,73 m.

Tekniği: Yağlıboya

Konusu: Fatih Sultan Mehmet'in Edirnekapı'dan İstanbul'a girişi.

Özellikleri: Fatih Sultan Mehmet'in bindiği beyaz at denizin kıyısında (at ayak bileklerine kadar suda olarak) tasvir edilmektedir. Hükümdar sol eliyle atının yularını, sağ eliyle kıyının hemen ilersindeki gemileri işaret etmektedir. Arkada, kıyıda ise Osmanlı Ordusu görülmektedir.

Kıyafet: Atın üzerindeki hükümdarın, başında, beyaz tülbent bezinden dolanarak sarılmış serpuşun üzerinde, tüylü serpuşu görülmektedir. Üzerine uzun kollu içlik, altına uzun çakşır giydirilmiştir. Bu kıyafetlerin üzerinde ise, geniş yakalı, düşük kollu, uzun etekleri olan, yakası, kolları ve kenarları kürkle çevrili üstlük görülür. (R. 90), (Desen 4).

Kat. No: 91

İnceleme Yılı: 1992

Resim no: 91

Bulunduğu yer: Dolmabahçe Sarayı Müzesi

Env. No: 11/1493

Ressamı: Bilinmiyor

Ölçüleri: 0,99x0,73 m

Tekniği: Yağlıboya

Konusu: Fatih Sultan Mehmet'in kadirgaları.

Özellikleri: İstanbul'un fethinin hazırlıklarının canlandığı tablonun, sağ ön plânında denizin kıyısında, beyaz atının üzerinde, kadirgaları sağ eliyle işaret etmekte olan Fatih Sultan Mehmet ve çevresinde ordusu görülmektedir. Kıyıda kadirgalar ve bu kadirgaların karadan yürütülmesi, kompozisyonun sağ üst köşesinde tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Atının üzerindeki Fatih Sultan Mehmet, başında sorguçlu kavuğu, üzerinde uzun kollu içliği, altında uzun çakşın ve belinde kılıcıyla tasvir edilmektedir. Hükümdarın, bu kıyafetlerinin üzerinde, geniş kürk yakalı, kol uzunluğu pazularında olan uzun etekli, tüm kenarları kürkle çevrili üstlük giydirilmiştir. Hükümdarın, arkasında, solda yanyana iki yeniçeri figürü görülmektedir. Yeniçeri figürlerinin başlarında börkleri, üzerlerinde ise, uzun kollu içliklerinin üzerinde kol uzunluğu pazularında olan, önü işlemeli üstlükleriyle tasvir edilmektedirler. Bellerinde kılıçları altlarında çakşırılar ve ayakkalarında uzun konçlu çizmeleriyle görülmektedirler. (R. 91). (Desen 5)

Kat. No: 92

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 92-92a

Bulunduğu yer: Dolmabahçe Sarayı Müzesi

Env. No: 11/1498

Ressam: Bilinmiyor

Ölçüleri: 125x0,75 m.

Tekniği: Yağlıboya

Konusu: Mora Savaşı

Özellikleri: Mora Savaşının canlandırıldığı bu resimde, arka plânda, yoğun bulutlu gökyüzü ve Mora Kalesi, Kalede savunmada olan birçok asker tasvir edilmektedir. Tablonun orta plânında, şahlanmış atlarının üzerinde, kılıçları ellerinde, savaşan asker figürleri görülmektedir. Ön plânda ise, yaralı, ölü askerler, ayrıca, atlar yerde yatar durumda tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Şahlanmış atının üzerinde, sağ elinde kılıcını kaldırmış figürün, başındaki serpuşun, üzerine sarılmış beyaz tülbent bezinden başlığı bulunmaktadır. Üzerinde içine giydiği gömleğin yakası ve üstlüğün uzun kollannın üzerine çevrilmiş gömleğin kol uçları görülmektedir. Üstlüğün üzerinde kenarları sırma harçlı kısa yelek ve altında yanları sırma harçlı uzun çakşır, ayağında ise ayakkabılarıyla tasvir edilmektedir. (R. 92a), (Desen 7).

Kat. No: 93

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 93-93a

Bulunduğu yer: Dolmabahçe Sarayı Müzesi

Env.No: 11/1491

Ressam: Bilinmiyor

Ölçüleri: 124x0,75

Tekniği: Yağlıboya

Konusu: Sultan Süleyman'ın Semendire Savaşından

Özellikleri: Semendire (1) savaşının görüldüğü kompozisyonun sol üst köşesinde Osmanlıca "Semendire Kalesi önünde Ahmet Paşa Muharebesi" yazılıdır. Kompozisyonun arka plânında, güçlü derinliği veren gökyüzü tasvir edilmektedir. Ayrıca sol plânda Semendire Kalesi ve kaledaki askerler görülmektedir. Tablonun arka plânında şahlanmış atlarının üzerinde savaşan asker figürleri yer alır. Sol orta plânda, elinde bayrağıyla diğer bir figür görülmektedir. Kompozisyonun ön plânında yerde ölü ve yaralı düşman askerleri yatmaktadır.

Kıyafet: Tablonun orta bölümünde, şahlanmış atının üzerinde, sağ elinde mızrağıyla görülen figürün başında serpuşu, üzerinde, beyaz gömleği ve gömleğinin üzerinde üstlüğü ve daha sonra kenarları sırma harçlı kısa yeleği görülür. Altında uzun çakşırın yanları harç geçirilmiştir. Ayrıca belinde kuşağı ve kuşağına sokulu silahlarıyla tasvir edilmektedir. (R. 93a) (Desen 7).

(1) Sırpların merkezi olan Semendire Kalesi Tuna Nehri kenarındaydı. Bugün Semendire Yugoslavya'da Sırbistan şehirlerinden biridir.

Kat. No: 94

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 94-94 a

Bulunduğu yer: Dolmabahçe Sarayı Müzesi

Env. No: 11/1494

Ressam: Bilinmiyor

Ölçüleri: 124x0,75 m.

Tekniği: Yağlıboya

Konusu: Sultan III. Mehmet'in Eğri Muharebesi.

Özellikleri: Kompozisyonun arka plânında, yoğun bulutlu gökyüzü ve sol köşede Eğri Kalesi görülmektedir. Ayrıca grup halinde atlarının üzerinde asker figürleri yer alır. Tablonun orta planında atının üzerinde, Eğri Kalesini feth ettikten sonra "Eğri Fatihî" ünvanı verilen Sultan III. Mehmet ve çevresinde Osmanlı ordusu görülmektedir. Kompozisyonun orta sağ plânında, Osmanlı askerlerinin arasında birçok düşman askeri de yaya ve at üzerinde tasvir edilmektedir. Ön plânda yine yaralı ve ölü askerler bulunmaktadır.

Kıyafet: At üzerindeki III. Mehmet'in başında sorguçlu serpuşu, üzerinde uzun kollu kaftan, belinde kuşağı görülmektedir. Kaftanın üzerinde kol uzunluğu dirseklerine kadar olan, kürk yakalı, ucu püsküllü, beş sıra sırma şeritten oluşan üstlük görülmektedir. Kompozisyonun, orta ön planında, yüzleri hükümdara dönük olan yanyana iki yeniçeri figürünün başlarında börekleri, üzerlerinde uzun kollu üstlükleri ve yelekleri, altlarında diz çakşırlarıyla tasvir edilmektedirler. Yeniçerilerin baldırlarında tozlukları ayaklarında yemenileri görülmektedir. Ayrıca, yeniçeriler sol ellerinde tuttukları ve omuzlarına dayalı bayraklarla tasvir edilmektedirler. (R. 94a), (Desen 8).

Kat. no: 95

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 95

Bulunduğu yer: Dolmabahçe Sarayı Müzesi

Env. No: 11/1520

Ressam: Bilinmiyor

Ölçüleri: 1,05x0,62 m.

Tekniği: Yağlıboya

Konusu: Budin Kalesi önünde Kanuni Sultan Süleyman.

Özellikleri: Kanuni Sultan Süleyman'ın 1526 yılındaki Mohaç Savaşı'ndan sonra Budin Osmanlı'ların eline geçmiştir. Tablonun arka fonunda, bulutlu gökyüzü ve bulutların arasında arka sol plânda Budin Kalesi görülmektedir. Kompozisyonun sol orta plânında, beyaz atın üzerinde, heybetle Kanuni Sultan Süleyman tasvir edilmektedir. Hükümdarın çevresinde Macar askerlerine saldırı durumunda olan Osmanlı askerleri görülmektedir. Kompozisyonun sağ planında Macar askerleri yaya ve atlı olarak kendilerine ait çadırların etrafında görülmektedirler.

Kıyafet: Kompozisyonun sol orta bölümünde, atının üzerinde Kanuni Sultan Süleyman görülmektedir. Hükümdar başında serpuşu, üzerinde kaftanı ve kısa kollu üstlülüğüyle tasvir edilmektedir. (R. 95) , (Desen 9)

Kat. no: 96

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 96-96a

Bulunduğu yer: Dolmabahçe Sarayı Müzesi

Env. No: 11/1502

Ressam: Bilinmiyor

Ölçüleri: 0,98x0,78 m.

Tekniği: Yağlıboya

Konusu : Deniz Savaşı

Özellikleri: Tabloda Deniz Savaşı tasvir edilmektedir. Dalgalı, açık denizde, Osmanlı bayraklarıyla donatılmış yelkenli gemiler, kompozisyonun orta bölümünde görülmektedir. Bu gemilerden bazıları yanmaktadır; yanmakta olan gemiden öndeki yelkenliye asker indirilmektedir. Kompozisyonun arka plânında, yanmakta olan diğer gemiler görülmektedir.

Kıyafet: Tablonun sağ orta plânında, Osmanlı bayraklarının bulunduğu yelkenli geminin arkasında, ayakta durmakta olan iki figür görülmektedir. Bu figürlerden biri ileriye doğru kolunu uzatarak parmağıyla işaret etmektedir. Aynı figürün başında serpuşu, üzerindeki uzun kollu giysiden sonra sırma harçlı yeleği, altında diz çakşın ve belinde kuşağıyla tasvir edilmektedir. Baldırında tozlukları görülmektedir. (R. 96a), (Desen 10).

Kat. No: 97

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 97

Bulunduğu yer: Dolmabahçe Sarayı Müzesi

Env. No: 11/1482

Ressam: François Dubois (1)

Ölçüleri: 1,53x0,86 m.

Tekniği: Yağlıboya

Konusu: Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye'nin geçit töreni.

Özellikleri: Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye'nin Sultanahmet meydanındaki geçit töreni görülmektedir. Kompozisyonun arka plânında Sultanahmet Camii ve ağaçlar, orta plânda ise askerlerin düzenli olarak geçişleri tasvir edilmektedir. Önde dört sıra atlı askerler ve arkada yaya olarak ilerleyen kalabalık asker grubu görülmektedir. Kompozisyonun sağ ön köşesinde töreni izleyen halk bulunmaktadır.

Kıyafet: Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye askerlerinin başlarına fes, üzerlerine ceket-buluz biçimi üstlük, altlarına pantolon giydirilmiştir. Ayrıca omuzlarında hamail takıdır. Askeri sınıf farkını belirtmek amacıyla bazı askerlerin pantolonları açık renk, bazılarının koyu renk olarak resmedilmektedir.

(1) François Dubois: 10 Mayıs 1790 yılında Paris'te doğmuş. 9 Şubat 1871 Paris'te ölmüştür. Tarihi konular ve portre ressamı olarak tanınır.

Kat. No: 98

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 98

Bulunduğu yer: Dolmabahçe Sarayı Müzesi

Env. No: 11/5041

Ressam: Bilinmiyor

Ölçüleri: 0,85x1,09 m.

Tekniği: Yağlıboya

Konusu: Stockholm Seferi, Şerif Paşa ve İsveç Kralı II. Oscar.

Özellikleri: Yeşillik alanda askeri üniformalı figürlerin görüldüğü, tablonun ön plânında profilden tasvir edilmiş, işaret parmağıyla ileriye gösteren İsveç Kralı II. Oscar ve hemen yanında, cepheden resmedilmiş Şerif Paşa ayakta konuşurken görülmektedir. Bu iki figürün dört-beş adım gerisinde, onlara bakan yabancı, askeri üniformalı diğer bir figür yer almaktadır. Kompozisyonun arka plânında, gruplar halinde yabancı askerler görülür.

Kıyafet: Cepheden tasvir edilmekte olan Stockholm Sefiri Şerif Paşa'nın başında astragan kalpak görülmektedir. Üzerinde etek boyu dizinden üç-dört parmak yukarıda son bulan setrenin sağ göğsünde kordonlar, sol göğsünde iki madalya yer alır. Setre önden tek sıra düğmeyle kapanmaktadır, kolunda ise dirsekten kol bitimine kadar düğüm şeklinde zengin sırma işleme palmetle son bulmaktadır. Palmet işlemenin hemen üzerinde küçük olarak iki kolu yukarıya doğru hilal ve yıldız metal süsleme yer alır. Paşanın ellerine beyaz eldiven giydirilmiştir. Sağ elinde dürbün, sol elinde ucu yere dayalı kılıç tutmaktadır. Altında yandan kalın zıhlı bulunan pantolonun üzerine uzun konçlu çizmelerle tasvir edilmektedir. (R.98), (Desen 11)

Kat. No: 99

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 99

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 503

Ressam: Stanislaus Von Chlebowski (1)

Ölçüleri: 1,24x0,75 m

Tekniği: Yağlıboya

Konusu: Varna Savaşı.

Özellikleri: Varna Savaşını konu alan bu tabloda, kompozisyonun arkâ planında Varna Kalesi, orta ve ön plânda atlarının üzerinde savaşılan askerler ve şahlanmış bir atın ayakları altında acı çekmekte olan düşman askeri görülür. Chlebowki bu tablosunda, yüzlerdeki güçlü ifadeyi, figürlerin ve atların hareketlerini başarılı şekilde vermektedir.

Kıyafet: Kompozisyonun orta plânında görülen figürün başında, tepesi ince, uzun, sivri metal çubuk takılı, kulaklarını örten uzun başlığın baş çevresine kumaş sarılmıştır. Üzerinde sıрма işlemeli elbisesi ve yeleği görülmektedir. Omuzunda (denizcilerin giydikleri) bornus, altında çakşırı, ayağında uzun konçlu çizmeleriyle tasvir edilmektedir. Figür şahlanmış atının üzerinde, sağ elinde mızrağıyla saldırı durumundadır (R. 99), (Desen 12).

(1) Stanislaus Von Chlebowski: 1835 yılında doğmuş. 1884 yılında ölmüş olan Polonyalı ressam. Sen Petersburgta, Münih'te sonrada Paris'te Gerome ile birlikte okumuştur. Çalışmaları akademik olan sanatçı Sultan Abdülaziz'in davetlisi olarak İstanbul'da bulunmuştur.

Kat. No: 100

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 100-100a

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 469

Ressam: Hasan Rıza (1)

Ölçüleri: 3,12x1,88 m.

Tekniği: Yağlıboya

Konusu: I. Viyana Kuşatması.

Özellikleri: I. Viyana Kuşatmasının tasvir edildiği sahnede, savaş durumundaki ordular görülmektedir. Kompozisyonun arka plânında, bulutlu gökyüzü ve saldırı sırasındaki askerler, orta plânda, atının üzerinde heybetle oturmakta olan Sadrazam figürü tasvir edilmektedir. Sadrazam'ın atının önünde, ayakta durmakta olan Aşçıbaşı ve Yeniçeri figürleri yer alır. Bu sahnenin biraz ilerisinde, atının üzerinde elinde kılıçla Kanuni Sultan Süleyman görülür. Orta ve ön plânda, savaşan askerler ve yerlerde ölü ve yaralılar tasvir edilmektedir.

Kıyafet: Atının üzerindeki Sadrazam figürünün, başında (önünde püsküllü sorguçu olan) kavuk, üzerinde uzun kollu kaftan, kaftanın üzerinde geniş kürk yakalı, kolları omuzlarından düşük tüm kenarları kürkle çevrili üstlüğü, önünde ucları püsküllü altı sıra sırma şerit ilik görülmektedir. At üzerindeki Sadrazam figürünün hemen önünde görülen Aşçıbaşı figürünün başında börk, üzerinde bol kollu, sırma işlemeli ceketle tasvir edilmektedir. Belindeki kancalı metal kuşağa saldırma sokuludur.

(1) Hasan Rıza: 1860 İstanbul'da doğmuştur. Deniz Harb Okulunun son sınıfında okurken meslek hayatına son vererek, İtalyan bir ressamın yardımıyla resim öğrenimi için İtalya'ya gitmiş. Roma, Floransa, Napoli akademilerinde çalıştı. Mısır'da resim çalıştı. 12 yıl sonra İstanbul'a dönerek Edirne'ye yerleşti. Edirne'de 1912 yılında düşman tarafından şehit edildi. Ressam kuvvetli anatomi bilgisine ve üstün renk anlayışına sahipti.

Altında, etekleri ayak bileklerine kadar uzayan önlük sırma işlemelidir. Kuşaktan aşağı doğru sarkan toplar, saçaklar gibi şatafatlı süsler görülür. Aşçıbaşı figürünün hemen yanında bulunan Yeniçerinin başına börk giydirilmiştir. (R. 100a), (Desen 13).

ASKERİ MÜZE

Kat. no: 101

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 101

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Malzeme: Çuha Kumaş (İmitasyon)

İsmi: Sadrazam kıyafeti

Özellikleri: Sadrazam kıyafeti, ayakta durmakta olan mankenin üzerinde teşhir edilmektedir. Manken arkasında bir tablonun görüldüğü, yerden yükseltilmiş genişçe platform üzerinde bulunmaktadır.

Kıyafet: Sadrazam kıyafeti giydirilmiş mankenin başında, protokol gereğince başa giyilen, mücevveze başlık, üzerinde parlak kumaştan kaftan görülür. Kaftanın kumaşı, natüralist yaprak ve çiçeklerden oluşan kıvrım dallı bir bezeme örneğine sahiptir. Kaftanın, kol uçlarından kumaş uzatılarak dört-beş parmak eninde sallantılar yerlere sürünür bir biçimde görülmektedir. Kollarda uzun bırakılan bu kumaş parçalarını daha önce incelediğimiz orijinal kıyafetlerde "kapanıça" denilen üstlüklerde rastladık.

Kat. No: 102

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 102

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Mazemesi: Çuha Kumaş (İmitasyon)

İsmi: Kaptan Paşa kıyafeti

Özellikleri: Ayakta durmakta olan mankenin üzerindeki kıyafet, Kaptan Paşa'ya aittir. Mankenin ayaklarının altında, kendine ait kare kaide yerden yükseltilmiş oval platforma oturtulmuştur.

Kıyafet: Kaptan Paşa'nın kıyafetini teşhir etmekte olan mankenin, başına mücevveza başlık, üzerine geniş yakalı uzun kollu, etekleri dışında tüm kenarları kürkle çevrili cüppe giydirilmiştir. Cüppenin yakasından, içinde kaftan olduğu anlaşılmaktadır.

Kat. No: 103

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 103

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Mazemesi: Çuha kumaş (İmitasyon)

İsmi: Yeniçeri Ağası kıyafeti

Özellikleri: Ayakta durmakta olan mankenin üzerindeki kıyafet, Yeniçeri Ağasına aittir. Mankenin kendine ait kare kaidesi, yerden yükseltilmiş yuvarlak platforma oturtulmuştur.

Kıyafet: Yeniçeri Ağasının başına, kalafat başlık giydirilmiştir. Üzerinde, değişik renklerden oluşan çubuklu kumaştan kaftan görülür. Belinde dokuma çubuklu kumaştan yapılmış, kuşağında kama sokuludur. Kaftanın kolları farklı parlak kumaştan yapılmıştır. Altına çakşır giydirilmiştir. Bu kıyafetlerin üzerinde, omuzdan düşük kollu, etek boyu ayak bileğinden dört-beş parmak yukanda, kenarları kürkle çevrili divan kürkü, ayağın ıa yemeni ayakkabılar giydirilmiştir.

Kat. No: 104

İnceleme Yılı: 1992

Resim no: 104

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Mazemesi: Çuha kumaş (İmitasyon)

İsmi: Yeniçeri kıyafeti

Özellikleri: Yeniçeri kıyafetini teşhir etmekte olan manken, yerden 0,80-0,10 m kadar yükseltilmiş platformun üzerinde ayakta, sağ elinde tuttuğu asasıyla görülmektedir.

Kıyafet: Mankenin başında börk, üzerinde yuvarlak yakalı desenli kumaştan içlik, içliğin üzerinde yelek, altında sadece paçaları görülen çakşının üzerinde bele takılı önlük görülmektedir. Belinde kuşağı sarıdır. Bu giysilerin üzerine uzun kollu, yakasız, boyu dizlerinin hemen altında son bulan cüppe giydirilmiştir. Ayağındaki mestlerin (1) üzerine yemeni giydirilmiştir.

(1) Bkz. Sözlük

Kat. no: 105

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 105

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Malzemesi: Çuha Kumaş (İmitasyon)

İsmi: Karakullukçu kıyafeti

Özellikleri: Yeniçeri kıyafetini teşhir etmekte olan mankenin, hemen yanında, sağ elinde tuttuğu mızraklı sopasıyla, karakullukçu kıyafeti giydirilmiş, diğer manken görülmektedir.

Kıyafet: Karakullukçunun başına börk, üzerine içlik, altına diz çakşın giydirilmiştir. Belinde saldırmasının sokulu olduğu kuşağı görülmektedir. Ayağına uzun konçlu çizmeler giydirilmiştir.

Kat. No: 106

İnceleme Yılı: 1992

Resim no: 106

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Malzemesi: Çuha Kumaş (İmitasyon)

İsmi: Topçubaşı kıyafeti

Özellikleri: Topçubaşı kıyafetini teşhir etmekte olan manken yerden 0,80-0,10 m kadar yükseltilmiş platformun üzerinde ayakta durmaktadır.

Kıyafet: Mankenin başında mücevveze başlık, üzerinde yuvarlak, kapalı yakalı el-bisenin belinde kuşak görülmektedir. Altına uzun çakşır ve tüm bu giysilerin üzerine geniş kürk yakalı, uzun kürk kolları olan cüppe, ayağına yemeni giydirilmiştir.

Kat. no: 107

İnceleme yılı: 1992

Resim no: 107

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Mazemesi: Saten Kumaş (İmitasyon)

İsmi: Solak kıyafeti

Özellikleri: Yerden yükseltilmiş platform üzerinde, bedeni profilden, yüzü cepheden verilen mankenin üzerinde solak kıyafeti bulunmaktadır.

Kıyafet: Solak kıyafetini teşhir eden mankenin başında, yüksek bir külâh, üzerinde saten cinsi kumaştan dolamının ön etekleri kendi kumaşına tutturulmuştur. Belinde kuşak, dolamının hemen altında önden sarkan, uçları püsküllü, üzeri işlemeli önlük ve altında uzun çakşır, ayağında yemeni görülür. Bu mankenin sağ omuzundan diz hizasına kadar inen, ince deriden askılığa silah asılıdır. Ayrıca sağ eline iliştirilmiş çift yüzlü teber görülmektedir.

Kat. no: 108

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 108

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Mazemesi: Çuha Kumaş (İmitasyon)

İsmi: Sekbanbaşı kıyafeti

Özellikleri: Yerden yükseltilmiş platformun üzerinde, Sekbanbaşı kıyafetini teşhir etmekte olan manken görülmektedir.

Kıyafet: Mankenin başında beyaz kumaştan yapılmış, başa giyilecek kısmı daha geniş olan, yukarı doğru daralan ve tepesinde sivri ucu olan başlık görülmektedir. Üzerinde iç gömleği, bol olan diz çakşırı, belinde kalın kuşağı bulunmaktadır. İç gömleğinin üzerinde şal yakalı, omuz üzeri kalkık apoletli, boyu belinde son bulan ceketin önünde her iki tarafında beyaz kumaştan, ikiyeşerden dört sıra küçük dikdörtgen süslemeler dikilmiştir. Ayrıca ceketin etek uçlarında birer püskül sarmaktadır. Ayağına yemeni giydirilmiştir.

Kat. no: 109

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 109

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Mazemesi: Çuha Kumaş (İmitasyon)

İsmi: Lağımcıbaşı kıyafeti

Özellikleri: Yerden yükseltilmiş platform üzerinde, Lağımcıbaşı kıyafetini teşhir etmekte olan manken sağ elinde demirden yapılmış imitasyon lüleyle görülmektedir.

Kıyafet: Lağımcıbaşının başındaki serpuşun başa giyilecek kısmı üç-dört parmak eninde kürkle çevrilidir. Üzerinde çizgili kumaştan, kol uzunluğu dirseklerinde son bulan gömlek, altında diz çakşırı, belinde kuşak görülmektedir. Ayağına yemeni giydirilmiştir.

Kat. no: 110

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 110

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Malzemesi: Çuha kumaş (İmitasyon)

İsmi: Delil kıyafeti

Özellikleri: Ayakta durmakta olan mankene Delil kıyafeti giydirilmiştir.

Kıyafet: Üzerinde, Delil kıyafeti bulunan mankenin başına, külah biçimi serpuşun başa giyilecek olan kısmına bir kanş kadar koyu renkli kumaş sarılmıştır. Üzerinde yuvarlak yakalı, uzun kollu bluz-ceket, altında uzun çakşır görülmektedir. Belindeki silahlığında iki çakmaklı tabanca, sağ tarafında tüfeği, sol tarafın da ise kılıç bulunmaktadır. Ayağına çizme giydirilmiştir.

Kat. No: 111

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 111

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Mazemesi: Çuha Kumaş (İmitasyon)

İsmi: Tımarlı Sipahi kıyafeti

Özellikleri: Harbiye Askeri Müzesi teşhir salonlarında, platformun üzerinde ayakta durmakta olan mankenin üzerinde Tımarlı Sipahi kıyafetini görmekteyiz.

Kıyafet: Tımarlı Sipahi'nin başına, açık-koyu yatay çizgilerden oluşan kumaştan yapılmış yüksekçe külah giydirilmiştir. Üzerinde yakasız içlik, bu içliğin üzerinde uzun kollu yakasız bluz-ceket, altında çakşır görülmektedir. Belinde çakmaklı iki tabancanın sokulu olduğu kuşağı, sol omuzunda asılı tüfeği görülmektedir. Ayağına yemeni giydirilmiştir.

Kat. No: 112

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 112

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Malzemesi: Çuha Kumaş (İmitasyon)

İsmi: Kumbaracı kıyafeti

Özellikleri: Harbiye Askeri Müzesi teşhir salonlarındaki, platformun üzerinde ayakta durmakta olan mankenin üzerinde Kumbaracı kıyafetini görmekteyiz.

Kıyafet: Kumbaracının başında, başa giyilecek olan kısmı kürklü serpuşu görülmektedir. Üzerinde desenli kumaştan gömlek, bu gömleğin üzerindeki kısa kollu yeleğin tüm kenarlarına farklı kumaştan klaptan (1) geçirilmiştir. Altında uzun çakşır, belinde saldırmasının sokulu olduğu kuşağı görülür. Ayağına yemeni giydirilmiştir.

(1) Bkz. Sözlük

Kat. No: 113

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 113

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 2264

Malzemesi: Şayak (Orijinal)

İsmi : Maraşal Gazi Ahmet Muhtar Paşa'ya (1839-1919) ait Küçük Selamlık üniforması.

Özellikleri: Askeri Müzenin yeni salonlarında vitrin içerisinde teşhir edilen orijinal Maraşel kıyafeti görülmektedir. Bu üniforma 19.yüzyıl sonu, 20 yy. başına aittir.

Kıyafet: Ceket, pantolon ve çizmeden oluşan kıyafet. Dik yakalı, omuzlarında, uçları püsküllü kaşık apoletleri olan ceket önden tek sıra beş düğmeyle iliklenmektedir. Ceketin kol bitim yerlerine aplike (1) edilmiş süsleme, dört sırma şerit düğümlenerek devam eder, bu düğümün ortasında hasır örgü görülür, daha sonra buradan çıkan dört sıra sırma şerit iri stilize palmet şekille son bulur. Bu süsleme rütbelik işaretidir. Pantolonun yanlarında dört parmak genişliğinde zıh görülür. Ayrıca askılığa takılı kılıç ve uzun konçlu siyah çizmeler kıyafeti tamamlayan unsurlardır.

1) Bkz. Sözlük

Kat. No: 114

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 114

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 2267

Mazemesi: Şayak (Orijinal)

İsmi: Maraşel Gazi Ahmet Muhtar Paşa'ya (1839-1919) ait kaput.

Özellikleri: Diğer orijinal kıyafetlerle birlikte vitrin içerisinde teşhir edilmekte olan orijinal Maraşal kaputu görülmektedir. Bu üniforma 19.yüzyıl sonu, 20.yy başına aittir.

Kıyafet: Kaputun sivri, küçük yakası, omuzlarında boyna dönük bir düğmeyle tutturulmuş üzerinde üç yıldız takılı apolet, önden çift sıra on metal düğme, etek boyu dizleri geçen, kol bitiminden bir kanş kadar yukanda çok ince çizgi şeklinde zıh görülmektedir.

Kat.No: 115

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 115

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 435

Malzemesi: Şayak (Orijinal)

İsmi: Gazi Ahmet Muhtar Paşa'nın Kurmay Başkanı Tefik Paşa'ya ait üniforma.

Özellikleri: Vitrin içersinde teşhir edilmekte olan orijinal Kurmay Başkanı üniforması görülmektedir. Bu üniforma 19.yüzyıl sonu, 20.yy başına aittir.

Kıyafet: Setrenin yakası dik ve sırma işlemeli olarak yapılmıştır. Omuzlarda apoleti tutmak için yine sırma işlemeli atkı görülmektedir. Fakat apolet yoktur. Setrenin önünde tek sıra olarak dokuz düğme, kollarda ise bir kanş kadar sırmadan rütbelik olan işlemler bulunmakta, ayrıca dikey olarak sıralanmış beş düğmenin yukarısında hilal ve yıldız işareti yer almaktadır. Pantolonun yanlarında dört parmak eninde zıh ve paçalarda iki yana tutturulmuş giyildiğinde ayağının altından geçen lastik vardır. Böylelikle pantolonun bacağı saran darlıkta olduğu anlaşılmaktadır.

Kat. No: 116

İnceleme Yılı: 1992

Resim no: 116-116a

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 2267

Malzemesi: Şayak (Orijinal)

İsmi: Tümgeneral büyük üniforma setresi, (XIX yy sonu, XX yy başı)

Özellikleri: Teşhir salonlarında vitrin içersinde bulunan orijinal kıyafet.

Kıyafet: Tümgeneral setresi, sırma işlemeli dik yakalı, önden tek sıra olarak dokuz düğmeden oluşmaktadır. Kol bitimlerinde yaklaşık dört parmak eninde sırma bezemeli çok zengin bitkisel motifler görülür, Bu motifleri takip eden dört sırma şeritten düğüm motifi oluşturulmuş, bu düğüm motifinin ortasında hasır örgü ve daha sonra yine dört sırma şerit iri stilize palmet şeklinde son bulmaktadır. Bu rütbeliğin üzerinde hilal ve yıldız motifi görülür (116a).

Kat. No: 117

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 117-117a

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Env. No: 2269

Malzemesi: Şayak (Orijinal)

İsmi : Tümgeneral Topçu büyük üniforma setresi.

Özellikleri: Askeri Müzede vitrin içersinde teşhir edilmekte olan Tümgeneral topçu üniforması görülmektedir. Bu üniforma 19.yy sonu 20.yy başına aittir.

Kıyafet: Setrenin sırma işlemeli dik yakası, omuzlarında sırma işlemeli apolet, bu apoletin üzerinde atkı bulunur. Setrenin önünde ibrişimden düğüm yapılmış dokuz sıra görülür. Her sırada iki yanda ve ortada olmak üzere üç düğme bulunur, ortadaki düğme ibrişim geçirilerek iliklenmektedir (117a). Üniformanın pantolonunun yanlarında kalın zih ve paça uclarına tutturulmuş giyildiğinde ayağın altında kalarak kullanılan lastik, pantolonu bacağa oturmasını ve sarmasını sağlamaktadır.

Kat. No: 118

inceleme Yılı: 1992

Resim no: 118

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Mazemesi: Çuha kumaş (İmitasyon)

İsmi: Zuaf eri kıyafeti.

Özellikleri: Oval platformun üzerinde tek başına teşhir edilmekte olan mankenin üzerinde Zuaf eri kıyafeti görülmektedir.

Kıyafet: Zuaf eri kıyafetinin görüldüğü mankenin başında fes, üzerinde yuvarlak yakalı, yakanın çevresi ve önü farklı renkte zıh geçirilmiş içlik, bu içliğin üzerinde ceket uzun kollu, kollarında kaş şeklinde rütbe belirten işaretlerle bitmektedir. Ceketin önü damla, baktava gibi şekillerle işlenmiştir. Altındaki çakşırın yanlarında zıh görülmektedir. Belinde kuşak ve bu kuşağın üzerinde tokalı kemer bulunmaktadır. Ayağına ayakkabı giydirilmiştir.

Kat. No: 119

İnceleme yılı: 1992

Resim No: 119

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Malzemesi: Çuha kumaş, (İmitasyon)

İsmi: Piyade Subay kıyafeti (Abdülaziz devri 1861-1876)

Subay kıyafeti (Abdölmecit devri - 1839-1861)

Özellikleri: Yerden yükseltilmiş platformda, soldaki mankenin üzerinde Abdölaziz devri Piyade Subay kıyafeti, sağdaki mankenin üzerinde Abdölmecit devri Subay kıyafeti teşhir edilmektedir.

Kıyafet: Solda görölen, Sultan Abdölaziz devri piyade subay kıyafetini teşhir eden mankenin başında fes, üzerinde dik yakalı, omuzlarında kaşık apoletleri bulunan, önden tek sıra yedi düğmeden oluşan setrenin kol bitim yerlerinde iki sıra kaş şeklinde rütbe işareti görölr. Belinde tokalı kemer bulunmaktadır. Altına pantolon, ayağına ayakkabı giydirilmiştir. Ayrıca sol tarafına asılı kılıcı bulunmaktadır.

Sağda görölen subay kıyafeti, Sultan Abdölmecid devrine aittir. Bu üniforma Sultan Abdölaziz devri üniformasının benzeridir. Sadece beldeki kemeri ve omuzlardaki apoletleri farklıdır.

Kat. No: 120

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 120

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Mazemesi: Çuha Kumaş, (İmitasyon)

İsmi: Süvari subayı kıyafeti (Abdülaziz devri 1861-1876)

Özellikleri: Yerden yükseltilmiş platformdaki mankenin üzerinde, Abdülaziz devri süvari subayı kıyafeti görülmektedir.

Kıyafet: Mankenin başında fes, üzerindeki, setrenin yakası dik, önden tek sıra düğmeli, belinde tokalı kemberi görülmektedir. Setrenin kol bitim yerine yakın, iki sıra kaş şeklinde rütbe işareti görülür. Altına pantolon, pantolonun paçaları içine sokulu uzun konçlu çizmeler giydirilmiştir.

Kat.No: 121

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 121

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Malzemesi: Çuha kumaş, (İmitasyon)

İsmi: Süvari subay kıyafeti (II.Abdülhamit devri 1876-1909)

Özellikleri: Yerden yükseltilmiş platform üzerindeki manken, Süvari Subay kıyafetini teşhir etmektedir.

Kıyafet: Süvari Subayının başında astragan kalpak, üzerinde dik yakalı, omuzlarında örgü şeklinde apoletleri olan ceketin, önünde biri orta da diğer ikisi yanlarda olan üçer düğme dokuz sıradan oluşmaktadır. Ceketin kol bitim yerinde, iki sıra kaş şeklinde rütbe işareti bulunmaktadır. Ayrıca sol omuzdan çaprazlama takılmış, üzerinde hilal - yıldız işaretinin bulunduğu hamail görülür. Altında pantolon, sol tarafına asılı kılıcı bulunmaktadır. Ayağına uzun konçlu çizmeler giydirilmiştir.

Kat. No: 122

İnceleme Yılı: 1992

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Mazemesi: Çuha kumaş, (İmitasyon)

İsmi: Süvari Subay Kıyafeti (II. Abdülhamit devri 1876-1909)

Özellikleri: Yerden yükseltilmiş platform üzerindeki manken, süvari subay kıyafetini teşhir etmektedir.

Kıyafet: Süvari Subayının başında astragan kalpak, üzerinde dik yakalı, omuzlarında örgü şeklinde apoletleri olan ceketin, önden tek sıra olarak metal düğmeleri görülmektedir. Ayrıca sağ ve sol omuzlardan çaprazlama hamail takıdır, belinde önden tokalı kemer, kol bitim yerinde iki sıra kaş şeklinde rütbe işareti bulunmaktadır. Altına pantolon ve uzun konçlu çizmeler giydirilmiştir.

Kat. No: 123

İnceleme Yılı: 1992

Resim No: 123

Bulunduğu yer: Harbiye Askeri Müzesi

Mazemesi: Çuha kumaş, (İmitasyon)

İsmi: Mirliva Paşa kıyafeti (Mehmet V devri 1918-1922)

Özellikleri: Yerden yükseltmiş platform üzerindeki manken, V Mehmet devri mirliva paşa kıyafetini teşhir etmektedir.

Kıyafet: Mankenin başında astragan kalpak, üzerinde sivri yakalı, omuzlarında saç örgü apoletleri olan ceket, önden tek sıra düğmelidir. Göğsünün her iki tarafında düğmeli, kapaklı cepler ayrıca ceketin (etek uçlarında) yanlarında düğmeli, kapaklı cepler görülmektedir. Ayrıca sağ tarafında asılı kordonlar görülmektedir. Ceketin kollarında rütbe işareti yoktur. Altına pantolon ve uzun konçlu çizmeler giydirilmiştir. Ayrıca sol tarafında kılıcı görülmektedir.

TOPLAMA DEĞERLENDİRME

Osmanlı askeri kıyafetlerini bulduğumuz kaynaklar, ki bunlar minyatürler, albümler, tablolar ve Askeri Müzedeki kıyafetler olmaktadır, kendi grupları içinde özgün şekilleriyle tasvirleri tespit edilmekte ve değerlendirilebilmektedir.

Örneğin minyatürler içersinde tespit ettiğimiz, Osmanlı askeri kıyafetlerini, gene kendi türü içinde, ancak farklı tarihlerde meydana getirilmiş minyatürlerde, farklılıkları tespit etmek mümkün olmaktadır.

Gene Osmanlı ordusunun hiyerarşik statüsünü minyatürlerde tespit ederek, bu hiyerarşik statüde yer alan kıyafetlerdeki değişiklikler tespit edilmektedir. Bunun gibi albümlerde, tablolarda ve Askeri Müzemizdeki özgün örneklerde askeri kıyafetlerin biçim, renk değişimi ve farklılaşmalarını tespit ederken; özellikle batılılaşma süreci içinde meydana getirilen bu kaynaklarda, batı tarzı askeri giyim kuşamında, Osmanlı askeri kıyafetlerine ne şekilde yansıdığını anlamak ve tespit etmek mümkün olmaktadır.

A - MİNYATÜRLERDE ASKERİ KIYAFETLER

Osmanlı Askeri Kıyafetleriyle ilgili çalışmamızın minyatürlerle ilgili bölümünde, Süleymannâme (1557-58), Süleyman Tarihi (1579), Şahnâme-i Selim Han (1581), Nusretname (1584), Şecaatname (1586), Hünernâme (1588), Tarih-i Fethi Yemen (1594), Şehinşahnâme-i Murat III (1597), Şahnâme-i Nadiri (Hotin Fetihnâmesi 1597) minyatürlü yazmalarından seçilen 21 minyatürde görülen asker figürlerindeki kıyafetlerden oluşmaktadır.

1.Minyatürlerdeki tasvirler

Sefer tasvirleri

Osmanlı İmparatorluğunun, dört bir tarafından toplanan askerler ile İstanbul'daki

kışlalarda bulunan askerlerin bütünleşmesiyle oluşan Osmanlı ordusunun sefere çıkış yeri İstanbul olmaktadır. Ordunun sefere çıkışında, başında hükümdar veya Serdar-ı ekrem ünvanıyla vezir-i azam bulunurdu.

Süleyman Tarihi minyatürlerinden Vr.'114 de görülen kompozisyonun orta soluna yakın bölümünde, at üzerinde Kanuni Sultan Süleyman ve etrafında yaya olarak yeniçerililer ve solaklar görülmektedir (R.3).

1597 tarihli Şehinşahnâme-i Murad III'de Vr. 102'a da görülen kompozisyonda, asker figürlerinin bir kısmı atlarının üzerinde, bir kısmıda yürür durumda tasvir edilmektedir. Ön plandaki yeniçeri askerleri omuzlarnadadıkları tüfeklerini sol elleriyle tutmaktadırlar .Orta bölümde atlarının üzerinde diğer asker figürleri görülmektedir (R. 20).

Hotin Fetihnâmesi minyatürlerinde Vr.'53b de görülen kompozisyonda, orta bölümde 1621-22 yılları arasında Hotin seferine çıkan II. Osman atının üzerinde, aynı figürün hemen gerisinde iki silâhtar, yanında solakları yer alır. Hükümdarın önünde ilerleyen ise yeniçerilerdir. Silâhtarların gerisinde atlarının üzerinde diğer figürler görülür (R. 21).

Savaş tasvirleri

Savaş tasvirlerini konu alan minyatürlerde, Osmanlı ordusu, akıncı veya tatar kuvvetleri dışında düşman arazisinde ilerlerken ve savaş durumunda iken, ön tarafı yaygın hilâl veya nal şeklinde açılmış şekilde olurdu. Hükümdar veya serdar-ekrem savaş sırasında, at üzerinde, bu hilâlin tam ortasında tasvir edilmiş, çevresinde ise yeniçeriler, solaklar, silâhtarlar, gruplar halinde görülürdü. Diğer askeri kuvvetler bu hilâlin değişik yerlerinde tasvir edilirdi.

1557-58 tarihli Süleymannâme minyatürlerinden Vr. 219'da görülen konu Mohaç Meydan Muharebesidir. Kompozisyonun ortalarında Kanunî Sultan Süleyman,

sağında atlı figürler, solunda topçular tasvir edilmektedir (R.1). Aynı minyatürlü yazmanın Vr.220'de Mohaç Meydan Muharebesinden değişik bir sahne görülmektedir. Burada Osmanlı ve Macar askerleri savaş halinde tasvir edilmektedir (R.2).

1581 tarihli Şahnâme-i Selim Han'dan alınan minyatürde (Vr. 129), üstten başlayıp orta kısma kadar olan tepelerden sıralar halinde atlarının üzerinde ilerleyen Osmanlı askerleri ve en önde atının üzerinde hükümdar tasvir edilmektedir. Kompozisyonun orta plânında, atların üzerinde kılıçlarıyla savaşan asker figürleri ve yanda birkaç top yer alır. Alt bölümde, denize dökülen düşman askerleri ve yabancı bayraklarla donatılmış geminin içinde askerler tasvir edilmektedir (R.7). Aynı minyatürün Vr. 128b'de tasvir edilen konu Navarin Deniz Savaşıdır (R.8).

Şecaatnâme minyatürün Vr. 213a'da görülen Osman Paşa'nın Tatarlarla olan savaşı tasvir edilmektedir. Kompozisyonun arka plânında Kefe Kalesi ve kaleden tüfekte ateş eden beş figür görülmektedir. Orta plânda, atının üzerinde Osman Paşa ve arkasında yine at üzerinde iki silâhtar figürü, Paşa'nın önünde ise elinde teberi ile yürümekte olan solak figürü tasvir edilmektedir. Kompozisyonun ön plânında ise yerlerde kesilmiş başlar, cesetler görülmektedir. Ayrıca önde tatarlar, arkada onları takip eden Osmanlı askerleri, birbirlerine ok atarken resmedilmektedir (R.11). Aynı eserin Vr. 57a'da görülen sahne yine Osman Paşa ve Osmanlı ordusunun, Tatar ordusuyla olan savaşması tasvir edilmektedir (R 12).

Hünernâme Vr. 256b'de gördüğümüz konu Mohaç Meydan Muharebesidir. Kompozisyonda savaş durumundaki Osmanlı ordusu düşmanın üzerine ilerlemektedir. Savaşı, bizzat yöneten devrin büyük hükümdarı, Kanuni Sultan Süleyman kompozisyonun arka plânında, topların ve yeniçeri subaylarının hemen gerisinde görülmektedir (R. 14-14a).

Tarih-i Fethi Yemen minyatürün Vr. 111b'de savaşan Osmanlı Ordusu ve düşman askerleri görülür. Minyatürün orta sol plânında, Sinan Paşa ve çevresinde yeniçeriler,

miğferli askerler, sol alt bölüme kadar yer alır. Paşanın hemen önünde toplar ve topların çevresinde kılıç kılıça savaşan askerler tasvir edilmiştir (R. 15). Yine aynı minyatürün Vr. 217b'de arka planda, sarp kayaların üzerinde Ortaçağ şatolannın benzeri şehir kalesi, kalenin kapısında ve sarp kayaların üzerinde düşman askerleri görülür. Orta planda kılıç kılıça savaşan, ok atan Osmanlı ve düşman askerleri tasvir edilmektedir (R.16).

Şehinşahnâme-i Murat III.'de Vr. 101b'de Revan'ın zaptı tasvir edilmektedir. Kompozisyonun ön plânında develer üzerinde askerler daha yukarıda ise atlar ve üzerinde asker figürleri, orta ve arka planlarda bayrak ve filamalar görülmektedir (R. 18).

Otağ-ı Hümayun tasvirleri

Hükümdar veya Serdar-ı ekrem savaş sırasında Otağ-ı Hümayunda oturur, zaferle sonuçlanan savaştan sonra, düşman askerlerinin kesilmiş başları veya ganimetleri, burada askerler tarafından Otağ-ı Hümayunun önüne getirilir ve komutana sunulurdu.

Otağ-ı Hümayun tasvirlerini kataloğlarımız içersinde en erkenini, 1579 tarihli Süleyman Tarihi Minyatürlerinden Vr. 94'de görmekteyiz. Kompozisyonun orta plânında Otağ-ı Hümayun'da oturmakta olan iki komutanın, iki yanında ikişer silâhtar figürü yer alır. Ayrıca Otağ-ı Hümayun'un önünde bedeninden ayrılmış olarak yerde Macar askerlerine ait başlar görülmektedir. Minyatürün alt planın sağ tarafında üçer kişiden oluşan iki grup halinde asker figürleri ve sol tarafta iki asker figüründen birinin elindeki mızrak üzerinde, kesilmiş düşman başı tasvir edilmektedir. Aynı eserin Vr. 93 de Türklerin Zigetvar'ı zapt etmesi canlandırılmaktadır. Minyatürde, kompozisyon dört kademeli olarak düzenlenmiştir. Üstte Zigetvar Kalesi tipik Ortaçağ kalelerinin minyatüre yansıyan şekli ile görülür ve kale artık feth edilmiştir. Diğer taraftan Zigetvar kalesi, Tuna nehrinin suları ile çevrili olarak tasvir edilmiştir, kale kapısından uzatılan ahşap köprü minyatürün diğer sahneleri ile ilişkilendirilmiştir.

Ziynetvar kalesinin önündeki sularla çevrili alanda, savaşın bittiğini, başsız cesetlerin yerde yatışını, bir Türk, gövdesinden ayrılmış başı yerden alışı görülmektedir. Bu platformdan, minyatürün alt kısmındaki kalabalık figürlü alana atılan köprü ile savaşın son safhası tasvir edilmiştir. Burada sağda Otağ-ı Hümayun önünde oturan Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa'ya esirlerin sunulduğu, biraz üstte yeniçeriler ellerinde tuttıkları düşman askerlerine ait başları getirmektedir (R. 5).

Tarih-i Fethi Yemen minyatürlerinden Vr. 217 b'deki kompozisyonun ön sağ plânında, Otağ-ı Hümayun ve Paşalar tasvir edilmektedir (R. 16), aynı eserin Vr. 555a da bulunan minyatürün orta plânında Otağ-ı Hümayun'da oturan Sinan Paşa, karşısında oturan biriyle konuşması kompoze edilmiştir. Paşa ve karşısındaki figürün yanında sıralar halinde kalabalık asker topluluğu görülmektedir (R. 17).

Şehinşahnâme-i Murat III Vr. 100 b'de ön planda sağ köşede, Otağ-ı Hümayun'da oturmakta olan Ferhat Paşa görülmektedir. Paşa'nın önünde, yerde kesilmiş başlar, ayrıca askerler tarafından getirilen esirler tasvir edilmektedir (R.19).

Seferde Sosyo ekonomik konulu tasvirler

Osmanlı ordusunun sefere çıkışı ve dönüşü arasında geçen süre günün şartları nedeniyle hayli uzun zaman alırdı. Örneğin, Macaristan topraklarında bulunan Mohaç'ı almak için Kanuni Sultan Süleyman komutasındaki ordu, 23 Nisan 1526 tarihinde İstanbul'dan ayrılmış ancak savaş 11 Eylül 1526 tarihinde bitmiştir. Bu uzun süre içerisinde ordudaki askerlerin pek çok ihtiyaçları olabiliyordu, hatta bu ihtiyaçları karşılamak amacıyla ordunun arkasında, orducu esnafı bulunurdu. Ayrıca bu sürede devam eden hayat içerisinde pek çok güncel olaylarda yaşanabiliyordu.

Ölüm olayı ile kataloğumuzda bulunan örneğimiz, Süleyman Tarihi minyatürlerinden Vr. 113 de işlenen Kanunî Sultan Süleyman'ın cenaze arabasının getirilişidir. Kompozisyonun tam ortasında iki atın çektiği cenaze arabası, profilden tasvir edilerek kırmızı bir örtüyle örtülmüştür. Arabanın yan tarafından iki yana

açılarak naşın bulunduğu tabut ve üzerindeki püsküllü kavuk tasvir edilmiştir (R. 6).

Diğer bir minyatürümüzde (Nusretnâme Vr. 93a) Osmanlı esnafının sefer sırasındaki orduya yiyecek satışı yapması canlandırılmaktadır (R.9).

Nusretnâme minyatürlerinden Vr. 346 de işlenen konuda, Lala Mustafa Paşa'nın Yeniçerilere verdiği ziyafet canlandırılmaktadır. Minyatürün arka plânında birkaç çadır ve Otağ-ı Hümayun görülmektedir. Otağ-ı Hümayun'un önünden başlayıp, ön plânda son bulan ziyafet sofrası yere kurulmuştur. Sofranın başında Lala Mustafa Paşa ve sofranın etrafında yeniçeri askerleri yere oturmuş durumda, yemek yerken tasvir edilmektedir. Ayrıca oturanların gerisinde yemek servisi yapan figürler bulunmaktadır (R.10).

Şecaatnâme minyatürlerinden Vr. 196 a da Osman Paşa'nın kar fırtınasına tutulması canlandırılmaktadır. Kompozisyonun orta kısmında, Osman Paşa'nın oturduğu tahtirevan tasvir edilmektedir. Tahtirevanı, ön tarafından üç miğferli asker, arka tarafından iki silâhtar taşımaktadır. Arka plânda, elinde teberi ile solak figürü ve ellerinde tüfekleriyle ilerleyen iki yeniçeri figürü görülmektedir (R. 13).

2- Minyatürlerde tespit edilen kıyafetler

Hükümdar veya Serdar-ı ekrem ünvanıyla Vezir-i azam sefer kıyafeti:

Hükümdar ve serdar-ı ekrem ünvanıyla vezir-i azam figürlerini kataloglarımızda yer alan minyatür örneklerimizin çoğunda tespit ettik. 1557-58 tarihli Süleymannâme'de Vr. 219 (R. 1), 1579 tarihli Süleyman Tarihi minyatürlerinden Vr. 114 (R.3), Vr. 94 (R.4), Vr. 93, (R.5) Vr. 113'de (R.6), 1584 tarihi Nusretnâme'den Vr. 34 b (R.10), Hünernâme'den Vr. 256 b (R.14a), Tarih-i Fethi Yemen minyatürlerinden Vr. 111b (R.15), Vr. 217b (R.16), ve Vr. 555 a (R.17) ve Vr. 102a (R.20), Hotin Fetihnamesi'nden Vr. 53b (R.21) de görülen hükümdar ve serdar-ı ekrem figürlerinin başında, beyaz tülbent bezinden dolanarak sarılmış, tepesinde sivri uçlu olan kavuğun üzerinde, tek veya çift tüyden sorguç takılıdır. Bu figürler genelde sakallı

ve bıyıklı olarak tasvir edilmektedirler. Üzerinde uzun kollu, uzun etekleri olan kaftanları, bu kaftanların üzerinde omuzlardan hafif düşük kollu, etekleri uzun üstlükleri görülür. Bu üstlüklerin bir kısmının önünde karşılıklı sırmadan atkılar bulunmaktadır.

Yeniçeri Ağaları, Çorbacılar ve diğer üst düzey kişilerin sefer kıyafeti

Bu sınıfa mensup askerlerin kıyafetleri, kataloğlarımızda bulunan pek çok minyatürde tasvir edilmiştir. Bu figürlerdeki kıyafetler birbirlerinin benzeridir. Süleymannâme Vr. 219 (R.1), Süleyman Tarihi minyatürlerinden Vr. 114 (R.3), Vr. 94 (R. 4) Vr. 93 (R. 5), Vr. 113 (R.6), Şahnâme-i Selim Han'dan Vr. 129 (R. 7), Nusretnâme minyatürlerinden Vr. 34b (R.10), Hüsnâme'den Vr. 256 b (R.14), Tarih-i Fethi Yemen minyatürlerinden Vr. 111b (R.15), Vr. 217b (R.16), Vr. 555a (R.17), Şehinşahnâme-i Murad III. Minyatürlerinden Vr. 100b (R.19), Vr. 102a (R.20) ve Hotin Fetihnâmesinden Vr. 53b (R.21) görülen figürlerin, başlarında beyaz tülbert bezinden dolanarak sarılmış, tepesinde sivri ucu olan kavukla görülürler. Bu kavukların ucunda sorguç bulunmaktadır. Bu figürler genelde sakallı ve bıyıklı olarak tasvir edilmektedirler. Üzerlerinde uzun kollu, uzun etekleri olan kaftanları, bu kaftanlarının üzerinde omuzdan hafif düşük kollu, uzun etekleri olan üstlükleri görülür.

Solakbaşlarının sefer kıyafeti

Ordunun savaş düzeni gereği, solakbaşları ve solaklar hükümdarın veya serdar-ı ekremenin atının hemen yanında bulunurlardı.

Süleymannâme Vr. 219 (R.1), Süleyman Tarihi Vr. 113 (R.6), Hüsnâme Vr. 256 b (R.14a) ve Hotin Fetihnâmesi Vr. 53b (R.21) de görülen Solakbaşları başlarında başa giyilecek kısmı dört-beş parmak eninde sırma işlemeli, tepede sorguç konulacak yeri olan üsküf adı verilen başlıkla tasvir edilmektedirler. Solakbaşları genelde bıyıklı ve sakallı olarak görülmektedir. Üzerlerinde önden düğmeli veya düğmesiz, dizden bir kanş kadar yukarıda son bulan üstlüklerin altında, şeffaf

renkte dizden bir karış aşağıda boyu olan etekliklerinin altında çizmeleri görülür. Solakbaşların ellerinde yayları, sırtlarında oklarını koydukları tirkeşleri bulunmaktadır. Solakbaşları ve solaklar tüfek kullanmazlardı.

Solakların başlarına, yüksek külâh şeklinde başlık giydirilmiştir. Bu külâhın üzerinde sorguçta konabiliyordu. Solak figürlerinin üzerindeki dolamanın arka etekleri dizden biraz aşağıda, ön eteklerinin iki ucu beldeki geniş kuşağa sokuludur. Bazı örneklerde, solakların ellerinde tek veya çift yüzölü teberleri görülmektedir. Solak kıyafetleri bulunan örnekler, Süleyman Tarihi Vr. 114 (R.3), Şecaatnâme Vr. 213 a (R.11), Vr. 57 a (R.12), ve Vr. 196 a (R.13), Şehinşahnâme-i Murat III Vr. 101b (R.18) dir.

Silâhtarların sefer kıyafeti

Silâhtar figürlerinin başlarındaki başlık, yeniçerilerin borkünün benzeridir. Borkün başa giyilecek kısmı geniş bir şerit şeklinde sırma işlemelidir, başı 10-15 cm geçen yükseklikteki başlık arkaya doğru devrilir ve ensede son bulur. Bu figürlerin üzerlerinde, desenli kumaştan kaftanları bazı örneklerde ise üstlükler görülür. Bunlar kapanıça adı verilen, omuzların arkasından uzun bırakılmış yere kadar olan kumaş parçalarıyla süslenmiş üstlüklerdir.

Silâhtarların kıyafetlerinin görüldüğü minyatürler, Süleymannâme Vr. 219 (R.1), Süleyman Tarihi Vr. 94 (R.4), Vr. 113 (R.6), Nusretnâme Vr. 34 b (R. 10), Şecaatnâme Vr. 158 b (R. 12), Vr. 196 a(R. 13), Hünernâme Vr. 256 b (R. 14a), Hotin Fetihnâmesi Vr. 53 b (R. 21)dir.

Yeniçeri subayları sefer kıyafeti

Yeniçeri subay figürlerinin başlarında, başa giyilecek kısmı sırma şeritle işlenmiş üsküfün, üzerinde süpürge sorguç takılıdır. Bu figürlerin savaş sırasında giydikleri, önden düğmeli veya düğmesiz uzun kollu, etek boyu dizlerinde olan gömleğin altında şeffaf eteklikleri, bellerinde kuşakları ve dar olarak bacaklarını saran altlıkları,

ayaklarında çizmeleri görülmektedir. Bu kıyafetleri, Süleyman Tarihi Vr. 114 (R.3), Hünernâme Vr. 256 b (R.14a), Şehinşah nâme-i Murat III. Vr. 18 a (R.18), Vr. 100 b (R.20), Hotin Fetihnâmesi Vr. 53 b (R.21) minyatürlerinde görmekteyiz.

Yeniçeri subayları, Otağ-ı Hümayun'un önünde hükümdar veya Serdar-ı ekremin huzurunda iken başlıkları aynı fakat kıyafetleri kaftan ve üstlükten oluşmaktadır. Bu kıyafetleri ise Süleyman Tarihi Vr. 94 (R.4) aynı minyatürden Vr. 93 (R.5) Nusret-nâme Vr. 34 b (R.10), Tarih-i Fethi Yemen Vr. 555 a (R.17), Şehinşahnâme-i Murad III. Vr. 100 b (R.19) görmekteyiz.

Yeniçeri erleri sefer kıyafeti

Yeniçeri erlerinin subaylarından ayırt eden en önemli özellik, başlarına giydikleri başlıklardır. Bu başlıklar yüksekliği 0,45 m. olan, yükselme yerinden arkaya devrilen, ön kısmında madenden yapılmış "tüylük, yünlük, kaşık" gibi isimler verilen bölümün bulunduğu başlık adı verilen börk giydirilmiştir. Yeniçeri subaylarında olduğu gibi, bu figürlerinde: üzerinde, savaş sırasında giydikleri uzun kollu gömlek, altlarında şeffaf eteklik, bellerinde kuşakları, dar olarak bacaklarını saran pantolon, ayaklarında çizmeleri görülür. Bazen bu gömleğin altına çakşır giydirilmiştir. (Süleymannâme minyatürlerinden Vr. 219 (R.1) görüldüğü gibi.) Yeniçeri erleri ellerinde mutlaka tüfekleriyle tasvir edilmektedirler. Süleyman Tarihi Vr. 114 (R.3), Hünernâme Vr. 256 b (R. 14a), Tarih-i Fethi Yemen Vr. 111 b (R.15), Şehinşah-name-i Murad III Vr. 101b (18a), Vr. 102 a (R. 20) de yeniçeri erlerine savaş sırasında giydirilmiş, kıyafetleri tespit ediyoruz. Ayrıca Şecaatnâme Vr. 196a (R.13) görülen yeniçeri erlerinin başlarında börk, üzerlerine, eteklerini kuşaklarına soktukları dolama giydirilmiştir.

Yeniçeri erleri Otağ-ı Hümayun'un önünde hükümdar veya serdar-ı ekremin huzurunda iken, başlıkları börk, üzerlerine ise kaftan ve üstlük giydirilmiştir. Bu kıyafetleri Süleyman Tarihi Vr. 94 (R.4), Vr. 93 (R.5), Nusretnâme Vr. 34 b (R.10), Tarih-i Fethi Yemen Vr. 555 a (R.17), Şehinşahnâme-i Murat III Vr. 100 b (R.19)

minyatürlerinde tespit etmekteyiz.

Miğferli asker sefer kıyafeti

Osmanlı ordusunda savaş sırasında askerin rahat edebilmesi için, kumaştan, rahat kıyafetler giydirilmiştir. Ancak, belli bir askeri sınıfı mensup askerler, savaş sırasında cebeciler tarafından ortaya konulan miğferleri alarak başlarına giyerlerdi.

Başlarına giydikleri bu miğferlerin, üzerinde sorguç takılıdır. Miğferli askerleri minyatürlerimizde Süleymannâme Vr. 219 (R.1), Vr. 220 (R.2), Şahnâme-i Selim Han Vr. 129 (R.7), Şecaatnâme Vr. 213 a (R.11), Vr. 196 a (R.13), Hünernâme Vr. 256 b (R.14a), Tarih-i Fethi Yemen Vr. 111b (R.15), Tarih-i Fethi Yemen Vr. 555 a (R.17), Şehinşahnâme-i Murat III Vr. 101 b (R.18a), Hotin Fetihnâmesi Vr. 53 b (R.21) tespit etmekteyiz.

Topçu sefer kıyafeti

Topçuların başlarındaki serpuşları diğer başlıklardan farklıdır. Bu serpuşlar, soğan biçimi kavuğun, yanlardan üçgen biçimi çıkıntılan görülmektedir. Bu başlık, daha önce Fatih devri topçularında görülen başlıkla benzerlik göstermektedir (2). Topçu figürlerinin üzerinde, başlığın kumaşından ve renginden dizlerine kadar uzun elbiseleri, bellerinde kuşakları ve altlarında bacaklarını saran pantolonları görülür. Topçu sefer kıyafetlerini, Süleyman Tarihi Vr. 93 (R.5), Şahnâme-i Selim Han Vr. 129 (R.7), Hünernâme Vr. 256b (R.14a), Hotin Fetihnâmesi Vr. 53b (R.21) minyatürlerinde tespit etmekteyiz.

B - ALBÜMLERDE ASKERİ KIYAFETLER

Osmanlı Devletinde, 17. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren, batılı çizerler tarafından hazırlanan albümler yapılmaya başlanmış, bu albümlerin bir kısmı kendi zaman

(2) Sevin, Nureddin; On Üç Asırlık Türk Kıyafet Tarihine Bir Bakış. İstanbul 1973, s. 73

süreci içinde oluşturulmuş, dikkatli gözlemlere dayanan orijinal çizimlerdir. Bu albümler içersinde, bazen yaşadıkları devirden öncesine ait hayale dayalı çizimler ve bazende birbirinin kopyası olan çalışmalar yapılmıştır.

Batılı elçi ve sanatçıların Osmanlı Devlet'ine gelerek, batıdan farklı olan Osmanlı kültür ve yaşamı, din ve adetleri, giyim - kuşamı dikkatlerini çekmiş, bu özellikleri yazı ile kaleme almanın yanı sıra, çizimlerle oluşturulan albümler, görsel malzeme olarak günümüze çok değerli kaynaklar olarak ulaşmıştır.

Çeşitli kütüphanelerde bulunan albümlerden belirgin özelliği olan, on üçü üzeride çalışarak, Osmanlı askeri kıyafetlerini, minyatürleri takip eden dönemde ortaya koyduğu özellikleri takip etmeye çalıştık. Kataloğlarımızda yer alan albümlerden bir kısmı çizgi resimler, bir kısmı ise fotoğraflardan oluşmuştur.

Çizgi, albümlerden en erken tarihli 1618 tarihli British Museum'da bulunan Drawings Turkish Dresses'dir, bu albümü 1714 tarihli Costumes des Differents Nations de Levant, 1811 tarihi Fenerci Mehmed Albümü, 1800 yıllarında yapılan Picturesque Representtations of the Dress and Manners of the Turks, 1820 yıllarında yapıldığı tahmin edilen Costumes de la Turquie, 1827-28 tarihli Türkische Trachten, 1851 tarihli Stamboul Recollections of Eastern life, 1854 tarihli Anciens Costumes Turcs de Constantinople, 1863 tarihli Anciens Costumes L'Empire Ottoman, 1893 tarihli bir albüm, 1902 tarihli L'Armee Imperiale Ottoman albümleri tarih sırasıyla takip eder. Fotoğraflardan oluşan Yıldız Albümleri ve 1909 tarihli bir fotoğraf albümü de askeri kıyafetleri tanımamıza yardım eden kaynaklar olmuştur.

Çizgi albümler, teknik olarak gravür ve suluboya tekniğinde yapılmışlardır.

1. Çizgi Albümlerdeki tasvirler

- Arkada düz fonun görüldüğü albüm sayfalarında tam ortasındaki figür tek başına ve büyük ölçülerde tasvir edilmektedir.

Topçu kıyafeti Drawings Turkish Dresses Albümünde (R.22), Silahtar Ağa kıyafeti Costumes des Differents Nations de levant Albümü, Solak başı, Solak, Kapudâne Bey, Serdengeçti, Yeniçeri Ağası, Orta Çavusu, Kul Kethüdası, Yeniçeri, Acemioğlan, Delilbaşı, Humbaracı Atlı Topçu, Nizam-ı Cedid askerleri kıyafetleri Fenerci Mehmed Albümünde, Silâhtar Ağa kıyafeti (R.46), Sipahi kıyafeti (R.47), Levent Kıyafeti (R.48), Nizam-ı Cedid Askeri Kıyafeti (R.49) Picturesque Representations of the dress and manners of the Turks Albümünde, yeniçeri kıyafeti (R.50), Yeniçeri kıyafeti (R.51), Levent Kıyafeti (R.52) Kalyoncu Kıyafeti (R.53), Costumes de la Turquie Albümünde, Sultan II. Mahmut'un kıyafeti (R.54), Nizam-ı Cedid Deniz Piyade kıyafeti (R.55), Nizam-ı Cedid Piyade kıyafeti (R.56), Nizam-ı Cedid Topçu kıyafeti (R. 57), Nizam-ı Cedid Topçu Kıyafeti (R.58) Türkische Trachten Albümünde, Topçu neferi kıyafeti (R.80), Mızrak neferi kıyafeti (R.81), Bahriye Neferi Kıyafeti (R.82) L'Armee Imperiale Ottoman Albümlerinde görmektedir.

-Arka fonda manzara görülen albüm sayfalarında ortasında figür tek başına ve büyük ölçülerde tasvir edilmektedir.

Bu örnekleri, Fenerci Mehmet Albümünden Çorbacıbaşı kıyafeti (R.28), Yeniçeri kıyafeti (R.29), Aşçıbaşı kıyafeti (R.30), Serdengeçti kıyafeti (R.33), Sipahi kıyafeti (R.34) görmektedir.

- Arkada fon düz, albüm sayfalarında grup halinde figürler tasvir edilmektedir.

Askeri karakol (R.59) Stamboul Recollections of Eastern Life albümünden, Karakullukçu kıyafeti (R.62). Humbaracı kıyafetleri (R.63), Aşbaşı ve karakullukçular kıyafetleri (R.64), Galata Çıplağı kıyafeti (R.65) Kalyoncu kıyafeti (R.66), Nizam-ı Cedid ve Sekbançı Cedid askerleri (R.67) Anciens Costumes Turcs de Constantinople Albümlerinde tespit etmekteyiz.

- Arka fonda manzara görülen albüm sayfalarında, grup halinde figürler tasvir edilmektedir.

Silahtar Ağa, Peyk, Solak kıyafetleri (R.60), Mutfakta çalışan karakullukçular kazanla yemek taşımaları (R.61), Deniz askerleri kıyafetleri (R. 68) Anciens Costumes L'-Empire Ottoman Albümünden tespit ettiğimiz örneklerdir.

2- Albümlerde tespit edilen kıyafetler

Sadrazam kıyafeti:

Başında protokol greğince giyilen mücevveze resmi başlık olarak devlet ileri gelenleri tarafından kullanılan, yüksek silindirik şeklinde 0,35 m'ye yakın yükseklikteki iç malzemesi mukavva olan, üstüne beyaz tülbent sarılan serpuş, üzerinde altın, gümüş, sırma işlemeli ipek kumaştan kaftan görülür. Kaftanın kumaşı natüralist yaprak ve çiçeklerden oluşan kıvrım dallı bir bezeme örneğine sahiptir. Belinde altın kemer bu kemerin ön yüzündeki montür yuvalarına kıymetli taşlar doldurulmuştur. Kaftanın üzerine omuzdan hafif düşük kollu tüm kenarları kıymetli kürklerle çevrilmiş divan kürkü denilen üstlük giydirilmiştir. Costumes des Differents Nations de Levant albümünde (R.23) Sadrazam kıyafetini tesipt etmekteyiz.

Kaptan Paşa kıyafeti:

Bıyıklı ve sakallı olarak tasvir edilen Kaptan Paşa'nın başında burma sank adı verilen başlıkla, üzerinde altın, gümüş, sırma işlemeli ipekli kumaştan kapinaça görülür. Kapinaça omuzları örtmekte, ayrıca tüm kenarları kıymetli kürklerle çevrilmiştir. Kapinaçanın altına, kolları uzun, bilekçeli iç elbisesi giydirilmiştir. Costumes des Differentes Nations de Levant albümünden (R.24) Kaptan Paşa kıyafetini tespit etmekteyiz.

Kapudâne Bey kıyafeti:

1682 tarihinden itibaren donanma kalyonlarının Başkaptanına verilen ünvanıdır. Kap-

tan Paşa'dan sonra gelirdi.

Kapudâne Bey figürünün başında serpuşu, üzerinde uzun kollu dekoratif bezemeli kumaştan yapılmış kaftanın belinde yanm fiyong yapılmış desenli şaldan kuşak görülmektedir. Bu kuşakta silah sokuludur. Kaftanın üzerinde uzun, bol kollu, dik yakalı cüppe, etekleri uzun olan kaftan ve cüppenin altından uzun çakşır görülmektedir. Ayrıca sağ elinde rütbesini belirtir asası, diğer elinde ise boru bulunmaktadır. Kapudâne Bey kıyafetini (R.35) Fenerci Mehmed Albümünde görmekteyiz.

Silâhtar Ağa kıyafeti:

Başlarındaki başlık, yeniçerilerin borkünü andırır şekildedir. Başlığın alın kısmı, ipek veya sırma işlemeli genişçe bir şeritle çevrilidir. Baş 0,10-0,15 m geçen yükseklikten arkaya devrilir ve ensenede son bulur. Üzerlerinde altın gümüş, sırmadan işlemeli desenli kumaştan kaparıçayla görülmektedirler. Bellerinde dört - beş parmak genişliğinde kuşakları vardır. Silâhtar Ağa figürleri, daima ellerinde tuttıkları kılıçlarıyla tasvir edilmektedirler.

Silâhtar Ağa ve Silâhtarlar kıyafeti:

Bu kıyafetleri, minyatürlerden başlayarak, albümlerde de sürekliliğini tespit etmekteyiz. Kataloğlarımızda yer alan, Şecaatnâme Vr. 119 a (R.13), Hünemâme Vr. 256 b (R.14a), Hotin Fetihnâmesi Vr. 53 b (R.21) minyatürlerde, Costumes des Differnets Nations de Levant (R.26), Picturesque Representtations of the dress Turks (R.46), Anciens Costumes Turcs de Constantinople (R.60) deki albümlerde Silâhtar ağa kıyafetlerini tespit etmekteyiz.

Solakbaşı kıyafeti:

Bu figürün başında, süpürge sorguçlu üsküf, üzerinde geniş etekleri olan, kolları dirseklere kadar bol daha sonra daralarak el bilek hizasında biten kaftanın üzerinde, omuzları örten, tüm kenarları kıymetli kürklerle çevrilmiş kadifeden divan kürkü ve

belinde kuşakla tasvir edilmektedir. Minyatürlerde Süleymânname Vr. 219 (R.1), Süleyman Tarihi Vr. 93 (R.6), Hünernâme Vr. 256 b (R.14a), Hotin Fetihnâmesi Vr. 53 b'deki solakbaşı kıyafetleriyle, 1714 tarihli Costumes Differents Nations de Levant albümü (R.31) de görülen solakbaşı kıyafetindeki benzerlik, sadece sakallı ve bıyıklı olmaları ve başlarına taktıkları sorguçlu üsküflerde birleşmektedir.

Solak kıyafeti

Solak figürlerinin başında yüksek külâh ve bu külâhın üzerinde sorguç takılıdır. Bu figürlerin üzerinde, ön etekleri belindeki kuşağa sokulu dolamayla tasvir edilmektedir. Dolamanın kol uzunluğu el bilek hizasında son bulmakta, yaka kapalıdır. Solak figürlerinin sırtlarında tirkeşleri, ellerinde ok ve yayları veya teberleri bulunmaktadır. Minyatürlerde, Süleyman Tarihi Vr. 114 (R.3), Şecaatnâme Vr. 213 a (R.11) yine aynı minyatürden Vr 119a (R.13), Şehinşahnâme-i Murad III. Vr. 101 b (R.18) de görülen solak kıyafetleriyle, Costumes des Differents Nations de Levant (R. 32), Anciens Costumes Turcs de Constantinople (R.60) albümlerindeki solak kıyafetleri birbirinin benzeridir.

Yeniçeri Ağaları kıyafeti

1714 tarihli Costumes des Differents Nations de Levant albümü (R.27) görülen Yeniçeri ağası başında, protokol gereği giyilen mücevveze resmi başlıkla tasvir edilmektedir. Aynı figürün üzerinde altın, gümüş sırma işlemeli ipek kumaştan kaftan görülür. Kaftanın kumaşı natüralist yaprak ve çiçeklerden oluşan kıvrım dallı bezemelerle süslenmiştir. Kaftanın kolları dirseğe kadar bol, dirsekten sonra bileğe kadar dar olarak yapılmıştır. Belinde altın kemer, bu kemerin ön yüzündeki montür yuvalarına kıymetli taşlar doldurulmuştur. Kaftanın üzerine, omuzdan hafif düşük kollu ve tüm kenarları kıymetli kürklerle çevrilmiş divan kürkü denilen üstlük giydirilmiştir.

Bu kıyafetin örnekleri minyatürlerde de karşımıza çıkmaktadır. Fakat arada bazı değişiklikler görülmektedir. Başa giyilen başlık farklıdır. Çünkü albümdeki

Örneğimizde divana giderken giyilen başlık, minyatürlerde ise sefer sırasındaki giyilen başlık tasvir edilmektedir. Albümdeki örnekle, minyatürlerdeki örneklerde figürlerin üzerinde kaftan ve omuzdan hafif düşük kollu, uzun etekleri olan üstlükler benzerdir. Ayrıca minyatürlerdeki figürlerimizle, albümdeki figür bıyıklı ve sakallı olarak tasvir edilmektedir.

1811 tarihli Fenerci Mehmed albümündeki (R.37) Yeniçeri ağası figürünün başında, yeniçeri sınıfına mensup olan herkesin günlük hayatta giydiği kalafat adı verilen serpuşun, alt kısma nispetle üst kısmı daha geniş, çuhadan paralel dilimlidir; bu paralel dilimlerin üzerine yine paralel ve meyilli dilimler şeklinde tül bent sarlıdır. Aynı figürün üzerinde geniş uzun kollu, yeşil renkle sobramani görülür. Sobramaninin ayak bileklere kadar uzun olan eteklerinin altından çakşırın paça uçları görülmektedir.

Çorbacıbaşı kıyafeti

Yeniçeri bölüğünün bütün işlerinden ve asayişinden sorumlu kişi olan çorbacıbaşı'nın başında, çorbacı keçesi denilen üsküfün üzerinde süpürge sorguç takılıdır. Üzerinde önden iki ucunu, belindeki çubuklu kumaştan kuşağa sokulu dolamanın altında, diz çakşır ve ayağında uzun konçlu çizmeyle tasvir edilmektedir. En üstte ise kapaniça giydirilmiştir. Elinde ise, yere dayalı asasını tutmaktadır. Çorbacıbaşı kıyafetini *Costumes des Nations de Levant* albümünde (R.28) tespit etmekteyiz.

Kul Kethüdası kıyafeti

Yeniçeri ocağının büyük kumandanlarından ve yeniçeri ağasının muavini olan kul kethüdası, bıyıklı ve sakallı olarak görülür. Aynı figürün başındaki üsküfün üzerinde çok şatafatlı ve abartılarak resmedilmiş sorguç, üzerinde kaftan ve omuzdan düşük kollu kenarları kürklü kapaniçayla tasvir edilmektedir. Kul Kethüdası kıyafetini 1811 tarihli Fenerci Mehmet albümünde (R.39) tespit etmekteyiz.

Orta Çavuşu kıyafeti

Orta çavuşu kıyafetini, 1811 tarihli Fenerci Mehmed albümünde (R.38) tespit etmekteyiz. Albümün bu sayfasındaki figürün, başındaki serpuşun başa giyilecek kısmında üç-dört parmak genişliğinde sırma işlemenin biraz yukarısında, aralıklı iki kabara düğme ve tepesinde sorguçu bulunan üsküföyle tasvir edilmektedir. Aynı figürün üzerinde geniş, uzun kollu, yeşil renkte sobramaninin önünden sapı çıkmış kaması görülmektedir. Sobramanin uzun olan eteklerinin altından çakşırın parçaları görülmektedir. Ayrıca ayağına çizme giydirilmiştir.

Yeniçeri kıyafeti

Yeniçerilerin başlarında, yüksekliği 0.45 m. olan yükselme yerinden arkaya devrilen, ön kısmında madenden yapılmış tüylük, yünlük, kaşıklık gibi isimler verilen bölümün bulunduğu börk görülür. Börk yeniçerilerin savaş, merasim gibi özel günlerde giydikleri başlıktır. Börklü yeniçeri erlerini Süleymannâme Vr. 219 (R.1), Şahnâme-i Selim Han Vr. 128 b (R.8), Nusretnâme Vr.34 b, Hünemâme Vr. 256 b (R.14a). Tarih-i Fethi Yemen Vr. 111 b (R.15) aynı eserden Vr. 555 a (R.17), Şinşahnâme-i Murat III. Vr. 101 b (R.18) aynı eserden Vr. 100 b (R.19) ve Vr. 102 a (R.20) deki minyatürlerde tespit etmekteyiz.

Costumes des Differents Nations de Levant ve Fenerci Mehmed albümlerindeki yeniçeri kıyafetlerinde, başlık börk, ancak üzerlerinde eteklerini bellerine soktukları dolamaları, altlarında diz çakşırları, ayaklarında kırmızı renkte yemeni ayakkabıları görülmektedir (R. 29, R. 40).

Yeniçeri erleri günlük hayatta başlarına börk giymezlerdi. Bu örneği de Costumes de la Turquie albümünde bulunan yeniçeri erinin (R.51) başında burularak sarılmış desenli kumaştan serpuşu, üzerinde V yakalı göğüsü açık içliği, altında uzun çakşırıyla tasvir edilmektedir. Belindeki silahlığında iki kama ve saldırma sokuludur. Ayrıca dik yakalı, etek boyu ayak bileklerine kadar, kolları bol olan cübbesiyle görülür. Sağ elinde, bir ucu yere dayalı asası bulunmaktadır. Ayağına kırmızı renkte

yemeni giydirilmiştir.

Aşçı kıyafeti

Aşçıbaşları başlarına börk, üzerlerine iç fanilasını giyerlerdi. Ayrıca önlerinde, etekleri dizlerinden iki - üç parmak aşağıda olan, uçları saçaklı önlük takarlardı. Önlüğün üzerinde, bele takılı çok süslü kemere mutlaka bıçak sokulu idi. Aşçıların önlükleri sırmayla işlemeli ve gözalcı güzelliğe sahip idi. Bu giysilerin üzerine ise uzun kollu üstlük giymekteydiler. Bu kıyafeti *Costumes des Differentes Nations de Levant* (R.30) ve *Anciens Costumes Turcs de Constantinople* (R.64) albümlerinde tespit etmekteyiz.

Karakullukçu kıyafeti

Çorbacı ve zabıtların emir çavuşları ve mutfakta aşçı yamağı olan karakullukçuların başlarında burma sark, üzerlerinde, içlerine giydikleri önden düğmeli veya düğmesiz açık renk gömlekleri, gömleklerin üzerine uzun kollu, bel hizasında son bulan ceket biçimi üstlükleri, altlarında diz çakşırları görülmektedir. Bellerinde karşılıklı iki kanca ile tutturulmuş kalın kemerlerinde peçete ve saldırmaları sokuludur. Karakullukçu kıyafetlerini *Anciens Costumes Turcs de Constantinople* albümünde (R.61-62-64) tespit etmekteyiz.

Acemioğlan kıyafeti

Albümlerimizde tek örnekle incelediğimiz acemioğlan veya pençik oğlanı ismi de verilen bu çocuklar, Osmanlı teşkilatına iki şekilde alınırdı; biri harpte askerler tarafından elde edilen beşte bir erkek esirlerden, diğeri ise Osmanlı sınırları içerisindeki hristiyan çocuklarından (3).

Acemioğlan figürünün başında sivri uçlu, konik serpuşu, üzerinde önden düğmeli gömleği, altında diz çakşırıyla tasvir edilmektedir. Belindeki silahlığa saldırması

(3) Uzunçarşılı, İsmail Hakkı; Osmanlı Devlet Teşkilatında Kapıkulu Ocakları. C. II. Ankara 1988, s. 255.

sokuludur. Bu kıyafetlerin üzerindeki, dolamasının etekleri belindeki kuşağa sokuludur. Ayağında siyah renkte çizmeler görülür. Acemioğlan kıyafetini Fenerci Mehmed albümünde (R.41) de tespit etmekteyiz.

Serdengeçti Ağası kıyafeti

Bu figürün başında çifte kalafat kavuğu adı verilen kavuk, üzerinde, yuvarlak yakalı önden düğmeli gömlek, gömleğin üzerinde V yakalı, kol uzunluğu el bilek hizasında son bulan üstlüğü görülür. Altına diz çakşın giydirilmiştir. Belinde üç defa dolanarak sarılmış kumaştan silahlık ve bu silahlığa sokulu kamasıyla tasvir edilmektedir. Bu giysilerin üzerine giydirilmiş, bol kollu, geniş kürk yakalı, kenarları ve içi kürk kaplı cübbeye görülür. Ayağına ökçesiz kırmızı ayakkabılar giydirilmiştir. Serdengeçti Ağası kıyafetini Fenerci Mehmed albümünde (R.36) görmekteyiz. Bu kıyafeti daha önce minyatürlerde Süleyman Tarihi Vr. 114 (R.3). Vr. 94 (R.4), Hünemâme Vr. 256 b (R.14a), Tarih-i Fethi Yemen Vr. 111 b (R.15), Şehinşahnâme-i Murad III. Vr. 100 b (R.19) yine aynı eserden Vr. 102 a (R.20) görmekteyiz.

Serdengeçti kıyafeti

Albümlerin içersinde tek örnek incelediğimiz, Serdengeçti figürünün başında, etrafı kürkle çevrili ve önde tam ortada kürkün hemen üzerinde bir tüy taklı başlıkla tasvir edilmektedir. Üzerinde önünde iki yana ilik şeklinde uzanan, uçları püsküllü yedi sıra sırma ve ortasında yedi kabaralı düğme ile iliklenen, kol uzunluğu el bilek hizasında biten, etekleri dizinin bir karış aşağısında olan, bol kıvrımlı giysisi ile görülmektedir. Sol elinde baltasını tutmaktadır. Ayağına mest fotin giydirilmiştir. Bu kıyafeti Fenerci Mehmed albümü (R.33) de tespit etmekteyiz.

Delilbaşı kıyafeti

Tehlikelere yiğitçe karşı koyan, savaşta cesaretle ileriye atılan Delil figürünün başında, siyah çuhadan yapılmış yüksekçe külâhın başa giyilecek olan kısmına, üç defa dolanarak kumaş sarılmıştır. Üzerinde dik yakalı, bol kollu, etekleri dizlerinde son bulan cüppe ve içinde iç elbisesi, belinde kumaştan silahlığıyla tasvir edilmek-

tedir. Ayağında sarı çizmeleri, çizmenin içine giydiği çorapların ponponları da çizmenin üzerine sarmaktadır. Elinde ucu püsküllü kırbaça görülmektedir, delilbaşı kıyafetini Fenerci Mehmed albümünde (R.42) de görmekteyiz.

Topçubaşı kıyafeti

Başında kalafat serpuşu, üzerinde geniş kürk yakalı, geniş, uzun, kürklü kolların olduğu üstlülle tasvir edilmektedir. Ayrıca altında uzun çakşın, ayağında yemeni ayakkabıları görülür. Bu kıyafeti Osmanlı Teşkilat-ı ve Kıyafet-i Askeriyesinde (R.83d) görmekteyiz.

Topçu kıyafeti

Topçu figürünün başında üçgen şekilli, yanlardan dört çıkıntısı olan bir başlık görülmektedir. Bıyıklı, sakalsız olarak tasvir edilmiş bu figürün giyimi, içte dar paçalı altlık, üzerinde öne düğmeli dik yakalı gömlek giydirilmiş, en dışta ise omuzlarını örten yakasıyla ve kolları dirsekte mendil ağzla biten, gövdesi dar, eteği genişleyen dışlık görülmektedir. Bu kıyafet albüm örneklerimizden, Drawings Turkish albümünde (R.22) görülmektedir. Ayrıca Süleyman Tarihi Vr. 93 (R.5), Şahnâme-i Selim Han Vr. 129, Hünernâme Vr. 256 b (R.14a) ve Şehnâme-i Nadiri Vr. 53b (R.21) deki minyatürlerde topçu kıyafetiyle yer alan figürler bundan daha erken tarihli olarak karşılaşıyoruz. 17.yy ilk çeyreğinde ise bu kıyafetnâmede topçu figürünü aynı giysilerle görmemiz, bu kıyafetin devamlılığı yönünden önemli olmaktadır. Ancak daha geç tarihlerde topçu figürleri batı tarzında düzenlemeyle değiştiği anlaşıyor.

Atlı topçu kıyafeti

Figürün başında alt kısmı daha dar, yukarıya doğru genişleyen topçu başlığının, başa giyilecek olan bölümü bir kanş kadar koyu renk kumaşla çevrilmiştir. Daha sonra genişleyerek devam eden kırmızı çuhadan yapılmış kısım ve en üstte sarkan siyah saçaklar görülür. Üzerinde kol uzunluğu el bilek hizasında biten gömlek altında diz çakşın, belinde kuşağı ve bu kuşağın üzerinde deriden ince olarak

yapılmış ortası tokalı kemerle tasvir edilmektedir. Ayrıca ayağında siyah mestleri görülür. Atılı topçu kıyafetini Fenerci Mehmet albümü (R.44) de tespit etmekteyiz.

Sipahi kıyafeti

Sipahiler, başlarına kırmızı çuhadan olan yüksekçe külâhın üzerine, başa giyilecek kısmından itibaren, tepede az bir yer kalana dek çubuklu kumaştan beş şeritle çevrilmiştir. Üzerinde yakasız gömlek ve yelekten sonra yakasız, elleri görünmeyecek kadar uzun, kolları iliklenmemiş dört düğme ile son bulan ceketiyle tasvir edilmektedir. Altında çakşın, belindeki kuşağa sokulu çakmaklı tabanca ve saldırma bıçak bulunmaktadır. Ayrıca hamaille takılı sol tarafında tüfeği, sağ elinde ise lüle görülür. Ayağında uzun konçlu kırmızı çizmeleriyle tasvir edilmektedir. Bu kıyafeti Picturesque Representtions of the Dress and Manners of the Turks (R.47) ve Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi (R.83a) de tespit etmekteyiz. Sipahi Kıyafetini Costumes des Differents Nations de Levant albümünde (R.34) daha farklı olarak görmekteyiz. Sipahi figürünün başındaki başlığa sarılı beyaz kumaş arkada düğümlenerek uçları serbest bırakılan serpuşla görülür. Üzerinde gömlek, altında uzun çakşınıyla tasvir edilmektedir.

Humbaracı kıyafeti

Humbaracılar başlarına siyah çuhadan yapılmış, yüksekçe külâh giyerlerdi. Üzerlerine yuvarlak yakalı gömlek, gömleklerinin üzerine önleri işlemeli kısa ceket, bellerindeki kuşaklara silahlarını sokarlar, altlarına kısa diz çakşın bazen çakşırın üzerine önden açık eteklik giyerlerdi. Ayaklarına yemeni veya çizme giyerler, yemeni gyidikleri zaman bacaklarına tozluk geçirirlerdi. Bu kıyafeti kataloglarımızda bulunan Fenerci Mehmet albümü (R.43) ve Anciens Costumes Turcs de Constantinople albümü (R.63) de tespit etmekteyiz.

Levent kıyafeti

Çalışmamızda yer alan üç farklı albümden aldığımız levent kıyafetlerindeki başlıklar birbirlerinde hayli farklı olarak resmedilmektedir. Bunlardan en erken tarihli örnekteki

figürün başında burma sank, üzerinde iç fanilas ve önü açık, kolları pazularında gömlek, sağ omuzuna atılı olan üstlkle görölmektedir, 1714 tarihli *Costumes des Different Nations de Levant* albümünde (R.25) de bu kıyafet yer almaktadır. Aynı yıllarda yapılmış *Picturesque Represanttations of the Dress and Manners of the Turks* albümünde yer alan Leventin başında tepesi ponponlu başlık, üzerinde uzun kollu gömlek ve kenarları siyah harçla çevrili yelek görölmektedir (R.48). 1820 tarihlerinde çizilmiş *Costumes de la Turquie* albümündeki örneğimiz de ise (R.52) levent figürünün başındaki serpuşun üzerine bir karış kadar eni olan, ucu püsküllü şal sarılmıştır . Üzerinde iç fanilas ve uzun kollu cepkenin üzerinde, kol uzunluğu pazularında bilen üstlük bulunmaktadır. Bu kıyafetlerdeki benzerlik her üç figürün de altlarında diz çakşın, bellerinde kuşak ve ayaklarında yemenileri olarak tespit edilmektedir.

Kalyoncu kıyafeti

Kalyoncular başlarına makdem serpuş, bu serpuşun üzerine puşi sarmaktadırlar. Üzerlerine yuvarlak yakalı, uzun kollu içlik ve uzun kollu ceket veya fermene giyerlerdi. Altlarında diz çakşın ve ayaklarında yemeni ayakkabılar bulunmaktadır. Bu kıyafeti *Costumes de la Turquie* (R.53), *Anciens Costumes Turcs de Constantinople* (R.66), *Anciens Costumes L'Empire Ottoman* (R.68) ve *Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi* (R.84c) tespit etmekteyiz.

Galata çıplağı kıyafeti

Galata çıplakları başlarında tepesi sivrimsi uçlu serpuşun üzerine şal kuşak sanılarak tasvir edilmektedirler. Galata çıplakları adından da anlaşılacağı gibi çıplak gövdelerine gömlek giymezler. Sadece çıplak gövdelerine sırma işlemeli yelek giyerlerdi. Altlarında diz çakşın ve ayaklarında yemenileriyle tasvir edilmektedir. Galata çıplakları kollarına gemici çıpası, balık, ay, yıldız gibi dövmeler yaptırırldı. Daima boyunlarında bağlanmış omuzlarından aşağı inen, ayaklarına kadar uzun bornus görölmektedir. Bu kıyafeti *Anciens Costumes Turcs de Constantinople* (R.65), *Anciens Costumes L'Empire Ottoman* (R.68) ve en erken tarihli Galata çıplağı

örneğimiz 1820 tarihlerinde çizilmiş Costumes de la Turquie (R.53) albümlerinde görmektediriz.

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN BATIYA AÇILIŞI

Yüzyıllarca Osmanlı Devletine hizmet veren kuvvetli, disiplinli Yeniçeri ocağının, 16. yüzyılın son çeyreğinden itibaren baş gösteren olumsuz kıpırdanmalar sonucunda, Osmanlı Devletinin başında bulunan devrin hükümdarı Sultan III.Selim modern tarzda yeni bir ordunun kurulmasına karar verdi, fakat bunun için yeniçeri ocağını lağv edip bu orduyu kurmaya cesaret edemedi. Bunun için Yeniçeri ocağına dokunmadan Nizam-ı Cedid adı verilen, 1794 yılında modern tarzda bir ordu kurdu. Nizam-ı Cedid teşkilatı gerek askeri disiplin gerekse kıyafetleriyle farklı bir çizgi göstermekteydi. 1807 yılında Sultan III. Selim'in öldürülmesiyle Nizam-ı Cedid ordusu ortadan kaldırıldı. 1808 yılında Osmanlı Devletinin yenilikçi hükümdarlarından olan ve askeri alanda çok önemli atlama taşlarından birini gerçekleştiren II. Mahmut (1808-1839) Vaka-i Hayriye diye adlandırılan olayda birlikte Yeniçeri ocağını ortadan kaldırdı (1826). Hemen ardından ise Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye adı verilen modern, Avrupalı yöntemlerle eğitim yapan yeni bir ordu kuruldu (1826). Bu yıllarda Askeri Tıbbiye ve Harbiye gibi kurumlar açılarak askeri alanda okullu askerler yetiştirilmeye başlandı. Bu okulların açılmasından daha önce askeri okullar alanında batıya ilk adım, 1773 yılında III. Mustafa devrinde atılmıştır. 1773 yılında Mühendishane-i Bahri Hümayun, Baron de Tott adında bir Macar soylusunun da açılmasına yardım ettiği bu okul gemi mühendisi yetiştirme amacıyla kurulmuştur. 1795 yılında da Mühendishane-i Berri-i Hümayun açılmıştır. Sultan III. Selim II. Mahmut devrinden itibaren bu iki okul saraydan büyük destek görmüştür.

Bu değişimler askeri kıyafetlere yansarak, 1794 yılında kurulan Nizam-ı Cedid ordusunda ilk kıpırtılarını göstermiş ,yeniçeri ocağından farklı giyim tarzı ile askerlerin başlarına serpuş olarak barata, üzerlerine bluz - ceket, sıkma adı verilen, çakşır pantolon arası altlık giydirildi. 1827 yılında ise İngiliz ve Fransız üniformaları esas

alınarak tüm Avrupa askerleri gibi setreli, pantolonlu üniformalar kabul edildi.

19. - 20. YÜZYIL OSMANLI ASKERİ KIYAFTELERİ

Nizam-ı Cedid kıyafeti

Sultan III.Selim tarafından kurulan, Nizam-ı Cedid Ordusunda batıya yaklaşan kıpırdanmalar kıyafetlerde de kendisini göstermeye başlamıştır.

Nizam-ı Cedid askerleri başlarına barata adı verilen başlık giymişlerdir, bazı örneklerimizde barata yerine yüksek külah şeklinde başlık ve fesle resmedilen asker figürleride görülmektedir. Nizam-ı Cedid askerlerinin üzerlerinde uzun kollu bluzceket, bellerinde kerner, omuzlarında çapraz olarak takılmış hamailleri bulunmaktadır. Altlarında sıkma adı verilen çakşır pantolon arası giysinin dizden yukarısı bol, dizden aşağısı dar olarak son bulmaktadır. Nizam-ı Cedid askerlerinin sağ ellerinde süngülü tüfekleri bulunmaktadır. Nizam-ı Cedid askerlerin kıyafetleri, Fenerci Mehmed (R.45), Picturesque Representtations of the Dress and Manners of the Turks (R.49), Turkishce Trachten (R.56), yine aynı albümden (R.58) ve Anciens Costumes Turcs de Constantinople (R.67) albümlerinde yer alır.

Asakir-i Mansure-i Muhammediye ordusu kıyafeti

Yeniçeri ocağının yıkılmasından hemen sonra kurulan ordu, Avrupai yöntemlerle eğitim yapmaya başladı (1826). Kıyafetlerde de köklü değişiklikler yapılncaya kadar Nizam-ı Cedid askerlerinin kıyafetlerine benzer kıyafetlerle bir süre idare edildi. 1827-28 yılları arasında çizilmiş Türkische Trachten albümünden seçtiğimiz üç kıyafetden biri Sultan II.Mahmut'a aittir (R.55). Başında burma sank, üzerinde iki yana ilik şeklinde uzanan sırma atkılının ortasında düğmelerin yer aldığı ceket, altında bol pantolon omuzunda harmanî, adı verilen pelerinle görülür. Yine bu albümün içersinde görülen diğer iki figürden, deniz piyade kıyafetinin görüldüğü figürün başında fes, üzerinde, önünde ilik şeklinde uzanan sırma atkılının ortasında düğmelerin yer aldığı ceket, altında sıkma, ayağında çizme görülmektedir. Omuzuna atılı, boynundan

bağlanmış harmani pelerinle tasvir edilmektedir (R.55). Aynı albümde yer alan diğer figür de, başında görülen yüksek külâh şeklinde başlığı farklıdır ve harmanisi olmadan çizilmiştir. Kıyafeti ise diğer kıyafetin benzeridir (R.56).

Zuaf Alayı kıyafeti

Zuaflar başlarına fes, içlerine yuvarlak yakalı, yakası ve giysinin önünden harç geçirilmiş içliğin üzerinde, önü işlemeli ceket görülmektedir. Ceketin kol bitim yerlerinde kaş şeklinde rütbe işareti görülür. Altlarında diz çakşın, bellerinde önünde tokası olan kemer, ayaklarında çizmeyle tasvir edilmektedirler. 1893 yılında çizilmiş bir albümde Zuaf alayına mensup askerlerinin kıyafetleri (R. 69, R. 70) görülmektedir.

Çerkez kıyafeti

Çerkez askerlerinin başında astragan kalpak ve bu kalpağın önünde iki ucu yukarıya doğru olan hilâl arma görülmektedir. Üzerlerinde kolları bol, eteklerinin boyu dizlerinde son bulan, göğsünün iki yanında fişeklikleri bulunan, çerkezka adı verilen üstlük görülür. Omuzlarında çaprazlama takılı hamail ve bellerinde asmalı kemerlerinde silahları görülmektedir. Çerkezkanın içine gömlek, ayaklarına ise uzunkonçlu siyah çizmeler giyerlerdi. Çerkez kıyafetini 1893 tarihli bir Albümde (R.71) ve Arifi Paşa'ya ait Osmanlı Teşkilat-ı ve Kıyafet-i Askeriyesi'nde (R.86 a) tespit etmekteyiz.

Fes, Sultan II. Mahmut tarafından 1827-28 yıllarında Osmanlı Devletinde resmen askeri serpuş olarak kabul edildi. Böylelikle orduda askerler başlarına fes giymeye başladılar.

Kara askerlerinin, deniz askerlerinden ayırt edilebilmesi için Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye askerlerinin feslerine eğri sank sarıldı. 1827 yılından, 1925 yılında çıkan bir kanunla, Türkiye'de fesin giyilmesi yasak edilene kadar fesin şekli devir devir değişmiştir. Sultan II. Mahmut devrinde "Mahmudiye Fes" kullanılmıştır. Büyük ve yüksek feslerin üzerine ipek püsküller konmuştur. Abdülmecid zamanında fes

küçülmüş, Abdülaziz devrinde fesler yayvanlaşmış, II.Abdülhamit devrinde ise bu yayvanlık ortadan kaldırılarak, fesler daha farklı biçime sokulmuştur.

Sultan Abdülmecit devri

1839-1861 yılları arasında tahtta kalan hükümdarın zamanında askerler başlarına "Mecidiye fes" giymişlerdir. Üzerlerine, önden tek sıra düğmeli setrelerin boyu dizden iki kaş kadar yukarıda, ön kısmı ve yaka kırmızı zıhlı çevriliydi. II.Mahmut devrinde rütbe işaretleri yakada bulunmaktaydı, Abdülmecit devrinde, 1854 yılında rütbe işaretleri kaş şeklinde, kol bitim yerlerine konulmaya başlandı. Bu işaretlerin renk ve sayıları rütbeyi belirtmekteydi. Bellerinde kemerleri bu kemere asılı (yanlarında) kılıçları ve omuzlarına çapraz takılmış hamailer bulunmaktaydı. Altlarına pantolon giyerler, pantolonların yanlarında kırmızı renkte zıh olurdu. Yaz mevsiminde subay ve erler beyaz pantolon giyerlerdi. Süvari askerleri pantolonlarının üzerine uzun konçlu çizmeler, diğer askerlerin ayaklarında ise siyah ayakkabılar görülmektedir. Bu devire ait kıyafetleri Stamboul Recollections of Eastern Life albümlü (R. 59), Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriye (R.85) bulunmaktadır.

Sultan Abdülaziz devri

1861-1876 yılları arasında tahtta kalan hükümdarın zamanında, askerler başlarına "Azizye fes" giymişlerdir. Üzerlerindeki setreleri, Abdülmecit devrindeki setrelerden daha uzundur. Bu devirde de setreler tek sıra düğmeliydi. Omuzlarında püsküllü apoletleri, kol bitim yerlerine yakın yerde kaş şeklinde rütbe işaretleri bulunurdu. Altlarına pantolon giyerler, pantolonlarının yanlarında kırmızı zıhlı bulunmaktaydı. Sultan Abdülaziz devrine ait kıyafeti, Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi (R. 86) görmekteyiz. Sultan Abdülmecit ve Sultan Abdülaziz devirlerindeki askeri kıyafetler arasında fazla değişiklik gözlenmemektedir.

Sultan II.Abdülhamit devri

(1876 - 1909) Abdülmecit devrinden itibaren kullanılan tek sıra düğmelerin yerine, 1877 yılından itibaren çift önlü, çift sıra düğmeli setreler giyimeye başlandı. Setre

boyun dizden bir karış kadar yukanda son bulurdu. 1900 yıllarında kollardaki kaş şeklindeki rütbe işaretleri yerine, aynı renkte aynı yere ince sırma şeritler konarak kullanılmaya başlandı. Binbaşı rütbesine kadar olan askerler kaşık apolet, Binbaşidan sonrası püsküllü kaşık apolet takardı. Bellerinde kemerleri ve omuzlarına takılı hamailer olurdur. Süvari ve topçu askerleri dışındaki askerler başlarına fes giyerlerdi. Piyadelerin kol kapakları ve yakaları kırmızı çuha idi. Kollarda bu kırmızı çuhanın yukansında, kaş şeklinde rütbe işaretleri görülmektedir. Altlarına pantolon, ayaklarına ayakkabı giyerlerdi. Pantolonların yanlarında kırmızı renkte zıh görülmektedir. Bu devrin kıyafetlerini, Yıldız albümlerinden (R.73 - R. 75 - R. 79). L'Armee Imperiale Ottoman Albümünde (R.82) ve Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi (R.87), 1909 yılında çekilmiş fotoğraf albümündeki bir örneğimizde (R.88) tespit etmekteyiz.

Topçu ve Süvari askerlerinin, ceket boyun belden bir karış kadar aşağıda olur, sadece topçuların ceketlerinin önünde, üç sıra düğmenin arasında siyah ipek atkılar olurdu. Topçu ve süvarilerin ceketlerinin kol kapakları ve dik olan yakaları kırmızı idi, başlarına siyah astragan kalpak giyerlerdi. Altlarında dar (külot) pantolon ve pantolonun üzerine uzun konçlu siyah çizmeler görülmektedir. Topçu ve süvari askerlerinin kıyafetlerinin bulunduğu örnekler, Yıldız albümlerinde (R. 72 - R. 74 - R. 76 - R. 77 - R. 78) ve L'Armee Imperiale Ottoman isimli suluboya albümde (R. 80-81) yer almaktadır.

C- TABLOLARDA ASKERİ KIYAFETLER

1. 1839 tarihiyle resmileşmiş batıya açılış ile batı anlamında resimler ki, çoğunluğunu batılı ressamların yaptığı tablolar da, Osmanlı askeri kıyafetlerini görmek ve tespit etmek mümkün oluyor.

Katalog bölümündeki tablolar 19.yüzyıldan başlayarak, 20. yüzyılın başlarına kadar tarihlenebilmektedir. Ancak bazılarını ressamları ile tanıdığımız halde tarihleri mevcut

olmayan kaynaklar niteliğini koruyorlar.

Çalışmamızla ilgili oniki tablodan bir kısmı F. Zonaro, F. Dubois, S. Chlebowski ve Hasan Rıza'ya ait, diğer bir kısmında ressamı bilinmemektedir. Bu tablolar 19. - 20. yüzyıllarda yapılmış olmasına rağmen bir kısmı devrini değil, yüzyıllar öncesine giderek Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi veya Sultan Süleyman'ın savaşlarını konu alan resimler olarak yapılmışlardır.

2. Tablolarda Tespit edilen kıyafetler

Hükümdar kıyafeti

Başlarında sorguçlu serpuşlar, üzerlerinde uzun kollu ayak bilek hizasına kadar etekleri olan kaftanları görülmektedir. Bu kaftanların üzerinde geniş yakalı, kollar omuzları örter durumda olan üstlüklerin, kenarları kürkle çevrilidir. Ayrıca bu üstlüklerin bazılarının önünde uçları püsküllü sırma şeritten ilikler bulunmaktadır. Bu figürler sakallı ve bıyıklı olarak tasvir edilmektedir. Kataloğlarımızda yer alan hükümdar kıyafetini Zonaro'nun Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi (R.90) (D.4), Ressamı bilinmeyen Fatih Sultan Mehmet'in kadirgahan (R.91) (D.5), yine ressamı bilmediğimiz Sultan III. Mehmet'in Eğri Muharebesi (R.94a) (D.8) ve Budin Kalesi önünde Kanuni Sultan Süleyman (R.95) (D.9), Hasan Rıza'ya ait I. Viyana Kuşatması (R.100) (D.13) tablolarında hükümdar kıyafetlerini tespit etmekteyiz. Hükümdar kıyafetlerinden sadece biri, diğerlerinden farklıdır. Zonaro'ya ait olan Fatih Sultan Mehmet atının üzerinde, başında sorguçlu miğfer, üzerinde zırh, kollarında kolçak, dizlerinde dizçekleri, sağ elinde tuttuğu gürzüyle görülmektedir (R.89a) (D.2).

Paşa kıyafeti

Stockholm Seferi Şerif Paşa'nın başında astragan kalpak, üzerinde etek boyu dizinden üç - dört parmak yukarıda son bulan setrenin sağ göğsünde kordonlar, sol göğsünde iki madalya görülür. Ceket önden tek sıra düğmeyle kapanmaktadır.

Kolunda, dirsekten kol bitimine kadar düğüm şeklinde zengin sırma işleme palmetle son bulmaktadır, bu rütbe işaretinin hemen üzerinde yukarıya doğru hilâl, yıldız yer alır. Paşanın ellerine beyaz eldiven giydirilmiştir. Sağ elinde dürbün, sol elinde ucu yere dayalı kılıç bulunmaktadır. Altında yandan zıhları bulunan pantolonun üzerine uzun konçlu çizmelerle tasvir edilmektedir. Stockholm Seferi Şerif Paşa ve İsveç Kralı II. Oscar'ın, resmedilmekte olan tablonun ressamı bilinmemektedir (R. 98 (D.11)). Bu figürün kolunda görülen rütbe işaretini, Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi kitabında (R.87b - R.87c) tespit etmekteyiz.

Astragan kalpak ve koldaki rütbe işaretleri, burada görülen üniforma Sultan II. Abdülhamit devrine ait olduğunu gösterir. Fakat, setrenin önden tek sıra düğmeli olması ise Sultan Abdülmecit ve Sultan Abdülaziz devrine bizi götürür. Genel çizgi itibarıyla bu üniformanın Sultan II. Abdülhamit devrine ait olduğunu söyleyebiliriz.

Yeniçeri kıyafeti

Yeniçeri erlerinin başlarına börk giydirilmiştir. Üzerlerinde üstlükleri, altlarında çakşırlarıyla görülmektedirler. Ayaklarına yemeni veya çizme giydirilmiştir. Tablolarda tespit ettiğimiz Yeniçeri kıyafetleri, Zonara'nın Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi (R.89b) (D.3), Ressamı bilinmeyen Fatih Sultan Mehmet'in kadirgahan (R.91) (D.5) ve ressamı bilinmeyen Sultan III. Mehmet'in Eğri Muharebesi (94a) (D.8) görmekteyiz.

Minyatür örneklerimiz arasında çakşırlı yeniçeri erlerini Süleymannâme Vr. 219 (R.1) görmekteyiz.

Aşçı kıyafeti

Aşçıbaşı, başında börk, üzerinde, bol kollu sırma işlemeli ceketle tasvir edilmektedir. Belindeki kancalı kuşağa saldıрма sokuludur. Altında, etekleri ayak bileklerine kadar uzayan önlük sırma işlemelidir, kuşaktan aşağı doğru sarkan toparlar, saçaklar gibi şatafatlı süsler görülür. Aşçıbaşı kıyafeti. tablolarımızda Hasan Rıza'ya ait I. Viyana

Kuşatmasında (R.100a) (D.13) görmekteyiz.

Aşçıbaşı kıyafetini albümlerimizdeki örneklerimizde, Costumes des Differents Nations de Levant (R.30) ve Anciens Costumes Turcs de Constantinople (R.64) tespit etmekteyiz.

Osmanlı askerleri kıyafeti

Başlarında burma sark, üzerlerine içlik, daha sonra uzun kollu sırma harçlı ceket veya yelek, altlarında yanlarında zırhlı olan çakşırları görülür. Ressamları bilinmeyen iki tabloda bu kıyafeti tespit etmekteyiz. Bunlar Mora Savaşı (92a) ve Sultan Süleyman'ın Semendire Savaşı (93a). (D.7) konulu tablolardır. Minyatür ve albümlerimizde bu kıyafette benzer örneğe rastlamadık. Kıyafet gerek serpuşu gerekse çakşın yönünden doğru olmasına karşın, hangi askeri sınıfına mensup olduğu, üst giyimi yönünden anlaşılmamaktadır.

Zırhlı asker kıyafeti

Başında, önüle tüyü olan miğferi, üzerinde pullu, kolsuz zırh üstlüğü, belinde saldırmazının sokulu olduğu kuşağı görülür. Altında işlemeli, paça uçları bir - iki parmak eninde farklı renkte kumaşla çevrilmiş çakşın ve ayağında sivri burunlu yemeniyle tasvir edilmektedir. Ayrıca sağ elinde kılıcı, sol elinde kalkanı ile heybetle durmaktadır. Zırhlı asker kıyafetini Zonaro'nın yaptığı Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi tablosunda (R.89) (D.1) görmekteyiz.

Kalyoncu kıyafeti

Başında burma sark, üzerinde uzun kollu giysi ve sırma harçlı yeleği, altında diz çakşın ve belinde kuşağıyla tasvir edilmektedir. Baldırlarında tozlukları görülmektedir. Ressamı bilinmeyen Deniz Savaşı tablosundan, kalyoncu kıyafetini (R.96a) (D.10) tespit etmekteyiz. Albümlerde tespit edebildiğimiz kalyoncu kıyafetleri farkı sadece başlıklardadır, bunun dışında üst giyimleri benzerdir. Bu kıyafeti Costumes de La Turquie (R.53), Anciens Costumes Turcs de Constantinople (R.66) ve Costumes

L'Empire Ottoman (R.68)'de tablolaradaki kıyafetin benzeri olarak albümlerde görmekteyiz.

Asakir-i Mansure-i Muhammediye kıyafeti

Askerlerin başlarına fes, üzerlerine ceket - bluz biçimi üstlük, altlarına pantolon giydirilmiştir. Ayrıca omuzlarında hamail takıdır. Bazı askerlerin pantolonları açık renk, bazılarının koyu renk olarak resmedilmektedir. Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye kıyafetini örneklerimiz içersinde ressam Dubois'e ait bir tabloda tespit etmekteyiz (R. 97).

D- ASKERİ MÜZEDEKİ ASKERİ KIYAFETLER

1. Çalışmamızın son bölümünü oluşturan Askeri Müze'deki örneklerimiz 20. yüzyıl başlarına ait olan ve sonradan yapılan imitasyon kıyafetlerdir. 20. yüzyılda Mareşal Gazi Muhtar ve Kurmay Başkanı Tevfik Paşa'lara ait orijinal üniformalar, devri en iyi şekilde yansıtmaları açısından önemleri büyüktür.

2. Askeri Müze'de tespit edilen kıyafetler

Askeri Müze teşhir salonlarında bulunan kıyafetler, imitasyon olarak yapılmıştır.

Sadrizam kıyafeti

Başında mücevveze adı verilen protokol başlığı, içinde kaftan, kaftanın üzerinde geniş yakalı, tüm kenarları kürkle çevrili divan kürkü görülmektedir (R.101). Burada görülen Sadrizam kıyafetinin benzerini Costumes des Differents Nations de Levant albümünde (R.23) tespit etmekteyiz.

Kaptan Paşa kıyafeti

Başında mücevveze adı verilen protokol başlığı, içinde kaftan, kaftanın üzerinde geniş yakalı, tüm kenarları kürkle çevrili divan kürkü görülmektedir (R.102). Burada

görülen Kaptan Paşa kıyafetine benzer örneğe daha önceki bölümlerde rastlamadık. Ancak Costumes des Differents Nations de Levant albümünde görülen Kaptan Paşa'nın kıyafeti, başında burma sank üzerinde kapanıçayla resmedilmektedir.

Yeniçeri Ağası kıyafeti

Yeniçeri Ağası kıyafetini teşhir etmekte olan mankenin başında, günlük kullanımda giydikleri kalafat başlık, üzerinde elbise, elbisenin belinde kama sokulu kuşak ve elbisenin üzerinde kenarları kürklü üstlük, altında çakşır, ayağında yemenilerle görülmektedir (R.103).

Yeniçeri kıyafeti

Yeniçeri kıyafeti giydirilmiş mankenin başında börk, üzerinde gömlek, altında çakşır, belinde silahının sokulu olduğu kuşağı görülmektedir. Bu giysilerin üzerinde uzun kollu düğmesiz üstlük, elinde asası, ayağına ise mest fotin giydirilmiştir (R.104). Üst giyimleri farklı fakat başlarındaki başlıklar börk olan yeniçeri erlerini minyatürlerden Süleymanname Vr. 219 (R.1), Şahname-i Selim Han Vr. 128 b (R.8), Nusretname Vr. 34 b, Hünernâme Vr. 256 b (R.14a), Tarih-i Fethi Yemen Vr. 111 b (R.15) aynı eserden Vr. 100 b (R.19) ve Vr. 102 a (R.20) tespit etmekteyiz.

Albümlerden ise Costumes des Differents Nations de Levant ve Fenerci Mehmed (R.29 - R.40) deki yeniçeri kıyafetlerinde, başlık börk ancak üzerlerinde, eteklerini bellerine soktukları dolamaları, altlarında diz çakşırları, ayaklarında kırmızı renkte yemeni ayakkabıları görülmektedir.

Karakullukçu kıyafeti

Karakullukçu kıyafetini teşhir etmekte olan mankenin başında börk, üzerinde uzun kollu üstlük, altında diz çakşırı, belindeki kuşağa, silahı sokulu olarak görülmektedir. Ayrıca sağ elinde tuttuğu mızrak ve ayağında çizmeler bulunmaktadır (R.105).

Topçubaşı kıyafeti

Başında, yüksekçe başa giyilen kısmı dar, yukarıya doğru genişleyen külâh şeklinde başlık giydirilmiştir. Üzerinde, yuvarlak yakalı elbisenin belinde kuşak, altında çakşır, bu giysilerin üzerinde geniş, kürk yakalı, uzun kollu, tüm kenarları kürkle çevrilmiş üstlük bulunmaktadır (R.106).

Solak kıyafeti

Solak kıyafeti giydirilmiş mankenin başında, yüksekçe külâh şeklinde başlık, üzerinde etek uçları kıvrılmış dolamanın beline kemer bağlanmıştır. Dolamanın altında, etek uçları püsküllü önlük ve uzun çakşır, ayağına ise yemeni ayakkabılar giydirilmiştir. Mankenin sağ omuzundan inen, ince hamailin ucuna kılıç asılıdır. Ayrıca, solak sağ elinde çift yüzlü teber tutmaktadır (R.107).

Minyatürlerde, Süleyman Tarihi Vr. 114 (R.3), Şecaatnâme Vr. 213 a (R.11) yine aynı minyatürde Vr. 119a (R.13), Şehinşahnâme-i Murad III. Vr. 101b (R.18), albümlerde Costumes des Different Nations de Levant (R.32), Anciens Costumes Turcs de Constantinople (R.60) daki solak kıyafetleri birbirlerinin benzeri olarak geniş zaman süreci içinde tespit etmemize imkan sağlamıştır.

Lağımçubaşı kıyafeti

Başında etrafıkürekli serpuş , üzerinde gömlek, altında diz çakşır, ayağına yemeni giydirilmiş. Bu kıyafeti Askeri Müze teşhir salonlarında (R.109) görmekteyiz.

Delil kıyafeti

Başındaki, yüksekçe külâhın başa giyilecek olan kısmı üç-dört parmak eninde kumaşla çevrilmiştir. Üzerinde uzun kollu bluz-eket, altında uzun çakşır, belindeki silahlığında iki çakmaklı tabanca sokuludur. Ayağına çizme giydirilmiştir (R.110).

Tımarlı Sipahi kıyafeti

Tımarlı Sipahinin başında yatay çubuklu kumaştan yüksekçe külâh, üzerinde uzun

kollu bluz-ceklet, altında çakşır, belindeki kuşağa ise silahları sokuludur. Sol omuzda asılı tüfeği, ayağında ise çizmeleri görülmektedir.

(R.111).

Askeri Müze'de teşhir edilmekte olan bu kıyafetin benzerlerini Picturesque Representations of the Dress and Manners of the Turks (R.47) ve Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi (R.83a) albümlerinde tespit etmekteyiz.

Askeri Müze teşhir salonlarında yer alan 19.yüzyıl sonu 20.yüzyıl başlarına ait orijinal kıyafetleri devri en iyi şekilde yansıtmaları açısından önemleri büyüktür.

Maraşal Gazi Ahmet Muhtar Paşa'ya ait küçük selamlık üniforması

(R.113) de gördüğümüz bu üniformanın ceketi dik yakalı ve önden tek sıra beş metal düğmeden oluşmaktadır. Omuzlarda püsküllü kaşık apolet, kol bitim yerinden başlayan, dört şerit, ortada düğümlenerek hasır örgü oluşturmakta ve palmet biçiminde son bulmaktadır. Bu süsleme rütbe işaretidir. Üniformanın pantolonu ise yandan dört parmak eninde zihlidir. Ayrıca kıyafeti kılıç ve uzun konçlu siyah çizmeler tamamlamaktadır. Bu üniforma 1877 yılından öncesine aittir. 1877 yılından itibaren çift önlü, çift sıra düğmeli setreler giyilmeye başlandı. Bu yıldan önce setreler tek sıra düğmeliydi.

Maraşel Gazi Ahmet Muhtar Paşa'ya ait kaput

(R.114) önden karşılıklı çift sıra on metal düğmelidir. Kaputun küçük, sivri yakası bulunmaktadır, omuzlarında boyna dönük birer düğmeyle tutturulmuş apoletin üzerinde üç yıldız yer alır. Kaputun iki yanında kapaklı cepleri bulunmaktadır.

Kurmay Başkanı Tevfik Paşa'ya ait üniforma

Dik yakalı setre önden tek sıra dokuz metal düğmeden oluşmaktadır. Kollarında beş metal düğme yer alır, pantolonu yandan dört parmak eninde zihlidir (R.115).

Tümgeneral büyük üniforma setresi

(R.116) da görülen setrenin yakası dik ve sıma işlemelidir. Önden tek sıra dokuz düğmeden oluşan setrenin, kol bitim yerinde dört parmak eninde sımadan çok zengin bitkisel motiflerden oluşan süslemenin devamı olarak, dört şerit ortada düğümlenerek hasır örgü oluşturmakta ve palmet biçiminde son bulmaktadır (R.116a),

Tümgeneral topçu büyük üniforma setresi

(R.117-117a) Ceketin yakası sımadan ve diktir. Omuzlarda örgü biçimi apoletler bulunmaktadır .Ceketin önünde yanyana aralıklı üç metal düğmeden ortadaki ipek atkıyla iliklenmektedir. Bu düğmelerin aralarında siyah ipek atkılar bulunmaktadır. Bu biçimli ceket sadece topçu sınıfı askerleri tarafından giyilirdi. Altta zıhlı pantolon üniformayı tamamlamaktadır. Topçu kıyafetini kataloğumuzda yer alan Yıldız Albümlerinde (R.72) ve (R.74) de, Zonaro'nun suluboya olarak yapılmış L'Armee Imperiale Ottoman albümünde (R.80) de tespit etmekteyiz.

Bundan sonra tanıtacağımız kıyafetler de (R.101- R.102 - R.103 - R.104 - R.105 - R. 106 - R. 107 - R.109 - R.110 - R. 111 olduğu gibi) imitasyon olarak Askeri Müze teşhir salonlarında bulunmaktadır.

Zuaf eri kıyafeti

Zuaf erinin başında fes, içinde yuvarlak yakalı ve önünden harç geçirilmiş içliğin üzerinde, önü işlemeli ceket görülmektedir. Ceketin kol bitim yerinde kaş şeklinde rütbe işareti görülür. Altında yandan zıhlı diz çakşırı, belinde önünde tokası olan kemerle görülmektedir (R.118). Askeri Müze'de bulunan bu kıyafetin benzeri 1893 yılında çizilmiş bir albümde (R.69 - R. 70) görülmektedir.

Sultan Abdülmecit ve Sultan Abdülaziz devirleri

Sultan Abdülmecit ve Sultan Abdülaziz devirlerindeki askeri kıyafetler arasında fazla değişiklik gözlenmemektedir. (R.119) da görülen her iki kıyafette başta püsküllü fes,

üzerinde dik yakalı, önden tek sıra düğmeli setrenin belinde tokalı kerner bulunmaktadır. Setrelerin kol bitim yerlerinde kaş şeklinde rütbe işareti yer alır. Her iki mankenin altında pantolon, ayaklarında siyah ayakkabılar ayrıca sol taraflarında kılıçları asılıdır. Bu devire ait kıyafetleri albümlerde Stamboul Recollections of Eastern Life (R.59) ve Osmanlı Teşkilat-ı ve Kıyafet-i Askeriye (R.85-R.86) de tespit etmekteyiz.

Sultan Abdülaziz devri süvari subay kıyafeti

(R.120) de görülen mankenin başında fes, üzerinde dik yakalı, önden tek sıra düğmeli setrenin belinde tokalı kerner ve kol bitim yerlerinde kaş şeklinde rütbe işaretleri yer alır. Altında pantolon ve uzun konçlu çizmeler görülür. Süvari sınıfına mensup askerler uzun konçlu çizme giyerlerdi. Ayrıca sol tarafında kılıç görülmektedir.

Sultan II. Abdülhamit devri süvari subay kıyafeti

(R.121) de görülen mankenin başında astragan kalpak üzerinde karşılıklı üç sıra düğme, dik yakalı, omuzlarda örgü apoletlerin bulunduğu ceketin, kol bitim yerinde kaş şeklinde rütbe işareti yer alır. Ayrıca sol omuzundan çaprazlama takılı deri kalın hamail görülür. Aynı hükümdar devrine ait topçu subayının görüldüğü (R.122) deki kıyafet, süvari subay kıyafetinin (R.121) benzeridir, sadece fark ceketin düğmelerindedir, topçu subayının ceketi önden tek sıra düğmelidir.

Sultan V.Mehmet devri Mirliva Paşa kıyafeti

1909 yılında kıyafetlerde önemli değişiklikler yapılmıştır. Üniformalarda daha önce koyu lacivert alan renk haki olmuştur, (R.123) de görülen Mirliva kıyafetinde yakalar farklı renkte sivri ve küçük biçimli olarak değiştirilmiştir. Başta yine astragan kalpak görülür. Ceketle önden tek sıra düğmeli, omuzlarda saç örgü apolet, göğsünün iki tarafında ve yanlarda kapaklı ve tek düğmeyle iliklenen cepler bulunur. Ayrıca sağ tarafına kordon takılıdır. Altına pantolon ve uzun konçlu siyah çizmeler giydirilmiştir.

SONUÇ

Türk tarihi içinde Anadolu'nun fethiyle kurulan erken Anadolu Türk Beylikleri'nden başlayarak Anadolu Selçuklu Devleti ile bu Devleti takip eden feodal yapılı Anadolu Beylikleri'nin varlıklarını kanıtlayıcı mimari eserler ve kültürel verilerin üzerine kurulan Osmanlı İmparatorluğu'nun bu verileri özümleyerek yeni anlayışta yorumlanmasıyla yeni eserler ortaya koymuştur. Türk - Osmanlı toplumu bunun gibi, gene kendinden önceki savaşçı mirası korumak ve genişletmek amacına sürekli olarak bağlı kalmıştır. Bunun sonucu olarakta Osmanlı İmparatorluğu'nda saraylı, yönetici, asker ve halkın giyim kuşamı önemli olmuştur.

Kaynaklar bize Osmanlı kıyafetleri konusunda hiyerarşik ve zengin bilgiler sunmaktadır. Osmanlı askeri kıyafetleri konusundaki bu çalışmada 16. yüzyıldan başlayarak 20. yüzyıla kadar olan askeri kıyafetlerin verileri esas olarak dört grupta incelemek mümkün oldu.

- A- Minyatürlerde
- B- Albümlerde
- C- Tablolarda
- D- Harbiye Askeri Müzesi'ndeki askeri kıyafetler, olarak

16.yüzyıl başlarından itibaren minyatürlerde tespit edebildiğimiz Osmanlı askeri kıyafetlerini 17.yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren minyatürlerle birlikte albüm resimlerinde de tespit etmeye başlıyoruz. Bu durum 18.yüzyıl boyunca devam etmiş, ancak 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren minyatür ve albümlere yağlıboya tablolar da katılmış, 20.yüzyılda ise günümüzde Askeri Müze'de korunmakta olan orijinal kıyafetler asli varlıklarıyla bu kaynakları zenginleştirmiştir. Osmanlı askeri kıyafetleri 16. yüzyıldan başlayarak 17.-18.yüzyıllarda fazla bir değişiklik göstermeden aynı hiyerarşik biçim ve kalıplarla devam ettiği görülmektedir. Ancak 19.yüzyılda kıyafetlerde yapılan köklü değişimden önce bu kıyafet değişiminin temelleri 1794

yılında III. Selim tarafından kurulan, Nizam-ı Cedid adı verilen Orduda görülmektedir. Nizam-ı Cedid askerlerinin kıyafetleri bir önceki askeri kıyafetlerle gelecekteki batılı üniforma arasında bir ara geçişi hazırlamıştır. Nizam-ı Cedid askerlerinin başlarına barata adı verilen başlık, üzerlerine bluz-ceket, ayrıca çakşır ve pantolon arasında olan sıkma adı verilen altlık, ayaklarına çizme giydirilmiştir. Bu askerlerin ellerinde süngülü tüfekleri bulunurdu. Picturesque Representations of the Dress and Manners of the Turks albümünde (R.49) Nizam-ı Cedid asker kıyafeti görülmektedir.

19.yüzyılın ilk yansından itibaren askeri kıyafetlerde meydana gelen hızlı değişme, devletin siyasi anlayışındaki değişmeye paralel olarak, özellikle 1839 Tanzimat Fermanı ile gerçekleşebilmiştir.

Osmanlı imparatorluğunun teokratik yapısı 1839 yılından itibaren batılılaşma süreci içinde şekli olarak bazı değişiklikler kazanmış, özellikle batı tarzında eğitimin gerçekleştirilmesi amacıyla kurulan askeri okullar, dolayısıyla askeri kıyafetlerde batı tarzında şekillenme olmuştur. Sultan II. Mahmut 1826 yılında Vaka-i Hayriye ile Yeniçeri Ocağı'nı lağvetmiş ve Asakir-i Mansure-i Muhammediye ordusunu kurarak aynı yıllarda (1827-28) askere fes gyidirerek, fes'i kanunla resmi serpuş olarak kabul etmiştir. Bu yıllarda İngiliz ve Fransa üniformaları esas alınarak, batılı askerler gibi setreli, pantolonlu üniformalar kabul edilmiştir. Sultan Abdülmecid ve Sultan Abdülaziz devirlerinde bu biçim üniformaların giyilmesi sürmüştü, ancak II. Abdülhamit Almanya'dan uzmanlar getirterek üniformalarda bazı ufak değişiklikler yaptırtmıştır. Bu yıllara ait orijinal üniforma örneklerini Harbiye Askeri Müzesinde (R.113 - R. 115 - R. 116 - R. 117) görmekteyiz.

Bu üniforma biçimleri ve koyu lacivert rengi 1909 yılına (V. Mehmet devrine) kadar sürmüştü, ancak 1909 yılında üniformaların renginde (haki) ve bazı aksesuarlarda değişiklikler yapılmıştır.

1923 yılından 1924 yılına kadar değişmemiş, ancak Osmanlı askeri kıyafetleri, Türkiye Cumhuriyeti kuruluncaya kadar devam etmiş, Cumhuriyet dönemi askeri kıyafetlerini düzenleyen ilk yasa, 1924 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisin'de kabul edilmiş ve yeni şekilleriyle Türkiye Cumhuriyetinin kıyafetleri doğmuştur.

SUMMARY

In Turkish history, beginning from the first Pynastry (Beylikler) who have located to Anatolia by capturing from Turks, then Anatolian Selçuk Empire and Anatolian Pynastry (Beylikler) that their culture and architecture influence to culture and architecture of the Ottoman Empire, So Ottoman Empire had many differences new structures and arts (works). Turk - Ottoman people continuously depended on conservating and developing of warrior haritation which had been before it. Finally, costumes of people lived in the palace, managers, soldiers and people had been very important.

Documents give us so much knowledge and hierarchy about Ottoman costumes. In thesis, we research Ottoman Military costumes from 16th century to 20th century, essentially in four groups.

- A- In miniatures
- B - In Albums
- C- In Tableous
- D- By military costumes in Harbiye Military Museum.

First, we met Ottoman military costumes in the miniatures in 16th century. As well as we began to met the same costumes in albums early of 17th century. This position continued in 18th century but we could see these similar examples in tableous with minitures and albums in the second half of 19th century, though in 20th century, original costumes conservating in Military Museums help therichress of these examples with their original.

Ottoman military costumes had been continenced without changing from 16th century to 17th century and 18th century. But, it is seen that changing in military costumes in Nizam-Cedid 1794 established by III. Selim before completely changing in the military costumes in 19th century. Millitary costumes in Nizam-ı

Cedid helped to change from first military costumes to uniform with European for the Future. Soldiers in Nizam Cedid had worn cap called "barata", "jacket" and shirt besides "called" "sıkma" between a parts or çakşır and boots for their legs.

These soldiers had carried rifle with bayonets in their hands. Military costumes in Nizam-ı Cedid have been seen in Picturesque Representations of the Dress and Manners of the Turks Album (R.49).

Thought it had been true that by being parallel changed with in political of state especially with Tanzimat Fermanı had been changed in military costumes from first half of 19th century.

It had been some changes in teocratic of Ottoman Empire influenced by European from 1839 especially, when Ottoman Empire had Military Academia, in the costumes of Military Academia had been changed. In 1826 Sultan II. Mahmut did away Yenigeri Ocağı with Vaka-i Hayriye and established Asakir-i Mansure-i Muhammediye Army at the same year (1827-28) ordered to wear fes. At the same time, they agreed to wear with setre and parts uniform like English and French soldiers uniform. The soldiers had worn this uniform during the time of Sultan Abdülmecid and Sultan Abdülaziz but Sultan II. Abdülhamid had made some changes in this uniform by calling some German specialists to Ottoman Empire. We can see the original uniform examples in Military Museums from these centuries (R. 113-R.115 - R. 116 - R. 117).

The uniform with form and dark blue had gone on to 1909 (V. Mehmet) and it been some changes in details and in the color to dark green.

Ottoman military costumes had continued to Republic of Türkiye. In 1924 first law about military costumes for Republic of Türkiye had been agreed by Atatürk in the Türkiye Great National Assembly.

MINYATÜRLERLE İLGİLİ KAYNAKÇA

A- YAZMA ESERLER

1. Ali bin Emir Beyk Şirvanî; Süleymannâme, (1557-58). (Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Farsça, No H. 1517).
2. Asaî Paşa; Şecaatnâme, (1686). (İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Türkçe, No 6043).
3. Nadirî; Şehnâme-i Nadin, (ca. 1622-23). (Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Türkçe No H. 1124).
4. Mustafa Ali; Nusretnâme, (1584). (Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Türkçe No H. 1365).
5. Rumuzî; Tarih-i Fethi Yemen, (1594). (İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Türkçe, No. 200).
6. Seyyid Lokman; Süleyman Tarihi, (1579). (Dublin, Ch. Beatty Library, No. 413).
7. Seyyid Lokman; Şahnâme-i Selim Han, (1581). (Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Farsça No A. 3595).
8. Seyyid Lokman; Hünernâme, (1588). (Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H. 1524).
9. Seyyid Lokman; Şehnâme-i Murad III. c.I (1597). (Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat, No. 200).

B - BASILI ESERLER

1. Akalay, Zeren; " Tarihi Konularda Türk Minyatürleri ", Sanat Tarihi Yıllığı III, İstanbul 1966-70, s. 151-166.
2. Anafarta, Nigar; Hünername Minyatürleri ve Sanatçıları. İstanbul 1969.
3. Atasoy, Nurhan - Çağman, Filiz; Turkish Miniature Painting. İstanbul 1974.
4. Ayverdi, Ekrem Hakkı; Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri Romanya, Macaristan. c.I, İstanbul (1977).
5. Çağman, Filiz; Şahname-i Selim Han ve Minyatürleri, Sanat Tarihi Yıllığı V dan aynı baskı, İstanbul 1973 s. 411-427.
6. İpşiroğlu, M.Ş; İslamda Resim. İstanbul 1973
7. Ögütmen, Filiz; XII-XVII. Yüzyıllar Arasında Minyatür Sanatından Örnekler. İstanbul 1966.
8. Rice, David Talbot; İslamic Painting a Survey. Edinburg 1971.
9. Sevin, Nureddin; Türk Kıyafet Tarihine Bir Bakış. İstanbul 1973.
10. Stchoukine, İvan; La Peinture Turque de Süleyman I er A Osman II 1520-1622. Paris 1966.
11. Tanındı, Zeren - Çağman, Filiz; İslam Minyatürleri. İstanbul 1979.
12. Tuğlacı, Pars; Osmanlı Şehirleri. İstanbul 1985.

ALBÜMLERLE İLGİLİ KAYNAKÇA

A- ALBÜMLER

1. Album de la Ceremie de l'investiture du sabre et de l'avenement au trone de S.M.L Le Sultan Mehmet Albümü (İstanbul), (1909). (Atatürk Kitaplığı, 234).
2. Anonim; Drawings Turkish Dresses Albümü, (1618). (The Brnstish Museum, Sloano bağışı 5258).
3. Anonim; Türkische Trachten Albümü, (1827-28). Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 283).
4. Anonim; Albüm (1893). (Atatürk Kitaplığı, 266).
5. Arifi Paşa; Anciens Costumes L'Empire Ottoman Albümü, (Paris), (1863) (Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 606).
6. Brindesi Jean; Anciens Costumes Turcs de Constantinople Albümü, (Paris), (1854). (Harbiye Askeri Müzesi ,41).
7. Dalvimart; Picturesque Representtainons of the Dress and Manners of the Turks Albümü, (ca 1800). (Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 240).
8. (Dalvimart ?); Costumes de la Turquie Albümü, (ca 1820). (Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 611).
9. Fenerci Mehmed; Osmanlı Kıyafetleri Albümü, (Bayazıd/İstanbul), (1811).
10. Van Moor; Costumes des Differents Nations de Levant Albümü, (Paris), (1714).

(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).

11. Preziosi Amedeo; Stamboul Recollections of Eastern Albümü (1851), (Atatürk Kitaplığı, 353).
12. Yıldız Albümleri (1890-95), (İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi. (No, 91031/2, 91031/1, 91024/3, 91027/5, 91063/3, 91034/2, 91034/1, 91067/1).
13. Zonaro, Fausto; L'Armee Imperiale Ottoman Albümü, (1902), (İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91140).

B- BASILI ESERLER

1. Atasoy, Nurhan; "Kıyafetnamelerin Doğuşu ve Fenerci Mehmed Kıyafetnamesi", Osmanlı Kıyafetleri Fenerci Mehmed Albümünden tıpkı basım. İstanbul 1986, s. 15-21
2. Mahmut Şevket Paşa; Osmanlı Teşkilat ve Kıyafet-i Askeriyesi c. I,II, İstanbul 1907.
3. Sertoğlu, Mithat; "Giriş" Osmanlı Kıyafetleri Fenerci Mehmed Albümünden tıpkı basım. İstanbul 1986, s. 11-12.

TABLOLARLA İLGİLİ KAYNAKÇA

1. Benezit, E; "Dubois François," Dictionnaire des Peintres, Sculpteurs, Dessinateurs et Graveurs, c.3 Frans 1950, s. 353, kol 1.
2. İslimyeli Naci; "Hasan Rıza", Türk Plastik Sanatçıları Ansiklopedisi c. I, Ankara 1967, s. 271-274.
3. Öner, Sema; "Milli Saraylar Tablo Koleksiyonu", Milli Saraylar Dergisi S. 1, istanbul 1987, s. 87-95.
4. Thomson, Lynne; Les Orientalistes Peintres Voyageurs 1828-1908. Paris, 1983.
5. Tuğlacı, Pars; Osmanlı Şehirleri İstanbul 1985.

GENEL KAYNAKÇA

1. Ahmed, Rasim; Resimli ve Haritalı Osmanlı Tarihi. İstanbul 1908-1909.
2. "Asker", Meydan Lourousse. c. I, İstanbul 1969, s. 725-729.
3. Çadırcı, Musa; "Ankara Sancağında Nizam-ı Cedrid Ortasının Teşkili ve Nizam-ı Cedid Askeri Kanunnamesi", Belleter. c. XXXVI/141, Ankara 1972, s. 1-13.
4. Erdem, Sadık; Mir'at-ı Mühendis-hane-i Berri-i Hümayun. İstanbul 1986.
5. Erendil, Muzaffer; Topçuluk Tarihi. Ankara 1988.
6. İlgar, İhsan; Tarih Boyunca Türk Ordusu. İstanbul 1957.
7. Koçu, Reşat Ekrem; Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü. Ankara 1967.
8. Koçu, Reşat Ekrem; Yeniçeriler. İstanbul 1964.
9. Kumbaracılar, İzzet; Serpuşlar; İstanbul.
10. Kayalı, Kurtuluş; "Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Hareketleri ve Ordu", Türkiye Ansiklopedisi. c.IV, İstanbul 1985, s. 1250 - 1271
11. "Mahmut II", Türk ve Dünya Ansiklopedisi. c. VII, İstanbul 1983, s. 3688-3691.
12. "Nizam-ı Cedid", İslam Ansiklopedisi. c. IX. İstanbul 1967, s. 309-316.
13. Osmanlı Askeri Teşkilat ve Kıyafetleri. İstanbul 1986.

14. "Selim III", Türk ve Dünya Ansiklopedisi. c. IX. İstanbul 1983, s. 4972-4974.
15. Sertoğlu, Mithat; Resimli Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi. İstanbul 1958.
16. Sinemoğlu, Nermin; "Bir Osmanlı Kıyafet Albümünün Takdimi", Mimar Sinan Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Dergisi. S. 1. İstanbul 1991, s. 204-212.
17. Şehsüvaroğlu, Y. Haluk; "Kavuk Hakkında" Cumhuriyet Gazetesi. 15/12/1951, s. 6.
18. Şehsüvaroğlu, Y. Haluk "Fes Hakkında", Cumhuriyet Gazetesi. 10/12/1951, s. 5.
19. Şehsüvaroğlu, Y. Haluk; "Sorguçlara Dair" Cumhuriyet Gazetesi 23/6/1955, s. 5
20. Uzunçarşılı, İsmail Hakkı; "Asakir-i Mansure'ye Fes Giydirilmesi Hakkında Sadr-ı Azamın Takriri ve II. Mahmud'un Hatt-ı Hümayunu", Belleten. c. XVIII/69-72 Ankara 1954, s. 223-228.
21. Uzunçarşılı, İsmail Hakkı; Osmanlı Devlet Teşkilatında Kapıkulu Ocakları. c. I,II, Ankara 1988.
22. Uzunçarşılı, İsmail Hakkı; Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı. Ankara 1988.
23. "Zouave"; Petit Larousse. Paris 1930

SÖZLÜK

A

Aplike

Düz veya desenli bir kumaştan kesilmiş motiflerin, bir başka kumaşa işlenmiş durumu.

Apolet

Subaylarda rütbe göstermek için üniformaların omuzlarına takılan işaretli parça, omuzluk.

B

Barata

Çuhadan yapılan, ucu kıvrık ve uzunca külahın adı; kelimenin aslı italyancadır, "bar-reta"dan bozmadır.

Börk

Beyaz keçe başlık. Yüksekliği 0,45 m olup, yükselme yerinden arkaya devrilen bir bölümü vardır. Bu bölüme yatırma adı verilir. Yeniçerilerin enselerini soğuk ve güneşten korur. Başa giyilecek olan kısım 0,3-0,4 m.lik altın veya gümüş sırmalıyla süslenmiştir. Arkaya devrilen kısmına bir demir parçası konur. Ön kısmında madenden yapılmış tüylük, yünlük veya kaşıklık gibi isimler verilen bölüme rütbeleri yüksek olanlar sorguç takarlardı.

Bornus

Başlıklı kukuletalı maşlah. Bornusda denilir. Beyaz yünlü kumaştan yapıldı. Bir kenarı giyecek olanın omuzundan ayak bileklerine, hatta topuk hizasına kadar gelirdi. Üstte gelen kenarın ortasına bir başlık eklenmiştir ve iki yan kenarlarında da kol

gececek birer delik vardır, kollar bu delikten geçirilirdi.

Burma sank

Yeniçeri ocağından çıkmış bir sank şeklinin adı; sanklık kumaş her ne ise tülbent, önce bir halat gibi burulur, kavuğa o şekilde dolanır, sarılırdı. Düz sanğa göre hem geç kirlenir, hem de kirini hemen göstermezdi.

C

Cepken

Kolları uzun, harçla işlenmiş bir tür kısa, yakasız üst giysisi.

Cüppe

En üstte giyilen geniş, bol düğmesiz, önü açık üst giysisi.

Ç

Çakşır

Erkek iç donu üzerine giyilen altlık. Bugünkü karşılığı pantolon. Çakşır Sultan II. Mahmut zamanına kadar Osmanlı Devlet'inde geniş kesim tarafından giyilmiştir. Çakşır iki çeşittir. Birinci çeşiti belden uçkurluğuna geçirilmiş bir uçkur ile bağlanırdı, diz kapağından aşağısı baldırı örten kısmı birden daralır ve baldırı ayak bileğine kadar bir tozluk gibi sarardı; bazen paçası serbest biterdi. Bu çeşitine "çakır" adı verilirdi. İkinci çeşitine "Diz Çakşır" denirdi; bilhassa seferde olmadıkları zaman yeniçeriler tarafından giyilirdi. Paçası diz kapağının üstünde biten baldırı, bacağı örtmeyen çakşırdır. Diz çakşır giyenler baldırı çıplak dolaşırlar, bazende baldırlarına, diz kapağı altından ayak bileğine kadar bir tozluk geçirirlerdi. Çakşır çuhadan dikilir ve rengi asker sınıfına göre olurdu.

Çerkezka

Çerkezler tarafından giyilen; kolları bol, boyu diz hizasının hemen altında son bulan, göğüsünün iki yanında fişekleri olan bol üst giysisi.

Çifte kalafat kavuğu

Börk, üsküf yeniçerilerin merasim, alay, tören serpuşu idi; günlük hayatlarında başlarına en kıdemsiz neferden yeniçeri ağalarına kadar kalafat giyerlerdi. Kalafat başı kapsayan alt kısmına nisbetle üstü geniş ve yüksek çuhadan yapılır, paralel dilimli bir serpuş olup, dülbenti yine paralel ve meyilli dilimler halinde sarılırdı. Heybetli görünüşü olan bir serpuştur. Ocaktaki mevki ve rütbelere göre kalafatın rengi değişirdi. Kalafatın çeşitleri olurdu. Dal kalafat, çifte kalafat gibi.

D

Dizçek

Eskiden savaşlarda dizleri korumak için bacakların yukarı kısmına takılan zırhın adı.

Dolama

Çuhadan yapılır, önü açık ilik düğme ile kapanmayarak kavuşturulur, ve üstüne kuşak bağlanırdı, bilhassa yeniçeriler giyerlerdi uzun olan etekleri yürümeye engel olmaması için eteğin ön tarafı beldeki kuşağa toplanırdı.

Dövme

Vücuda çıkmaz boya ile yapılan şekillere, nişanlara, yazılan yazılara verilen isim.

F

Fermene

Türlü nakışlarla işlemeli, önü kavuşmayan yeleğe benzeyen bir üst giysisi.

H

Harmani

(Harmaniye) Pelerinin eski adı. Özellikle erkek pelerinin ismi. Sultan II. Mahmut zamanında orduya getirilen değişimle subaylar arasında yaygın olan harmaniler omuza kolayca atılması nedeniyle kaputlara tercih edilmişlerdir.

Hamail

Omuzdan çapraz olarak bele inen bağ.

K

Kalafat

Yeniçeri sınıfına mensup en kıdemsiz askerden en kıdemli yeniçeri ağalarına kadar hepsi günlük hayatta başlarına kalafat giyerlerdi. Kalafatın başı kapsayan alt kısmına nispetle üst kısmı daha geniş yapılır, paralel dilimli bir serpuş olup, dülbentide meyilli ve paralel dilimler şeklinde olup çuhadan olan serpuşun üzerine sarılırdı.

Kapaniça

Kolsuz ve geniş devrik yakalı bir üst giysisi; kol yerine omuzlar altında dört - beş parmak eninde bir parça (bir kolcuk) bulunur, onun ağzına kürk dikilir, yakanın altından da arkada, sırt üzerinde hemen yere kadar uzanan ve dört parmak eninde süs olarak takılmış iki kolanı, şeriti vardı. Kapaniçanın kumaşından yapılmış ve uçlarında kapaniçanın postundan püskülü andırır birer post parçası dikilmiş bu şeritler yürürken dalgalanır, sallanır, savrulurdu, bazende bir yandan ele alınır, elde tutulurdu.

Kaput

Askerlerin üstlükleri. Kaba kalın kumaştan, bilhassa kaba şayaktan dikilen palto.

Kaşıklık

Yeniçeri başlığı olan b rk n önüne eklenen madenden yapılmış kısıml. Kaşıklık, yünlük, tüylük gibi isimlerde verilen bu kısma sorguç da konulurdu. Ayrıca Yeniçeriler sefer sırasında buraya kaşıklarını da koyarlardı.

Klaptan

Yakanın g   se doğru inen devrik bölümü.

Kolçak

Eskiden savaşlarda kolları korumak için kolların yukarı kısmına takılan zırhın adı.

L

L le

Tütün şubu u, pipo, nargile gibi şeylerin ucuna takılan, tütün konulan keramik yuva.

M

Mahmudiye Fesi

II. Mahmut devrinde giyilmiş fes biçimi.

Makdem

Kalyoncuların başlarına giydikleri serpuş. Makdemin  zerine ucu saçaklı kumaş sarılırdı.

Mest

 zerine ayakkabı giyilen kısa konçlu, hafif ve yumuşak bir tür ayakkabı.

Mücevveze

Hükümdar, sadrazam, vezirler, devlet ve saray erkanı ve yüksek memurlar tarafından protokol gereğince giyilen resmi bir kavuğun adı. Üzeri alt kısmından daha geniş silindir şeklindeki yüksekçe serpuş, mukavvadan yapılır ve üzerine beyaz tülbent sarılır, tepesinde ise irice düğme bulunurdu.

P

Puşı

Deniz askerlerinin başlarındaki serpuşun üzerine sardıkları saçaklı kumaşa verilen ad. Puşinin saçakları altına ve kaşın gözün önüne sarkardı.

S

Serpuş

Başa giyilecek şey

Setre

Avrupa kesimli, önü düğmeli bir tür ceket.

Sıkma

Yukarı kısmı bol, ağı potlu (körüklü) diz kapağından aşağısı dar, baldırlara iyice yapışan ve giyildikten sonra düğme ile iliklenen pantalona benzer altlık.

Silahlık

Tabanca ve diğer silahları koymaya mahsus meşinden kat kat kuşak.

Sobramani

Kaputluk yeşil bir çuhanın adı.

Süpürge sorguç

Yeniçeri asker ocağının yüksek rütbeli ağa ve kumandanlarının törenlerde, alaylarda serpuşlarına taktıkları büyük, şatafatlı, süpürgeye benzediği için bu isim verilmiş sorguç.

Ş

Şobara

Çuhadan, yuvarlak tepeli ve dilimli bir serpuş cinsi.

T

Tirkeş

Ok muhafaza çantası.

Tozluk

Diz çakşırı giyenlerin çıplak olan baldırlarına geçirdikleri, taktıkları kumaş parçasının adı.

Ü

Üsküf

Yeniçeri subaylarının giydikleri başlık çeşitlerinden biridir. Başa giyilecek olan kısım dört - beş parmak eninde sırma ile işlemeli, tepede sorguç konulacak yeri olan serpuş.

Y

Yemeni

Ayağa giyilen önü ve arkası kapalı, topuksuz, düz bir ayakkabı çeşiti.

Z**Zıh**

Giysilerin kol, yaka etek gibi kenarlarına dikilen şerit. Pantolon yanlarına dikilmiş şerit.

D- DESEN LİSTESİ

- D.1. Zırhlı Asker Kıyafeti, F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1522)
- D.2. Fatih Sultan Mehmet'in Kıyafeti, F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1522).
- D.3. Yeniçeri ve Zırhlı Asker Kıyafeti, F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1522).
- D.4. Fatih Sultan Mehmet'in Kıyafeti, F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1519).
- D.5. Fatih Sultan Mehmet ve Yeniçeri Kıyafeti , Ressamı bilinmiyor, Fatih Sultan Mehmet'in kadirgaları.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1493)
- D.6. Osmanlı Asker Kıyafeti, Ressamı bilinmiyor, Mora Savaşından.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1498)
- D.7. Osmanlı Asker Kıyafeti, Ressamı bilinmiyor, Sultan Süleyman'ın Semendire Savaşından.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1491).

- D.8. Sultan III. Mehmet ve Yeniçeri Askerleri Kıyafeti, Ressamı bilinmiyor, Sultan III. Mehmet'in Eğri Muharebesi.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1494).
- D.9. Kanunî Sultan Süleyman'ın Kıyafeti, Ressamı bilinmiyor, Budin Kalesi önünde Kanunî Sultan Süleyman.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1520).
- D.10. Deniz Askerleri Kıyafeti, Ressamı bilinmiyor, Deniz Savaşı.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1502).
- D.11. Stockholm Seferi Şerif Paşa'nın Kıyafeti, Ressamı bilinmiyor. Stockholm Seferi Şerif Paşa ve İsveç Kralı II. Oscar.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/5041).
- D.12. Osmanlı Asker Kıyafeti, S. Chlebowsky, Varna Savaşı.
(Harbiye Askeri Müzesi, 503)
- D.13. Hükümdar ve Yeniçeri Askerleri Kıyafeti, Hasan Rıza, I. Viyana Kuşatması.
(Harbiye Askeri Müzesi, 469).

A- MİNYATÜRLERLE İLGİLİ RESİM LİSTESİ

- 1 Süleymannâme Minyatürlerinden (1557-58).
Kanunî Sultan Süleyman'ın topçuları denetlemesi.
Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H. 1517, Vr. 219.
- 2 Süleymannâme Minyatürlerinden (1557-58).
Türk ve Macar askerleri Mohaç Meydan Muharebesinde.
Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H 1517, Vr. 220.
- 3 Süleyman Tarihi Minyatürlerinden (1579).
Kanunî Sultan Süleyman'ın ordu ile sefere çıkışı. Dublin,
Ch. Beatty Library, No 413, Vr. 114.
- 4 Süleyman Tarihi Minyatürlerinden (1579).
Zigetvar Savaşında öldürülen askerlerin başlarının takdimi.
Dublin, Ch. Beatty Library, No 413, Vr. 94.
- 5 Süleyman Tarihi Minyatürlerinden (1579).
Türklerin Zigetvarı zaptı.
Dublin, Ch. Beatty Library, No 413, Vr 93.
- 6 Süleyman Tarihi Minyatürlerinden (1579).
Kanunî Sultan Süleyman'ın cenazesinin getirilişi.
Dublin, Ch. Beatty Library, No 413, Vr. 113.
- 7 Şahnâme-i Selim Han Minyatürlerinden (1581).
Osmanlı Ordusu savaşıyor.
Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No A 3595, Vr. 129.

8. Şahnâme-i Selim Han Minyatürlerinden (1581).
Navarin Deniz Savaşı
Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No A 3595, Vr. 128 b.
9. Nusretnâme Minyatürlerinden (1584).
Osmanlı orduca esnafının, askere yiyecek satışı.
Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H. 1365, Vr. 93a.
10. Nusretnâme Minyatürlerinden (1584).
Lala Mustafa Paşa'nın yeniçerilere ziyafeti.
Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H. 1365. Vr. 34b.
11. Şecaatnâme Minyatürlerinden (1586).
Özdemiroğlu Osman Paşa'nın Kefe Kalesi önünde Tatar'larla savaşı.
İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, No TY6043, Vr. 213a.
12. Şecaatnâme Minyatürlerinden (1586).
Osman Paşa ve Osmanlı Ordusunun savaşı.
İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, No TY 6043, Vr. 57a.
13. Şecaatnâme Minyatürlerinden (1586).
Osman Paşa'nın kar fırtınasına tutulması.
İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi No TY 6043, Vr. 119a.
14. Hünernâme Minyatürlerinden c.II, (1588).
Mohaç Meydan Muharebesi.
Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H. 1524, Vr. 256 b.

- 14a. Hünemâne Minyatürlerinden c.II, (1588).
Mohaç Meydan Muharebesi.
Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H 1524, Vr. 256 b.
15. Tarih-i Fethi Yemen Minyatürlerinden (1594).
Savaşan Osmanlı Ordusu.
İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No TY 6045, Vr. 111b.
16. Tarih-i Fethi Yemen Minyatürlerinden (1594).
Otağ-ı Hümayun ve savaş durumundaki ordu.
İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No TY 6045, Vr. 217b.
17. Tarih-i Fethi Yemen Minyatürlerinden (1594).
Otağ-ı Hümayunda oturan Sinan Paşa.
İst. Üniv. Kütüphanesi. No TY 6045, Vr. 555a.
18. Şehinşahnâme-i Murad III, c.II, Minyatürlerinden (1597).
Revan'ın zaptı.
Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat No 200, Vr 101b.
- 18a. Şehinşahnâme-i Murad III, c.II, Minyatürlerinden (1597).
Revan'ın zaptı.
Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat, No 200, Vr 101 b.
19. Şehinşahnâme-i Murad III, c.II, Minyatürlerinden (1597).
Ferhat Paşa'ya esirlerin getirilmesi.
Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat, No 200, Vr. 100b.

20. Şehinşahname-i Murad III, c. II, Minyatürlerinden (1597).
Osmanlı Ordusu
Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat, No 200, Vr. 102a.
21. Şehnâme-i Nadiri Minyatürlerinden (Hotin Fetihnemesi), ca. 1622-23.
Hotin Seferi.
Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H 1124, Vr 53b.

B- ALBÜMLERLE İLGİLİ RESİM LİSTESİ

- 22- Topçu Kıyafeti, Drawings Turkish Dresses Alb, (1618).
(The British Museum, Sloana 5258)
23. Sadrazam Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb, (1714)
(Harbiye Askeri Müzesi, K 2140).
24. Kaptan Paşa Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb. (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K 2140).
25. Levent Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb, (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).
26. Silahtar Ağa Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb, (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).
27. Yeniçeri Ağası Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb, (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K 2140).

28. Çorbacıbaşı Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb. (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).
29. Yeniçeri Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb. (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).
30. Aşçıbaşı Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb. (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).
31. Solakbaşı Kıyafeti, Costumeas des Differents Nations de Levant Alb, (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).
32. Solak Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb, (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).
34. Sipahi Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb, (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).
33. Serdengeçti Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).
35. Kapudâne Bey Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb. (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923)
36. Serdengeçti Ağası Kıyafeti. Fenerci Mehmed Alb. (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).
37. Yeniçeri Ağası Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb, (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).

38. Orta Çavuşu Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb. (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).
39. Kul Kethüdası Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb, (1811).
(Atatürk Kitaplığı 16923).
40. Yeniçeri Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb, (1811)
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).
41. Acemioğlan Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb. (1811)
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).
42. Delilbaşı Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb. (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).
43. Humbaracı Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb, (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).
44. Atlı Topçu Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb, (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).
45. Nizam-ı Cedid Askeri Kıyafeti, Fenerci Mehmet Alb, (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).
46. Silahtar Ağa Kıyafeti, Picturesque Representtations of the Dress and Manners
of the Turks Alb, (ca 1800).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 240).

47. Sipahi Kıyafeti, Picturesque Representtations of the Dress and Manners of the Turks Alb, (ca 1800).
(Arkelooji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 240).
48. Levent Kıyafeti, Picturesque Representtations of the dress and manners of the Turks Alb. (ca 1800).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 240).
49. Nizam-ı Cedid Askeri Kıyafeti, Picturesque Representtations of the Dress and Manners of the Turks Alb. (ca 1800).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı S.R.V. 240).
50. Yeniçeri Kıyafeti, Costumes de la Turquie Alb, (ca 1820).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı S.R.V. 611).
51. Yeniçeri Kıyafeti, Costumes de la Turquie Alb, (ca. 1820).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 611).
52. Levent Kıyafeti, Costumes de la Turquie Alb, (ca 1820)
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı (S.R.V. 611).
53. Kalyoncu Kıyafeti, Costumes de la Turquie Alb, (ca 1820).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı S.R.V. 611).
54. Sultan II.Mahmut'un Kıyafeti, Türkische Trachten Alb, (1827-28).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı S.R.V. 283).
55. Nizam-ı Cedid Ordusuna mensup Deniz Piyade Kıyafeti, Türkische Trachetn Alb, (1827-28).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 283)

56. Nizam-ı Cedid Ordusuna mensup Piyade Kıyafeti, Türkische Trachten Alb, (1827-28).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 283).
57. Nizam-ı Cedid Ordusuna mensup Topçu Kıyafeti, Türkische Trachten Alb, (1827-28).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 283).
58. Nizam-ı Cedid Ordusuna mensup Topçu Kıyafeti, Türkische Trachten Alb, (1827-28) .
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 283).
59. Askeri Karakol, Stamboul Recollections of Eastern Life Alb. (1851).
(Atatürk Kitaplığı, 353).
60. Silahtar Ağa, Peyk ve Solak Kıyafetleri, Anciens Costumes Turcs de Constantinople Alb, (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).
61. Mutfakta çalışan karakullukçuların kazanla yemek taşımaları, Anciens Costumes Turcs de Constantinople Alb, (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).
62. Karakullukçu Kıyafeti, Anciens Costumes Turcs de Constantinople Alb. (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).
63. Humbaracıların Kıyafetleri, Anciens Costumes Turcs de Constantinople Alb, (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).

64. Aşçıbaşı ve Karakullukçuların Kıyafetleri, Anciens Costumes Turcs de Constantinople Alb, (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).
65. Galata Çıplağı Kıyafeti, Anciens Costumes Turcs de Constantinople Alb, (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).
66. Kalyoncu Kıyafeti, Anciens Costumes Turcs de Constantinople Alb, (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).
67. Nizam-ı Cedid Askeri ve Sekban-ı Cedid Askeri Kıyafetleri, Anciens Costumes Turcs de Constantinople Alb, (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).
68. Kaptan Paşa ve Deniz Askerlerinin Kıyafetleri, Anciens Costumes L'Empire Ottoman Alb, (1863).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, 16).
- 68a. Kalyoncu Subayı, Galata Çıplağı Çavuşu, Galata Çıplağı, Kıyafetleri, Anciens Costumes L'Empire Ottoman Alb, (1863).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, 16),
69. Birinci Zuaf Alayı Nefaratı Kıyafeti, Albüm, (1893).
(Atatürk Kitaplığı Albüm, 266).
70. Topçu Neferatı Kıyafeti, Albüm, (1893).
(Atatürk Kitaplığı, 266).

71. Çerkez Neferatı Kıyafeti, Albüm, (1893).
(Atatürk Kitaplığı, 266)
72. Mühendishâne-i Berri Hümayun Topçu sınıfı Kıyafeti, Yıldız Alb, (1890-95).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91031/2).
73. Mühendishâne-i Berri Hümayun Ümera ve Zabıtları'nın Kıyafeti, Yıldız Alb, (1890-95).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91031/1).
74. Topçu Askerlerinin Kıyafeti, Yıldız Alb, (1890-95).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91022/3).
75. Ertuğrul Zırhlısı Subayları Kıyafeti, Yıldız Alb, (1890-95).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91027/5).
76. Hamidiye I. Hafif Süvari Kıyafeti, Yıldız Alb, (1890-95).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91063/3).
77. Hassa Süvari Kıyafeti, Yıldız Alb. (1890-95)
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91034/2).
78. Padişahın Muhafız Alayı Süvari Subayı Naim Bey'in Kıyafeti, Yıldız Alb, (1890-95).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91034/1).
79. Bahriye Kaymakamı Kıyafeti, Yıldız Alb, (1890-95).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91067/1).

80. Topçu Neferi Kıyafeti, L'Armee Imperiale Ottoman Alb, (1902)
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kitaplığı, 91140).
81. Mızrak Neferi Kıyafeti, L'Armee Imperiale Ottoman Alb, (1902).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91140).
82. Bahriye Neferi Kıyafeti, L'Armee Imperiale Ottoman Alb. (1902).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kitaplığı, 91140).
83. a.Tımarlı Sipahi, b.Lağımcı, c.Cebeciler Kethüdası, d. Topçubaşı, e. Kumbaracı
Kıyafetleri, Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi, (1907).
(Harbiye Askeri Müzesi, 2083).
84. a. Galata Topçusu, b. Galata Çıplağı, c. Kalyoncu, d. Rum Leventi, e. Levent
Kıyafetleri, Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi, (1907).
(Harbiye Askeri Müzesi, 2083).
85. a. Süvari Askeri, b-Piyade Askeri, c. Topçu Askeri, d. Topçu Subayı, e. Deniz
Topçu Subayı, f. Deniz Askeri Kıyafetleri. Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i As-
keriyesi, (1907).
(Harbiye Askeri Müzesi, 2083)
86. a.Kafkas Süvarisi, b. Akıncı Süvarisi c. Hafif Süvari, d. Amavut Süvarisi, e. 3.4.
Süvari Alayı Askeri, f. 1.2. Süvari Alayı Askeri Kıyafetleri, Osmanlı Teşkilatı ve
Kıyafet-i Askeriyesi, (1907).
(Harbiye Askeri Müzesi, 2083).

87. a. Süvari Yüzbaşı, b. Topçu Genaralı, c. Tümen Topçu Generali, d. Piyade Tümgeneral e. Baştabib, f. Kazmacı. Kıyafetleri. Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi, (1907).
(Harbiye Askeri Müzesi, 2083).
88. Sultan Mehmet V makam arabasında ilerlerken, Albüm de la Ceremie de l'investiture du Sabre et de l'avenement au trone de S.M.L Le Sultan Mehmet V Constatinople Alb, (1909).
(Atatürk Kitaplığı, 234).
- 88a. Sultan Mehmet V makam arabasında ilerlerken, Albüm de la Ceremie l'investiture du Sabre et de l'avenement au trone de S.M.L Le Sultan Mehmet V Constatinople Alb, (1909). (Atatürk Kitaplığı, 234).

C- TABLOLARLA İLGİLİ RESİM LİSTESİ — >

89. F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1522, (0,73x0,97 m.)
- 89a. F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1522, (0,73x0,97 m.)
- 89b. F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1522, (0,73x0,97 m1)
90. F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in Edirnekapi'dan İstanbul'a girişi.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1519, (1,00x0,73 m.)

91. Ressamı bilinmiyor ,Fatih Sultan Mehmet'in kadırgaları.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1493, (0,99x0,73 m.)
- 91a. Ressamı bilinmiyor, Fatih Sultan Mehmet'in kadırgaları.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1493, (0,99x0,73 m.)
92. Ressamı bilinmiyor, Mora Savaşı.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1498 (1,25x0,75 m.)
- 92a. Ressamı bilinmiyor, Mora Savaşı.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1498, (1,25x0,75 m.)
93. Ressamı bilinmiyor, Sultan Süleyman'ın Semendire Savaşından.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1491, (1,24x0,75 m.)
- 93a. Ressamı bilinmiyor. Kanuni Sultan Süleyman'ın Semendire Savaşından.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1496, (1,24x0,75 m.)
94. Ressamı bilinmiyormiyor, Sultan III. Mehmet'in Eğri Muharebesi.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1494, (1,24x0,75 m.)
- 94a. Ressamı bilinmiyor, Sultan III. Mehmet'in Eğri Muharebesi.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1494, (1,24x0,75 m.)
95. Ressamı bilinmiyor, Budin Kalesi önünde Kanuni Sultan Süleyman.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1520, (1,05x0,62 m.)
96. Ressamı bilinmiyor, Deniz Savaşı.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1502, (0,98x0,78 m.)

- 96a. Ressamı bilinmiyor, Deniz Savaşı.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1502, (0,98x0,78 m.)
97. F. Dubois, Asakir-i Mansure-i Muhammediye'nin geçit töreni.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1482, (1,53x0,86 m.)
98. Ressamı bilinmiyor, Stockholm Sefiri Şerif Paşa ve İsveç Kralı II. Oscar.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/5041, (0,85x1.09 m.)
99. S. Chlebowski, Varna Savaşı.
Harbiye Askeri Müzesi, 503, (1,24x0,75 m.)
100. Hasan Rıza, I. Viyana Kuşatması.
Harbiye Askeri Müzesi, 469, (3.12x1.88 m.)
- 100a. Hasan Rıza, I. Viyana Kuşatması.
Harbiye Askeri Müzesi, 469, (3,12x1,88 m.)

D- HARBİYE ASKERİ MÜZESİNDE TEŞHİRDEKİ KIYAFETLER

101. Sadrazam Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi,
102. Kaptan Paşa Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi,
103. Yeniçeri Ağası Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi,
104. Yeniçeri Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi,
105. Karakullukçu Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

106. Topçubaşı Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.
107. Solak Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.
108. Sekbanbaşı Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.
109. Lağımıcıbaşı Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.
110. Delil Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.
111. Tımarlı Sipahi Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.
112. Kumbaracı Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.
113. Maraşal Gazi Ahmet Muhtar Paşa'ya ait küçük selamlık üniforması (XIX.yy. sonu) (Orijinal), Harbiye Askeri, 2264.
114. Maraşal Gazi Ahmet Muhtar Paşa'ya ait kaput, (XIX.yy. sonu). (Orijinal), Harbiye Askeri Müzesi. 2267.
115. Maraşel Gazi Muhtar Paşa'nın Kurmay Başkanı, Tevfik Paşa'ya ait üniforma, (XIX.yy sonu - XX.yy başı), (Orijinal), Harbiye Askeri Müzesi, 435.
116. Tümgeneral büyük üniforma setresi (XIX.yy sonu XX. yy başı), (Orijinal), Harbiye Askeri Müzesi, 2268.
- 116.a. Tümgeneral büyük üniforma setresinden detay, (XIX.yy sonu - XX. yy başı), (Orijinal), Harbiye Askeri Müzesi, 2268.
117. Tümgeneral Topçu büyük üniforma setresi, (XIX. yy sonu, XX.yy başı),

(Orijinal), Harbiye Askeri Müzesi, 2269.

117a. Tümgeneral Topçu büyük üniforma setresiden detay, (XIX.yy sonu, XX. yy başı), (Orijinal), Harbiye Askeri Müzesi 2269.

118. Zuaf Eri Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

119. Sultan II.Abdülmecid devri Subay Kıyafeti, (İmitasyon), Sultan Abdülaziz devri Piyade Subay kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

120. Sultan II.Abdülaziz devri süvari Subay Kıyafeti, (İmitasyon). Harbiye Askeri Müzesi.

121. Sultan II.Abdülhamit devri Süvari Subay Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

122. Sultan II.Abdülhamit devri Topçu Subay Kıyafeti, (İmitasyon). Harbiye Askeri Müzesi

123. Sultan Mehmet V. devri Mirliva Paşa Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi

D.1. Zırhlı Asker Kıyafeti, F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1522)

D.2. Fatih Sultan Mehmet'in Kıyafeti, F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1522).

D.3. Yeniçeri ve Zırlı Asker Kıyafeti, F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1522).

D.4. Fatih Sultan Mehmet'in Kıyafeti, F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişi.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1519).

D.5. Fatih Sultan Mehmet ve Yeniçeri Kıyafeti , Ressamı bilinmiyor, Fatih Sultan Mehmet'in kadırgaları.

(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1493)

D.6. Osmanlı Asker Kıyafeti, Ressamı bilinmiyor, Mora Savaşından.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1498)

D.7. Osmanlı Askeri Kıyafeti, Ressamı bilinmiyor, Sultan Süleyman'ın Semendire
Savaşından.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1491).

D.8. Sultan III. Mehmet ve Yeniçeri Askerleri Kıyafeti, Ressamı bilinmiyor, Sultan III. Mehmet'in Eğri Muharebesi.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1494).

D.9. Kanuni Sultan Süleyman'ın Kıyafeti, Ressamı bilinmiyor, Budin Kalesi önünde Kanunî Sultan Süleyman.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1520).

D.10. Deniz Askerleri Kıyafeti, Ressamı bilinmiyor, Deniz Savaşı.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1502).

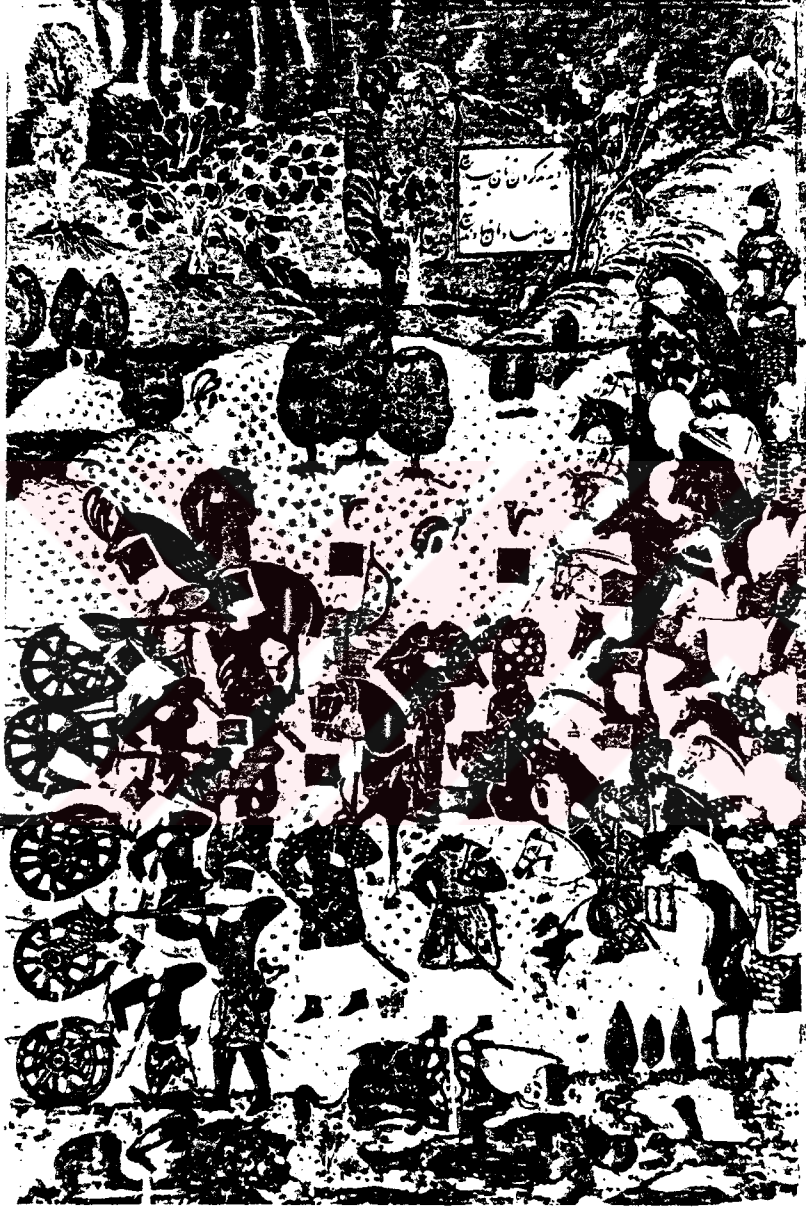
D.11. Stockholm Seferi Şerif Paşa'nın Kıyafeti, Ressamı bilinmiyor. Stockholm Seferi
Şerif Paşa ve İsveç Kralı II. Oscar.
(Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/5041).

D.12. Osmanlı Asker Kıyafeti, S. Chlebowski, Varna Savaşı.
(Harbiye Askeri Müzesi, 503)

D.13. Hükümdar ve Yeniçeri Askerleri Kıyafeti, Hasan Rıza, I. Viyana Kuşatması.
(Harbiye Askeri Müzesi, 469).

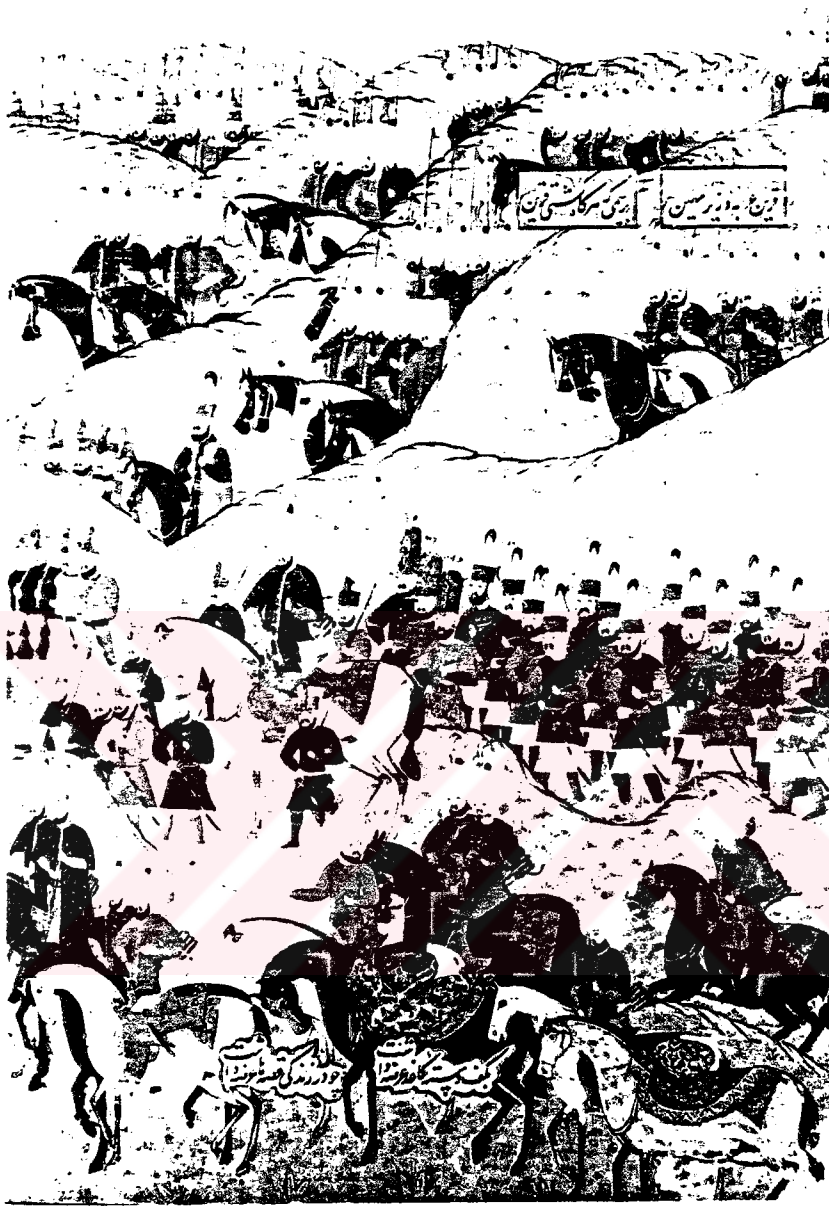
R.1 Süleymanname Minyatürlerinden (1557-58).
Kanunî Sultan Süleyman'ın topçuları denetlemesi.
Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H. 1517, Vr. 219.

R.2. Süleymanname Minyatürlerinden (1557-58).

Türk ve Macar askerleri Mohaç Meydan Muharebesinde.

Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H 1517, Vr. 220.

R.3. Süleyman Tarihi Minyatürlerinden (1579).

Kanunî Sultan Süleyman'ın ordu ile sefere çıkışı. Dublin,
Ch. Beatty Library, No 413, Vr. 114.

R.4. Süleyman Tarihi Minyatürlerinden (1579).

Zigetvar Savaşında öldürülen askerlerin başlarının takdimi.

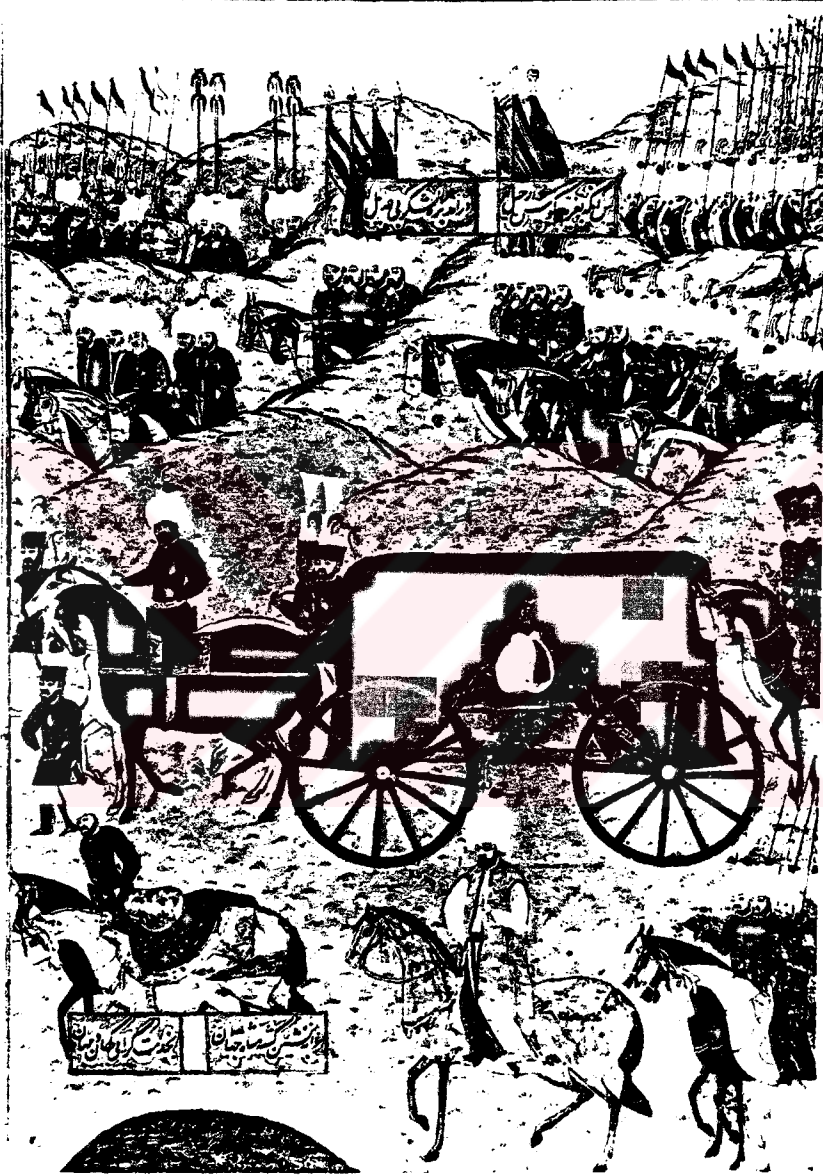
Dublin, Ch. Beatty Library, No 413, Vr. 94.

R.5. Süleyman Tarihi Minyatürlerinden (1579).

Türklerin Zigetvárı zaptı.

Dublin, ch. Beatty Library, No 413, Vr 93.

R.6. Süleyman Tarihi Minyatürlerinden (1579).
Kanunî Sultan Süleyman'ın cenazesinin getirilişi.
Dublin, Ch. Beatty Library, No 413, Vr. 113.

R.8. Şahname-i Selim Han Minyatürlerinden (1581).

Navarin Deniz Savaşı.

Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No A 3595, Vr. 128 b.

R.7. Şahname-i Selim Han Minyatürlerinden (1581).

Osmanlı Ordusu savaşıyor.

Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No A 3595, Vr. 129.

R.9. Nusretnâme Minyatürlerinden (1584).

Osmanlı orducu esnafının, askere yiyecek satışı.

Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H. 1365, Vr. 93a.

R.10. Nusretnâme Minyatürlerinden (1584).

Lala Mustafa Paşa'nın yeniçerilere ziyafeti.

Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H. 1365. Vr. 34b.

R.11. Şecaatnâme Minyatürlerinden (1586).

Özdemiroğlu Osman Paşa'nın Kefe Kalesi önünde Tatar'larla savaş.

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, No TY6043, Vr. 213a.

R.12. Şecaatnâme Minyatürlerinden (1586).

Osman Paşa ve Osmanlı Ordusunun savaşıması.

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, No TY 6043, Vr. 57a.

R.13. Şecaatnâme Minyatürlerinden (1586).

Osman Paşa'nın kar fırtınasına tutulması.

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi No TY 6043, Vr 119a.

R.14. Hünernâme Minyatürlerinden c.İI, (1588).

Mohaç Meydan Muharebesi.

Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H. 1524, Vr 256 b.

R.14a. Hünernâme Minyatürlerinden, c.İI (1588).

Mohaç Meydan Muharebesi.

Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H 1524, Vr 256 b.

بینه تابع وادی متین عسکر اسلام ویدی عریض صییب مصر کا شغلین زمرہ کدک فوہاد بک شہزاد

R.15. Tarih-i Fethi Yemen Minyatürlerinden (1594).

Savaşan Osmanlı Ordusu.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No TY 6045, Vr. 111b.

R.16. Tarih-i Fethi Yemen Minyatürlerinden (1594).
Otağ-ı Hümayun ve savaş durumundaki ordu.
İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, No TY 6045, Vr. 217b.

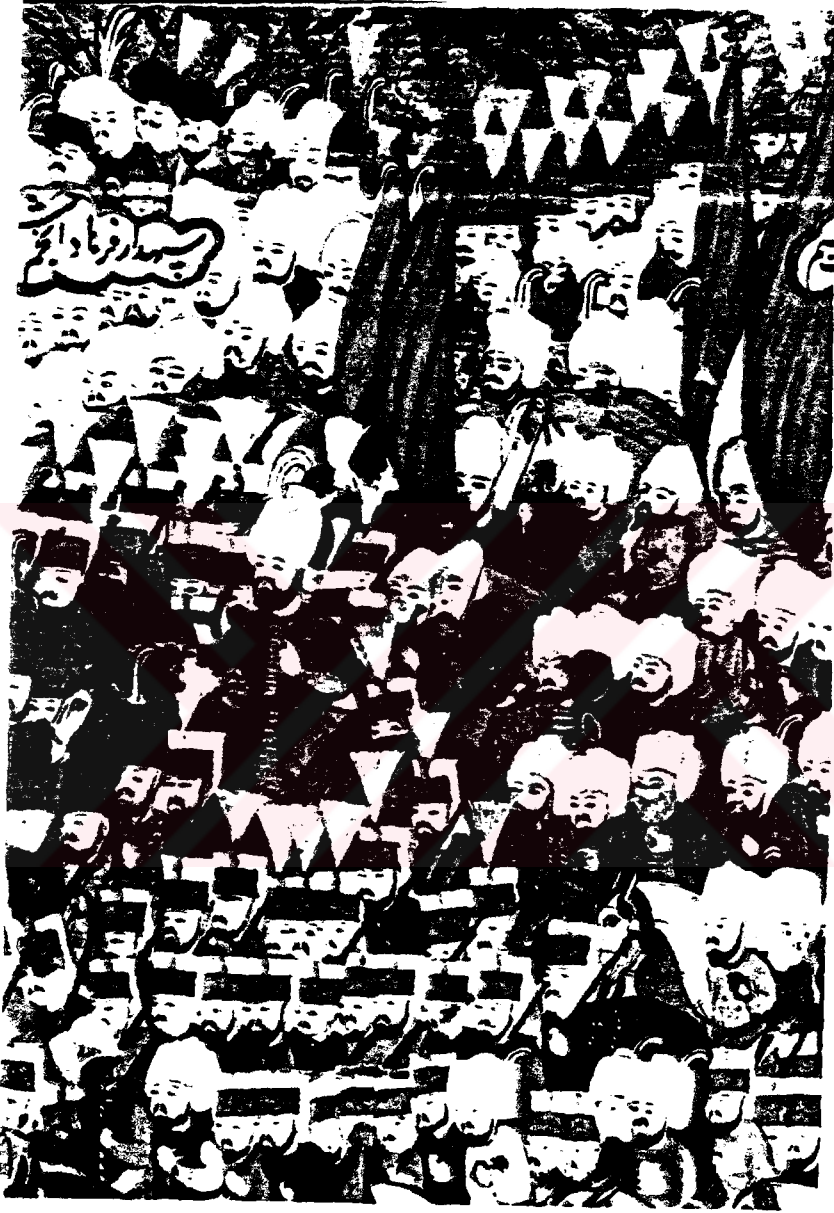
R.17. Tarih-i Fethi Yemen Minyatürlerinden (1594).
Otağ-ı Hümayunda oturan Sinan Paşa.
İst. Ünv. Kütüphanesi. No TY 6045, Vr 555a.

R.18. Şehinşahname-i Murad III, c.II Minyatürlerinden (1597).

Revan'ın zaptı.

Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat No 200, Vr 101b.

R.18a. Şehinşahname-i Murad III, c.II, Minyatürlerinden (1597).

Revan'ın zaptı.

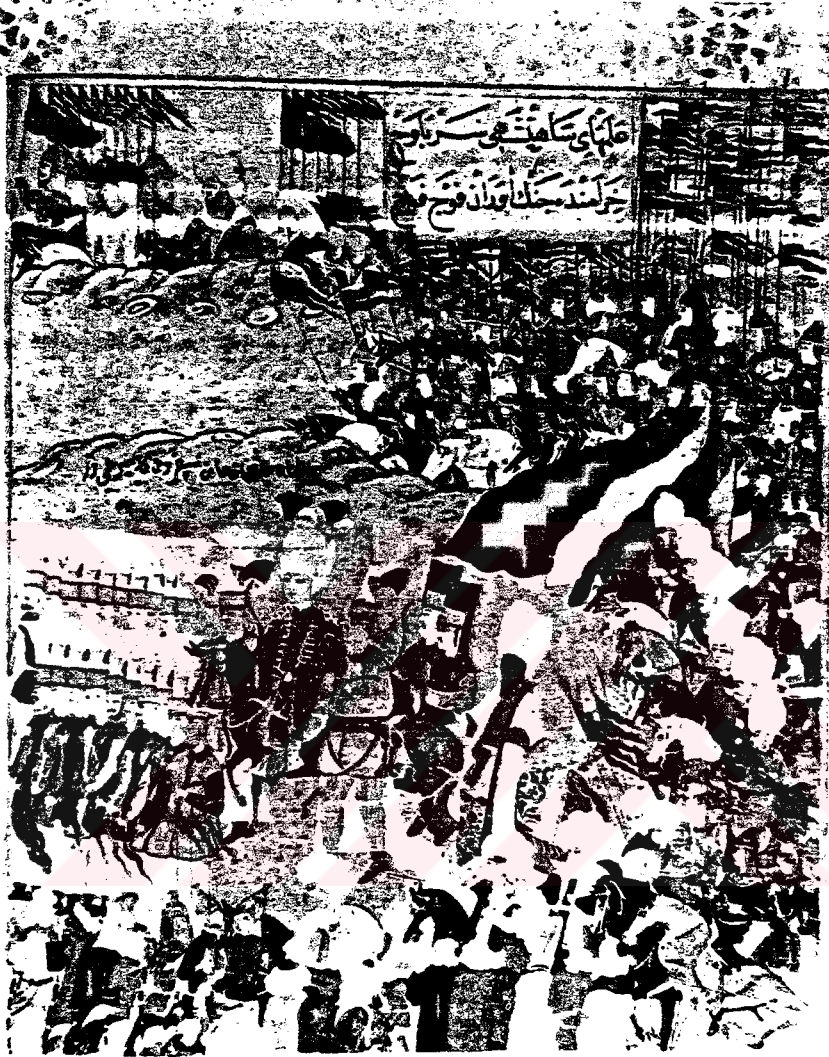
Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat, No 200, Vr 101 b.

R.19. Şehinşahnâme-i Murad III, c.İI, Minaytürlerinden (1597).
Ferhat Paşa'ya esirlerin getirilmesi.
Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat, No 200, Vr. 100b.

R.20. Şehinşahname-i Murad III, c. II, Minyatürlerinden (1597).
Osmanlı Ordusu
Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat, No 200, Vr. 102a.

R.21. Şehname-i Nadiri Minyatürlerinden (Hotin Fetihnâmesi), ca. 1622-23.
Hotin Seferi.
Topkapı Sarayı Kütüphanesi, No H 1124, Vr 53b.

R.23. Sadrazam Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb, (1714)
(Harbiye Askeri Müzesi, K,2140).

R.24. Kaptan Paşa Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb. (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K.2140).

R.25. Levent Kıyafeti, *Costumes des Différents Nations de Levant* Alb, (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).

R.26. Silâhtar Ağa Kıyafeti, *Costumes des Differents Nations de Levant Alb*, (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).

R.27. Yeniçeri Ağası Kıyafeti, Costumes des Differentes Nations de Levant Alb, (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K.2140).

R.28. Çorbacıbaşı Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb. (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K.2140).

R.29. Yeniçeri Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb. (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).

R.30. Aşçıbaşı Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb. (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K.2140).

R.31. Solakbaşı Kıyafeti, *Costumeas des Differents Nations de Levant Alb*, (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).

R.32 Solak Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb, (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).

R.33. Serdengeçti Kıyafeti, Costumes des Differents Nations de Levant Alb (1714).
(Harbiye Askeri Müzesi, K. 2140).

R. 34. Sipahi Kıyafeti, Costumes des Différents Nations de Levant. Alb, (1714).
(Harbiye Askeri Müzisi, K. 2140).

R.35. Kapudâne Bey Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb. (1811).
(Atatürk Kütüphanesi, K. 16923)

R.36. Serdengeçti Ağası Kıyafeti. Fenerci Mehmed Alb. (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).

R.37. Yeniceri Ağası Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb, (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).

R.38. Orta Çavuşu Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb. (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).

R.39. Kul Kethüdası Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb, (1811).
(Atatürk Kitaplığı 16923).

R.40. Yeniçeri Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb, (1811)
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).

R.41. Acemioğlan Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb. (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).

R.42. Delilbaşı Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb. (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).

R.43. Humbaracı Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb, (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).

R.44. Atlı Topçu Kıyafeti, Fenerci Mehmed Alb, (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).

R.45. Nizam-ı Cedid Askeri Kıyafeti, Fenerci Mehmet Alb, (1811).
(Atatürk Kitaplığı, K. 16923).

R.46. Silahtar Ağa Kıyafeti, Picturesque Representations of the Dress and Manners of the Turks Alb, (ca 1800).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 240).

R.47. Sipahi Kıyafeti, Picturesque Representations of the Dress and Manners of the Turks Alb, (ca 1800).

(Arkelooji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 240).

R.48. Levent Kıyafeti, Picturesque Representations of the dress and manners of the
Turks Alb. (ca 1800).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 240).

R.49. Nizam-ı Cedid Askeri Kıyafeti, Picturesque Representations of the Dress and Manners of the Turks Alb. (ca 1800).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı S.R.V. 240).

R.50. Yenig eri Kıyafeti, Costumes de la Turquie Alb, (ca 1820).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı S.R.V. 611).

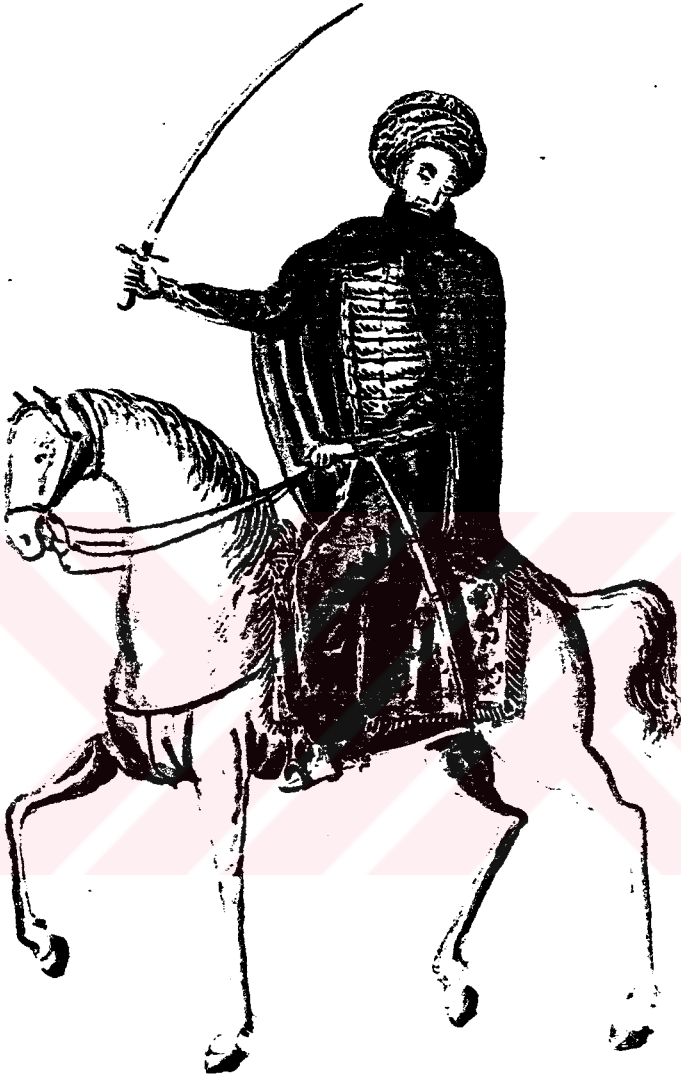
R.51. Yeniçeri Kıyafeti, Costumes de la Turquie Alb, (ca. 1820).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 611).

R.52. Levent Kiyafeti, Costumes de la Turquie Alb, (ca 1820)
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı (S.R.V. 611).

R.53. Kalyoncu Kıyafeti, Costumes de la Turquie Alb, (ca 1820).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı S.R.V. 611).

R.54. Sultan II. Mahmut'un Kıyafeti, Türkische Trachten Alb, (1827-28).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı S.R.V. 283).

R.55. Nizam-ı Cedid Ordusuna mensup Deniz Piyade Kıyafeti, Türkische Trachetn Alb, (1827-28).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 283)

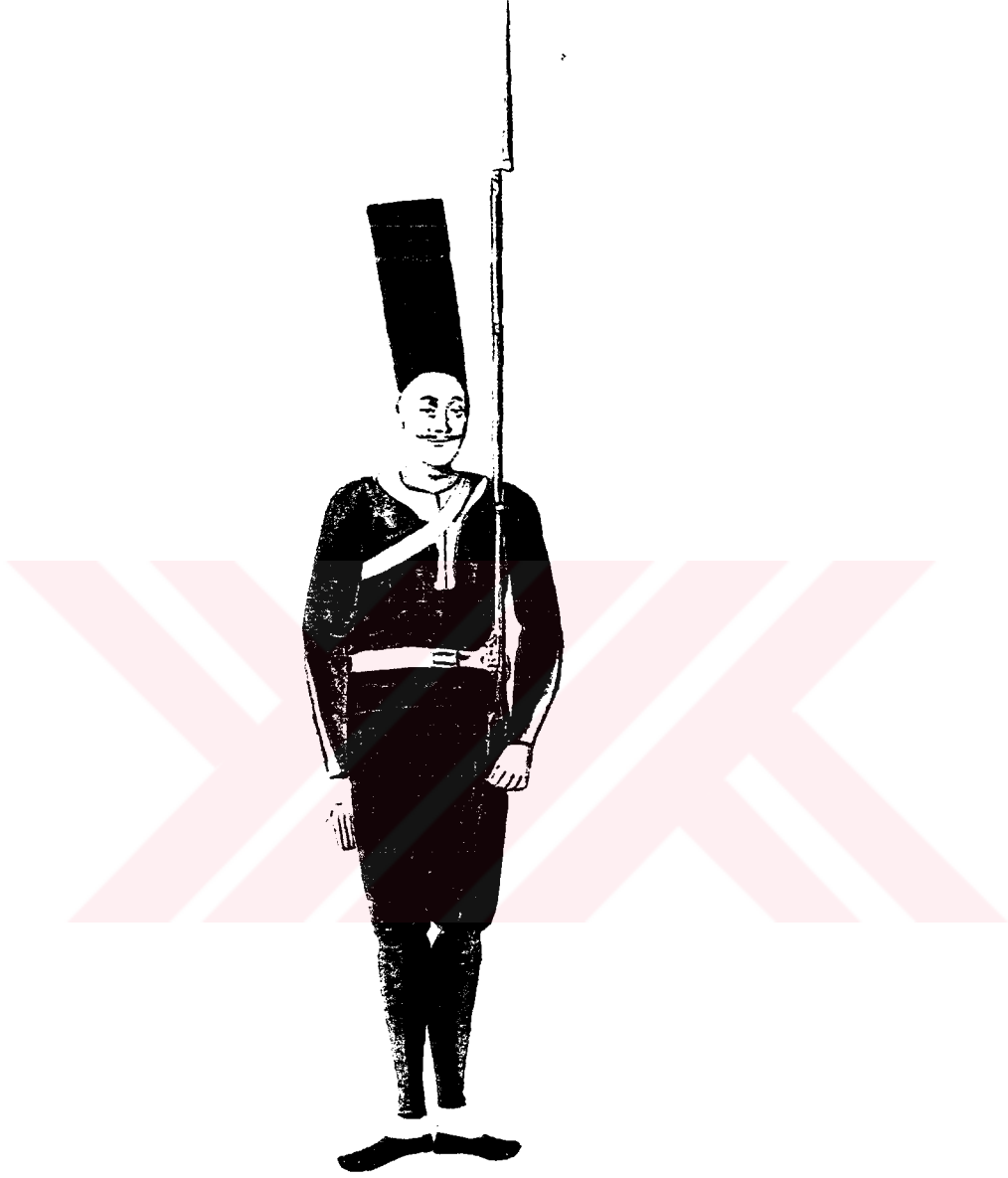

R.56. Nizam-ı Cedid Ordusuna mensup Piyade Kıyafeti, Türkische Trachten Alb, (1827-28).

(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 283).

R.57. Nizam-ı Cedid Ordusuna mensup Topçu Kıyafeti, Türkische Trachten Alb, (1827-28).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 283).

R.58. Nizam-ı Cedid Ordusuna mensup Topçu Kıyafeti, Türkische Trachten Alb, (1827-28) .

(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, S.R.V. 283).

R.59. Askeri Karakol, Stamboul Recollections of Eastern Life Alb. (1851).
(Atatürk Kitaplığı, 353).

R.60. Silahtar Ağa, Peyk ve Solak Kıyafetleri, *Anciens Costumes Turcs de Constantinople* Alb, (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).

R.61. Mutfakta çalışan karakullukçuların kazanla yemek taşımaları, *Anciens Costumes Turcs de Constantinople* Alb, (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).

R.62. Karakullukçu Kıyafeti, Anciens Costumes Turcs de Constantinople Alb. (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).

R.63. Humbaracıların Kıyafetleri, *Anciens Costumes Turcs de Constantinople* Alb, (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).

R.64. Aşçıbaşı ve Karakullukçuların Kıyafetleri, *Anciens Costumes Turcs de Constantinople* Alb, (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).

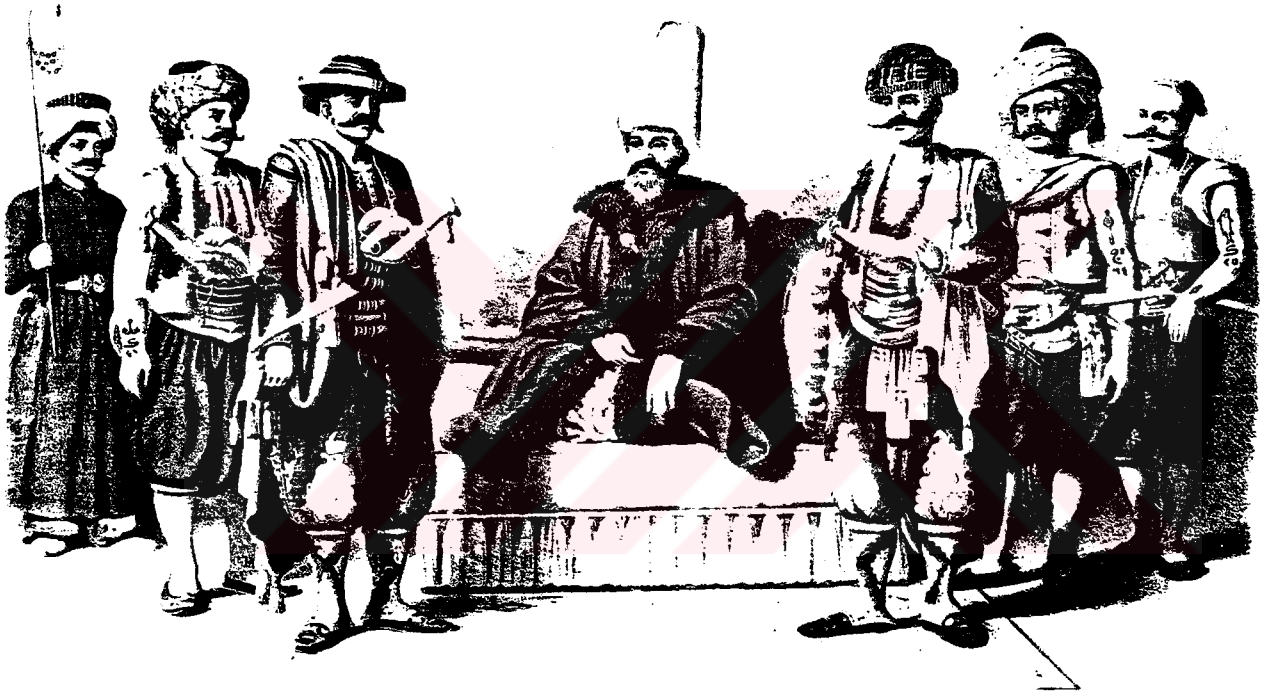
R.65. Galata Çıplağı Kıyafeti, Anciens Costumes Turcs de Constantinople Alb, (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).

R.66. Kalyoncu Kıyafeti, *Anciens Costumes Turcs de Constantinople* Alb, (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).

R.67. Nizam-ı Cedid Askeri ve Sekban-ı Cedid Askeri Kıyafetleri, Anciens Costumes
Turcs de Constantinople Alb, (1854).
(Harbiye Askeri Müzesi, 41).

R.68. Kaptan Paşa ve Deniz Askerlerinin Kıyafetleri, Anciens Costumes L'Empire Ottoman Alb, (1863).

(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, 16).

R.68a. Kalyoncu Subayı, Galata Çıplağı Çavuşu, Galata Çıplağı, Kıyafetleri, Anciens Costumes L'Empire Ottoman Alb, (1863).
(Arkeoloji Müzesi Kitaplığı, 16),

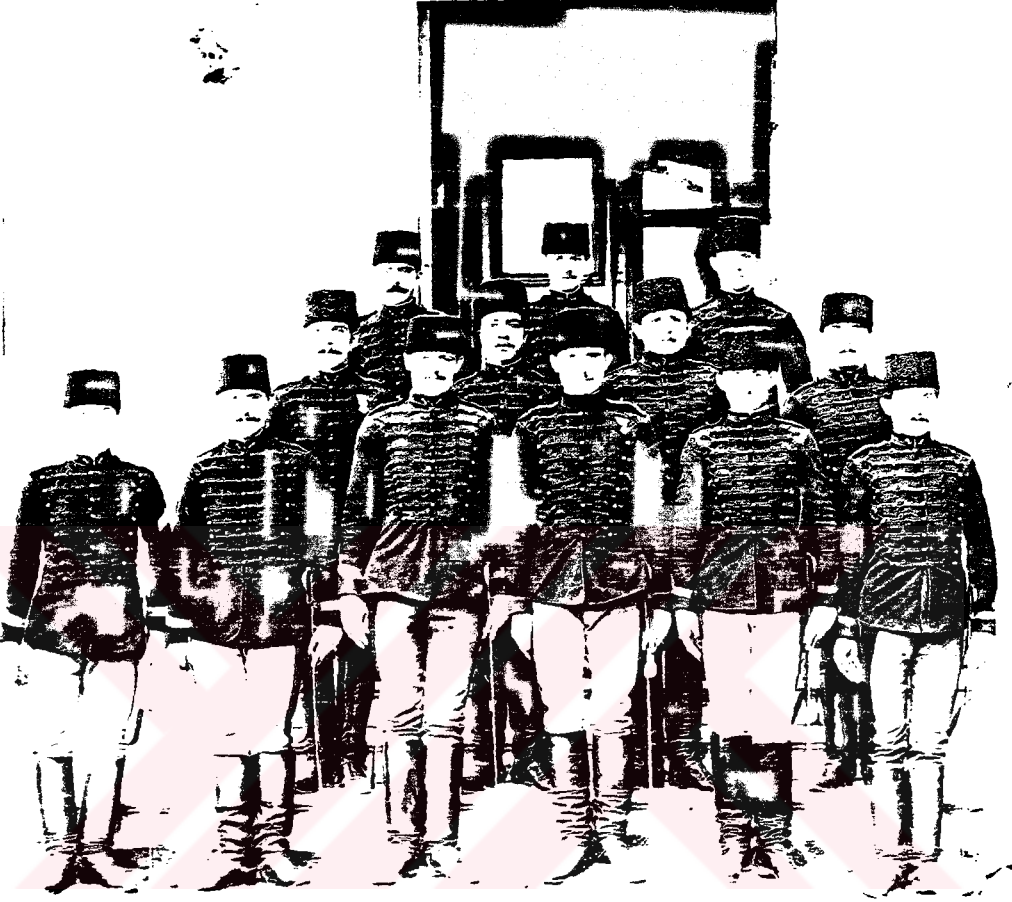
R.69. Birinci Zuaf Alayı Nefaratı Kıyafeti, Albüm, (1893).
(Atatürk Kitaplığı Albüm, 266).

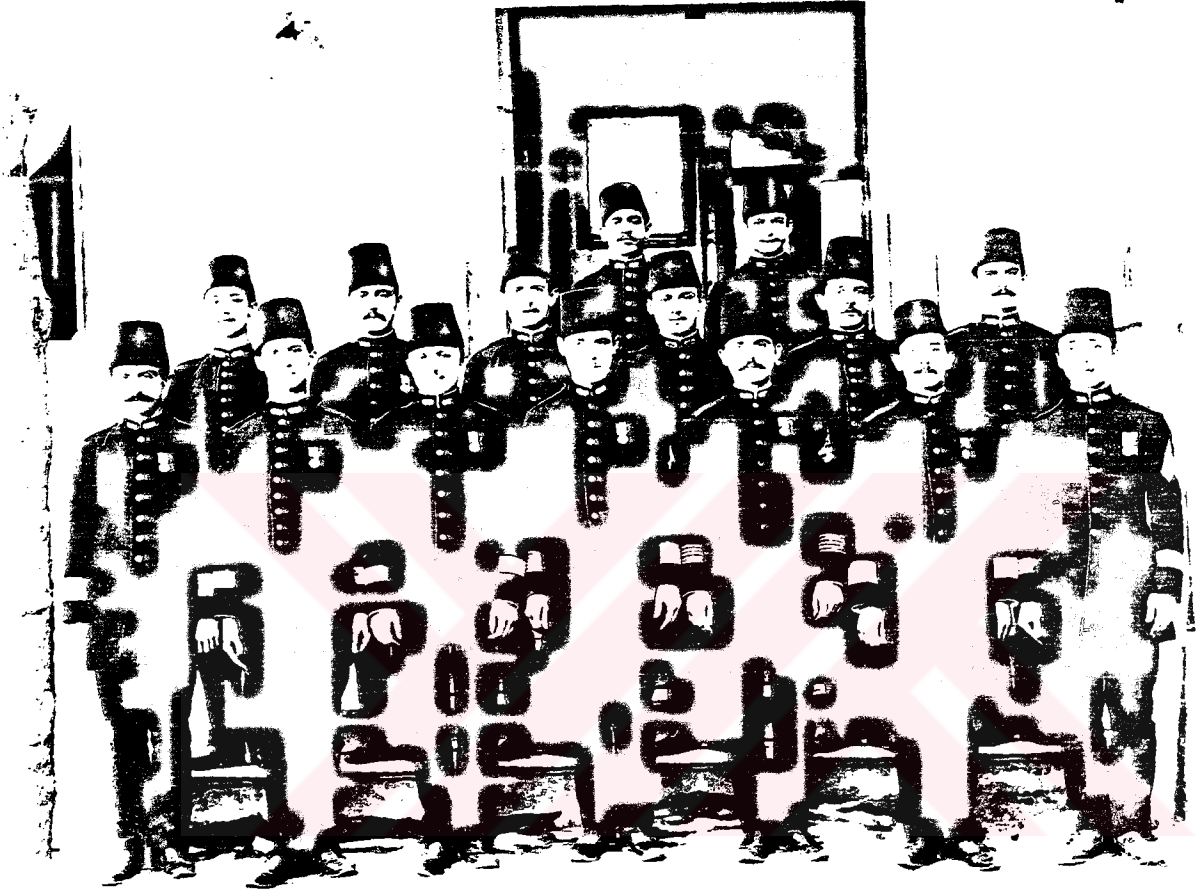
R.70. Topçu Neferatı Kıyafeti, Albüm, (1893).
(Atatürk Kitaplığı, 266).

R.71. Çerkez Neferatı Kıyafeti, Albüm, (1893)
(Atatürk Kitaplığı, 266)

R.72. Mühendishâne-i Berri Hümayun Topçu sınıfı Kıyafeti, Yıldız Alb, (1890-95).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91031/2).

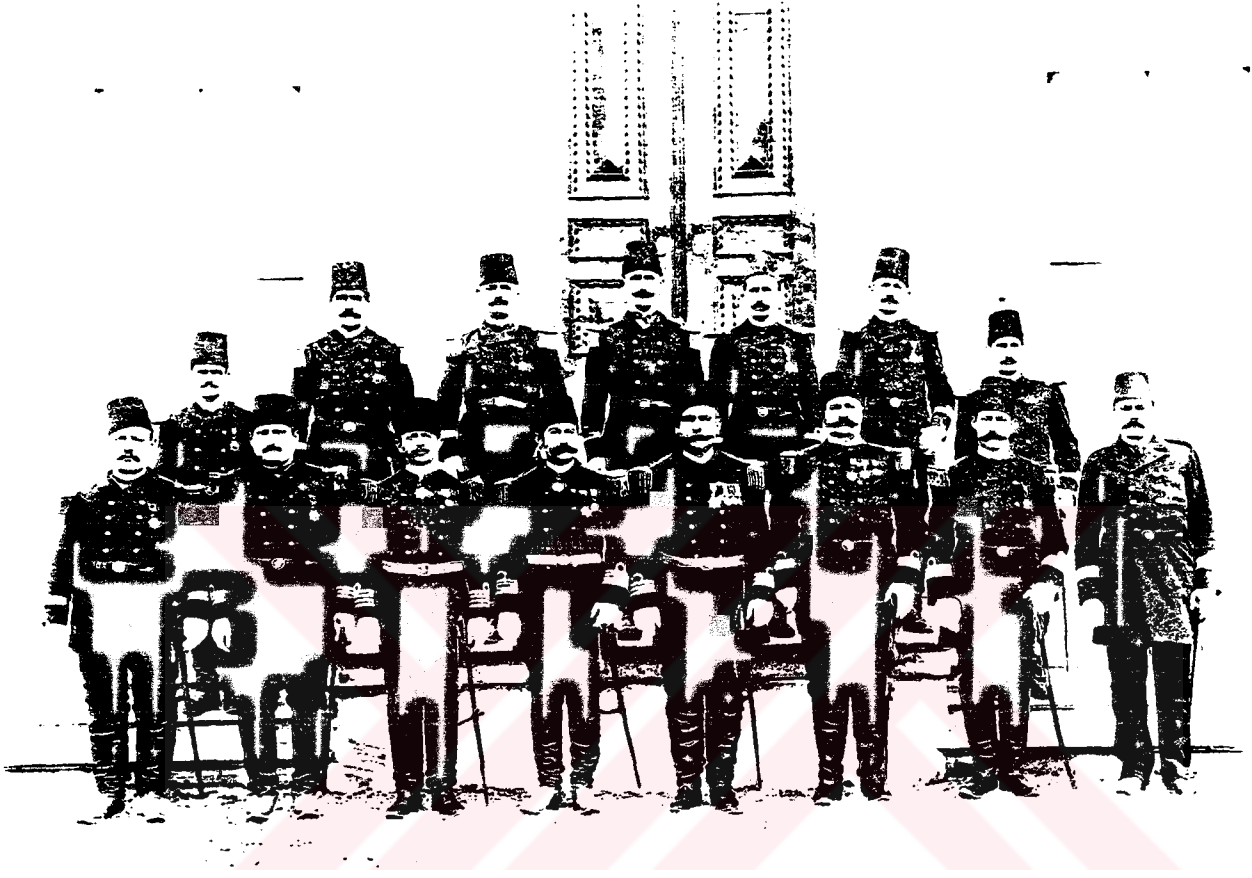

R.73. Mühendishâne-i Berri Hümayun Ümera ve Zabıtları'nın Kıyafeti, Yıldız Alb, (1890-95).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91031/1).

R.74. Topçu Askerlerinin Kıyafeti, Yıldız Alb, (1890-95).

(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91022/3).

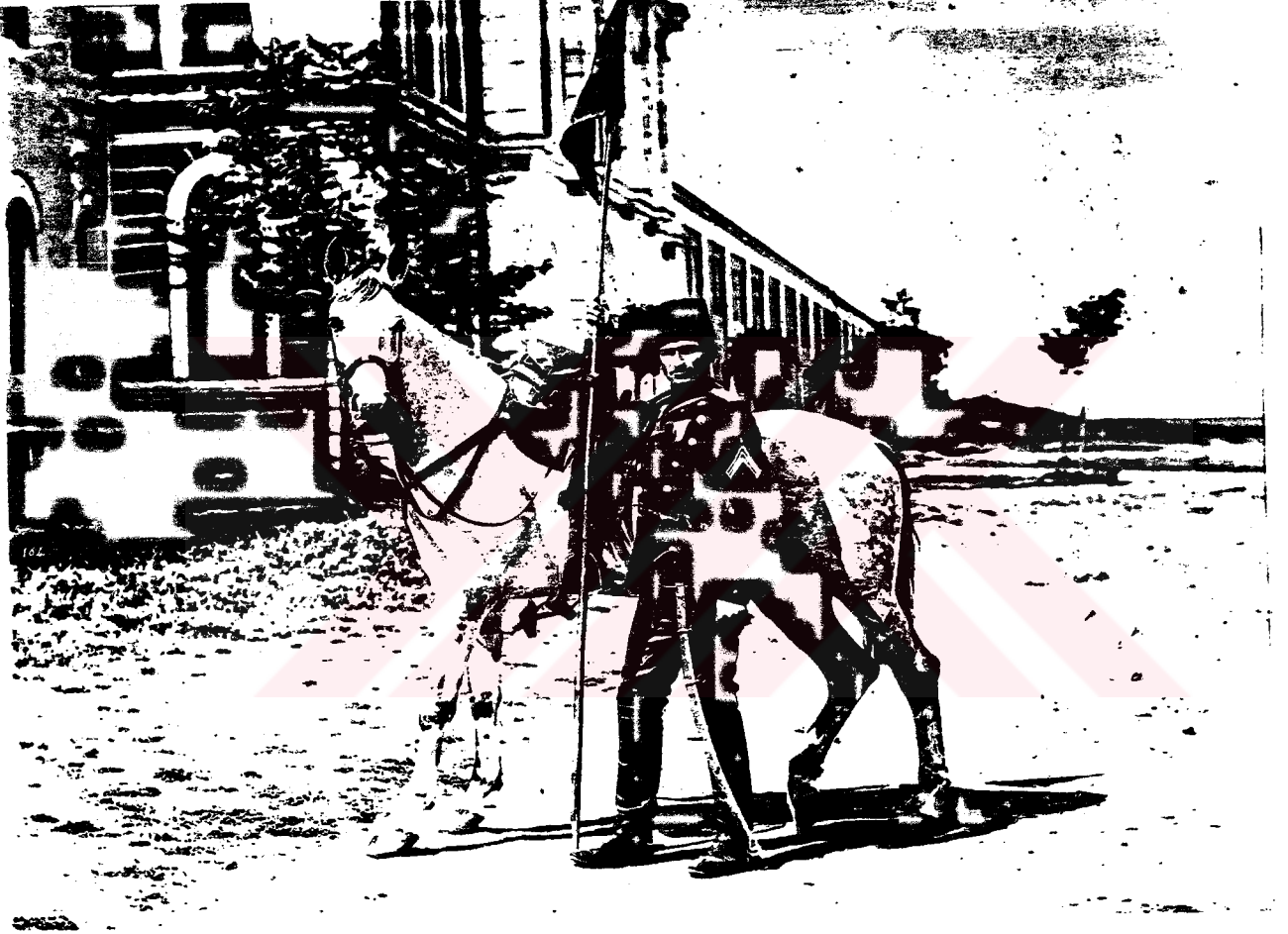

R.75. Ertuğrul Zırhlısı Subayları Kıyafeti, Yıldız Alb, (1890-95).

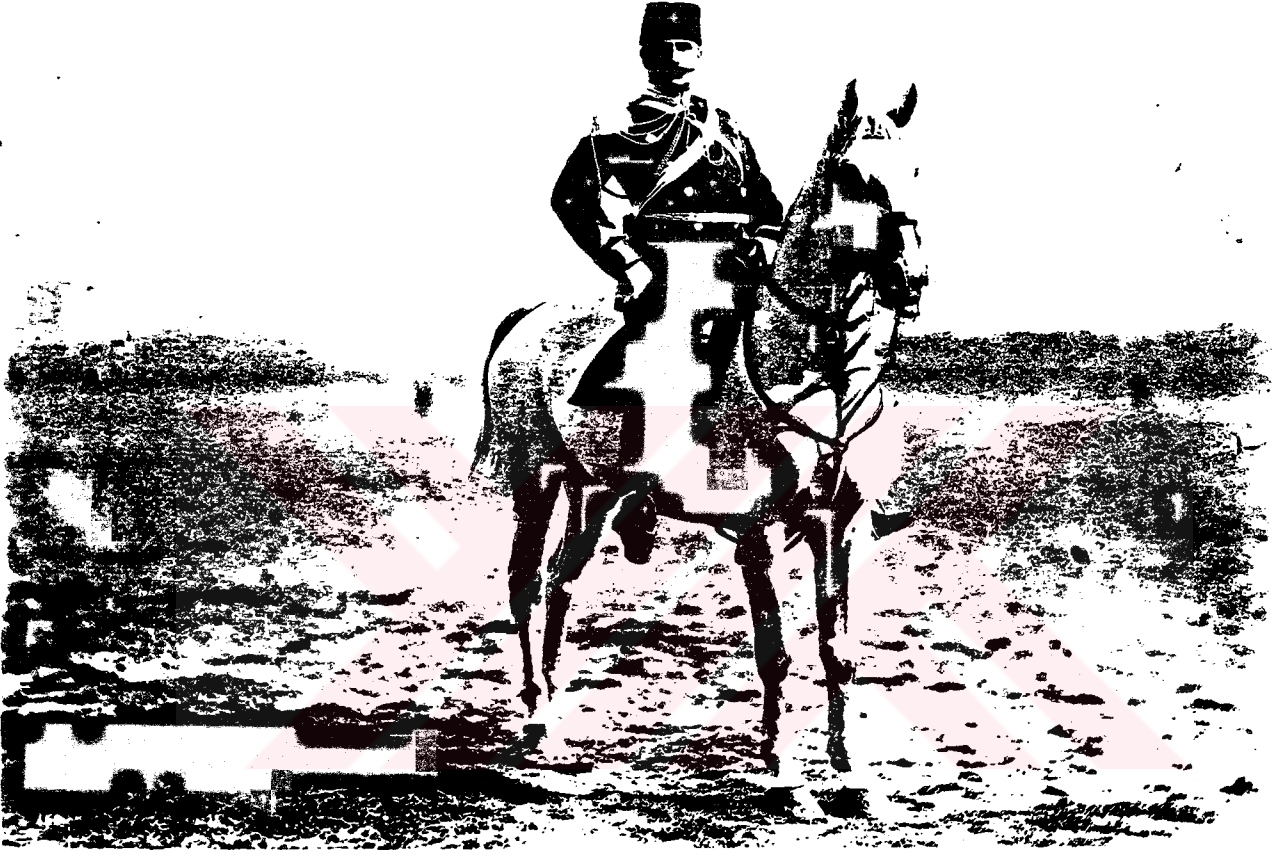
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91027/5).

R.76. Hamidiye I. Hafif Süvari Kıyafeti, Yıldız Alb, (1890-95).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91063/3).

R.77. Hassa Süvari Kıyafeti, Yıldız Alb. (1890-95)
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91034/2).

R.78. Padişahın Muhafız Alayı Süvari Subayı Naim Bey'in Kıyafeti, Yıldız Alb, (1890-95).

(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91034/1).

بحری قانونس احمدیہ

R.79. Bahriye Kaymakamı Kıyafeti, Yıldız Alb, (1890-95).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91067/1).

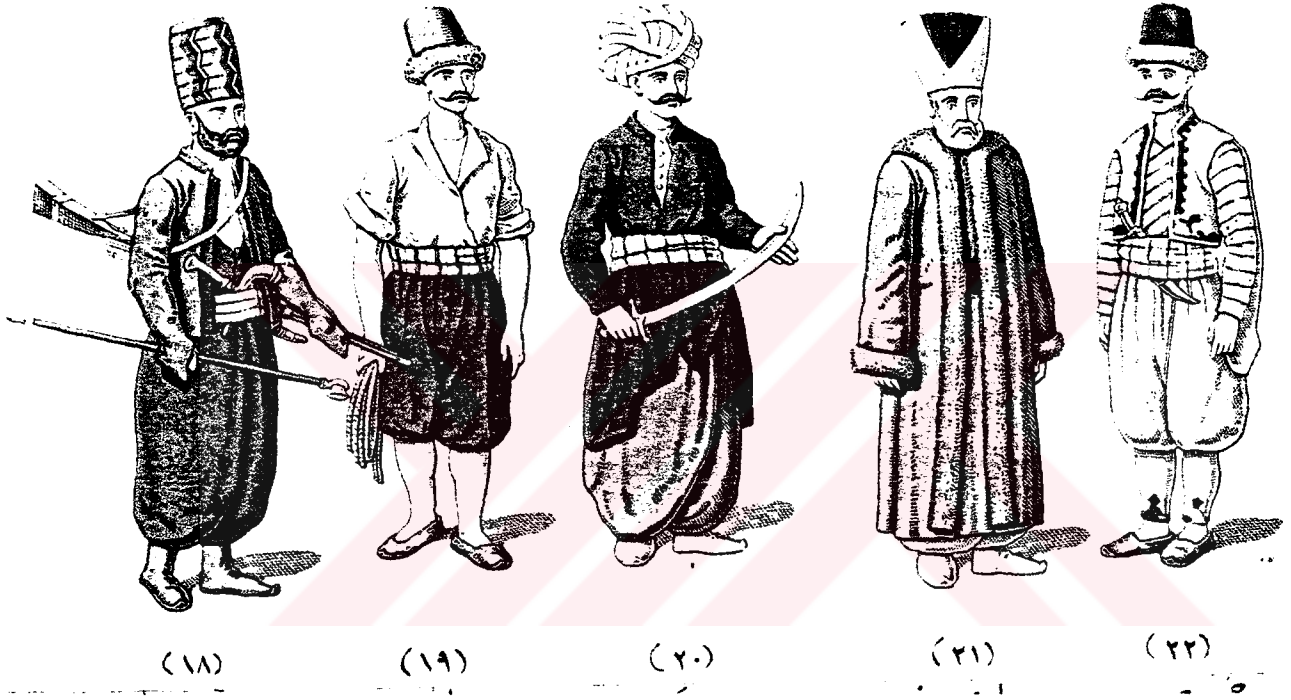
R.80. Topçu Neferi Kıyafeti, L'Armee Imperiale Ottoman Alb, (1902)
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütaplığı, 91140).

R..81. Mızrak Neferi Kıyafeti, L'Armee Imperiale Ottoman Alb, (1902).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91140).

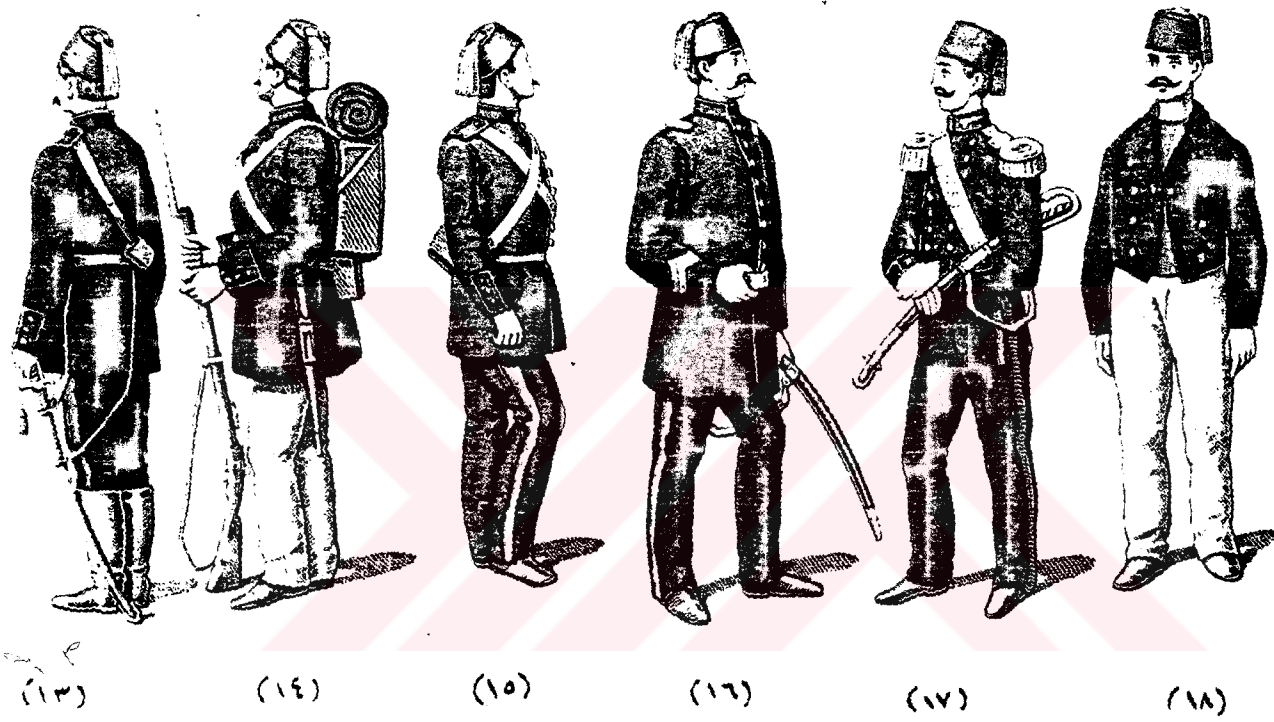
R.82. Bahriye Neferi Kıyafeti, L'Armee Imperiale Ottoman Alb. (1902).
(İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 91140).

R.83. a.Tımarlı Sipahi, b.Lağırımcı, c.Cebeciler Kethüdası, d. Topçubaşı, e. Kumbaracı Kıyafetleri, Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi, (1907). (Harbiye Askeri Müzesi, 2083).

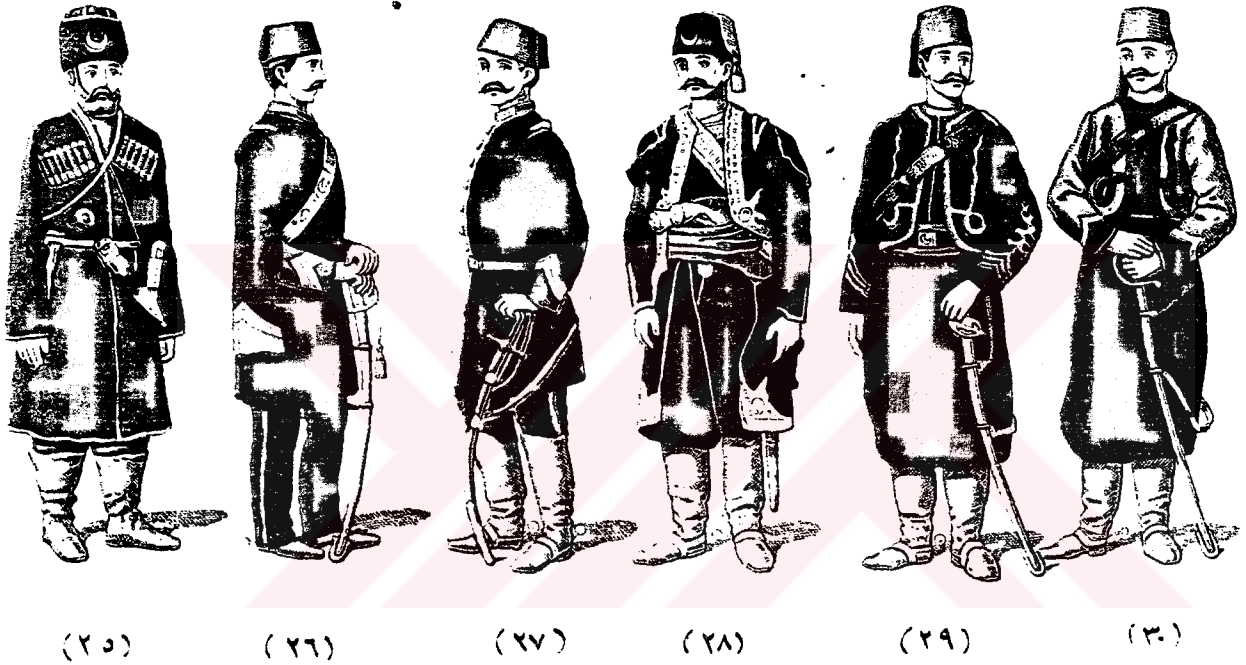

R.84. a. Galata Topçusu, b. Galata Çıplağı, c. Kalyoncu, d. Rum Leventi, e. Levent Kıyafetleri, Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi, (1907). (Harbiye Askeri Müzesi, 2083).

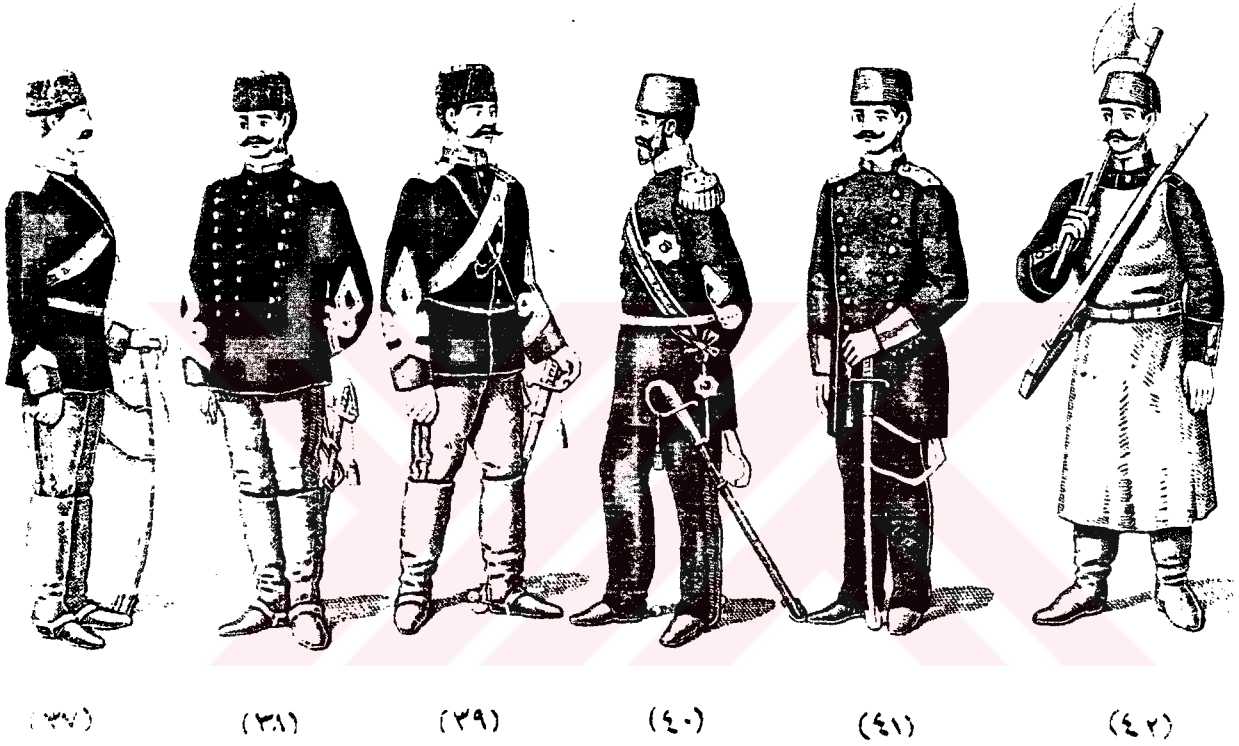

R.85. a. Süvari Askeri, b-Piyade Askeri, c. Topçu Askeri, d. Topçu Subayı, e. Deniz Topçu Subayı, f. Deniz Askeri Kıyafetleri. Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi, (1907).

(Harbiye Askeri Müzesi, 2083)

R.86. a.Kafkas Süvarisi, b. Akıncı Süvarisi c. Hafif Süvari, d. Arnavut Süvarisi, e. 3.4. Süvari Alayı Askeri, f. 1.2. Süvari Alayı Askeri Kıyafetleri, Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi, (1907).
(Harbiye Askeri Müzesi, 2083).

R.87. a. Süvari Yüzbaşı, b. Topçu Genaralı, c. Tümen Topçu Generali, d. Piyade Tümgeneral e. Baştabib, f. Kazmacı. Kıyafetleri. Osmanlı Teşkilatı ve Kıyafet-i Askeriyesi, (1907).

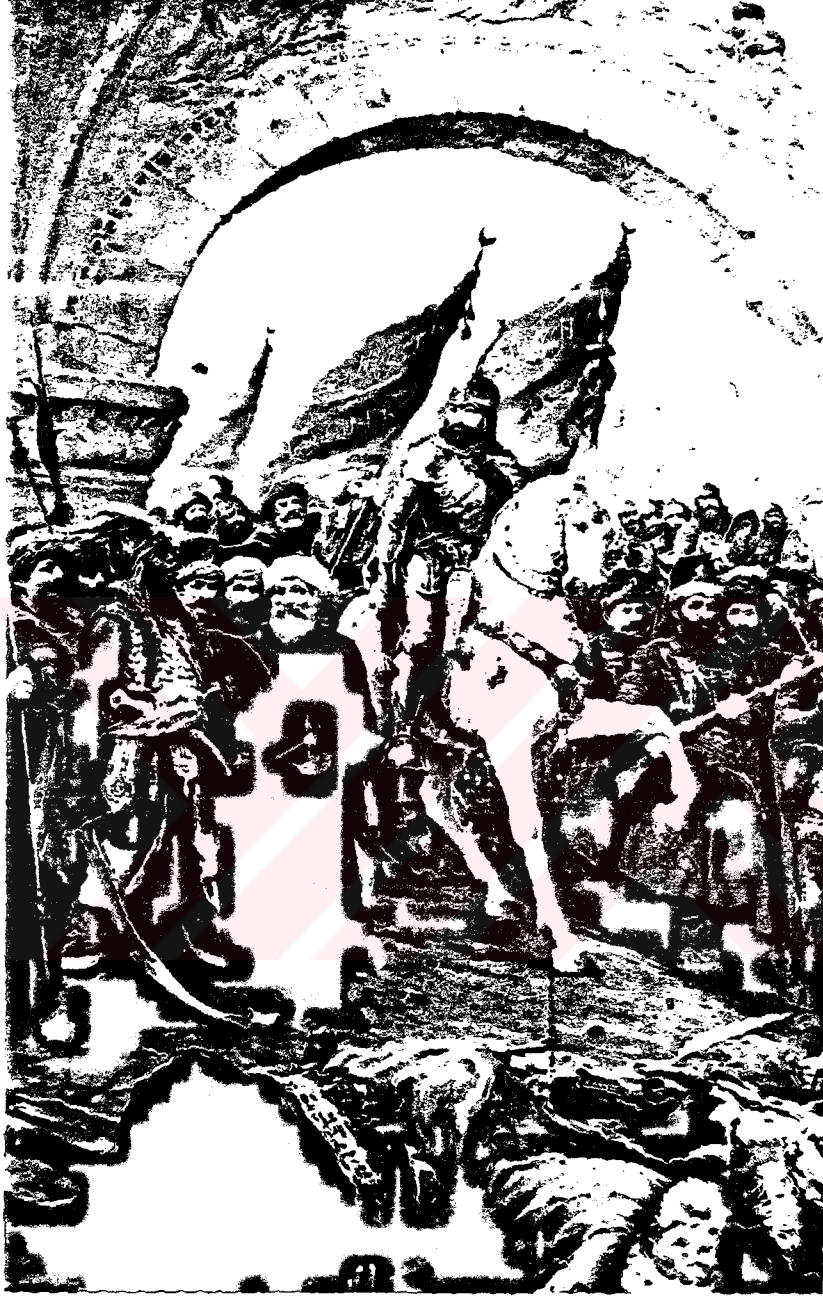
(Harbiye Askeri Müzesi, 2083).

R.88. Sultan Mehmet V makam arabasında ilerlerken, Albüm de la Ceremie de l'investiture du Sabre et de l'avenement au trone de S.M.L Le Sultan Mehmet V Constatinople Alb, (1909).
(Atatürk Kitaplığı, 234).

R.88a. Sultan Mehmet V makam arabasında ilerlerken, Albüm de la Ceremie l'investiture du Sabre et de l'avene ment au trone de S.M.L Le Sultan Mehmet V Constatinople Alb, (1909). (Atatürk Kitaplığı, 234).

R.89. F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişı.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1522, (0,73x0,97 m.)

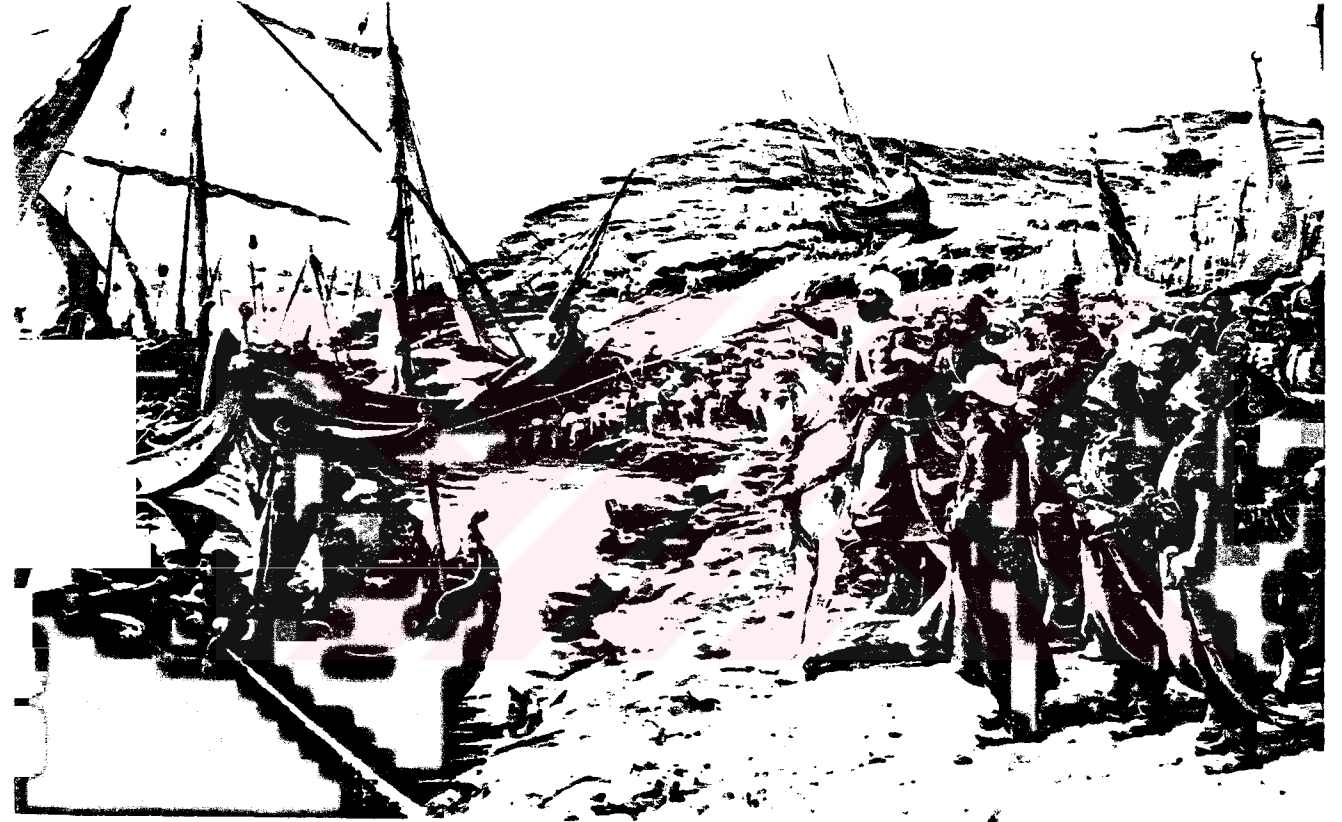
R.89a. F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişı.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1522, (0,73x0,97 m.)

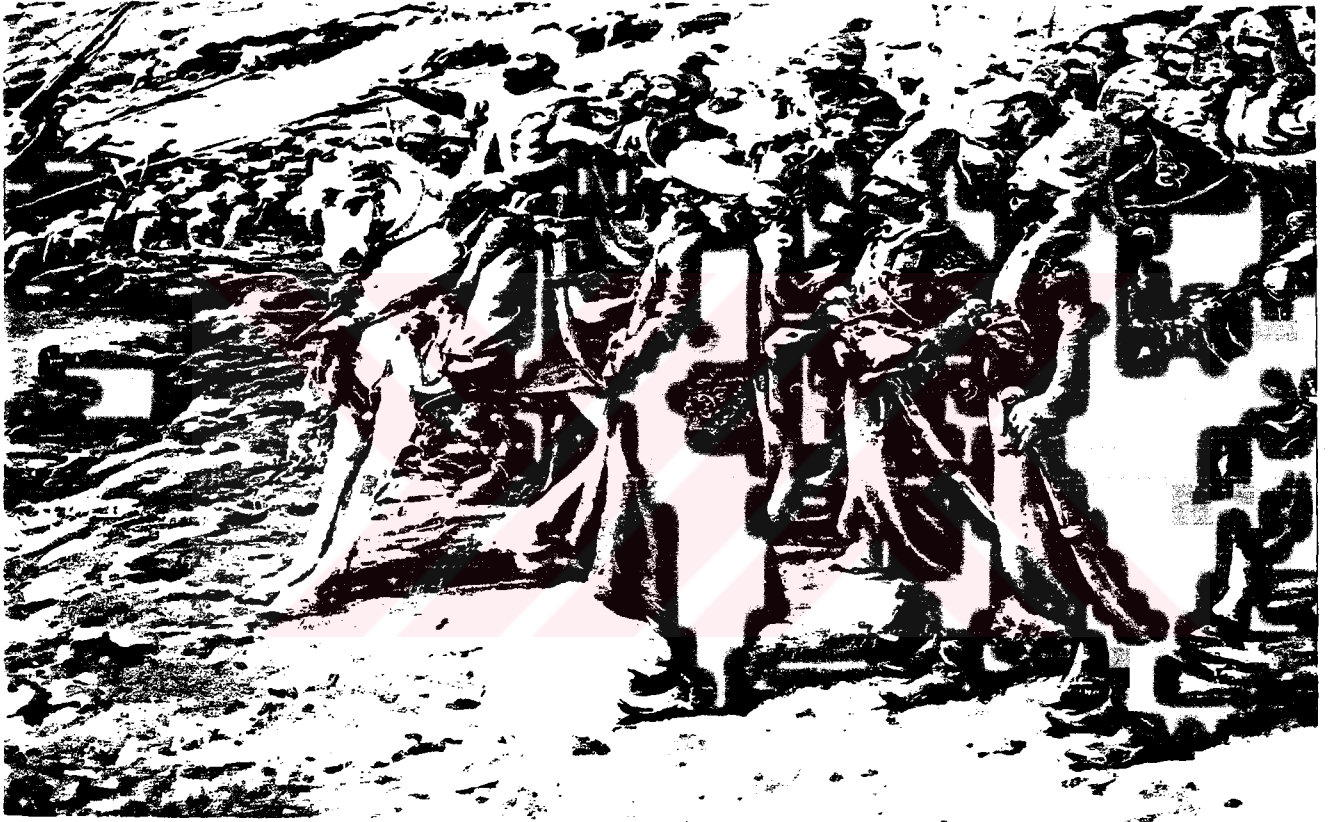
R.89b. F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a girişı.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1522, (0,73x0,97 m)

R.90. F. Zonaro, Fatih Sultan Mehmet'in Edirnekapi'dan İstanbul'a girişı.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1519, (1,00x0,73 m.)

R.91. Ressamı bilinmiyor ,Fatih Sultan Mehmet'in kadirgaları.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1493, (0,99x0,73 m.)

R.91a. Ressamı bilinmiyor, Fatih Sultan Mehmet'in kadırgaları.

Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1493, (0,99x0,73 m.)

R.92. Ressamı bilinmiyor, Mora Savaşı.

Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1498 (1,25x0,75 m.)

R.92a. Ressamı bilinmiyor, Mora Savaşı.

Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1498, (1,25x0,75 m.)

R.93. Ressamı bilinmiyor, Sultan Süleyman'ın Semendire Savaşından.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1491, (1,24x0,75 m.)

R.93a. Ressamı bilinmiyor. Kanunî Sultan Süleyman'ın Semendire Savaşından.

Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1491, (1,24x0,75 m.)

R.94. Ressamı bilinmiyor Sultan III. Mehmet'in Eğri Muharebesi.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1494, (1,24x0,75 m.)

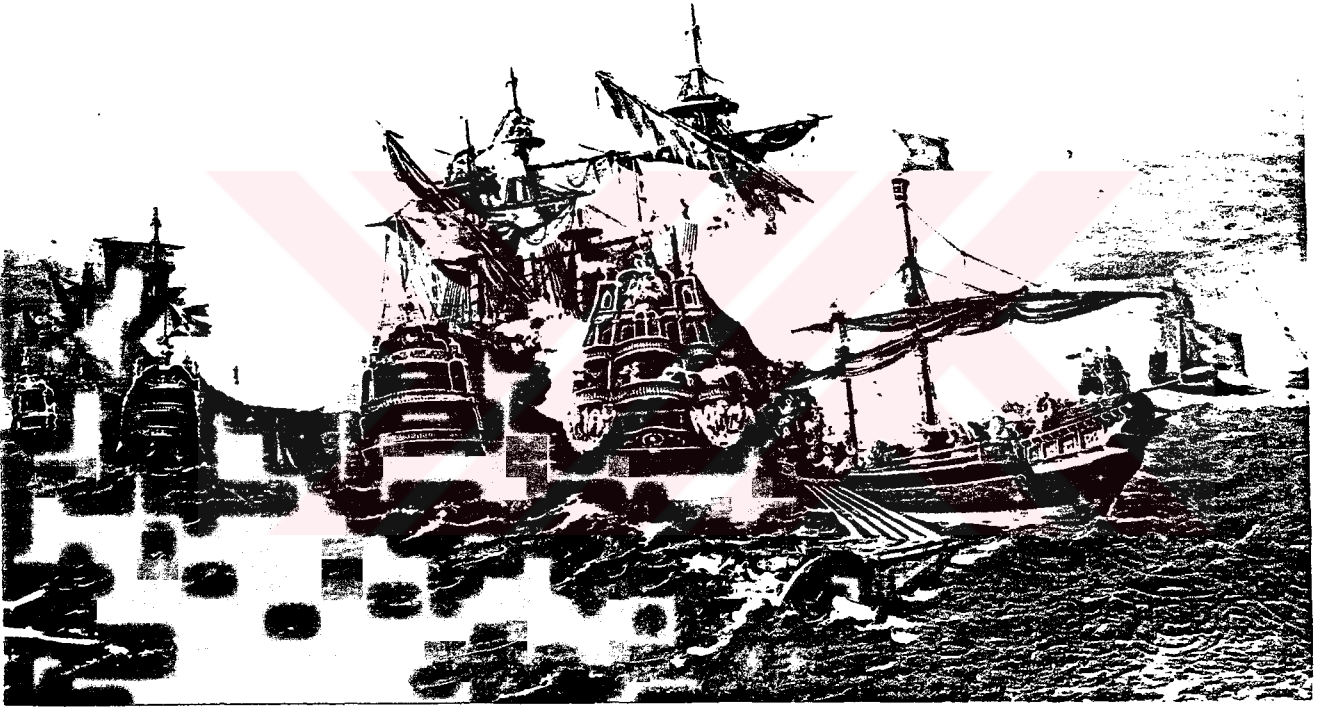

R.94a. Ressamı bilinmiyor, Sultan III. Mehmet'in Eğri Muharebesi.

Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1494, (1,24x0,75 m.)

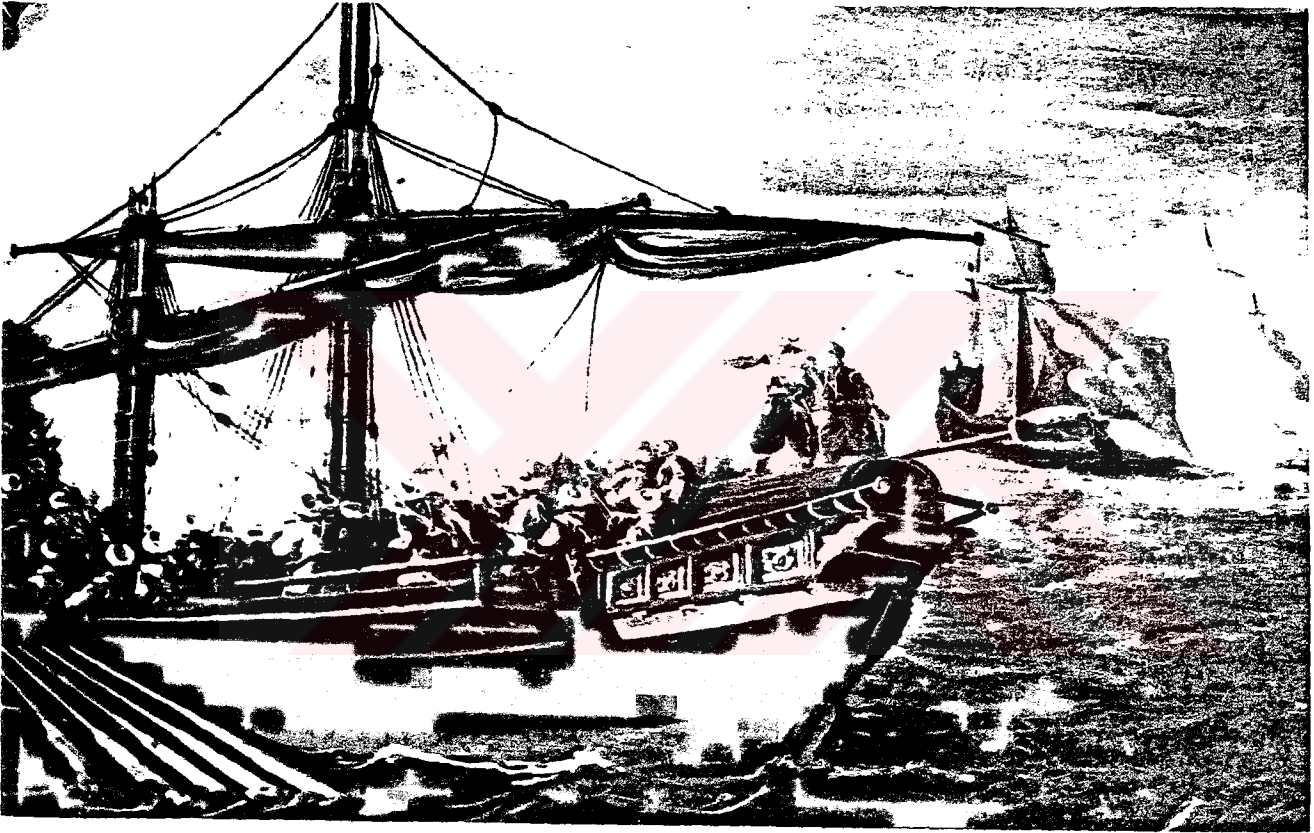

R.95. Ressamı bilinmiyor, Budin Kalesi önünde Kanunî Sultan Süleyman.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1520, (1,05x0,62 m.)

R.96. Ressamı bilinmiyor, Deniz Savaşı.

Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1502, (0,98x0,78 m.)

R.96a. Ressamı bilinmiyor, Deniz Savaşı.

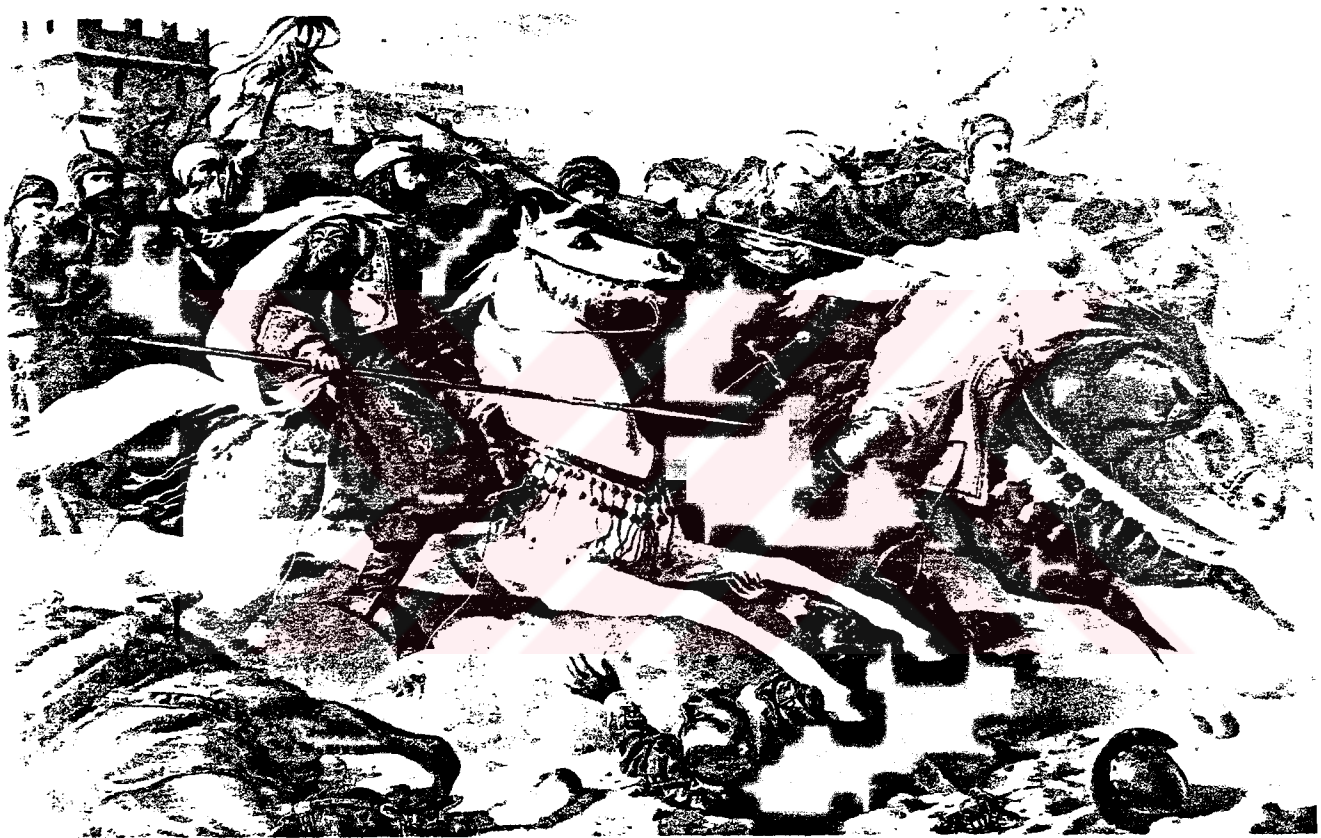
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1502, (0,98x0,78 m.)

R.97. F. Dubois, Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye'nin geçit töreni.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/1482, (1,53x0,86 m.)

R.98. Ressamı bilinmiyor, Stockholm Sefiri Şerif Paşa ve İsveç Kralı II. Oscar.
Dolmabahçe Sarayı Müzesi, 11/5041, (0,85x1.09 m.)

R.99. S. Chlebowski, Varna Savaşı.

Harbiye Askeri Müzesi, 503, (1,24x0,75 m.)

R.100. Hasan Rıza, I. Viyana Kuşatması.

Harbiye Askeri Müzesi, 469, (3.12x1.88 m.)

R. 100a. Hasan Rza, I. Viyana Kuşatması.

Harbiye Askeri Müzesi, 469, (3,12x1,88 m.)

R.101. Sadrazam Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi,

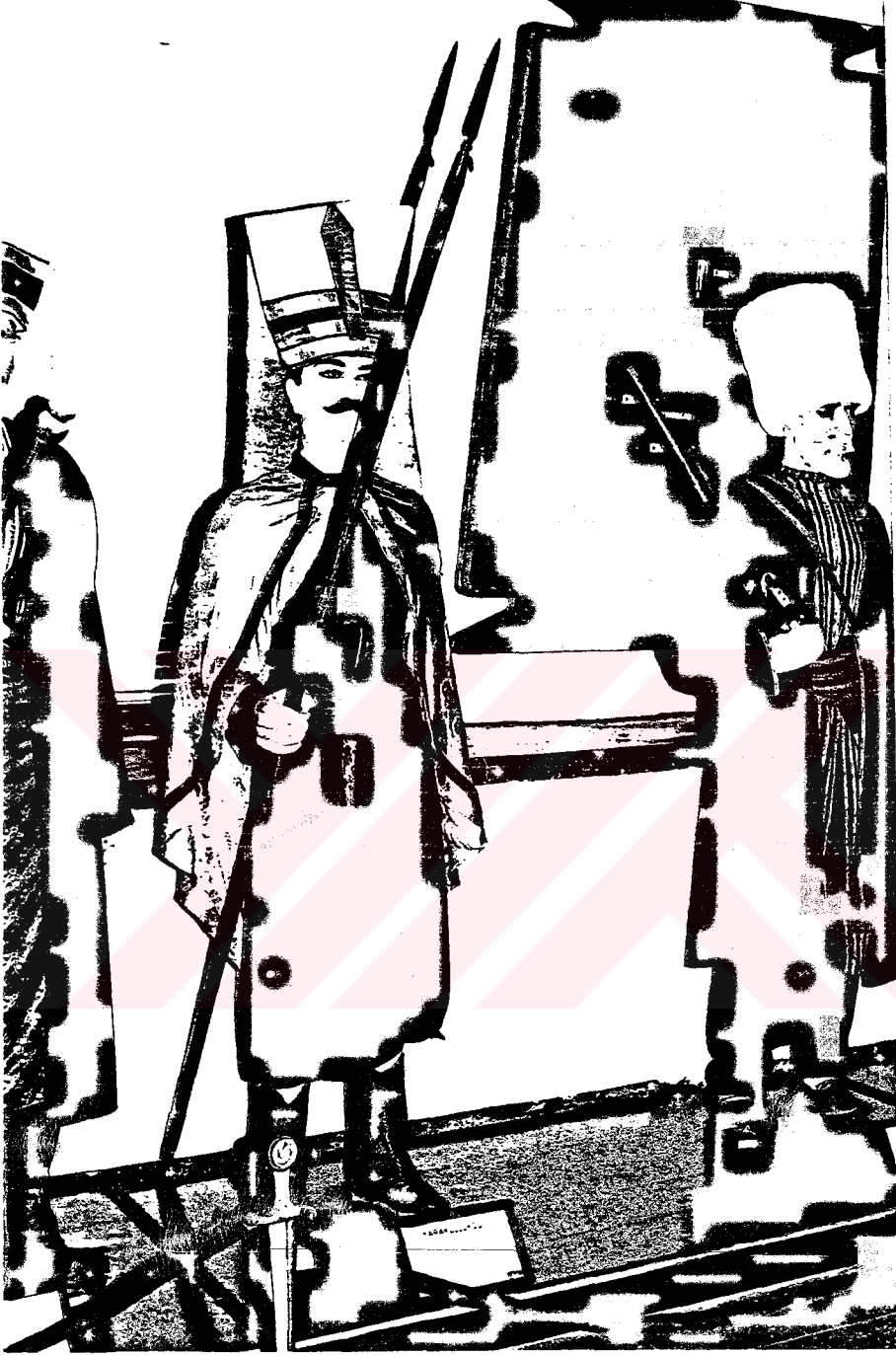
R.102. Kaptan Paşa Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi,

R.103. Yeniçeri Ağası Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi,

R.104. Yeniçeri Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi,

R.105. Karakullukçu Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

R.106. Topçubaşı Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

R.107. Solak Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

R.108. Sekbanbaşı Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

R.109. Lağımcıbaşı Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

R.110. Delil Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

R.111. Tımarlı Sipahi Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

R.112. Kumbaracı Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

R.113. Maraşal Gazi Ahmet Muhtar Paşa'ya ait küçük selamlık üniforması (XIX.yy. sonu) (Orijinal), Harbiye Askeri, 2264.

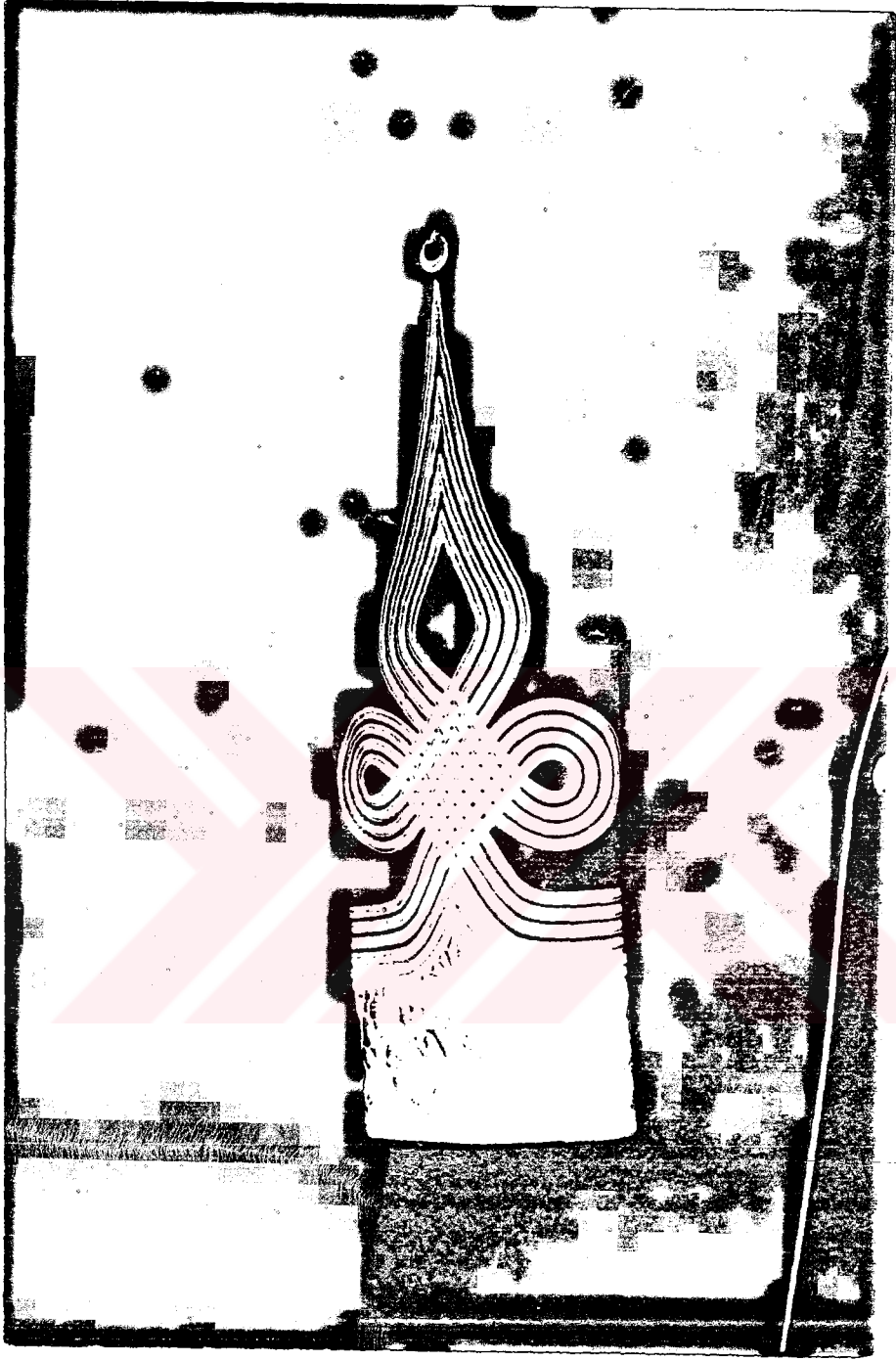
R.114. Maraşal Gazi Ahmet Muhtar Paşa'ya ait kaput, (XIX.yy. sonu). (Orijinal), Harbiye Askeri Múzesi. 2267.

R.115. Maraşlı Gazi Muhtar Paşa'nın Kurmay Başkanı, Tefik Paşa'ya ait üniforma, (XIX.yy sonu - XX.yy başı), (Orijinal), Harbiye Askeri Müzesi, 435.

R.116. Tümgeneral büyük üniforma setresi (XIX.yy sonu XX. yy başı), (Orijinal), Harbiye Askeri Müzesi, 2268.

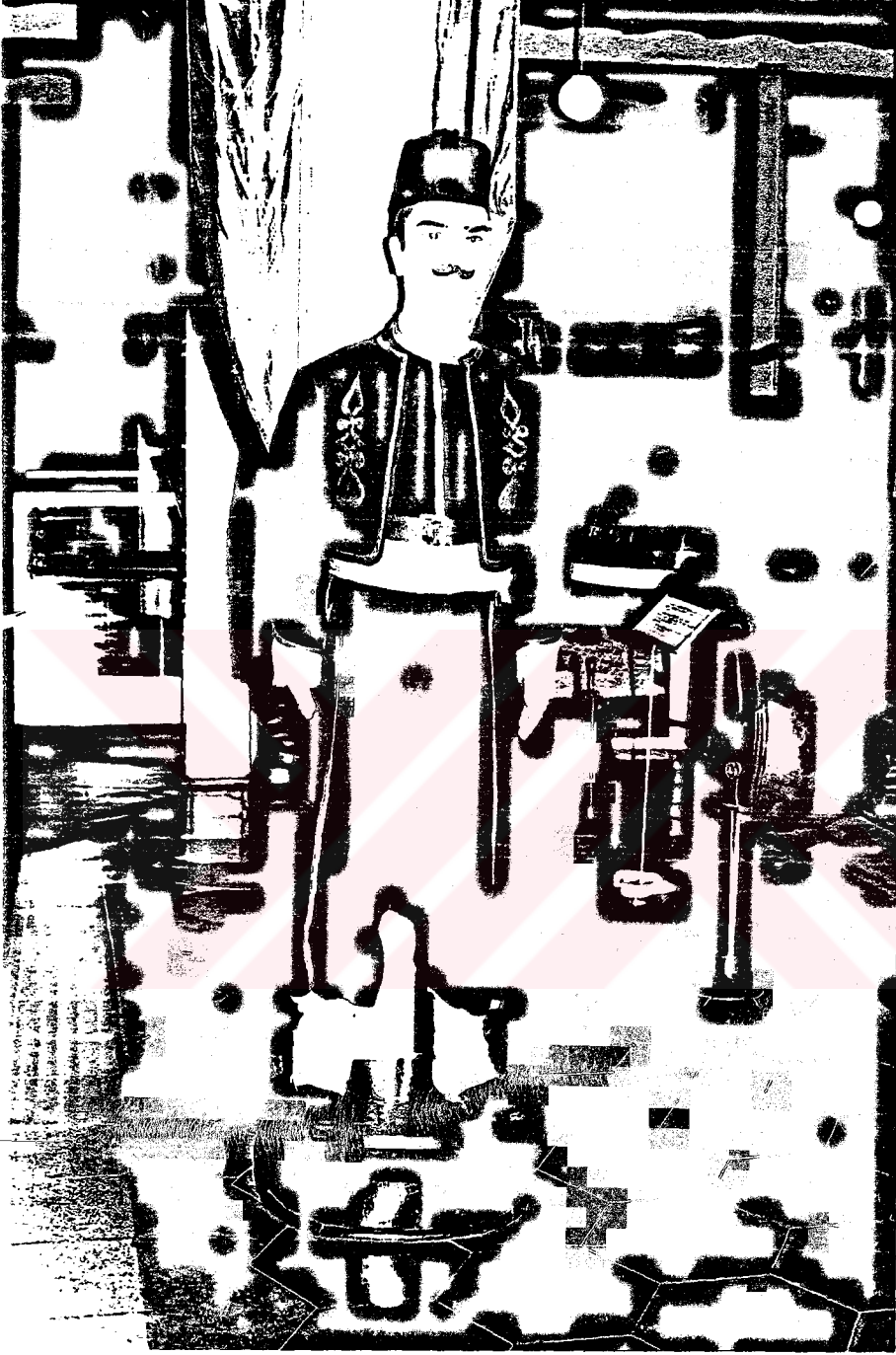
R.116.a.Tümgeneral büyük üniforma setresinden detay, (XIX.yy sonu - XX. yy başı),
(Orijinal), Harbiye Askeri Müzesi, 2268.

R.117. Tümgeneral Topçu büyük üniforma setresi, (XIX. yy sonu, XX.yy başı),
(Orijinal), Harbiye Askeri Müzesi, 2269.

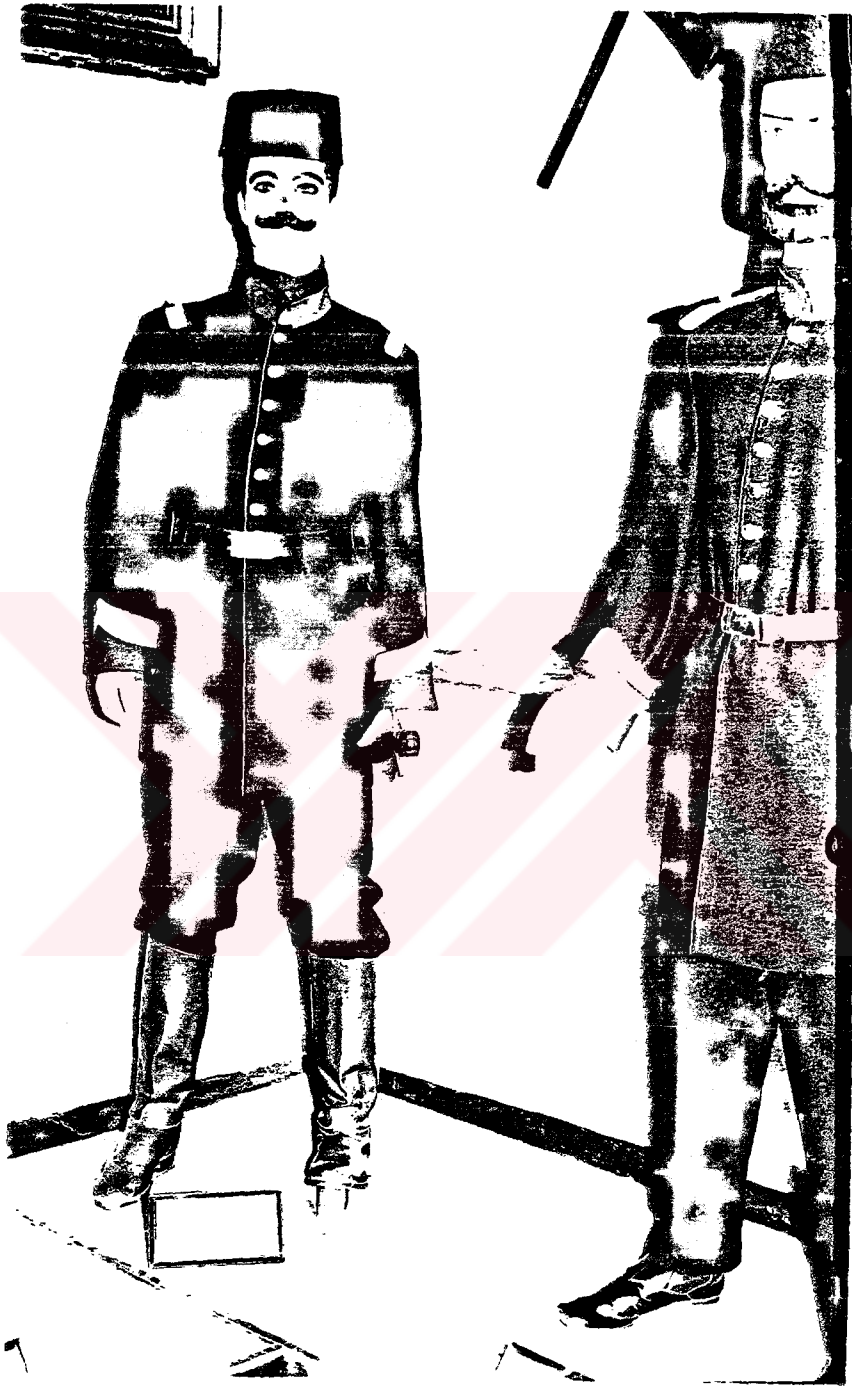
R.117a.Tümgeneral Topçu büyük üniforma setresiden detay, (XIX.yy sonu, XX. yy başı), (Orijinal), Harbiye Askeri Müzesi 2269.

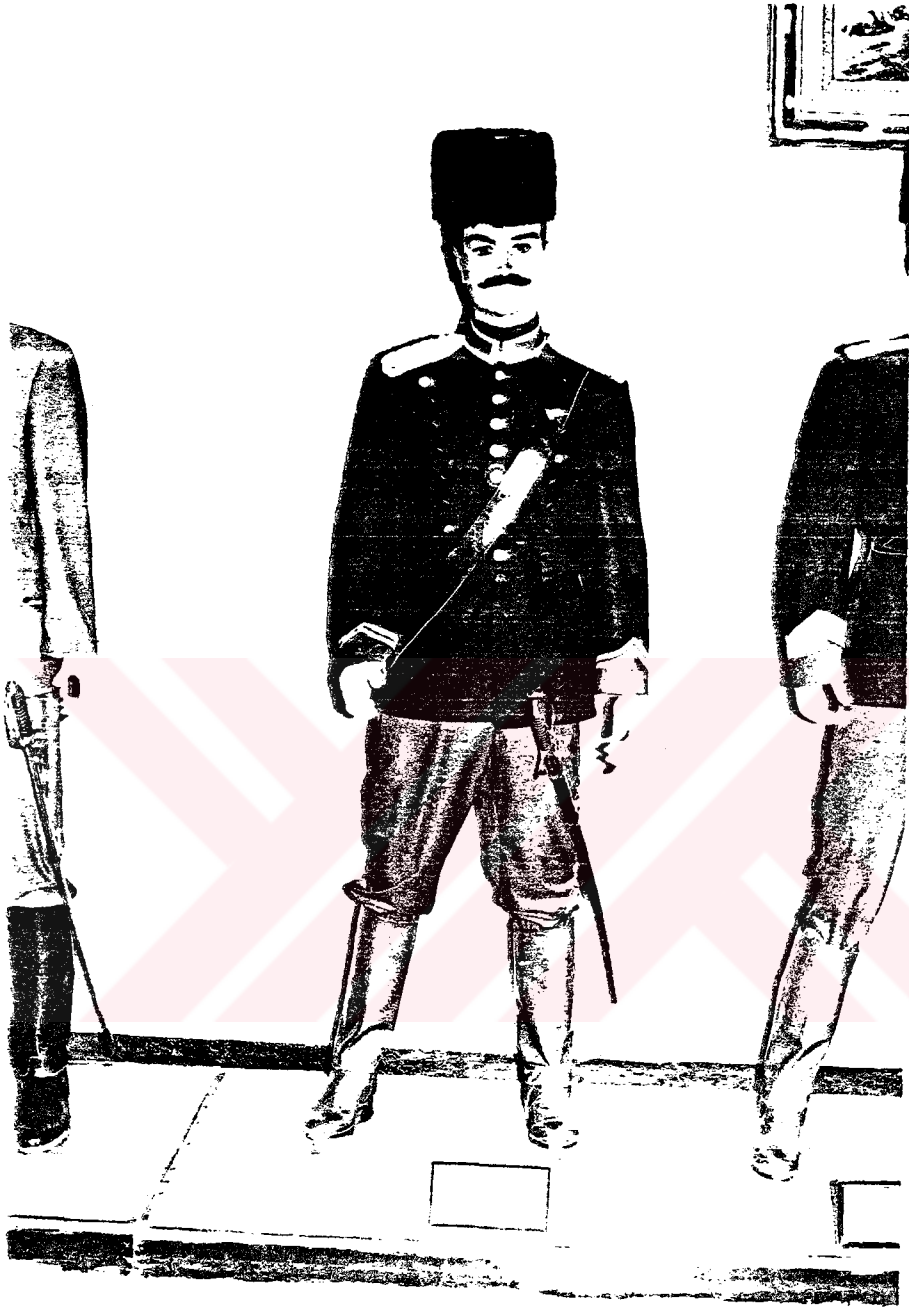
R.118. Zuaf Eri Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

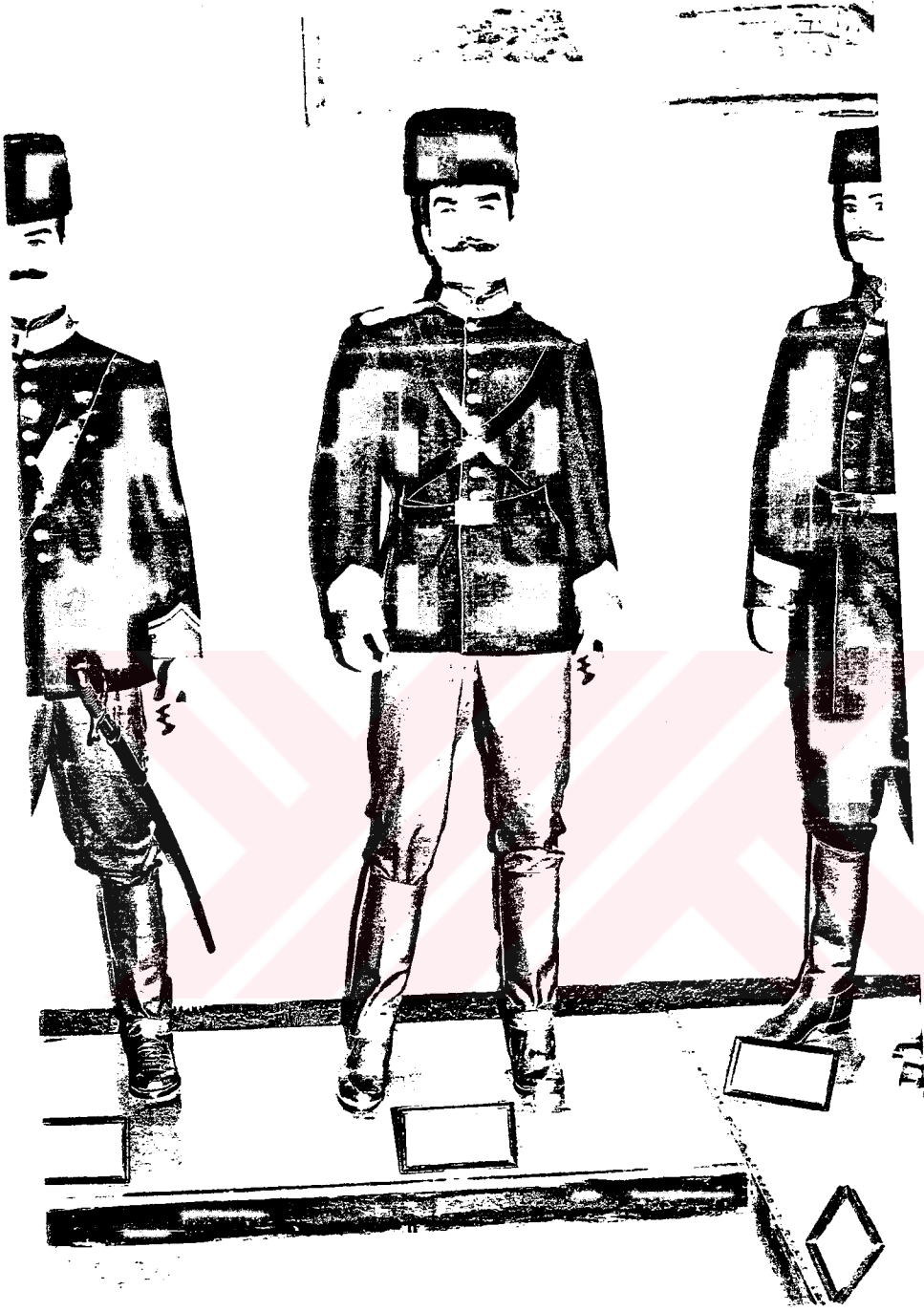
R.119. Sultan Abdülmecid devri Subay Kıyafeti, (İmitasyon), Sultan Abdülaziz devri Piyade Subay kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

R.120. Sultan II.Abdülâziz devri süvari Subay Kıyafeti, (İmitasyon). Harbiye Askeri Müzesi.

R.121. Sultan II.Abdülhamit devri Süvari Subay Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi.

R.122. Sultan II.Abdülhamit devri Topçu Subay Kıyafeti, (İmitasyon). Harbiye Askeri Müzesi

R.123. Sultan Mehmet V. devri Mirliva Paşa Kıyafeti, (İmitasyon), Harbiye Askeri Müzesi

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ